

نور علم

۵۲

نشریه جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - دوره پنجم شماره ششم

- سرمقاله
- طب و ارزش طبیب
- نجوم امت: زندگینامه حضرت آیت الله آخوند ملا حبیب الله کاشانی (ره)
- معرفت شناسی از دیدگاه شهید مطهری (ره)
- فهرست دویست و سی نسخه خطی
- فهرست نه ساله مجله (مقالات، موضوعی، نویسندگان)

حضرت امام خمینی قدس سره:

مطبوعات باید يك مدرسه سیار باشند تا مردم را از همه مسایل بخصوص مسایل روز آگاه نمایند و به صورتی شایسته از انحرافات جلوگیری کنند و اگر کسی انحرافی دید با آرامش در رفع آن بکوشد به طور کلی مطبوعات باید يك بنگاه هدایت باشند.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله
خامنه‌ای:

دشمنان اسلام امروز خصومت خود را علیه جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر ابزار فرهنگی، تبلیغاتی و رسانه‌ای نشان می‌دهند که تاثیر آن در مواردی از تعارض اقتصادی و سیاسی نیز شدیدتر و بیشتر است.

آخرین شماره سال نهم

- سرمقاله: رحلت آیت الله العظمی اراکی..... ۲
- طب و ارزش طبیب حسن حسنزاده آملی ۹
- نجوم امت: (زندگی نامه ملا حبیب الله کاشانی) (ره) رضا استادی ۲۳
- معرفت شناسی از دیدگاه شهید مطهری (ره) علی ربّانی گلپایگانی ۶۸
- فهرست دویست و سی نسخه خطی رضا استادی ۸۴
- فهرست نه ساله مجله نورعلم: نام مقالات،
موضوعات و نام نویسندگان ۱۱۲ - ۱۸۴

صاحب امتیاز: محمد یزدی	
درج مقالات: تحت نظر هیئت تحریریه	
نشانی: قم، میدان شهدا، خیابان بیمارستان نبش کوی ادیب کد پستی ۳۷۱۵۶	
صندوق پستی: ۵۹۶ - ۳۷۱۸۵	تلفن: ۳۳۰۹۵
حساب جاری: شماره ۸۰۰ بانک صادرات شعبه میدان شهدای قم	بها ۴۰۰ ریال

نفل و ترجمه مقالات با ذکر ماخذ آزاد است.
مسئولیت مطالب هر مقاله به عهده نویسنده بوده و دفتر مجله در حکم و اصلاح مقالات آزاد است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باز هم این مثنوی تأخیر شد.

* همانگونه که در شماره پیشین یادآوری گردید، مجله در فکر است که راهی نو در پیش گیرد اما متأسفانه هنوز زمینه کامل و شرائط لازم آن فراهم نشده است و این تأخیر هائیز به همین علت است. در این فاصله همکاران اداره مجله توفیق یافتند فهرست‌هایی برای تمام (۵۴ شماره) تهیه و راه استفاده از این مجموعه را آسان‌تر سازند.

با نگاه اجمالی به این فهرست‌ها روشن می‌شود که «نور علم» در طول نه سالی که از عمرش می‌گذرد از نظر علمی و اتقان مطالب، و نیز تنوع آن در عرصه‌های مختلف، از نشریات بسیار موفق حوزه علمیه قم بوده است و این مجموعه ۹ جلدی به خواست خدا برای

همیشه می‌تواند یکی از مصادر کارهای تحقیقی حوزه و دانشگاه باشد.

* در تاریخ نهم آذرماه رحلت شیخ الفقهاء و المجتهدین آیه الله العظمی حاج شیخ محمدعلی اراکی (ره) رخ داد و جهان اسلام و تشیع را در سوگ نشانند، ضمن عرض تسلیت به پیشگاه ولی الله الاعظم حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، و طلب علو درجات برای آن مرحوم، پیام رهبر معظم انقلاب آیه الله خامنه‌ای دامت برکاته به این مناسبت که بهترین معرف شخصیت آن مرحوم است را یاد می‌نماییم:

بسم الله الرحمن الرحيم

انا لله و انا اليه راجعون

با تلخ کامی و اندوه اطلاع یافتیم که عالم ربانی، فقیه اهل بیت عصمت و طهارت، شیخ الفقهاء و المجتهدین مرجع اعلاى شیعہ، حضرت آیت الله العظمی آقای حاج شیخ محمد علی اراکی دار فانی را وداع گفته جهان تشیع را به سوگ خود نشانیدند.

این عبد ممتحن خدا و عالم زاهد و پارسا و این ذخیره گرانبهای الهی در روزگار ما و این بقیه سلف صالح و یادگار اساتین علم و عمل و تقوا از جمله برگزیدگانی بود که عمر طولانی و بربرکتی را بی کمترین خدشه و شائبه‌ای در طهارت و نزاهت و قداست و معنویت به سر آورد، راه خدا را با گامی استوار و اراده‌ای خلل ناپذیر طی کرد و يك قرن دل و جان منور و پاکیزه خود را در برابر جلوه‌های رنگارنگ دنیای فانی تسلیم ناپذیر و تسخیر ناپذیر نگاه داشت.

در امتحان‌های دشواری که در يك زندگي صد ساله و در حوادث بزرگ و كوچك آن در برابر هر كسي قرار می‌گیرد مانند كوه استوار و بی‌تزلزل باقی ماند. هرگز به دنیا و مقام و جلال آن نیندیشید و هرگز احساسات شخصی ایشان را از شناختن و پیمودن راه خدا باز نداشت. به سوی شهرت و محبوبیت و مقبولیت قدمی برنداشت و آنگاه که مقدس‌ترین و گرامی‌ترین نوع شهرت و محبوبیت با انتخاب شدن از سوی میلیونها انسان مؤمن به مرجعیت تقلید به سراغ ایشان آمد با آن بسی کریمانه و بزرگ منشانه رو برو شد اگر چه حاجت مردم را برآورد و از آنان در راه خدا دستگیری کرد. اما خود همان عبد محتاج رحمت الهی باقی ماند.

و دل خاشع و روح پارسای خود را با محبت الهی و ولایت اولیاء معظم خدا بیش از پیش پیوند زد.

اکنون آن جان پارسا به ملکوت پیوسته و آن دامان پاك از عالم ماده برچیده شده است. او از حقیقت «لا خوف علیهم و لا هم یحزنون» برخوردار و به مجاورت ارواح مطهر اولیاء و صلحاء سرافراز است. ولی جهان تشیع و حوزه‌های علمیه عزادارند.

این جانب این ضایعه بزرگ را به ساحت مقدس حضرت ولی الله الاعظم ارواحنا فداه و به فرزندان گرامی و فاضل و بیت شریف ایشان و نیز به عموم شیعیان جهان و ملت بزرگ ایران به ویژه به علمای بزرگ اسلام و حوزه‌های علمیه مخصوصاً حوزه عظیم الشان قم که این بزرگوار یکی از بنیانگذاران و استوانه‌های آن بودند تسلیت می‌گویم. بی‌شك حوزه علمیه فیاض و پربرکت قم صدقه جاریه‌ای است که جهان اسلام در آزمون‌های دشوار و در امر تقلید و هدایت عام دینی می‌تواند از برکات آن استفاده کند این حوزه‌ای که در دوران

معاصر منشأ بزرگترین و باکترین انقلاب جهان شد و رهبری چون شخصیت درخشان و کم نظیر حضرت امام خمینی رحمت الله علیه را به جهان اسلام هدیه کرد و ذخیره گرانبھائی چون مرحوم آیت الله العظمی اراکی را که سالیانی در حریم خویش برای لحظه نیاز جامعه اسلامی محفوظ داشته بود به هنگام تقدیم امت اسلامی کرد، امروز نیز علیرغم دشمنان اسلام منبع عظیم و تمام نشدنی رجال فقاھت و تقوا است. امروز بحمد الله شخصیت های علمی بزرگی در آن حوزه پرفیض و پر برکت سرگرم تحقیق و تدریس و تربیت شاگردان و فراهم آوردن آثار علمی و تهذیب نفس و کمک به امت مسلمانند و به فضل الهی نیاز مردم به مرجع تقلید جامع الشرایط از آن حوزه مبارکه برآورده گردیده است. البته دشمنان اسلام از سالها پیش همواره تلاش کرده اند که این مشعل درخشان را خاموش و کم فروغ کنند و بخصوص پس از شروع نهضت اسلامی در قم جد و جهد آنان برای منزوی کردن حوزه قم چند برابر شد.

پس از پیروی انقلاب اسلامی خصومت آشتی ناپذیر استکبار جهانی و همه دشمنان اسلام با حوزه علمیه قم علنی تر و بسی خصمانه تر گردید و بغض آنان در انواع تبلیغاتشان بیش از پیش آشکار شد. ولی بحمد الله عظمت علمی این مرکز عظیم جهانی و وجود شخصیت های بزرگ علمی و تقوایی در آن بر همه ترنندها فائق آمده است و همچنان مرکز توجه و ارادت و عشق و ایمان ملت مسلمان بخصوص شیعیان سراسر جهان باقی مانده است و از این پس هم همین گونه خواهد بود. از خداوند متعال سربلندی و عظمت حوزه مقدسه قم و دیگر حوزه های پربرکت علمی را مسألت نموده و امیدوارم توجهات حضرت بقیة الله الاعظم ارواحنا فداه شامل حال علمای اعلام و فضلا

و طلاب جوان این حوزه‌های بوده و ملت مسلمان را از برکات علمی آنان برخوردار فرماید.

والسلام علی عبادالله الصالحین
سید علی خامنه‌ای

بیست و ششم جمادی الثانی سال ۱۴۱۵

نهم آذرماه سال ۱۳۷۳

* از آیه الله العظمی اراکی آثار علمی متعددی (در فقه و اصول) به جای مانده است که فقها و مدرسان فقه و اصول می‌توانند از آنها بهره‌مند گردند:

- ۱- المكاسب المحرمة در يك جلد چاپ شده است.
- ۲- كتاب البيع در دو جلد چاپ شده است.
- ۳- الخيارات در يك جلد چاپ شده است.
- ۴- رسالة فی الارث در يك جلد چاپ شده است.
- ۵- رسالة فی نفقة الزوجه. ضمیمه رساله ارث چاپ شده است.
- ۶- رسالة فی الخمس. ضمیمه مكاسب محرمه چاپ شده است.
- ۷- رسالة فی الاجتهاد و التقليد. ضمیمه كتاب البيع چاپ شده است.
- ۸- تعلیقة علی درر الفوائد. ضمیمه كتاب درر الفوائد استادشان آیه الله العظمی حائری یزدی، چاپ شده است.
- ۹- رسالة اخرى فی الاجتهاد و التقليد. نیز ضمیمه كتاب درر الفوائد چاپ شده است.
- ۱۰- كتاب الطهارة در دو جلد، کارهای مقدماتی چاپ آن

انجام شده و تا چند ماه دیگر منتشر می‌شود.
مرحوم آیه الله العظمی اراکی تألیفات متعددی نگاشته که در فقه
و اصول دارند که شاید در آینده چاپ گردد.

* پس از رحلت آیه الله العظمی اراکی رضوان الله تعالی علیه،
اعلامیه ذیل در ارتباط با مرجعیت تقلید شیعیان، از طرف جامعه
مدرسین حوزه علمیه قم منتشر شد:

بیانیه مهم جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در باره مرجعیت

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع مرجعیت از اعظم مسائلی است که نمی‌تواند از مصالح
مسلمین و استقلال و عظمت آنان جدا و منفک باشد و یا بدون توجه
به دسیسه‌ها و توطئه‌های کفر و استکبار بر ضد اسلام مورد بررسی
و امان نظر قرار گیرد.

لذا جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در جلسات متعدد این
موضوع را مورد بحث و تبادل نظر قرار داد تا اینکه در جلسه مورخ
جمعه ۷۳/۹/۱۱ به این نتیجه رسید که حضرات آیات آقایانی که
ذیلاً نامشان یاد می‌شود واجد شرایط مرجعیت می‌باشند و تقلید از هر
کدام آنان جایز است. والله العالم

- ۱ - حضرت آیت الله حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی
- ۲ - حضرت آیت الله حاج شیخ محمد تقی بهجت
- ۳ - حضرت آیت الله حاج سیدعلی خامنه‌ای (مقام معظم رهبری)
- ۴ - حضرت آیت الله حاج شیخ حسین وحید خراسانی

- ۵ - حضرت آیت الله حاج شیخ جواد تبریزی
۶ - حضرت آیت الله حاج سید موسی شبیری زنجانی
۷ - حضرت آیت الله حاج شیخ ناصر مکارم شیرازی
دامت برکاتهم.

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

* امید و اریم دست حمایت و عنایت حضرت صاحب الزمان
عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند همیشه بر سر مقام معظم رهبری
و سایر مراجع تقلید شیعه باشد تا جهان اسلام و تشیع و نظام مبارک
اسلامی ما از گزند حوادث و نقشه‌های خائنانه دشمنان در امان و
سلامت ماند اللهم امین بحق محمد و آله الطاهرين.

طب و ارزش طبیب

حسن حسن زاده آملی

هو

این مجیزه را محض اراده ارادت بپی برادر
 به حضور انور استادان عزیز طب، و دانش پژوهان
 در رشته های بسیار ارزشمند پزشکی که پشتوانه حیات و بقای
 مدینه فاضله انسانی اند با هزاران درود و نوبیخالصانه
 تقدیم می دارم. و از پیشگاه حقیقه الحقائق توفیقات
 روزافزون و صحت بنیت و مت سلاجان و صدق بنیت
 آن بزرگواران در راه خدمت کشور جمهوری اسلامی ایران
 از صمیم قلب مسألت دارم. درود دارد و سر امر کسی
 که در راه اعلای اعلی علم و سلام آدمی و اسلام گرامی
 و کمک مردمی همواره سعی کامل دارد. خیرکم انفعکم
 والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته. یکنشنبه ۲۸ شهریور المبارک ۱۳۷۰
 ۱۴۱۱ هـ ق ۲۵ / ۱۳۷۰
 تم - حسن زاده آملی

طَبّ و ارزش طبیب

دانش گرانقدر طَبّ، و ارزش والای طبیب فراتر و فزونتر از آنند که در کُرَّاسه‌ای به صورت مقاله و رساله به رشته نوشته درآیند.

طبیب در میان ابناء نوع خود بدان سعادت و مقام و مرتبت است که به مظهر بودن اسم شریف «مُحیی» که از اسمای بزرگ الهی است، نایل آمده است. یعنی طبیب در منظر اعلای مردم اوحدی «عیسوی مشربی» در مدینه فاضله انسانی است که به درمان بیماران إحیای نفوس می‌کند، و به پیکر جامعه روح حیات و بقاء می‌دمد. علاوه اینکه خود «طبیب» به دو معنی از نامهای نیکوی خدای سبحان است: يك معنی اینکه لفظ «طبیب» از اسمای کتبی خداوند تعالی مأثور است؛ دوم اینکه هر کلمه‌ای از کلمات نوری وجودی اسمی از اسمای تکوینی الهی است، تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل.

وانگهی خدای را که به «یا شافی» می‌خوانی و از وی درمان می‌خواهی، چنانست که برزگر از خداوند باران طلب می‌کند. هر يك از درمان و باران را اسبابی است که باید از آن اسباب خواسته هر يك برآورده شود، بیمار و برزگر هر دو تشنه آب حیاتند، وجود طبیب برای بیمار به منزلت ابر رحمت برای برزگر است. نظم عالم بر اساس حکمت قائم است، خواستن با عزل وسائط و اسباب در دیده حق بین موحد حقیقی نارواست که نقض حکمت است. موحد عاقل باش و توحید قرآنی را که «هو الأول و الآخر و الظاهر

و الباطن» بر جان و دل نشان و چند بیتی از «دفتر دل» به مفاد حدیثی از زبان خداوند
دل بشنو:

سخن بنیوش و می کن حلقه گوش	مبادا آنکه بنمائی فراموش
نیاید تا به بالینت طبییی	نداری از شفای من نصییی
که کار من به حکمت هست دائم	به حکمت نظم عالم هست قائم
تو بی اسباب خواهی نعمت من	بود این عین نقض حکمت من
طیب تو دوا داده خداداد	دوای تو شفا داده خداداد

استاد بزرگوارم آیت علم و دین جناب حاج میرزا مهدی الهی قمش‌ای - شرف
الله نفسه - در جلسه درسی حکایت فرمود که: «در زمان پیامبر خاتم - صلی الله علیه و
آله و سلم - طبیبی یهودی درگذشت، آن حضرت را از وفات وی خیر دادند، رسول اکرم
از شنیدن آن اظهار تأسف کرد، عرض نمودند: یا رسول الله این متوفی یهودی بوده است،
فرمود: مگر نمی‌گویید طیب بوده است».

میزان قدر و مکیال ارج هر چیز انسان است. انسان اگر در بیابانی فرود آید آن
سرزمین مرده بی نام و نشان به ورود وی زنده گردد و بها یابد و نامدار شود. سنگ و گل
و دیگر جمادات که به کار انسان آیند دست به دست گردند و قیمتی گردند. گیاهی که
مایه درمان انسان بود با آب زندگی برابری کند. حیوانی که انسان از آن بهره برد گرمی
بود. بلکه خدای سبحان انسان را میوه شجره وجود خوانده است، و به گفته شیوا و رسای
عارف رومی:

گر نبودی میل و امید ثمر کی نشاندی باغبان بینخ شجر
حفظ صحت چنین میزانی، و دفع و رفع أمراض و آفات چنین مکیالی به وجود
ذیجود طیب نیازمند است. و به تقریر دلپذیر صائن الدین الیاس شیرازی در آغاز کتاب
بسیار بسیار ارزشمند «حاوی صغیر در علم طب» که زبده و برگزیده حاوی کبیر محمد
بن زکریای رازی است: «موضوع علم الطب بدن الانسان، و من البدهیات أن هذا
الموضوع في عالم الكون و الفساد اجل و اشرف من سائر الكائنات، فلا جرم العلم به
اجل و اشرف من سائر العلوم، لاسیما إذ ورد به الخیر المأثور عن النبی - صلی الله علیه

و علی آله و صحبه و سلم - حيث قال: «العلم علما علم الأبدان و علم الأديان»، و قدّم علم الأبدان على علم الأديان ضرورة أن اكتساب سائر العلوم يحتاج الى فهم سليم و مزاج مستقيم فاحتجنا ضرورةً إلى علم يحفظ به الصحة و هو علم الطب». به اختصار نقل کرده ایم.

انسان بالطبع مدنی است و خواهان مدینه فاضله است تا زندگی به آسایش داشته باشد و سعادت ابدی خود را تحصیل کند. مدینه فاضله را ارکانی است که باید هر يك در حدّ خود سخت پایدار و استوار باشد تا مدینه فاضله صورت پذیرد و تشكّل یابد. و یا مدینه به سان پیکری است که اعضای آن بنی آدمند، و این افراد را تن و روان است؛ لاجرم برای بهداشت هر يك پزشکی ویژه باید: پیکر اجتماع را حکومت عدل الهی، روان را عالم پارسای دینی، تن را طبیب بصیر ثقه.

قال مولانا الإمام الصادق - عليه السلام -: لا یستغني أهل كلِّ بلدٍ عن ثلاثةٍ تفرّغ إليه في أمر دنیا و آخرتِهِمْ فَإِنْ عَدِمُوا ذلك كانوا همَجاً: فقیه عالم و رع، و أمير خیرٍ مُطاع، و طبیب بصیر ثقیة. (ماده «طبیب» سفینه البحار).

این اطّباّی سه گانه اصول و ارکانند. حال اگر کسی چون ابن خلدون در مقدمه تاریخش بگوید: جامعه را چند بازرگان معتبر نیز باید تا پیکر اجتماع به فقر اقتصادی دچار نگردد، گزاف نگفته است. و یا دیگران بیفزایند که حرف و صنایع بسیاری نیز از قبیل خطّ و کتابت و فلاح و تجارت، و حیاکت و خیاطت و نظائر آنها برای حفظ پیکر مدینه فاضله و اجتماع انسانی ضروری است درست گفته اند.

انسان موجود ممتدی به امتداد نظام هستی است. مرتبت مادی آن به نام بدن مبده تکون او در تحت تدبیر متفرد به جبروت است «هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ»؛ و به هر اندازه ارکان مزاج بایسته تر، و اعتدال مزاج شایسته تر، و اندام آدمی موزون و آراسته تر، و تندرستی آن دلخواسته تر بود قابلی قویتر و شریفتر برای به فعلیت رسیدن کمال انسانی وی بود، چه اینکه بدن انسان و جمیع قوا از طبع تا عقل وی وسائل پیشرفت و تور شکار اویند، و انسان با حفظ وصف عنوانی انسان شکار او علوم و معارف

و درك حقائق است، نگاهداشت حدّ این آلت شكار و وسیله نیل به کمال به نعمت بود دانش پزشکی و وجود دانشمند پزشک است.

در سیاق این کریمه قرآن توجه بفرمائید: «و الله أخرجكم من بطون أمهاتكم لا تعلمون شيئاً وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة لعلكم تشكرون»^۱ که فرموده است چیزی را نمی‌دانستید و شما را دانا گردانیده است، بلکه فرموده است: چیزی را نمی‌دانستید و شما را سمع و بصر و افئده - یعنی آلات کسب علوم و ارتقاء - عطا فرموده است.

و نیز در این دو آیت قرآن که حق تعالی در باره پیامبرانش یحیی و عیسی - علیهما السلام - فرموده است دقت بسزا شود: «و سلامٌ علیه یوم وُلِدَ و یوم یموت و یوم یُبْعَثُ حیاً»^۲ «و السلامٌ عَلَیْ یوم وُلِدَتْ و یوم أُموتُ و یوم أُبْعَثُ حیاً»؛ سلام بودن مولود به يك معنی این است که سالم و تندرست به دنیا آید چه سلامتی بدن برای مولود سرمایه تحصیل سعادت اوست که بدن آلت ارتباط او با سایه جقائق - اعنی عالم طبیعت - است، و بدین معارفه با احوال طبیعت جسته جسته تواند به باطن آنها سفر کند، و بر اصول و مخازن آنها دست بیابد، به سان جوجه‌ای که بال و پر در آورد و به هر جا خواهد پرواز کند. انسان آنگاه به فعلیت گراید که پرواز گیرد و از مجاز به حقیقت رسد و از ظاهر به باطن پی برد، به گفته عارف نامور سنائی غزنوی در حدیقه:

عالم طبع و وهم و حسّ و خیال همه بازیچه‌اند و ما اطفال
غازیان طفل خویش را پیوست تیغ چوبین از آن دهند به دست
تا چو آن طفل مرد کار شود تیغ چوبینش ذوالفقار شود
در احوال امام سجّاد - علیه السلام - آمده است که چون خدای منان بدو فرزند عطا می‌فرمود: نمی‌پرسید که دختر یا پسر است، فقط می‌پرسید: مولود سالم است؟ و به نعمت سلامتی آن شکر خدای را به جای می‌آورد.

از اهمیت این موضوع - اعنی سلامتی مولود - است که شیخ اجل ابن سینا در قانون چهار فصل در تربیت طفل آورده است که هر فصل بویژه فصل دوم آن در موضوع خود اهمیت بسزا دارد: فصل نخست در تدبیر مولود است، فصل دوم در تدبیر رضاع طفل

شیر خوار است، فصل سوم در علاج امراضی که عارض کودکان می‌شوند، فصل چهارم در تدبیر اطفال تا به سنّ صباوت آنانست.

در فصل دوم در اوصاف مُرضع یعنی شیر دهنده بحث کرده است. خوی شیر دهنده و روی وی چه مادر و چه دایه از شیر در کودک اثر می‌گذارد؛ زیرا که بنیتش از آن شیر است. بلکه خوی والدین و حتی احوال آنها در اوقات و نیات آنها، بلکه احوال نفس اوقات در گاه انعقاد نطفه و غذای مادر در زمان حمل چون دیگر اوصاف روانی و جسمانی او همه را تأثیری خاص در مزاج طفل است. و حق سبحانه از مجرای وجود والدین نفع روح می‌کند که کأن هر سه نافخ روحند، و روح از این مجاری رنگ می‌گیرد چون آب باران از وادیها. شیخ در امور یاد شده به نحو پراکنده در قانون و شفاء، و همچون دیگر مشایخ علم در کتب و صحف مربوطه بحث فرموده‌اند، و بحمدالله تعالی ما را در هر يك از مسائل و نظائر آنها علاوه بر آگاهی به مصادر و مآخذ آنها که در تصرف ما است، مبانی قویم و براهین اصیل روایی و طبّی و فلسفی و عرفانی و نقل اشباه و امثال آنهاست که منجر به تحریر يك دوره کتاب می‌شود. اگر توفیق رفیق گردد که روایات و رسائل طبّی، و بویژه آداب تولید مثل و بقای نسل، و دستور العمل بهزیستی و بهداشتی که از وسائط فیض الهی مأثورند در یکجا گرد آیند و مطابق اصول علمی از طبّی و غیره درست بیان شوند خدمتی بزرگ به مدینه فاضله انسانی انجام می‌گیرد لعلّ الله یُحدّث بعد ذلك امرأ.^۵

اکنون غرض عمده ما در نگارش این سطور اشارتی به ارج و قدر شامخ طبیب بدین سبک است که:

استکمال نفس ناطقه که ترقی وی از عقل هیولانی تا به مرتبه عقل مستفاد و مافوق آنست بدون کمال بدن که صحّت آنست صورت نپذیرد چه اینکه بدن مبتلای به آلام و اسقام از استقامت افکار باز می‌ماند و سیر تکاملی انسانی برایش میسور نیست. و یا به تعبیر دیگر انسان با کمک کشتی، بدن تواند که در دریای بیکران هستی سیر کند، و کافل حفظ و سلامت این کشتی علم شریف طبّ و طبیب عزیز است. چه فخر و مباحاتی و کدام پایه و سرفرازی برتر از اینکه چنین موهبت خدای سبحان نصیب نصاب

انسان گردد؟

شکرانه چنان نعمت سترگ رفتار خوش، با بندگان خدایست که دریغ باشد واجد چنان مقام معنوی افسون‌هوی و هوس شود و با ابناء نوع خود آن هم با بیمار فگار دل شکسته و سوخته که چشم امید به عنایت طبیب دوخته، کبر فروخته گران جانی و خود بینی و ناروایی را روا دارد.

تأثیر و تأثر هر يك از نفس و بدن در دیگری و از دیگری، و طاعت طبیعت بدن مر اوهام نفسانی را مطلبی بسیار شایان توجه است که کتب طبّی و فلسفی آن را عنوان و استدلال فرموده‌ند، و جناب شیخ را در فصل چهاردهم از جمله نخستین تعلیم دوم فنّ دوم کلیات قانون اشاراتی لطیف در این مطلب شریف است. (ص ۱۹۵ ط و زیری چاپ سنگی)؛ و ما به تفصیل در عین هشتم عیون مسائل نفس و شرح آن در این موضوع خطیر بحث و فحص نموده‌ایم. از این قبیل است که مثلاً غم و اندوه سبب پیدایش بیماری غم‌باد (گوتر **Goitre**) می‌شود، و دهها نظیر این مثال. و به فرموده شیرین و دلنشین عارف رومی:

تا خیال و فکر خوش بر وی زند فکر شیرین مرد را فربه کند
آدمی را فربه‌ی هست از خیال گر خیالاتش بود صاحب جمال
ور خیالاتش نماید ناخوشی می‌گدازد همچون موم از آتشی

از این باب، سخن طبیب بلکه نگاه و نشاط و انبساط و انقباض و دگر حالات گوناگون وی در بیمار اثر بسزا دارند، بلکه لباس سفید طبیب سبب شکفتگی بیمار می‌شود چنانکه سیاه، موجب گرفتگی وی چه اینکه رنگها را اثری تکوینی در حالات انسان است چنانکه در همان فصل یاد شده قانون بدان اشارتی شده است، و در شریعت محمدی - علی صادعها السلام - برای نمازگزار لباس سفید مستحب است و سیاه آن مکروه. و ارباب سیر و سلوک در مکاشفات تمثلی خوبان را غالباً در لباس سفید مشاهده می‌کنند و بدان را سیاه. و صریح قرآن کریم است که «یوم تَبَيُّضُ وِجْهِهِ وَ تَسْوَدُّ وِجْهُهُ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وِجْهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ وَ أَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وِجْهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ»، از این

باب است که شیخ اشراق در حکمة الإشراق گوید: «و لمناسبة النفوس مع النور صارت النفوس متنفرة عن الظلمات، منبسطة عند مشاهدة الأنوار» (ط ۱ - چاپ سنگی - ص ۴۶۴).

این روی سفید خوبان و سیاه بدان ظهور و بروز ملکات نیکو و زشت آنان در ماورای طبیعت است که جزا نفس عمل است و رنگ بدن طبیعی را در آن دخلی نیست. تازیان مار گزیده را سلیم گویند که تلقین سلیم در وی اثر می‌گذارد. کودکان مکتبی یکی پس از دیگری با القای حروف عله در وهم استاد تصرف کردند و او را در بستر بیماری کشاندند و از مکتب رهایی یافتند بدان سان شیرین که عارف رومی در دفتر سوم مثنوی داستان کرده است:

کودکان مکتبی از اوستاد رنج دیدند از ملال و اجتهاد چاره بسیاری از بیماریها تنها دارو نیست، بلکه تدبیر نفسانی طیب حاذق و روحانیت و تأثیر کلام وی راه علاج آنست. و به قول علی بن عباس مجوسی در کامل الصناعة: «متى كانت هذه الحمى من غم او هم فينبغي أن يحتال في تسكين ذلك و سرور النفس ما أمكن، و يسمع أصناف اللحن السارة للنفس» (ج ۲ - ط ۱ مصر - ص ۱۵۷).
به عنوان تطوّر و تنويع مقال، و تفرّج و تفریح بال، دو نمونه در این باب یکی از ابوبکر محمد بن زکریای رازی، و دیگر از ابوالبرکات هبة الله بن علی بغدادی نقل می‌کنیم نخستین را ملاّ جلال الدین دوانی در کتاب «اخلاق جلالی» بدین عبارت حکایت کرده است:

«منصوبین نوح را که والی ممالک خراسان بود وجع مفاصلی روی نمود که معظم اطبّای آن زمان زبان به اعتراف به عجز از علاج آن گشودند، و بر قصور از تدبیر آن عارضه اقرار نمودند. رأی ارکان دولت بر آن قرار یافت که با محمّد زکریا رازی که رازدان قوانین علاج و اصلاح مزاج بود مشورت نمایند، کسی به احضار او فرستادند، چون به کنار قلزم رسید از رکوب سفینه تحاشی نمود، تا او را دست و پا بسته در کشتی انداختند، چون از دریا عبور کرده به پادشاه رسید انواع تدبیرات لائقه و تصرفات فائقه به عمل آورد و هیچکدام از سهام تدبیر بر هدف مقصود نیامد، بیت:

از قضا سرکنگبین صفرا فزود روغن بادام خشکی می نمود
بعد از آن با پادشاه گفت: هر چند معالجات جسمانی نمودم نفعی بر آن مترتب
نشد، اکنون تدبیری نفسانی مانده، اگر از مزاولت آن نجاتی حاصل شود فبها و الآ یأس
کلی خواهد بود. پس پادشاه را تنها به حمام برد و مقرر نمود که دیگری در نیاید. و بعد
از آنکه حرارت حمام در بدن پادشاه مشتعل شد با کارد کشیده در برابر او آمد، و به انواع
فحش زبان گشاد و گفت: تو فرمودی که مرا دست و پای بسته در روی آب اندازند و به
اهانت چندین فرسخ راه بیاورند؟ من نیز حالی به همین کارد از تو انتقام خواهم نمود.
پادشاه را نائره غضب اشتعال یافت و بی اختیار از جای برجست. محمد زکریا در حال
بیرون دوید و مکتوبی به یکی از خواص سلطان داد و به ایشان گفت: پادشاه را بیرون
آرید و به دستوری که اینجا نوشته‌ام عمل کنید، و در حال بر مرکب تیزرو سوار شد و از
خراسان بیرون آمد. پس پادشاه را به همان طریق تدبیر کردند و صحت کلی یافت، چه
مواد بلغمی که سبب مرض بود به واسطه حرارت غضبی و مدد حرارت حمام تحلیل یافت.
و بعد از آن هر چند پادشاه او را طلبید ملاقات ننمود، و استعذار کرد که هر چند صورت
شتمی که واقع شد بنا بر مصلحت علاج بود فاما شاید که چون پادشاه تذکر آن فرماید
بر خاطرش گران آید، و از سلاطین به هیچ حال ایمن نتوان بود.^۲

و دومین را ابن ابی اصیبعه در عیون الأنبیاء فی طبقات الأطباء در ترجمان
ابوالبرکات آورده است (ج ۲ - ط بیروت - ص ۲۹۷)، و در نامه دانشوران ناصری نیز در
بیوگرافی ابوالبرکات بغدادی بدین عبارت حکایت شده است:

«از نوادر معالجات که صاحب طبقات الأطباء از وی نقل کرده این است که یکی
از اهالی بغداد را مالیخولیائی عارض شده و مدتهای مدید بدان رنج مبتلا بود، و هنگام
مشی و حرکت گمانش این بود که خمی بر سر او نهاده‌اند و دستهای خود بدان خم
می‌نهاد و حرکت می‌نمود. کسان آن مریض هر قدر سعی در معالجت او می‌کردند حالت
اختلال دماغ آن مریض بیشتر می‌شد تا آنگاه که شرح آن مرض در پیش او دادند، پس
از تأمل و تفکر در مرض دانست که به ادویه مزاجی آن را برنی بدید نخواهد گردید، و به
تدابیر و تصرف در قوه خیالیه و همیه وی او را بره بدید خواهد گردید. پس کسان مریض

را گفت که روزی او را نزد من حاضر کنید که معالجت او را به آسانی متقبلم.
روز دیگر آن مرد مالیخولیائی را به نزدی آوردند، ابوالبرکات سر به زیر داشت بعد از لمحه‌ای سر بلند کرد و گفت: این کیست و این خم بزرگ را چرا بر سر نهاده؟ بعد سر به زیر افکند. مرد آهسته به همراهان خود گفت: همواره می‌گفتم که این خم بر سر من است و شما منکر می‌شدید، او از زیر چشم می‌نگریست، پس سر برداشت و گفت: او را به منزل برده تا ده روز نگذارند بیرون رود، روز دهم به نزد من آورده به يك طرفه العين این خم بشکنم و از این رنج آسوده گردد چه بعضی آلات و ادوات خواهم ساخت که در این چند روز او را صبر باید نمود.

مرد مالیخولیائی از تقریر وی خوشحال گشته به منزل خودش مراجعت دادند. چون نزدیک به روز موعود گشت آن طبیب کامل غلام خود را بخواست و گفت: خمی را به ریسمان ببند و در بام خانه منتظر باش، چون آن مرد مالیخولیائی به درون در آید من او را به حرف مشغول می‌کنم و تو خم را بیاویز و بر سر او نگاهدار، و به غلام دیگر گفت: تو نیز چوبی که بر سر آن آهنی سخت باشد نگاهدار، و چون وقت معین برسد و طبیعت او را مستعد نمایم و اشارت کنم تو آن چوب را سخت بر آن خم بکوب که خورد گردد. پس در روز معهود مریض را به نزدی آوردند، ابتدا نبض گرفت و چند حبّ مخدر به وی داد، آنگاه اهالی مجلس را بگفت تا متفرق گشته، و چند نفر از تلامیذ خاص را نگاه داشت، دست آن شخص بگرفت و به فضای خانه‌اش آورد، و همچنان صحبت می‌داشت و می‌گردید تا بدان محلی که ما بین او و غلامان معهود بود بازداشتش، و گفت: لحظه‌ای از این موضع حرکت مکن. پس آن غلام اول خم را بیاویخت و محاذی سر وی نگاهداشت، آنگاه گفت: شربت قوی السکر آورده بدو دادند، بقدر شربت بنوشید چند قدم عقب رفته اشارت به غلام دیگر کرد، به يك دفعه غفله چوب بر آن خم بنواخت، صدائی مهیب برخاسته خم خرد گردید بر اطراف وی بر زمین ریخت، آن مرد از هول آن کار فریادی زد و بیهوش گردید؛ پس بگفت تا او را مالیده به هوش آوردند و شربت دیگر بدو بخوراندند از آن وحشت آسوده گشت. و آن خم را چون معاینه بشکسته دید آن خیال بکلی از وی زایل گردید، يك دو روز دیگر او را نگاهداشته بعضی از ادویه مُزیل سوداء

به جهت اصلاح مزاج آن مریض به‌وی‌بخورانید، مریض زیاده از وی اظهار امتنان کرده با سلامت به منزل خود مراجعت نمود»^۸ (نامه دانشوران ناصری - ط اول - ج ۲ - ص ۶۷۹).

سه تن از استادان من که هر يك از ستارگان قدر اول آسمان علوم و معارف بوده‌اند - آیات عظام: حاج میرزا ابوالحسن شعرانی، حاج میرزا احمد آشتیانی، حاج میرزا مهدی الهی قمشه‌ای - رضوان الله علیهم - قانون طبّ بوعلی را تدریس می‌فرمودند، و جناب آقای آشتیانی در آن تبخّری شگفت داشت، و می‌فرمود: که قدماء میمون را می‌شکافتند و با تشریح آن از کالبد انسان خبر می‌دادند.

نگارنده چند سال طب را در محضر اعلای استاد علامه ذوالفنون شعرانی به همان شیوه کلاسیکی پیشینیان - که نخست قانونچه محمد بن محمود چغمینی و پس از آن شرح اسباب معروف به شرح نفیس، و سپس يك دوره کامل تشریح، و بعد از آن قانون شیخ و در عرض آن کتب طبّی دیگر متعارف بود و تدریس می‌شد - تلمذ کرده است، و صحف و رسائل عدیده در طب و تشریح و معاجم طبّی از مخطوط و مطبوع به تازی و پارسی و فرانسوی با توفیقات الهی تحصیل کرده است.

استاد در آغاز نخستین جلسه درس قانونچه فرموده است: آقا در حوزه‌های علمی ما کتب طب مانند دیگر رشته‌های علوم تدریس می‌شد، و علمای ما در علم شریف طب نیز دست داشته‌اند. يك عالم دینی در فهم بسیاری از اخبار و حلّ و درك کثیری از مسائل فقهی از قبیل حدود و دیات به طب و تشریح آن نیازمند است؛ آنگاه انگشت شهادتش را در زیر جانب راست فكّ اسفلش نهاد و به مطابقت گفت: آخوند باید به تشریح آشنا باشد که لا اقل بدانند مثلاً کلیه او در اینجایش آویزان نیست.

از خاطرات خوشی که در جلسه‌های درس تشریح در محضر انورش داشته‌ایم جلوه‌گریهای خاصّ کریمه فتبارك الله أحسن الخالقین در مرئی و منظر ما بوده است، چنانکه خود جناب شیخ رئیس در پایان تشریح عضل رأس به ذکر همین کریمه تبرک جسته است و به قلم آورده است که فتبارك الله احسن الخالقین. (قانون - ط رحلی - ص ۳۱). از این لذات معنوی در درسهای هیأت و علم فلك نیز در پیشگاه جانفزا و

دلگشایش بهره‌مند بوده‌ایم. گوینده این عبارت کوتاه بسیار بلند گفته است که: «مَنْ لَمْ يَعْرِفْ عِلْمَ الْهَيْئَةِ وَالتَّشْرِيحِ فَهُوَ عَيْنٌ فِي مَعْرِفَةِ اللَّهِ». علیقلی میرزا در فلك السعادة آن را به صورت خبر نقل کرده است که: «در خبر وارد است: مَنْ لَمْ يَعْرِفْ عِلْمَ الْهَيْئَةِ...» (ص ۳۷ - ط ۱ - چاپ سنگی)، ولی ندانم کجا دیده‌ام در کتاب که این عبارت از منشآت خواجه طوسی است. کیف کان انسان سلطان وحدت صنعها که دال بر وحدت صانع آنست در رشته‌های هیأت و تشریح به شهود تام مشاهده می‌کند که اگر به اندازه یک میکرون (Micron) در نظام عالم و اندام آدم کژی و کاستی روی آورد همانست که شیخ شبستری در گلشن راز فرموده است:

اگر يك ذره را برگیری از جای خلل یابد همه عالم سراپای
و در «دفتر دل» نیز ثبت شده است که:

سراسر صنع دلدارم بهشت است	بهشت است آنچه زان نیکو سرشت
زمین حُسن و زمان حُسن آسمان حُسن	عیان حسن و نهران حسن و میان حسن
همه حسن‌اند و ظل حسن مطلق	همه فرع‌اند و از آن اصل مشتق
همه حسن و همه عشق و همه شور	همه وجد و همه مجد و همه نور
همه حی و همه علم و همه شوق	همه نطق و همه ذکر و همه ذوق
در این باغ دل آرا يك ورق نیست	که تارو پودش از آیات حق نیست
کدامین نقطه در این رق منشور	تو پنداری که باشد غیر منظور
اگر يك نقطه‌اش گردد مبدل	به بینی چرخ عالم را معطل
مرا شهر و ده و کوه و در و دشت	به‌روی دلستانم هست گلکشت
حدیث چشم با کوران چه گوئی	خدا را از خدا دوران چه جوئی
مناسب است که برخی از فوائد مجالس درس طیبی جناب استاد علامه شعرانی به‌قلم آید:	

فرمود: در کتب طب و تشریح و شعب ریاضی لفظ وحشی و آنسی به‌کار می‌رود، مراد از لفظ وحشی جانب بیرون صفحه کتاب و یا بدن انسان و یا عضو مخصوص موضوع تشریح و نظائر آنها است، و آنسی در مقابل وحشی است. مثلاً شیخ در تشریح

کتف از قانون چند بار این دو لفظ را بکار برده است: «و الکتف تستدق من الجانب الوحشی...» (قانون - ط ارحلی - ط ۲۵). و ابن نفیس در شرح تشریح قانون گوید: «العضلات المميلة للخذ الی احد الجانبین اعنی الوحشی و الانسی اکثر من المدیرة له، و سبب ذلك كثرة حاجة الانسان الی تمییل فخذہ، و قلة حاجته إلی إدارته...» (ط مصر - ص ۲۴۸).

و فرمود: شرط بفتح شین و سکون راء تیغ زدن است، و اسم آلت آن مشرط و مشراط است، یقال: شَرَطَهُ الحِجَامُ بِمِشْرَطِهِ. اگر در عبارتی حجامت بدون شرط آمده است معنی و مراد آن «بادکش کردن» است؛ و اگر با شرط آمده است به معنی حجامت با تیغ زدن و خون گرفتن است. مثلاً در ألم صداع از شرح اسباب آمده است: «و علاجه حجامة الساق بالشرط لیستفرغ شیء من المادة و یتوجه الباقی الی الأسافل» (ص ۷ - ط ارحلی چاپ سنگی)، یعنی حجامتی که با تیغ زدن باشد.

و فرمود: این که در سوره طارق قرآن کریم آمده است: «فلینظر الإنسان مِمَّ خلق خلق من ماء دافی یخرج من بین الصلب و الترائب»، نظیر این آیه سوره نحل است: «ان لکم فی الأنعام لعیبة نسقیکم مما فی بطونه من بین فرث و دم لبناً خالصاً سائغاً للشاربین»^۱.

ترائب جمع تریبه است مانند کتائب و کتیبه. صلب دیوار استخوانهای پشت بدن است، و ترائب جدار استخوانهای جلوی آن است، هر دو چه از زن و چه از مرد. و آنچه در میان این دو دیوار استخوانها محصور است أمعا و اورده و احشاء و نظائر آنها است. و معنی آیت این است که انسان با دیده اعتبار در صنع پروردگار بنگرد که مبداه تکون و مایه پیدایش او آب جهنده ایست که از میان این دو دیوار استخوانها بیرون می آید، چنان که در آیه دوم فرمود: در أنعام مایه عبرت شما است که شیر خالص گوارا از میان فرث و دم آنها بیرون می آید. نه آنچنان که شهرت یافته است که ترائب را سینه و پستان و یا استخوانهای سینه زن معنی کرده اند و گفته اند که ماء دافی از صلب مرد و ترائب زن بیرون می آید.

نگارنده گوید: آفرین بر صورت و بر صورت آفرین که آبی آنچنان را صورتی

اینچنین می‌دهد، و شیخ اجل سعدی چه نیکو سروده‌است:

ز ابر افکند قطره‌ای سوی یم ز صلب آورد نطفه‌ای در شکم
از آن قطره لؤلؤ لالا کند و زین صورتی سرو بالا کند
دهد نطفه را صورتی چون پری که کرده است بر آب صورتگری
و فرمود: لسان الحمل بارهنگ است. و طباشیر مغز نئی که از هندوسان می‌آورند.
و شبت شوید است. و برنجاسف بومادران است. و زعرور میوه معروف به زال زالك است،
و فارسی کتابی آن دولانه است. و حرمل اسفنج است. و غرق یمانی بیماری رشته‌است،
و این شعر را از بوستان سعدی خوانده است:

یکی را حکایت کنند از ملوک که بیماری رشته کردش چو دوک
و فرمود: باید دانست که ترجمه تیفوئید به مطبقة چنانکه میرزا علی دکتر مؤلف
جواهر التشریح، و ابوالحسن خان و غیرهما گفته‌اند غلط است چون به تصریح شرح
اسباب و قانون و غیرهما مطبقة ترجمه سونوخس است، و سونوخس را گویند بیش از
يك هفته طول نمی‌کشد و علاج آن به فصد یا رعاف است که فوراً تب را قطع می‌کند
علت آن سخونت دم است. و فرمود: حصبه ظاهراً سرخک است نه مرض معروف تیفوئید
و محرقه قاوسوس است که شبیه تیفوس است. و به مطابقت فرمود که: فلان طبیب از
هنر جراحی خود در مجمعی سیخن به میان آورد و بند شست خود را به حضار نشان داد
و گفت: دی کلیه‌ای را عمل کرده‌ام و سنگی از آن درآورده‌ام که بدین درشتی بود. پرسیدند:
بیمار در چه حال است؟ گفت: آن که در پای عمل جان سپرده است.
و آخر دعویهم أن الحمد لله رب العالمین.

پاورقی‌ها

.....

۱ - سوره حدید(۵۷):۳.	۶ - سوره آل عمران(۳):۱۰۶ و ۱۰۷.
۲ - سوره نحل(۱۶):۷۸.	۷ - اخلاق جلالی، ط هند، ص ۱۶۸.
۳ - سوره مریم(۱۹):۱۵.	۸ - نامه دانشوران ناصری، ط اول، ج ۲، ص ۶۷۹.
۴ - سوره مریم(۱۹):۳۳.	۹ - سوره طارق(۸۶):۷۶.
۵ - سوره طلاق(۶۵):۱.	۱۰ - سوره نحل(۱۶):۶۶.

حضرت آیت الله آخوند ملا حبیب الله کاشانی
(رضوان الله علیه)

نام: حبیب الله الشریف^۱ الکاشارنی و سجج خاتمش: یا حبیب قلوب العارفین.
 پدر: ملا علی مدد بن رمضان ساوجی (تاریخ تولد او معلوم نیست، متوفای ۱۲۷۰ق).
 شرح حال پدر: در اوائل بلوغ برای تحصیل علوم دینی از زادگاه خود شهر ساوه به
 قزوین می‌رود و با جدیت و کوشش درس می‌خواند و سالها از درس سید ابراهیم
 قزوینی (صاحب ضوابط و دلائل الاحکام و متوفای ۱۲۶۲ق) استفاده می‌کند.^۲
 سپس برای بهره بردن از درس ملا احمد نراقی (صاحب معراج السعاده و متوفای
 ۱۲۴۵ق) که آن روزها آوازه فضل و علم او همه جا را پر کرده بود به کاشان هجرت
 می‌نماید. اما پس از چندی از درس فاضل نراقی منصرف شده و به درس سید محمد تقی
 پشت مشهدی کاشانی (مؤلف رساله حجیة المظنّة و متوفای ۱۲۵۸ق و فرزند میر
 عبدالحی بن سید ابراهیم بن سید ماجد بن سید ابراهیم کاشانی) حاضر می‌شود.
 در این ایام ملا علی مدد خود مجلس درس داشته و توجه یکی از اکابر و محترمان
 کاشان یعنی مرحوم میر محمد علی جدّ اعلاّی آیت الله حاج سید ابوالقاسم کاشانی را به
 خود جلب می‌کند به حدّی که آن مرحوم در محلّه چهل دختران کاشان منزلی برایش
 می‌سازد و فرزندش حاج سید حسین کاشانی و عدّه‌ای دیگر از طلاب از درس فقه و
 اصول او استفاده می‌کنند.

سپس ملا علی مدد با حاج سید حسین به حوزه اصفهان می‌روند و در اصفهان
 ظاهراً در درس کسی حاضر نمی‌شود و آنگاه با هم به عتبات عالیات رفته و به کاشان
 مراجعت می‌کنند.

پس از مراجعت به کاشان مرحوم ملا علی مدد سالها فقه و اصول تدریس می‌کرد

و مسجد و امامت جماعت داشت و به سؤالهای فقهی مراجعان پاسخ می‌داد و یکی از علمای فاضل کاشان به شمار می‌آمد.

برخی از بزرگان ساوه متوجه شدند که ملا علی مدد ساوجی در کاشان به موقعیت و عظمتی رسیده است پیش خود گفتند مناسب است این بزرگوار که اصلاً ساوجی است در ساوه باشد. از این رو گروهی از آنان به کاشان رفته و درخواست خود را مطرح نموده و با اصرار زیاد موافقت ایشان را جلب کرده و ایشان را به ساوه بردند.

مرحوم ملا علی مدد با اینکه از جوانی به درجه اجتهاد رسیده و اهل فضل بود اما به گرفتن اجازه اجتهاد اهمیتی نمی‌داد و از هیچ کس اجازه نگرفته بود. هنگامی که به ساوه رفت گروهی از عوام الناس به تحریک برخی از خواص غیر مذهب الاخلاق از او خواستند که اجازه اجتهاد خود را ارائه دهد از این رو مجبور شد از ملا مهدی بن ملا مهدی نراقی^۳ (متوفای ۱۲۶۸ق و مدفون در نزدیکی مقبره علی بن بابویه در قم) اجازه اجتهاد و روایت بگیرد تا مغرضان را ساکت نماید.

این عالم جلیل از این تاریخ تا پایان عمر در ساوه بود و مردم از وجود با برکت او بهره‌مند بودند و در سال ۱۲۷۰ق همانجا از دنیا رفت. جنازه او را به قم حمل کرده بین مقبره علی بن بابویه که یکی از زیارتگاههای قم است و مقبره ملا مهدی نراقی سابق الذکر به خاک سپرده شد.

از تألیفات اوست:

- ۱ - شرح ارشاد الازهان علامه حلی. بخشی از کتاب طهارت را در دو جلد نگاشته و نسخه آن نزد فرزندش ملا حبیب الله بوده است.
- ۲ - کتابی در رؤوس مسائل فقهیه
- ۳ - رساله در اشتراط قبض در وقف
- ۴ - رساله در حجیت ظن
- ۵ - رساله در اصل براءت
- ۶ - رساله در استصحاب
- ۷ - رساله شکیه یا جامع الاحکام که در ۲۵۸ صفحه وزیری به همت نواده او حاج آقا محمد شریف چاپ شده است.
- ۸ - رساله‌های دیگر در فقه و اصول. در فهرست کتابخانه ملا حبیب الله آمده:

سه مجلد در اصول از مرحوم والد ماجد [نزد ما است].
نواده او حضرت آقای امامت در کتاب تذکرة الشعرا گوید: ملا علی مدد شاعر هم بوده، اما از شعر او چیزی در دست نیست.

از ملا علی مدد غیر از ملا حبیب الله فرزند دیگری به نام ملا محمد تقی می‌شناسیم که ساکن ساوه بوده و در سال ۱۳۳۸ ق (یعنی دو سال قبل از وفات ملا حبیب الله) وفات یافته و در قبرستان شیخان قم نزدیک قبر میرزای قمی به خاک سپرده شده است.^۴

مادر ملا حبیب الله صبیّه مرحوم میرزا حبیب الله معروف به میرزا بابا حسینی نظنزی فرزند میرزا رفیع الدین از شاگردان حاج ملا احمد نراقی بوده است. و هنگام هجرت ملا علی مدد به ساوه همراه او نرفته و با فرزندش حبیب الله که در آن تاریخ پنج ساله بوده در کاشان مانده است و اداره امور این کودک را به عهده داشته است. مرحوم ملا حبیب الله فرموده است:^۵ و جد مادریم، میرزا رفیع الدین حسینی نظنزی نام داشت که از علماء افاضل بوده و از تألیفات او فقط به کتابی در علم منطق اطلاع یافته‌ام^۶ و نیز فرموده است: با میرزا ابوالحسن کاشانی معروف به مجتهد که از شاگردان ملا احمد نراقی و میرزای قمی است و رساله‌ای در حجیت مظنه دارد از طرف مادر قرابت دارم.^۷

تاریخ تولد

مادرش گفته: دو سال قبل از مرگ محمد شاه قاجار به دنیا آمده است و سال مرگ محمد شاه ۱۲۶۴ ق است.^۸

خود ملا حبیب الله در لباب الالقاب فرماید: هشت یا نه ساله بودم که پدرم در ساوه از دنیا رفت و سال وفات پدرش ۱۲۷۰ ق است.

بنابراین تاریخ تولد او ۱۲۶۱ یا ۱۲۶۲ ق می‌باشد و روز و ماه و تاریخ دقیق آن در دست نیست. به آغاز وصیت نامه در پایان همین مقاله رجوع شود.

تحصیل

در کاشان، و سپس در تهران، و آنگاه در کربلا، و پس از مراجعت از عتبات به کاشان، مدتی در گلپایگان بوده، و پس از آن تا پایان عمر در کاشان به تدریس و تألیف و هدایت مردم اشتغال داشته است.

استادان

۱ - حاج سید حسین بن میر محمد علی بن حاج سید رضا کاشانی متوفای ۱۲۹۶ ق در تهران (جدّ آیت الله حاج سید ابوالقاسم کاشانی متوفای ۱۳۸۱ ق).

این عالم بزرگ از سید محمد تقی بن مؤمن قزوینی^۱ متوفای ۱۲۷۰ ق اجازه‌ای - مورخ ۱۲۶۷ ق - و از ملا مهدی بن ملا مهدی نراقی اجازه‌ای - به تاریخ ۱۲۶۲ ق - دارد که هر دو اجازه حاکی از فضل و بزرگواری او است.^{۱۰}

مرحوم ملا حبیب الله فرماید: پنج ساله بودم که پدرم به ساوه رفت و مرحومه والده ام به مساعدت این سید بزرگوار اداره امور مرا به عهده داشتند و چون هشت یا نه ساله شدم پدرم در ساوه از دنیا رفت و من به تشویق این سید بزرگوار با اشتیاق فراوان به تحصیل علم پرداختم به طوری که تا چهارده سالگی صرف و نحو و مقدمات را به پایان بردم و به درس فقه و اصول مرحوم میر محمد علی و همین آقای بزرگوار حاضر شدم و در شانزده سالگی اجازه روایت و در هیجده سالگی اجازه اجتهاد به من داد.^{۱۱}

مرحوم ملا حبیب الله می‌افزاید: او از شاگردان پدرم بود و در سفر و حضر با او بود (در سفر به اصفهان و عتبات همراه ملا علی مدد بود) به خاطر حقوقی که پدرم بر او داشت و به خاطر رضای خدا، از پنج سالگی تا سالهای متمادی امور معاش و معاد مرا به عهده داشت و: «کان لی ابرو ارف من والد کریم» و مرا به تحصیل و تألیف و تصنیف تشویق می‌نمود و وسائل تحصیل مرا فراهم می‌آورد.^{۱۲}

۲ - حاج میر محمد علی بن سید محمد کاشانی متوفای ۱۲۹۴ق و شاگرد سید ابراهیم قزوینی (مؤلف ضوابط الاصول و نتائج الافکار) و صاحب این تألیفات:
۱ - تکمیل الاحکام فی شرح المختصر النافع. نسخه خطی آن نزد ملا حبیب الله بوده است.

۲ - شرح نتائج الافکار استادش

۳ - شرح تشریح الافلاک شیخ بهانی

۴ - رساله‌هایی در اصول فقه.

آن مرحوم از این اعظام اجازه دارد:

ملا مهدی بن ملا مهدی نراقی اجازه‌ای مورخ ۱۲۶۰ق.

شیخ زین العابدین مازندرانی اجازه‌ای مورخ ۱۲۷۶ق (این اجازه را پس از ملاحظه یکی از تألیفات او نوشته است).

شیخ قاسم بن شیخ محمد مؤلف کنز الاحکام فی شرح شرائع الاسلام در نه جلد.

سید اسماعیل بهبهانی اجازه‌ای مورخ ۱۲۸۳ق (این اجازه را پس از ملاحظه

یکی از تألیفات او نوشته است).

حاج ملا علی کنی متوفای ۱۳۰۶ق، و مؤلف توضیح المقال فی علم الرجال و

قضاء و شهادات و غیره.

و حاج ملا محمد فرزند حاج ملا احمد نراقی متوفای ۱۲۹۷ق و مؤلف مشارق

الاحکام و غیره.

مرحوم ملا حبیب الله در جوانی نزد این استاد، فقه و اصول خوانده و داماد ایشان

هم بوده است.^{۱۳}

۳ - حاج ملا محمد اندرمانی^{۱۴} تهرانی متوفای ۱۲۸۲ق

اعتماد السلطنه می‌نویسد: ملا میرزا محمد اندرمانی تهرانی از درجه نخستین

مجتهدین بود و به بسط ید و نفاذ امر و قبول کلمه امتیازی بین داشت و از این جهت

مدرسه فخریه (مروی) طهران مدت‌ها به دست وی بود.

الحق مشارالیه انعم الله برضوانه علیه در ترویج شرع و اغاثه ملهوفین و قضاء

حاجات مسلمانان و فصل خصومات از روی قوانین اسلام و موازین مذهب حق، به عمر

خود کوتاهی نکرد و غالباً بر کافه علمای دار الخلافه (طهران) ریاست و تقدّم داشت

نورالله مرقده».^{۱۵}

ملا حبیب الله فرماید: دو سال در درس او حاضر شدم خوش بیان و خوش تقریر بود: «كان مليح التقرير وحسن التحرير جميل الظاهر ذا المناقب و المفاخر» و بخشی از فرائد شیخ انصاری را نزد او خواندم.^{۱۶}

۴ - میرزا ابوالقاسم کلانتر مؤلف مطارح الانظار (تقریرات درس اصول شیخ انصاری) و متوفای ۱۲۹۲ ق.

ملا حبیب الله يك سال قسمتی از فرائد شیخ انصاری را در تهران نزد ایشان خوانده است. مرحوم کلانتر بیست سال از درس شیخ انصاری رحمه الله استفاده کرده و چند نوبت شیخ انصاری به اجتهاد او تصریح نموده است، ایشان در سال ۱۲۷۷ ق به طهران آمده و تا آخر عمر در همانجا بوده و قبر شریفش و همینطور قبر فرزندش حاج میرزا ابوالفضل مؤلف کتاب ارزشمند شفاء الصدور در حضرت عبدالعظیم در مقبره شیخ ابوالفتوح رازی است.^{۱۷}

۵ - شیخ محمد بن محمد علی خواهرزاده صاحب فصول و صاحب حاشیه معالم. در «المآثر و الآثار» آمده: آقا شیخ محمد اصفهانی الاصل تهرانی السکنی، همشیره زاده شیخ محمد تقی اصولی صاحب الحاشیه است. کتاب فصول شیخ محمد حسین و کتاب شرح لمعه را کسی مثل او تدریس نمی کرد اعلی الله مقامه.^{۱۸} و در پایان بحث مفهوم وصف کتاب هدایة المسترشدين (حاشیه معالم) نسخه چاپی آمده است: و قد بقى منه ره بعض مسائل متفرقة الى الاجتهاد و التقليد تقرب عشرين الف بيت، جمعها بعد وفاته الفاضل المحقق ابن اخته الشيخ محمد سلمه الله و ادام عزه و جعلها جلداً آخر ثالث المجلدات.^{۱۹}

مرحوم ملا حبیب الله، بخشی از فصول را نزد این بزرگوار خوانده است.

۶ - حاج ملا هادی مدرس طهرانی

در المآثر و الآثار ص ۱۵۰ می نویسد: محققى جليل القدر و مجتهدى عظيم الشأن بود کافه افاضل دار الخلافه بر وی تلمذ می کردند غالباً فصول را در علم اصول عنوان قرار می داد و ریاض را در فقه. و در عصر آن بزرگوار تحصیل علوم شرعیه در تهران بر وجه اکمل ممکن بود و بعد از وی آن رونق نماند و آن رواج برفت.

اشتهارش به مدرس از آن بود که در اواسط عمر مدتی در مدرسه حاج محمد

حسینخان مروزی فخر الدوله (مدرسه مروی) تدریس می‌فرمود. وی در سال ۱۲۹۵ق رحلت نمود اعلی الله مقامه.

ملا حبیب الله نزد ایشان بخشی از قوانین میرزای قمی را خوانده است.

۷- شیخ حسین بن محمد اسماعیل بن ابی طالب اردکانی حائری معروف به فاضل اردکانی متولد ۱۲۳۵ق و متوفای ۱۳۰۲ یا ۱۳۰۵ق.

وی در آغاز نزد عمویش شیخ محمد تقی اردکانی^{۲۰} تلمذ و سپس به عتبات مشرف و از محضر درس شریف العلماء بهره‌مند شده و از اعظام فقهای آن دوره به شمار می‌آمده است.

ملا حبیب الله پس از تحصیل در تهران به عتبات می‌رود که در این تاریخ شیخ انصاری رحلت کرده بوده، از این رو در کربلا چندی از درس فاضل اردکانی استفاده می‌کند و به کاشان مراجعت می‌نماید در این تاریخ ملا حبیب الله حدود بیست سال داشته است.

۸- ملا حبیب الله در لباب الالقباب گوید: چندی در تهران از درس حکمت یکی از بزرگان شاگردان حاج ملا هادی سبزواری استفاده کردم.^{۲۱}

به نظر می‌رسد منظور ایشان حاج میرزا حسین سبزواری استاد هیدجی (صاحب حاشیه بر شرح منظومه سبزواری) است.

حضرت آقای سها در تاریخ حکما و عرفا می‌نویسد: حکماء اربعه غالباً اطلاق می‌شود به آقا محمد رضا قمشه‌ای، و آقا علی مدرس، و آقا میرزا ابوالحسن جلوه، و آقا میرزا حسین سبزواری از تلامیذ حاجی سبزواری قدس الله اسرارهم اجمعین که هر چهار در تهران بوده‌اند و معاصر هم.

و نیز در معرفی شاگردان حاجی سبزواری می‌نویسد: و میرزا حسین سبزواری مقیم تهران مدرسه عبدالله خان واقع به بازار بزازان... استاد آخوند هیدجی.^{۲۲}

۹- ملا زین العابدین گلپایگانی متوفای ۱۲۸۹ق و شاگرد شیخ محمد تقی صاحب حاشیه معالم و برادرش صاحب فصول و صاحب جواهر.

وی تألیفاتی دارد از جمله شرح دره بحر العلوم، و بحث صلاة مسافر و صلاة جمعه را در هزار بیت به عنوان تکمیل دره بحر العلوم به نظم در آورده است.^{۲۳}

در المآثر و الآثار گوید: وی مجتهدی فحل و مرجع جمیع اهل فضل بود و در

جنب فقاہت و علو درجہ اجتہاد وی، کلیہ افاضل این دوران و مجتہدین دیار ایران خود را خرد می‌شمردند. بعضی از علما او را در دوازده فن صاحب رأی و مقام اجتہاد می‌دانند، و گروهی در حق این بزرگوار به مکاشفہ و خوارق عادت معتقدند.^{۲۲}

مرحوم ملا حبیب الله پس از مراجعت از عتبات به کاشان به عشق استفاده از این عالم بزرگ به گلپایگان می‌رود ولی در این تاریخ آن بزرگوار تدریس نداشته و مرحوم ملا حبیب الله چندی به طور متفرقه (و نه از راه درس خواندن رسمی) از او بهره‌ها می‌برد رحمۃ الله علیہما.

۱۰ - حاج ملا عبدالهادی طهرانی مدرس مدرسه مروی تهرانی.

او حاشیہ قوانین داشته و ملا حبیب الله نزد او مقداری از کتاب فصول را خوانده است.^{۲۵}

در برخی از شرح حال‌هایی که برای مرحوم ملا حبیب الله نوشته‌اند مرحوم سید الحکما سید علی شرف الدین مرعشی جدّ آیت الله مرعشی نجفی و متوفای ۱۳۱۶ق، و صاحب کتاب قانون الصلاح در طب که چاپ شده است را یکی از اساتید او دانسته‌اند. اما برای نویسنده این سطور، این مطلب روشن نیست و مدرکی برای آن به نظر نرسیده، و با مطالبی که در شرح حال سید الحکماء در کتاب ریحانة الادب خیابانی^{۲۴} و فهرست مؤلفین کتب چاپی مشار آمده و نیز چاپ کتاب طبی او در سال ۱۲۷۰ق، و بودن او در تبریز... هم‌آهنگ نیست. و شاید این مطلب (یعنی شاگردی ملا حبیب الله نزد سید الحکماء) را آیت الله نجفی مرعشی گفته باشند. در هر صورت نیاز به تحقیق بیشتر دارد. این بود اسامی و شرح حال کوتاهی از ده نفر از اساتید مرحوم ملا حبیب الله کاشانی. و روشن است استادانی با این عظمت و مهارت، در ساختار وجودی و علمی آن مرحوم تأثیر بسزایی داشته، و گرچه مدت زمان این دوران تحصیلی طولانی نبوده^{۲۷} اما زمینه مستعد از طرف شاگرد و افاضه بی دریغ از طرف استادان کاری کرده است که این نوجوان، در چند سال، راه ده‌ها سال را بپیماید و هنگامی که در حدود سال ۱۲۸۲ق در کاشان استقرار یافت فاضلی مطلع و مدرسی توانا باشد، و در طول حدود شصت سال (یعنی تا سال ۱۳۴۰ق که رحلت ایشان بوده) مشغول کارهای علمی و تألیف و تدریس باشد.

برخی از شاگردان او

۱ - سید محمد علوی بروجردی متولد ۱۲۷۲ق و متوفای ۱۳۶۲ق و مدفون در کاشان در جوار مقبره ملا محسن فیض کاشانی.

وی از علمای بزرگ کاشان و دارای تألیفاتی است به این شرح:

- ۱ - منظومه فقهیه،
- ۲ - الفیه در معانی بیان،
- ۳ - الفیه در علم نحو،
- ۴ - حاشیه بر شرح کبیر،
- ۵ - حاشیه بر کفایة الاصول آخوند خراسانی،
- ۶ - حاشیه بر مکاسب شیخ انصاری،
- ۷ - حاشیه بر وسیلة الاخوان ملا حبیب الله کاشانی (رساله عملیه)،
- ۸ - حاشیه بر ذخیره العباد آخوند خراسانی (رساله عملیه)،
- ۹ - منظومه عاشوریه در مرثی،
- ۱۰ - اشعار فارسی و عربی.

از این آثار شماره‌های ۷ و ۸ و ۹ به چاپ رسیده است.^{۲۸}

۲ - میر سید خلیل الله حسینی فقیه متولد ۱۳۰۶ق و متوفای ۱۳۹۰ق و مدفون در امام زاده سلطان امیر احمد کاشان. وی تحصیل خود را در کاشان و سپس نجف اشرف به پایان رساند و در ۱۳۳۲ق (بیست و شش سالگی) از استادش ملا حبیب الله کاشانی اجازه اجتهاد گرفت.

این عالم بزرگ پس از دوران تحصیل که پایانش سال ۱۳۳۹ق بود حدود پنجاه سال به کارهای علمی و تدریس و هدایت مردم مشغول بود.^{۲۹}

۳ - میرزا احمد عاملی فرزند ملا محمد علی آرنی متولد ۱۲۷۹ق و متوفای ۱۳۶۹ق و مدفون در جوار بقعه امام زاده محمد هلال آران. وی پس از رحلت پدرش تا پایان عمر در آران کاشان مشغول ترویج و تألیف بود

و برخی از تألیفات او در کتابخانه امام زاده محمد هلال موجود است.
از تألیفات اوست:

- ۱ - سبیل الجنان (رساله عملیه فارسی) که چاپ شده است.
 - ۲ - نهج الرشاد فی شرح الارشاد. (شرح ارشاد الازهان علامه حلی است).
 - ۳ - شرح منظومه خلاصه الاصول.
 - ۴ - رساله فی الخمر و العصیر
 - ۵ - رساله فی حکم ماء البئر.
- و رساله‌های متعدد دیگر در فقه و اصول.^{۳۰}
- ۴ - سید محمد حسین رضوی متولد ۱۲۹۱ ق و متوفای ۱۳۸۶ ق و مدفون در جوار بقعه چهل تن نزدیک دروازه فین کاشان.
- وی از شاگردان آخوند خراسانی صاحب کفایة و سید محمد کاظم یزدی صاحب عروة الوثقی نیز بوده و از علمای بزرگ کاشان است و تألیفاتی دارد که برخی از آنها به این شرح است:

- ۱ - الاصول المعتبرة در اصول فقه، در سال ۱۳۸۳ ق چاپ شده است.
 - ۲ - حاشیه شرح شمسیه منطق.
 - ۳ - اسکندریه در علم نحو.
 - ۴ - حاشیه شرح شافیه رضی در صرف.
 - ۵ - رساله در حرمت نماز جمعه در زمان غیبت.
 - ۶ - العندیل در علم رجال و تراجم است که در آن استاد خود ملا حبیب را هم یاد کرده است.
 - ۷ - حاشیه شرح کافیه رضی در نحو.
 - ۸ - قواعد الاحکام.
 - ۹ - خدمات اسلام به جامعه بشر.
 - ۱۰ - الجواهرات فی بعض العلوم و المشكلات.^{۳۱}
- ۵ - شیخ محمد سلیمانی متولد ۱۲۹۰ ق و متوفای ۱۳۸۷ ق.
- ایشان امام جماعت مسجد بالا بازار کاشان بود و از تألیفات ایشان است منظومه فقهیه عربی.^{۳۲}

نگارنده این سطور در آغاز تحصیل در مسجد ایشان و ظاهراً حضور ایشان منبری رفت تا اگر مورد پسند باشد به یکی از روستاها اعزام شود که در نتیجه مرا به قالهر کاشان فرستادند.

۶- ملا عبد الرسول مدنی کاشانی متولد ۱۲۸۰ق و متوفای ۱۳۶۶ق و مدفون در جوار بقعه پنجه شاه کاشان.

او از شاگردان میرزا فخر الدین نراقی (صاحب شرح قواعد علامه و منظومه فقهیه فریده الاحکام) و سید محمد کاظم یزدی طباطبائی (صاحب عروه) و ملا حبیب الله کاشانی بوده است.

تالیفات فراوانی دارد برخی از آنها به این شرح است:

۱- فوائد المتکلمین در پنج جلد. یک جلد آن چاپ شده است.

۲- رد بایبه و بهائیه.

۳- آب حیات در شرح دعای سمات.

۴- رساله انصافییه در مشروطیت.

۵- مفتاح النجاح فی شرح دعاء الصباح.

۶- تذکره حضرت سلطانعلی مشهد اردهال.

۷- حجابیه.

۸- شرح بر صحیفه سیجادیه.

۹- تاریخ وهابیه.

۱۰- رساله در جبر و تفویض و تناسخ.

کتابهای تا شماره هفت به چاپ رسیده است.

رساله انصافییه را که به توصیه استادش ملا حبیب الله نوشته و با مقدمه ایشان

چاپ شده بیانگر توجه دقیق او به مسائل سیاسی و اجتماعی است و حاوی نکات ارزنده و آموزنده است.^{۳۳}

و اخیراً کتابی هم به نام «تاریخ اشرار کاشان» از تالیفات ایشان چاپ شده که خواندنی است.

۷- حاج شیخ محمد غروی کاشانی متولد ۱۳۱۳ق در کاشان و متوفای ۱۳۹۸ق

در تهران.

پدرش حاج محمد حسین نطنزی از علمای بزرگ کاشان متوفای ۱۳۲۲ق و جدش حاج ملا احمد نطنزی داماد ملا احمد نراقی است.

او پس از خواندن مقدمات و ادبیات از درس پدرش، و درس ملا حبیب الله کاشانی استفاده کرده و آنگاه به نجف مشرف شد و از درس آیات عظام آقا سید ابوالحسن اصفهانی، آقا ضیاء الدین عراقی و حاج میرزا حسین نائینی استفاده و سپس به کاشان مراجعت کرده و در آنجا به تدریس و وظائف روحانی پرداخت و پس از آن به تهران عزیمت کرد و در آنجا ملا ذو معاذی بود برای اهل ایمان و اهل فضل و علما و از ویژگیهای آن مرحوم غیرت دینی و مبارزه با منکرات و ستمگران بود رحمة الله علیه.^{۳۳}

۸ - حاج سید فخرالدین امامت، متولد حدود ۱۲۹۲ق و متوفای ۱۳۹۳ق و مدفون در جوار مقبره یکی از نوادگان حضرت موسی بن جعفر جنب فلکه کمال الملك کاشان.

پدرش سید محمد مهدی امام از علما و ائمه جماعت کاشان بود، سطح فقه و اصول را نزد دو عمویش: آقا سید محمد حسن امام و آقا سید محمد حسین امام و نیز نزد حاج ملا محمد حسین نطنزی خواند، آنگاه تا سال ۱۳۴۰ق که سال رحلت ملا حبیب الله است از محضر او استفاده کرد و سپس عازم حوزه علمیه قم و از درس حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی رحمة الله علیه بهره برد و سپس به کاشان مراجعه و تا پایان عمر مشغول تدریس و تألیف و ارشاد مردم و اقامه جماعت در مدرسه سلطانیه کاشان بود.

برخی از تألیفات او از این قرار است:

- ۱ - هدایة العوام (رساله عملیه).
- ۲ - راه نجات (منظومه فارسی).
- ۳ - راه خدا شناسی، فارسی.
- ۴ - وسیلة النجاة فی فضائل السادات، فارسی.
- ۵ - نواب الزیارات، فارسی.
- این پنج کتاب چاپ شده است.
- ۶ - رساله در مصرف سهم امام.
- ۷ - حاشیه بر شرایع محقق.
- ۸ - حاشیه بر مکاسب شیخ انصاری.
- ۹ - دیوان اشعار. تخلص او «صهر سالک» بوده. سالک تخلص ملا حبیب الله و

ایشان داماد او بوده است.

۱۰ - شرح منظومه ملا حبیب الله در علم اصول فقه که نامش (منیة الاصول فی الاصول) است.^{۳۵}

۹ - حاج آقا رضا مدنی کاشانی متولد ۱۳۲۱ق و متوفای ۱۴۱۲ق و مدفون در مقبره پدرش ملا عبدالرسول مدنی جنب بقعه پنجه شاه کاشان.

ایشان که از مراجع تقلید به شمار می آمد از شاگردان حاج شیخ عبدالکریم یزدی و جدش ملا حبیب الله کاشانی است و تألیفات فراوانی دارد که برخی از آنها به این شرح است:

۱ - تعلیقه بر خیارات مکاسب شیخ انصاری (تقریرات بحث حاج شیخ عبدالکریم یزدی).

۲ - براهین الحج در چهار جلد.

۳ - کتاب القصاص.

۴ - کتاب الديات.

۵ - كشف الاستار عن حکم المغرب و الاستار.

۶ - فرائض المقلدین (رساله عملیه).

۷ - رساله فی حکم التیمم لضیق الوقت و عدم دلیل علیه مع وجود الماء عنده.

۸ - کتاب الخلافة در اثبات امامت امیرمؤمنان - علیه السلام -.

۹ - رساله در اصول مذهب تشیع.

۱۰ - مناسک حج.

تمام این کتابها چاپ شده است.^{۳۶}

۱۰ - میر سید علی یثربی متولد ۱۳۱۱ق در سامراء و متوفای ۱۳۷۹ق و مدفون در امام زاده حبیب بن موسی کاشان.

وی از اعظام فقها و علما و مدرسان درس خارج عصر اخیر بود و در جوانی (یعنی قبل از بیست سالگی و قبل از ورود به حوزه نجف) که در کاشان سطح فقه و اصول می خوانده از درس ملا حبیب الله استفاده کرده است.^{۳۷} شرح حال این بزرگوار را در مجله نورعلم شماره ۱۹ ببینید.

۱۱ - مرحوم حجت الاسلام و المسلمین آقا تراب والد ماجد آیت الله امامی کاشانی.

از ایشان نقل شده که برنامه استاد چنین بود: «صبح‌ها اول اذان صبح در مسجد حاضر بودند بعد از نماز صبح دعای صباح را می‌خواندند بعد از دعا قبل از طلوع آفتاب ما برای درس خدمتشان می‌رسیدیم. گاهی که اتفاق می‌افتاد و دیر می‌رسیدیم استاد را مشغول نوشتن و تألیف می‌دیدیم».

اینطور از فرصت‌ها استفاده می‌کردند که توانستند این همه آثار قلمی از خویش به یادگار بگذارند.

۱۲ - آیت الله میرزا حسین محلاتی استاد آیت الله العظمی حاج آقا حسین بروجردی نیز از شاگردان ملا حبیب الله کاشانی بوده است.

از ایشان نقل شده که آخوند ملا حبیب الله از رفت و آمد با حکومتیان آن روز امتناع می‌کرد و در تألیفات خود و دیباچه‌های آنها از ایشان تمجید و ستایش نمی‌کرد. (با اینکه این کار در آن زمان رسم بود).

تلمذ این دو نفر و مطالب یاد شده از نوشته یکی از نوادگان ملا حبیب الله نقل شده و العهدة علیه.^{۳۸}

تألیفات ملا حبیب الله

- ۱ - آداب يوم الجمعة و الاعیاد الشریفة. به رساله در اعیاد شرعیه رجوع شود.
- ۲ - احسن التراتیب فی نظم درر المکاتیب. کتابی است عرفانی دارای بیست و چهار باب، شرح مکاتیب قطب الدین انصاری خزرجمی سعدی خرقانی کوشکناری از عرفای اهل تسنن است متن آن عربی و شرح فارسی است در ۱۶۱ صفحه از روی خط مؤلف در سال ۱۳۹۴ ق چاپ شده است.
- ۳ - الارث = رساله فی الارث.
- ۴ - اسرار الانبیاء، ترجمه الجواهر السنیه شیخ حرّ عاملی است. به خط حاج آقا محمد شریف فرزند مؤلف چاپ شده است.
- ۵ - اسرار حسینیه. در مقدمه آن گوید: چون شهادت حضرت ابی عبدالله الحسین

روحنا و روح العالمين فداء مبتنى بود بر اساس محبت الهیه، لهذا ذکر نمودم در این رساله وجیزه... جمله مختصره از اصول محبت و عشق را بر وفق قوانین شرعی و متفرع نمودن بر آن جمله‌ای از مطالبی که تعلق دارد به آن مظلوم و پاره‌ای از نکات مصائب وارده بر آن امام معصوم....

این رساله شامل ۱۴ فصل است و يك بار در سال ۱۳۲۹ق و بار دوم در سال ۱۳۸۰ق در ۲۴ صفحه رقی چاپ شده است.^{۳۹}

۶ - اسرار العارفين در اخلاق و معارف.

۷ - اصطلاحات اصحاب الجفر.

۸ - اصطلاحات الصوفية=مقدمة السلوك في اصطلاحات الصوفية.

۹ - الاستصحاب=رسالة في الاستصحاب.

۱۰ - اصل البراءة=رسالة مبسوطه في البراءة و الاحتياط.

۱۱ - اكمال الحجّة في المناجات.

۱۲ - انتخاب المسائل. در زمان مؤلف چاپ و در فهرست مشار یاد شده است.

۱۳ - الانوار السانحة في تفسير الفاتحة.

۱۴ - ايضاح الرياض=حاشیه شرح کبیر است در دو جلد و در جلد ۲۶ ذریعه

یاد شده است.

۱۵ - البارقات الملكوتية في المعارف و الاخلاق.

۱۶ - بدر البلاغة في الخطب التي أنشأها. دوازده خطبه است و ضمیمه منتخب

قوامیس الدرر در سال ۱۳۹۰ق چاپ شده است.

۱۷ - بوارق القهر في تفسير سورة الدهر در ذریعه ۱۱/۱۵۲ یاد شده و در ذریعه

۲۶/۱۰۹ گوید: نسخه اصل آن در کتابخانه محیط طباطبائی(در تهران) است.

۱۸ - تبصرة السائر في دعوات المسافر.

۱۹ - تذكرة الشهداء في مصائب سيد الشهداء شامل دوازده مجلس و به زبان

فارسی در ۴۵۲ صفحه رحلی در سال ۱۳۸۹ق چاپ شده است. تاریخ تألیف یا تحریر

نسخه‌ای که از روی آن چاپ شده ۱۳۰۶ق است.

۲۰ - التذكرة في النحو=التذكرة النوروزية في النحو. از کتابهایی است که پیش

از بلوغ نوشته است.

- ۲۱ - ترجیع بند در مراتب سیر. تاریخ نظم ۱۲۷۹ ق ضمیمه تشویقات السالکین در ۷ صفحه چاپ شده است.
- ۲۲ - تسهیل المسالك الى المدارك فی رؤوس القواعد الفقهية به گفته فهرست مشار در سال ۱۳۷۴ ق در ۴۸ صفحه چاپ شده و بار دیگر در چهل صفحه رقعی در سال ۱۴۰۴ ق چاپ حروفی شده است.^{۴۰}
- ۲۳ - تشویقات السالکین الى معارج الحق و الیقین. شعر فارسی است، تاریخ نظم ۱۲۸۹ ق می باشد و در سال ۱۳۲۲ ق در ۱۰۸ صفحه چاپ سنگی شده و در سال ۱۳۹۲ ق از روی همان چاپ افست شده است.
- ۲۴ - تعلیقة علی تمهید القواعد. حاشیه بر تمهید القواعد شهید ثانی است.^{۴۱}
- ۲۵ - تعلیقة علی الفصول = تعلیقة علی مقدمة الفصول. مقصود فصول در علم اصول است.^{۴۲}
- ۲۶ - تفسیر سوره قل هو الله احد به زبان عربی است در ۵۱ صفحه (یا کمتر) در زمان حیات مؤلف چاپ شده است.^{۴۳}
- ۲۷ - تفسیر سوره جمعه (فارسی).
- ۲۸ - تفسیر سورة الجمعة (عربی).
- ۲۹ - تفسیر سورة الفتح. به زبان عربی است و در ۱۳۲۲ ق چاپ شده است.^{۴۴} نسخه چاپی آنرا در کتابخانه امام زاده محمد هلال آران کاشان دیده ام.
- ۳۰ - تفسیر سوره اعلی. در ذریعه ۱۱/۲۵۲ فرموده: ذکر ت فی احواله فی مقدمة تبصرة المعاريف.
- ۳۱ - تفسیر سورة الملك.
- ۳۲ - تنبیها ت الغافلین. مثنوی فارسی است. در سال ۱۳۲۲ ق در ۵۶ صفحه چاپ سنگی شده. ضمیمه تشویقات السالکین، و در سال ۱۳۹۲ ق نیز از روی همان چاپ افست شده است.
- ۳۳ - توضیح البیان فی تسهیل الاوزان. تاریخ تألیف این کتاب که پیرامون اوزان و مقادیر است سال ۱۲۹۴ ق می باشد در ذریعه ج ۴، ص ۱۸۲ و ۴۹۱ و ج ۲۳، ص ۴ یاد شده است يك بار در سال ۱۳۱۳ ق و بار دوم در ۱۴۰۴ ق چاپ شده است. چاپ دوم ۵۶۰ صفحه رقعی است و مشار در فهرست خود چاپ ۱۳۱۳ را ۲۲۷ صفحه دانسته است.

- ۳۴ - توضیح السبیل فی بیان الادیان=توضیح السبیل.
- ۳۵ - جذبة الحقیقة فی شرح دعاء الکمیل.
- ۳۶ - جمل النواهی فی شرح حدیث المناهی. شرح حدیث مناهی است که در مجلس ۹۶ امالی صدوق آمده. به زبان عربی. تاریخ تألیف ۱۲۹۳ق. در سال ۱۳۶۴ شمسی در ۲۶۵ صفحه رقعی چاپ شده است.
- ۳۷ - جنة الحوادث فی شرح زیارة الوارث. عربی است، تاریخ تألیف: ۱۳۰۰ق، در سال ۱۴۰۵ قمری در ۸۴ صفحه رقعی چاپ حروفی شده است.
- ۳۸ - الجوهر الثمین فی اصول الدین=منظومة فی علم اصول الدین، در زمان حیات مؤلف در تهران چاپ شده است.
- ۳۹ - حاشیه بر رساله عملیه زینة العباد.
- ۴۰ - حاشیه بر رساله عملیه شیخ جعفر شوشتری.
- ۴۱ - حاشیه بر رساله عملیه مجمع المسائل.
- ۴۲ - حاشیه بر رساله عملیه آقا باقر بهبهانی.
- ۴۳ - حاشیه علی شرح القطر فی النحو، از کتابهایی است که پیش از بلوغ نگاشته است.
- ۴۴ - حجیة الظن=رسالة فی...
- ۴۵ - حدیقة الجمل فی النحو. از کتابهایی که پیش از بلوغ نگاشته است.
- ۴۶ - حقائق النحو فی تطبیق مسائل النحو علی المطالب العرفانیة. از کتابهایی است که پیش از بلوغ نگاشته است.
- ۴۷ - حکم المواعظ. فارسی.
- ۴۸ - خواص الاسماء فی شرح الاسماء الحسنی. فارسی است. در زمان حیات مؤلف ۱۳۲۹ق به ضمیمه الاسرار الحسینیة در ۹۵ صفحه چاپ شده است.^{۴۵}
- ۴۹ - درة الجمان=منظومه فی النحو.
- ۵۰ - درة الدرر فی تفسیر سورة الکوثر. در سال ۱۳۲۶ - ۱۳۲۷ق به ضمیمه تفسیر سورة قل هو الله او در تهران در ۵۱ صفحه چاپ شده است.^{۴۶}
- ۵۱ - الدرلة اللاهوت=منظومة فی المطالب العرفانیة.
- ۵۲ - الدر المکنون فی شرح دیوان المکنون.

- ۵۳ - دیوان اشعار. شامل اشعار متفرقه او. گویا در زمان حیات او چاپ شده باشد و احتمال می‌رود مقصود همان مجموعه تشویقات السالکین و ضمیمه‌های آن باشد.
- ۵۴ - ذریعة الاستغناء فی تحقیق مسائل الغناء. شامل مقدمه و سه مقصد و خاتمه. نسخه خطی آن در ۱۱۵ صفحه جیبی زیارت شده، در لباب الالقباب ص ۶۳ گوید: از «رسالة فی تحقیق الغناء» سید ماجد کاشانی در رساله خود پیرامون غناء نقل کرده‌ایم.
- ۵۵ - ذریعة المعاد فی فضائل اهل البیت. شامل ده باب است به زبان فارسی. دو باب آن در سال ۱۳۸۳ ق در کاشان چاپ حروفی شده است.
- ۵۶ - رباعیات. ضمیمه تشویقات السالکین ظاهراً دو بار چاپ شده است به ضمیمه اشعار دیگری از او. به فهرست مشار فارسی رجوع شود.
- ۵۷ - رجوم الشیاطین فی الرد علی البابیة الملاعین. در ذریعه. ۱۶۴/۱۰ فرماید: در ۱۲۸۴ ق تألیف شده است. فهرست مشار گوید: در ۱۰۳ صفحه در سال ۱۳۲۲ ق چاپ شده است. نسخه‌ای از آن در کتابخانه مؤسسه در راه حق قم موجود است.
- ۵۸ - الرد علی البابیة و ذکر کلماتهم الواهية.
- ۵۹ - رساله در اعیاد شرعیه. در تهران چاپ شده است.^{۲۷}
- ۶۰ - رساله در افعال حج و عمره (فارسی) = مناسک حج.
- ۶۱ - رساله در افعال صلاة و بعضی از مسائل خلل صلاة (فارسی).
- ۶۲ - رساله فی تحقیق حکم العصیر.
- ۶۳ - رساله فی التیمم.
- ۶۴ - رساله در رجعت. فارسی = اثبات الرجعة.^{۲۸} در زمان حیات مؤلف سال ۱۳۲۹ ق به ضمیمه الاسرار الحسینیة و خواص الاسماء در ۹۵ صفحه رقعی و بار دیگر بعد از وفات مؤلف چاپ شده است.
- ۶۵ - رساله در رضاع (فارسی).
- ۶۶ - رساله در شکایات و سهویات (فارسی).
- ۶۷ - رساله فی الشکیات = الشکیات.
- ۶۸ - رساله فی معنی الصلاة علی محمد و آله.
- ۶۹ - رساله فی عدم جواز الصلح عن حق الرجوع مطلقاً.
- ۷۰ - رساله فی علم الجفر.

- ۷۱ - رسالة في علم المناظرة.
- ۷۲ - رساله در مسائل اجتهاد و تقلید (فارسی) در زمان حیات مؤلف در تهران چاپ شده است.
- ۷۳ - رسالة في المعاطاة.
- ۷۴ - رسالة طویله في المعاملات الفضولیة
- ۷۵ - ریاض الحکایات. فارسی در بیست و یک باب. از سال ۱۳۱۷ ق به بعد مکرر چاپ شده است و پرمشتری‌ترین کتاب مؤلف است. فاعتبروا یا اولی الابصار؟! با اینکه این کتاب متأسفانه خالی از نقاط ضعف نیست.
- ۷۶ - ریاض العرفان. چند مثنوی است.
- ۷۷ - زبدة المقال = منظومة في افعال الصلاة. در سال ۱۲۷۸ ق در سه روز به نظم درآورده است. ضمیمه مغنم المجتهدین در سال ۱۳۹۰ ق چاپ شده است.
- ۷۸ - ساقی نامه در مدح علی - علیه السلام - تاریخ نظم ۱۲۸۶ ق، در سال ۱۳۲۲ ق به ضمیمه اشعار دیگر او چاپ شده است در ذریعه ۱۹/۱۹۸ فرماید: نسخه خطی آن در دانشگاه موجود است.
- ۷۹ - ساقی نامه در اخلاق دارای دوازده شعله. در پانزده سالگی سروده است. در ۲۱ صفحه در سال ۱۳۲۲ ق به ضمیمه اشعار دیگری از او چاپ شده است.
- ۸۰ - السرّ المستسر فی الطلسمات و الدعوات.
- ۸۱ - شرح الاربعین فی فضائل امیرالمؤمنین - علیه السلام -
- ۸۲ - شرح اعتقادات الصدوق = تعلیقات علی اعتقادات الصدوق.^۹
- ۸۳ شرح دعاء الجوشن الصغير.
- ۸۴ - شرح دعاء السحر (عربی) تاریخ تألیف ۱۲۹۷ ق در قمصر. در ۱۴۰۵ ق در ۷۲ صفحه رقعی چاپ حروفی شده است.
- ۸۵ - شرح دعاء صنمی قریش.
- ۸۶ - شرح دعاء العدیلة (عربی).
- ۸۷ - شرح زیارة العاشور (عربی) در سال ۱۴۰۵ ق در ۴۸ صفحه رقعی چاپ شده است.
- ۸۸ - شرح صحیفه سجّادیه. در ذریعه ۱۳/۳۴۹ یاد شده است.
- ۸۹ - شرح القصیة فی مراثی الحسین - علیه السلام - مقصود از قصیده مخمسه

شیخ زین الدین فرزند صاحب معالم است که ۲۶۰ مصراع است. که در المثنوی برادر ناظم درج شده است. این شرح فارسی است و در سال ۱۳۸۰ یا ۱۳۷۸ ق در ۴۳ صفحه رقمی چاپ شده است.

۹۰ - شرح علی قصیده الحمیری. لام عمرو...

۹۱ - شرح قصیده فرزدق. یا سائلی.

۹۲ - شرح علی لامیه العجم للطفرائی.

۹۳ - شرح مفاتیح الشرائع=شرح قصاص و دیات و طلاق است.

۹۴ - شرح مفتاح الاصول ملا احمد نراقی.^{۵۰}

۹۵ - شرح مناجات خمسة عشر.

۹۶ - شرح منظومه اصول فقه صاحب قصص العلماء.^{۵۱}

۹۷ - شغل الفوزاد فی المناجات(فارسی).

۹۸ - شکایت نامه. منظومه فارسی در چهار فصل دو بار چاپ شده است و در

ذریعه ۲۱۴/۱۴ یاد شده است.

۹۹ - شمس المشارق فی شرح الباب الحادی عشر.

۱۰۰ - صراط الرشاد فی الاخلاق.

۱۰۱ - العشرة الكاملة فی التجوید. از کتابهایی است که پیش از بلوغ نگاشته

است.

۱۰۲ - عقائد الایمان=شرح دعاء عدیله. فارسی، دو یا سه بار چاپ شده است.

و کتابی است سودمند برای کسانی که بخواهند در اصول اعتقادات مطالعه‌ای داشته باشند چاپ اول آن در سال ۱۳۱۶ ق بوده است و در ذریعه فرماید: این شرح را بعد از شرح عربی نگاشته است.^{۵۲}

۱۰۳ - فضیحة اللثام فی رد من ابدع فی الاسلام.

۱۰۴ - الفهرست=وصیت نامه و فهرست مؤلفات و کتابهای کتابخانه‌اش. در سال

۱۳۲۴ ق نگاشته شده و تا ۱۳۳۱ ق هم مطالبی به آن افزوده شده. و ظاهراً پس از این

تاریخ مرحوم ملا حبیب الله در نوشتن ضعیف و ناتوان شده باشد و نوشته‌های لرزان سال

۱۳۳۰ ق که زیارت شد شاهدهی بر این مطلب است. به هر حال در این رساله طبق

شمارش اینجانب صد و پنجاه و هشت اثر یاد شده است با اینکه در لباب الالقاب که

- سال تألیف آن ۱۳۱۹ ق می باشد فقط صد و سی و چهار اثر یاد شده است.
- ۱۰۵ - فهرست الامثال.
- ۱۰۶ - قبس المقتبس فی شرح حدیث من عرف نفسه فقد عرف ربه.
- ۱۰۷ - قصاص و دیات (فارسی).
- ۱۰۸ - القوائد. چند قصیده است در اخلاق و توسل به امام زمان و مرثیه سید الشهداء که ضمیمه تشویقات السالکین و اشعاری دیگر از او چاپ شده است.
- ۱۰۹ - القواعد الربانیة فی باطنیات الاخلاق.
- ۱۱۰ - قوامیس الدرر. مانند کشکول است در دو جلد بزرگ.
- ۱۱۱ - القول الفصل فی ان منجزات المریض من الاصل.
- ۱۱۲ - کشف السحاب. شرح خطبه شقشقیه است.
- ۱۱۳ - الکلمات الجذبیة فی الآداب الملکوتیة.
- ۱۱۴ - گلزار اسرار. در جوانی در ده روز سروده و در سال ۱۳۲۲ ق در ۱۴۲ صفحه ضمیمه تشویقات السالکین چاپ سنگی شده است. و در سال ۱۳۹۲ ق از روی همان چاپ افست شده است.
- ۱۱۵ - گوهر مقصود در وفاء به عهد (فارسی) در ۲۲ فصل. در کاشان در سال ۱۳۲۵ شمسی در ۴۶ صفحه چاپ شده است تاریخ تألیف ۱۳۳۳ ق، به ذریعه و فهرست مشار رجوع شود.
- ۱۱۶ - لباب الالقاب فی القاب الاطیاب. در سال ۱۳۷۸ ق در تهران در ۱۷۲ صفحه رقعی چاپ شده است. تاریخ تألیف: ۱۳۱۹ ق، در ذریعه ۲۷۷/۱۸ یاد شده است.
- ۱۱۷ - لباب الفکر فی المنطق.
- ۱۱۸ - لبّ النظر فی المنطق.
- ۱۱۹ - اللغز باسم الکشکول و شرحه.
- ۱۲۰ - مجالس الابرار فی فضائل اهل البیت.
- ۱۲۱ - مجمع الحواشی علی شرح اللمعة. حواشی ملا عبدالله تبریزی معروف به ترک، ساکن مدرسه سلطانیه کاشان است که ملاحیب الله آنها را جمع آوری و به صورت کتاب در آورده است.^{۵۳}
- ۱۲۲ - مراحل الاصحاب فی تحقیق الاستصحاب.

- ۱۲۳ - مسائل الاحکام در عبادات. در زمان حیات مؤلف چاپ شده و در فهرست مشار آمده است.
- ۱۲۴ - مسائل الافعال فی بیان افعال الصلاة.
- ۱۲۵ - مستقصی القواعد الفقهية (عربی) جلد اول آن در ۲۸۷ صفحه در سال ۱۴۰۴ ق چاپ شده است. تاریخ تألیف ۱۲۹۵ ق. به منزله شرح تسهیل المسالك اوست که قبلاً ذکر شد و نام دیگر آن مستقصی المدارك است.
- ۱۲۶ - مصابیح الدجی فی النحو - شرح البهجة المرضیه سیوطی است. و از کتابهایی است که پیش از بلوغ نگاشته است.
- ۱۲۷ - مصابیح الصائمین فی اسرار الصوم و آداب. بعد از وفات مؤلف در حدود ۹۰ صفحه چاپ شده است.^{۵۲}
- ۱۲۸ - مصابیح الظلام فی النحو. پیش از بلوغ تألیف کرده است.
- ۱۲۹ - مصاعد الصلاح فی شرح دعاء الصباح.
- ۱۳۰ - مغنم المجتهدین فی صلاة الجمعة و العیدین فی زمان الغیبة. در سال ۱۳۹۰ ق در ۱۵۸ صفحه چاپ شده است.
- ۱۳۱ - مفتاح السعادات فی الدعوات.
- ۱۳۲ - المقالات المخزونة فی المناجاة.
- ۱۳۳ - مقدمة التعلیم و التعلیم.
- ۱۳۴ - مکاسب. فارسی=آداب التجارة. در زمان مؤلف چاپ شده است.
- ۱۳۵ - الملهمة القدوسية فی المناجاة.
- ۱۳۶ - منتخب الامثال فی امثلة العرب.
- ۱۳۷ - منتخب درة الفواص حریری.
- ۱۳۸ - منتخب القواعد(شاید منتخب قواعد فقهیه در مقابل مستقصی القواعد الفقهیه باشد؛ زیرا در لباب این دو کتاب پشت هم یاد شده است).
- ۱۳۹ - منتخب قوامیس الدرر. در سال ۱۳۹۰ ق در ۳۴۰ صفحه چاپ شده است. اصل آن که قبلاً یاد شده چاپ نشده است.
- ۱۴۰ - منتخب المسائل(فارسی) رساله عملیه.
- ۱۴۱ - منتخب المقالات من کتاب المقامات. ظاهراً مقصود مقامات حریری

است.

۱۴۲ - منتقد المنافع فی شرح المختصر النافع. سیزده یا چهارده جلد (اگر قضاء و شهادات را دو جلد به حساب بیاوریم) است پنج جلد در طهارت، و سه جلد در صلاة، و يك جلد در زكاة و خمس و صوم، و يك جلد در حج، و يك جلد در متاجر، و يك جلد در قضاء و يك جلد در شهادات، و يك جلد در ارث.^{۵۵} تاکنون چهار جلد آن چاپ شده است اما چاپ آن مطلوب نیست.

۱۴۳ - منظومة فی اصول الدين بیش از ۱۲۰۰ بیت است و قبل از بلوغ به نظم درآورده و در زمان حیات ناظم چاپ شده است.

۱۴۴ - منظومه فی علم البدیع. در ۴۱ صفحه ضمیمه تشویقات السالکین چاپ شده است.

۱۴۵ - منظومة فی علم البيان.

۱۴۶ - منظومة فی علم الدرايه. در فهرست مشار آمده که در زمان مؤلف چاپ شده است.

۱۴۷ - منظومة فی الصرف.

۱۴۸ - منظومة وجيزة فی علم المناظرة. در زمان حیات مؤلف چاپ و در فهرست مشار یاد شده است.

۱۴۹ - منظومة فی النحو. پیش از بلوغ سروده است.

۱۵۰ - منية الوصول فی اصول الفقه.

۱۵۱ - نخبة الامثال.

۱۵۲ - نخبة البيان فی علم البيان = نخبة التبيان...

۱۵۳ - نخبة من الدعوات الواردة فی الاوقات الشريفة.

۱۵۴ - النخبة المجموعة فی المطالب المتفرقة.

۱۵۵ - نخبة المصائب. در ذریعه ۹۹/۲۴ و در فهرست مشار یاد شده و در تهران

در سال ۱۳۳۶ شمسی در ۱۰۱ صفحه چاپ شده است.

۱۵۶ - النخبة الوفیة فی شرح المنظومة الموسومة بالدرة البهية فی الاصول.

الدرة البهية منظومه اصول فقه است از سید بحر العلوم (ره).

۱۵۷ - نصیحت نامه. منظومه فارسی است در ۴۰ فصل. تاریخ نظم ۱۳۰۱ ق.

چاپ اول آن توسط مؤسسه خاور تهران در سال ۱۳۱۰ شمسی در ۴۳ صفحه انجام شده است. و بار دیگر ضمیمه تشویقات السالکین چاپ شده است.

۱۵۸ - نظم الامثال.

۱۵۹ - الوجیزه فی النحو. از کتابهایی است که پیش از بلوغ نگاشته است.

۱۶۰ - وسیلة الاخوان الی احکام الایمان. فارسی در ذریعه ۷۴/۲۵ یاد شده و

در فهرست مشار گوید: در طهران چاپ شده است و طبق فرموده فرزند مؤلف دوبار چاپ شده است.

۱۶۱ - وسیلة المعاد فی فضائل محمد و آل محمد. دارای ده وسیله در سال

۱۳۲۶ ق در ۲۶۴ صفحه وزیری چاپ سنگی شده و در سال ۱۳۹۹ ق از روی همان چاپ افست شده است. این کتاب فارسی و سال تألیفش ۱۲۸۷ ق می باشد.^{۵۶}

۱۶۲ - هداية الضبط فی علم الخط.

چند یادآوری

۱ - احتمال می دهیم برخی از این تألیفات، يك كتاب با دو نام باشد مانند «آداب يوم الجمعة و الاعیاد الشریفة» و «رساله در اعیاد شرعیه» که ما دو شماره به حساب آوردیم ولی شاید يك رساله باشد. بنابراین عدد از ۱۶۲ کمتر می شود.

۲ - اگر مجموعه اشعار فارسی و عربی ایشان (غیر از منظومه های علمی) را به عنوان «دیوان اشعار» ایشان يك شماره حساب کنیم حدود ده شماره از عددی که ذکر شده است کم می شود.

۳ - این کتابها همانطور که ملاحظه می کنید در موضوعات: فقه، اصول، حدیث، ادبیات، منطق، عقائد، عرفان، تفسیر، تراجم و علوم غریبه می باشد.

۴ - حدود پنجاه کتاب از این تعداد تاکنون چاپ شده است البته حدود نیمی از آن در زمان حیات مؤلف و بقیه پس از وفات او.

۵ - مهمترین این کتابها همان کتاب فقه استدلالی چهارده جلدی منتقد المنافع است که تاکنون ۴ جلد آن چاپ شده و پرتیراژترین آنها «ریاض الحکایات» است. و در میان این تألیفات، تنها کتابی که جزو مصادر شده است «لباب الالقاب» می باشد که برخی مطالبش منحصر به فرد است و جای دیگر پیدا نمی شود.^{۵۷}

۶ - فارسی یا عربی بودن بخشی از این کتابها و رساله‌ها و همچنین تاریخ تألیف و موضوع و حجم آنها روشن نیست.

۷ - اگر مرحوم ملا حبیب الله از حدود سال ۱۳۳۰ق تا آخر عمر تألیفی نداشته باشد^{۵۸} این تألیفات نتیجه کوشش شصت ساله ایشان است یعنی از ده دوازده سالگی تا هفتاد سالگی.

۸ - بخشی از این تألیفات در زمان خود ایشان گم شده^{۵۹} و شاید برخی دیگر هم پس از وفات ایشان دستخوش حوادث شده باشد.

۹ - بخش کمی از این تألیفات در کتاب پر ارج ذریعه آمده^{۶۰} و بقیه باید در مستدرک ذریعه که توسط برخی از کتابشناسان معاصر در دست تألیف و تنظیم است درج شود.

۱۰ - مصدر ما و کسانی که پیرامون تألیفات ملا حبیب الله چیزی نوشته‌اند، مطالبی است که از لابلای کتاب لباب الالقباب و نیز از خاتمه آن، و نیز از فهرستی که توسط خود او برای تألیفاتش فراهم شده، استفاده می‌شود، به علاوه رؤیت و زیارت نسخه‌های چاپی یا خطی برخی از این کتابها.

شعر او

تخلص مرحوم ملا حبیب الله «سالک» بوده که اشاره‌ای هم به اینکه ایشان از جوانی (زیرا در جوانی بیشتر شعرها را گفته است) در فکر سیر و سلوک بوده، دارد.

اشعار فارسی و عربی او و نیز منظومه‌های علمی‌اش فراوان است که نام اکثر آنها به تفصیل، و احیاناً به اجمال در فهرست تألیفات او یاد شد. اینک نمونه‌ای از اشعار او:

يك چند به شغل درس و تدریس	دست از همه کارها کشیدم
در مدرسه قیل و قال کردم	در مسأله گفتم و شنیدم
از گفتن درس و بحث طلاب	افسرده شدم، به جان رسیدم
زین گفت و شنود و قیل و قالم	راهی به وصال حق ندیدم
دلگیر شدم فکار گشتم	آزرده شدم به خود طهیدم

گفتم من و بعد از این خرابات شاید که دهد خدا امیدم
ناگاه ز نغمه‌های جانسوز این نغمه ز عاشقی شنیدم:
هر چند خرابه‌ها دیدم آن خانه خراب را ندیدم

چه شود زیهر خدا دمی کرمی کنی و ترحمی
به دل شکسته من نهی ز وفا و لطف تو مرهمی

سحرگاهی به توفیق الهی شنیدم ذکر هو از مرغ و ماهی
بگوشم شد ندا از عالم غیب که ای سالک ز من خواه آنچه خواهی^{۶۱}

نثر فارسی او

کتابها و نوشته‌هایش مطلوب و مطبوع است و در ادبیات فارسی و عربی استاد بوده و سالها قلم زده است از این رو می‌توان گفت نثری مفهوم و صحیح داشته است. نمونه‌ای از نوشته‌هایش که محتوای جاذبی نیز دارد در اینجا می‌آوریم:

نصیحت نامه‌ای است که به جهت بعضی دوستان نوشته‌ام:

ای عزیز من هر چیز را میزانی درخور خودش مقرر است، که حقیقت آن به او سنجیده می‌شود و میزان تدین متدین «مساوات» است به این معنی که بندگان خدا را بدون فضیلت شرعی بر یکدیگر ترجیح ندهد، و فضیلت شرعی همان تقوی و ورع و گسستگی از دنیا، و علم صفاوت و نقاوت است نه دولت و عزت و منصب، همانا اینگونه مناصب در محل فنا و زوال است و منصب خدایی را انجام بقا و سعادت است.

پس ای عزیز اعتماد مکن به آن کس که دعوی دین کند و قلبش به اهل دنیا و

منصب مایل باشد. پس چون بیچاره فقیری را بیند حالت انقباض رخ دهد و بی دین غنی را چون ملاقات نماید باعث سرور و انبساطش شود. کلاً و حاشا چنین شخص به مراحل از مقام دین دور و از مرتبه متقین مهجور است بل مقتضای ایمان مؤمن آن است که با بیچارگان از همه جا گسسته طریقه الفت پیش گرفته و با ایشان مهربانی کند که شاید این مطلب ایشان را جبران دل شکستگی شود. همانا این طائفه را با حق تعالی آشنایی زیادتر باشد؛ زیرا که هر چه تعلق زیاد گردد حجاب بیش شود و دل بستگی به دنیا سلاسل و اغلال قلب است پس وای بر آن کسان که دعوی دین کنند و ترک زیارت فقرا نمایند و با اغنیا راه اخوت پیش گیرند... و ای عزیز من چو خواهی طریقت مرادت را سلوک کنی جز با دو کس آمد و شد مفرما:

نخستین آن کس که از تو اکمل باشد چه از صحبت وی تو را نصیبی از کمال حاصل شود؛ زیرا که تو را در هر وقتی از اوقات استعداد کمال است که چون فوت شود در وقت دیگر قضایش نشاید. همانا آن وقت دیگر را نیز کمالی به حسب خود مقرر است پس خاسر آن کس است که هر دو وقتش مساوی باشد و ملعون آن کس باشد که وقت ثانی از کمال کاهیده آید.

و دوم آن کس که جاهل باشد و از تو ناقص تر بود ولکن قصدش از تو کسب کمال باشد همانا از مصاحبت چنین کس نیز مضایقه مفرما؛ زیرا که قضیه عدالت، عطای هر طالب است خواهش او را و مما رزقناهم ینفقون نیز از صفات مؤمن شمرده اند پس بخل از این مقام شایسته دربار ایمان نباشد.

و چون از این دو کس خبری ندیدی و اثری نشنیدی طریقت انزوا و خمول اصوب طرق است؛ زیرا که ناچار بایست با گاو و خران هم آخور شوی اگر حقی گویی انکارش کنند و اگر باطلی گویند توقع تصدیق داشته باشند و این دو بار، بر مؤمن غیور گران است و حاصل این مصاحبت نه آنها را فائده بخشد از آنجا که ناقابلند و نه تو را سود بخشد از آنجا که ناقصند. بل بسا شود که از مقام تو چیزی کاهند که سالها در تحصیلش عمری صرف کرده ای....

و در پاسخ دوستی که پرسیده بود موجب آسودگی دنیا چیست؟ می نویسد:
بدانکه آسودگی در دنیا بجز ترک علائق دنیا ممکن نشود. نفس تعلق محنت است و شدت موت و سكراتش که شنیده ای لعل که کنایت از همین تعلقات باشد پس اگر

آسودگی خواهی قلب را به سلاسل و اغلال تعلقات اسیر مکن.
مثل مرد دنیا که همیشه از محنتش نالد چون آن شخص است که خصیه خویش
را محکم گرفته و فشار می‌داد و فریاد می‌کرد دیگریش گفت: دست بردار آسوده
شوی....^{۶۲}

والحمد لله على من اتبع الهدى

گفته‌های بزرگان

در باره وی چنین گفته‌اند:

- ۱ - علامه طهرانی فرماید: هو عالم فقیه و رئیس جلیل و مؤلف مروج مكثر.^{۶۳}
 - ۲ - مرحوم خیابانی: عابد و زاهد و متقی و عرفان مسلک، و صاحب اخلاق حمیده بود. و به شهادت تألیفات طریقه متنوعه، او علاوه بر علوم دینیّه متداوله در بعضی از علوم غریبه نیز خبیر، و دارای قریحه شعریه هم بود....^{۶۴}
 - ۳ - در لغت نامه دهخدا همین عبارت ریحانة الادب خیابانی نقل شده است.^{۶۵}
 - ۴ - در مصفی المقال به عنوان یکی از مؤلفان کتب رجال و تراجم یاد شده است.^{۶۶}
 - ۵ - در فهرست کتابخانه آستان قدس در ذیل تفسیر سوره فتح ملا حبیب الله: از اعلام جامع و دارای تألیفات در علوم متنوعه با مرجعیت تامه و مقبولیت عامه روزگاری را به زهد و پرهیز و تدریس و تألیف گذراند.^{۶۷}
 - ۶ - سید محسن امین در اعیان الشیعه: عالم فاضل له عدّة مؤلفات....^{۶۸}
 - ۷ - سید محمد علوی کاشانی که از تلامیذ ملا حبیب الله بوده: اجلّ المجتهدین ملاذ الملة و الدین حجت الاسلام و المسلمین آیت الله فی الارضین العالم العامل الربانی و القدیس الكامل الصمدانی...العبد الصالح الاواه الآقا المولی حبیب الله اعلى الله مقامه.^{۶۹}
 - ۸ - نواده او حاج سید عزیز الله حسینی امامت: کان رحمه الله من نوادر الزمان و انفس ذخائر الاوان و لم یکن له ثان فی الدوران.^{۷۰}
- و نیز ایشان نوشته‌اند: از اعظم علمای اسلام و مفاخر شیعه بین قرن سیزدهم و

چهاردهم بوده که از اوان صباوت و کودکی دارای هوش و ذوقی سرشار و فطانت و ذهنی حدید و همتی عالی بوده بطوری که تألیفات و تصنیفات قبل از بلوغ ایشان شاهد بر این مدعا است.^{۷۱}

۹ - شیخ محمد سلیمانی تلمیذ او: المولی الوحید النجیب الاستاد الاعظم الاجل الاکرم الادیب الاریب الملا حبیب آیت الله العظمی الشریف.^{۷۲}

۱۰ - حاج سید فخر الدین حسین امامت تلمیذ و داماد او: شیخنا العالم العامل استاد الاساتید الوحید الفرید نصیر الملة و الدین آیت الله فی الارضین العالم الربانی و الفاضل الصمدانی مولانا الآخوند ملا حبیب الله الشریف الکاشانی...^{۷۳}

۱۱ - مؤلف کتاب مقتنم الدرر که از ملا حبیب الله اجازه روایت دارد: هذا الشيخ الاجل الاوحد قل ما یرى مثله او یوجد و هو اطال الله عزه و بقاءه من عجاب من سمعنا به و رأیناه علما و عملا اشتغالا و اجتهادا و تزکیة و تجلیة ذکرا و فکرا و زهدا و ورعا کل ذلك بالحقیقة و اقبال نفسه الشریفة لا بالتصنع و التعمّل.^{۷۴}

۱۲ - حاج سید محمد حسین رضوی شاگرد او: عالم علیم غواص دّوأس...نحریر مجتهد مستنبط فقیه...^{۷۵}

۱۳ - استادش حاج سید حسین کاشانی: صار بحمد الله تعالی و منه عالما فاضلا و فقیها کاملا مستجمعا لشرائط الفتوی و الاجتهاد و حائزا لمراتب العلم و العمل و العدالة و النبالة و السداد...^{۷۶}

۱۴ - مرحوم آیت الله مرعشی نجفی در مقدمه عقائد الایمان (شرح دعای عدیله) ملا حبیب الله.^{۷۷}

۱۵ - حاج سید عباس کاشانی در مقدمه منتقد المنافع ملا حبیب الله.^{۷۸}

۱۶ - خانباها مشار در فهرست مؤلفین کتب چاپی.^{۷۹}

۱۷ - سید عبدالحجة بلاغی در شرح و حال و زندگانی شمس العرفا.^{۸۰}

۱۸ - نواده او در کتاب امام زادگان معتبر^{۸۱} و تذکرة الشعراء.

۱۹ - آقای حسین فرخ یار در کتاب مشاهیر کاشان.^{۸۲}

۲۰ - و حاج شیخ محمد رازی در کتاب گنجینه دانشمندان.^{۸۳}

در تمام این کتابها به عباراتی گوناگون از عظمت و بزرگواری ملا حبیب الله یاد

شده است.

و از هر چه بگذری سخن خویش خوشتر است.

ملا حبیب الله در معرفی خود فرماید:

لو لا ان تزکیة المرء لنفسه قبیحة عند ارباب العقول لفصلت الکلام فیما من الله علی من الخصائص فی الاحوال بما یطول و القول المجمل فی ذلك: انی لم اشتغل من بدو تمیزی قبل بلوغی الی هذه السنة (۱۳۱۹ق) بما اشتغل به اللاهون الغافلون و لم اصرف عمری فیما صرف فیہ البطالون و لم احب المغالطة مع الجهلة و لم اركن الی الظلمة بل كنت محباً للاعتزال مجتنباً عن المرء و الجدل و عن القیل و القال و الجواب و السؤال الا فی مسائل الحرام و الحلال معرضاً عن الحقد و الحسد و الطمع و طول الآمال صابراً علی البأساء و الضراء و شدائد الاحوال غیر جازع علی الضنك و الضیق و الفقر و الفاقة و عدم المال و ارجو من الله المتعال ان لا یحول حالی هذه فی بقیة عمری الا الی احسن الاحوال و ان یجعل عاقبتی خیراً مما مضی علی فی تلك الشهور و الاحوال.

و بالجملة قد وقفت عمری الشریف علی التدریس و التألیف و التصنیف و لم اکثرث بما اصابنی من اذی کل و ضیع و شریف...^{۸۴}

زوجات

۱ - صبیبه استادش میر محمد علی بن سید محمد کاشانی. در لباب الالقاب گوید: هو والد زوجتی و استادی فی بعض علوم الاسلام...^{۸۵}

۲ - صبیبه دیگر آن مرحوم که پس از وفات زوجه اول با این بانو ازدواج کرده است.

۳ - صبیبه ملا محمد علی بن ملا مهدی بن ملا مهدی نراقی متوفای ۱۲۸۵ق و مدفون در کاشان در مقبره خصوصی در جنب مدرسه آقا (یعنی پدرش که به آقا بزرگ معروف بود). در لباب فرماید: و قد تشرفت بمصاهرته علی بنته...^{۸۶}

فرزندانش

- مرحوم ملا حبیب الله از این سه بانو پنج پسر و هفت دختر داشته است:
- ۱ - مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ حسین شریف متوفای ۱۳۷۸ ق و مدفون در مقبره پدرش.
 - ۲ - مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ مهدی شریف متوفای ۱۳۷۵ ق و مدفون در همان مقبره.
 - ۳ - مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ احمد شریف متوفای ۱۴۰۰ ق و مدفون در همان مکان.
 - ۴ - آقای علی شریف معروف به آیت الله زاده کاشانی سپاکن تهران.
 - ۵ - حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ محمد شریف آیت الله زاده کاشانی که هنگام وفات پدر دوازده ساله و اکنون دوران کهنسالی را می‌گذرانند سلمه الله تعالی.
- ایشان از آیات الله: حاج سید فخر الدین امامت، حاج شیخ محمد سلیمانی، سید شهاب الدین نجفی مرعشی اجازه روایت، و از حاج سید محمد علوی کاشانی اجازه امور حسبیه دارند.^{۸۷}
- آثار و تألیفات مرحوم ملا حبیب الله که پس از رحلت او چاپ شده است همه یا بیشتر آن به همت این عالم خدوم بوده. خداوند خدمات او را قبول فرماید و مورد دعای خیر والد معظمش قرار گیرد.

دامادها

- ۱ - حاج سید فخر الدین امامت که در بخش شاگردان از ایشان یاد شد.
- ۲ - ملا عبدالرسول مدنی که او نیز در بخش شاگردان یاد شد.
- ۳ - حاج میرزا حبیب ملقب به شمس الواعظین (برادر ملا عبدالرسول مذکور).

- ۴ - سید اسد الله تاج الواعظین.
- ۵ - سید محمد که هم داماد آقا بوده است و هم برادر همسر او (فرزند میر محمد علی).
- ۶ - سید احمد قدرت که آقای سید حسین قدرت خوشنویس معروف نوه اوست.
- ۷ - آقا شیخ شهاب الدین نوشابادی امام جماعت مسجد نوشاباد.

برخی از نوادگان

- ۱ - حاج سید عزیزالله امامت.
- ۲ - حاج سید فضل الله امامت.
- ۳ - حاج سید علی امامت.
- ۴ - حاج شیخ رضا مدنی.
- ۵ - فرزند ایشان حاج آقا محمد تقی مدنی.

وفات و مدفن

روز سه شنبه بیست و سوم جمادی الثانیه سال ۱۳۴۰ قمری در کاشان در خانه خود جهان را وداع گفت و در قبری در مزار دشت افروز (که در آن تاریخ خارج شهر کاشان بود) به خاک سپرده شد. قبر وی از همان تاریخ تا زمان ما مورد احترام مؤمنان بوده و یکی از مزارات کاشان به شمار می آید رحمه الله علیه.

اشعار فراوانی شامل ماده تاریخ فوت آن مرحوم سروده شده است که برخی از آنها را نقل می کنیم:

چو خواستم سنه ارتحال وی ز خرد به گریه گفت (بسی مستحق رحمت بود)
۱۳۴۰

(بهشت جاودان آرامگاهش) ۱۳۴۰	چو تاریخ از خرد کردم طلب گفت:
اندر جهان او بخرامد اکنون ۱۳۴۰	بخرامد اکنون اندر جهان او
(کنون از کوثر آن نوشیده جامی) ۱۳۴۰	خرد با چشم تر بسرود تاریخ
(زکوثر جامی آن نوشیده اکنون) ۱۳۴۰	بگفتا هاتفی از بهر تاریخ
(آن گشت قرین با نعم بی حد ایزد) ۱۳۴۰	خواهید گر این واقعه را سال بدانید
(جنات نعیم دخل الآن) دهد یاد ۱۳۴۰	شد داخل جنات و هم از سال رحیلش
(جایگه، وی راست جنات نعیم) ۱۳۴۰	خواستم سال رحیلش دل سرود
(خرد گفت تمثال او بس مکرم) ^{۸۸} ۱۳۴۰	بتاریخ تصویر روی نکویش
زسال ساختنش یاد و هم زعام رحیل ^{۸۹} ۱۳۴۰	(زهی ضریح مکرم) که این مقاله دهد ۱۳۴۰

وصیت نامه

یکی از تألیفات مرحوم ملا حبیب الله کاشانی رساله‌ای است که آغازش این است:
«بسم الله الرحمن الرحیم... اما بعد این فهرستی است از کتبی که در تصرف این
حقیر است و انا العبد المبتلی بالآمال و الامانی ابن علی مدد حبیب الله الكاشانی، خواه

مملوك و خواه موقوف، و ايضاً از كتبی كه از مؤلفات و مصنفات خود اين احقر است كه در ضمن فصولی چند ذكر می شود و خاتمه اين كتاب در اشاره به جمله ای از وصایای اين احقر است و ارجو من الله ان يغفر لي ما تقدم من ذنبي و ما تأخر و هو الغفور الرحيم».

آنگاه آن مرحوم فهرست كتابخانه خود را به تقسيم علوم در شانزده فصل^۱، و سپس فهرست مؤلفات خود را كه تا آن تاريخ (۱۳۲۴ق) ۱۵۸ اثر بوده در فصل هفدهم، و فهرست تألیفات چاپ شده خود را (تا آن تاريخ ۲۵ اثر چاپ شده بود) در فصل هجدهم، می نگارد و آنگاه در خاتمه وصيت نامه خود را می نويسد.

اين وصيت نامه از جهاتی جالب و جاذب و آموزنده است، و یکی از عواملی كه اين ناچيز را به نوشتن اين شرح حال وادار كرد زيارت همين وصيت نامه بود. نسخه اصل آن در كتابخانه فرزند مؤلف حجت الاسلام والمسلمين حاج شيخ محمد شريف آيت الله زاده كاشانی در كاشان موجود است و اميد است ايشان به انتشار همه اين وصيت نامه كه بخش هایی از آنرا قبلاً منتشر ساخته بودند راضی باشند.

به نظر اين ناچيز اين قبيل نوشته هاست كه روحانيت يك روحانی را به عامه مردم تفهيم می كند و آنان كه از سر انصاف اين وصيت نامه را بخوانند بوی زهد و بی علاقه گي به دنيا، و نيز نسيم رحمت و عطوفت و خدمت به خلق و بندگان خدا را از آن استشمام و لمس می كنند و اينست متن وصيت نامه:

خاتمه^۱

در ذكر آنچه دارم از مال دنيا غير از كتاب، و آنچه ندارم.

در امروز كه يوم شنبه هفتم محرم است از شهر سنه هزار و سيصد و بيست چهار از هجرت نبويه (ص)، و گذشته است از سن اين حقير تخميناً شصت و چهار سال يا پنج سال.

و انا اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له، و انه كما اتى على نفسه الها واحداً احداً صمداً لم يتخذ صاحبة ولا ولداً، و ان محمداً عبده و رسوله ارسله بالحق بشيراً و

نذيراً بین یدی الساعة، و هو كما وصفه الله فی كتابه خاتم النبیین، و أن علیاً (ع) سید الوصیین لم يعرفه حق معرفته سوى الله ورسوله، و هو كما وصف نفسه فی خطبه و کلماته المعروفة، و أن الائمة من ولده حجج الله علی خلقه فی أرضه و سمائه، و هم كما وصفوا فی الزيارة الجامعة.

و اشهد ان قائمهم الغائب المنتظر سیظهره الله علی الدین کله و لو کره المشرکون، و أنه یملاً الارض بعد ظهوره عدلاً و قسطاً بعد أن ملئت ظلماً و کفراً.
و اشهد أن اعداءهم و مخالفیهم و معانیدیهم و منکرى فضائلهم و الملحدین فی طریقتهم و المبدعین فی سنتهم ضالّون ملعونون أبد الآبدین.

و اشهد أن الفقهاء العادلین العاملین، المعرضین عن اتباع الشهوات، الراغبین الی المثوبات، الأمرین بالمعروف الناهین عن المنکر، سلام الله علیهم ورثة الانبیاء و نواب الاوصیاء و حفظة الدین و خیر الناس بعد الانبیاء و المرسلین و الائمة المعصومین، و أن اعداءهم اعداؤ الله و اعداؤ رسوله و امنائه الطیبین الطاهرین.

اما آنچه ندارم پس لا بعدّ و لا یحصی است، و نطاق حساب از احاطه به آن قاصر است، چه از دنیا مالی فراهم نکرده ام با آنکه مال بسیار به دست آمد.
و قد علم الاقوام لو أن حاتماً اراد ثراء المال كان له و فر گفتند جهاننداری اسباب جهان دارد گفتم نبود ما را چیزی چه زیان دارد اما آنچه دارم از این قرار است:

قرض موافق آنچه در محلی دیگر ثبت است. و لکن امیدوار از خداوندم که قبل از وفات من قروض من ادا شود؛ زیرا که مکرّر مقروض شده ام و من حیث لا احتسب خداوند ادا فرموده است.

از اولاد، یازده نفر چهار پسر و هفت دختر.^{۱۲}

یک پسر مسمی به آقا حسین و یک دختر مسماة به بلقیس خانم از صبیبه کبری مرحوم حاج میر محمد علی که وفات کرده است.

و دو پسر مسمی به آقا احمد و آقا علی، و پنج دختر: آغا بیگم، و صدیقه خانم، و ربابه خانم، و هاجر خاتون (وفات کرد) و رقیه خانم از صبیبه صغرای آن مرحوم.^{۱۳}
و یک پسر مسمی به آقا مهدی. و یک دختر مسماة به خانم تاج از صبیبه مرحوم

حاجی ملا محمد علی ولد مرحوم آقای ملا مهدی نراقی معروف به آقای بزرگ ولد محقق نراقی آقای ملا مهدی نراقی اعلی الله مقامه است.^{۱۲} و دوازده فرزند از این سه عیال فوت شده‌اند ان شاء الله برای من فرط و ذخر خواهند بود.

باغ فین با عمارت آن که مرحوم آقا سید هاشم به من بخشیده بود حقیر آنها را وقف نمودم بر حضرت سید الشهداء، تولیت آنها با خودم، و بعد از وفات، تولیت باغ را واگذار نمودم به آقا احمد و آقا علی که خود روضه بخوانند یا به غیر بدهند، و ثلث منافع هر يك با متولی است نسلاً بعد نسل (مخفی نماند که منافع باغ مزبور را از غره جمادی الاولی سنه ۱۳۳۱^{۱۵} صلح نمودم به آقا سید فخر الدین تا سی سال شمسی هر سال، بیست من آرد گندم و ثلث حاصل انار، لکن این صلح به تراضی طرفین فسخ شد). دكاكين پای بيك^{۱۶} که الحال مخروبه شده است اگر کسی تعمیر کند منافع آن باید صرف روضه شود؛ زیرا که وقف است بر سید الشهداء و تولیت آنها با آقا حسین باشد.

دكان علافی مشهور به دكان ده باشی وقف است برای شمع فانوس امام مسجد میرزا مقیم که حقیر در آن نماز می‌کنم تولیت آن بعد از وفات من با آقا حسین باشد. هیجده جریب زمین وقفی مرحوم حاجی میرزا عبدالباقی که تولیت آن با من است با آقا حسین باشد، موافق وقف نامه عمل شود.

نیم دانگ از حمام دروازه را وقف نمودم بر حضرت سیدالشهداء و تولیت آن با خود من است و بعد از وفات با آقا حسین است نسلاً بعد نسل با ارشد اولاد ذکور او و پنج دانگ و نیم او را حاجی رضا خباز از صاحبانشان خرید و وقف نمود، و تولیت آن با خود او می‌باشد، و بعد از او با امام مسجد میرزا مقیم است موافق آنچه در سنگ کنده شده است.

نیم طاق آب آب انبار شهره چون خالصه است مصرفش فقراء است و آن را به تصرف آقا احمد و آقا علی و آقا محمد^{۱۷} بدهند و چون اهل محله آن را آب نکنند صرف انبار نمایند و آب وقفی آن معلوم نیست که در دست کیست.

يك باب خانه که از ورثه مرحوم حاجی محمد حسین عطار به اینجانب منتقل شده است سه دانگ آن مختص شده است به آقا احمد که به او منتقل کردم و او جزء صدق

عیال خود کرد... و سه دانگ دیگر آن خانه از آقا علی و آقا محمد است و اطاقی که در خانه مرحوم حاج میر محمد علی از زهرا خانم منتقل به من شده است اختصاص دارد به (والده ظ) خانم تاج... دیگر او را از بابت مهر و غیره حقی بر من نیست مهمانخانه که از حاجی خریدم دوباره به او فروختم از مال او می باشد.

و دست تحتانی از خانه مسکونی خودم اختصاص دارد به والده آقا مهدی از بابت مهرش، و دیگر او را از بابت مهر و غیره حقی بر من نیست و لکن او قدری از این دست را مهر عیال آقا مهدی کرده است موافق مهرنامه.

و بالا خانه که از آقا علی اکبر همسایه خریده ام واگذار نمودم به والده آقا مهدی و قباله به اسم او نوشته شده است و پولش را خودش داده است دخلی به من ندارد.

و دست مهمانخانه را واگذار نمودم به خانم بلقیس از بابت حقوق ارثیه خانم بلقیس از والده اش و دیگر حقی ندارد.

يك باب خانه انتقالی از ورثه حاجی محمد را واگذار نمودم به آقا حسین دیگری را در آن حقی نیست.

چاله... زباله ظ که در عقب باغ میرزا حسین است در بیرون دروازه اصفهان واگذارده ام به خانم رقیه صبیهام.

کتب وقفی که تولیت آنها با اعلم علمای این بلد است بدهند به هر کس که اعلم باشد.

کتب وقفی که متولی آن معلوم نیست بدهند به مجتهد ثابت الاجتهاد.

و کتب حبسی مرحوم حاج سید حیدر بعد از انقضای مدت حبس از مال آقا حسین است و بعد از وفات من بدهند به دست او.

کتب وقفی که بخط مرحوم حاجی میر محمد علی است خواه فخری^{۱۸} و خواه مجلد بدهند به آقا حسین.

کتب وقفی مرحوم آقا ملا مهدی باید برسد به دست اعقل و ارشد از نبیره های او. و غرض آن است که سعی کنند که تصرف خلاف شرع در کتب وقفیه و حبسیه نشود و کسی آنها را نفروشد.

اما کتب مملوکه این احقر باید کما فرض الله ما بین ورثه قسمت شود و ثلث قیمت آنها صرف مقبره من شود (و چون برای مرحوم آقا سید محمد مقبره ساخته شده

است مرا در آنجا دفن بکنند جزء تعمیر آن بنمایند).

و اگر ان شاء الله در مشاهد مشرفه وفات کنم که نعم المطلوب، در همانجاها مرا دفن نمایند، و چون در هر بلدی دیگر که اجل رسید در همانجا مرا دفن نمایند معجلاً، چه حقیر حمل نعش را جایز نمی‌دانم مطلقاً، و چون در کاشان وفات نمایم در دشت افروز (در زمین وقفی حاجی عبدالعزیزی که در تصرف من است و وقف است بر قبرستان، به این معنی که باید اموات در آن دفن شود، در صورت احتیاج مرا در زمین مهر که میت در آن دفن نشده باشد دفن نمایند و چهار طاقی بسیار مختصر در آن ساخته شود از ثلث قیمت کتابهای مملو که من).

و اگر کتابی از غیر نزد من باشد به این معنی که داخل کتابهای مرقومه سابقه نباشد به صاحب آن رد نمایند و کتبی که از من نزد غیر است مثل کتاب «لباب الالقباب» و رساله «الاستغناء فی الغناء» و «شرح زیارت عاشوراء» که در نزد آقا شیخ حسن بختیاری است در اصفهان (این دو کتاب را از اصفهان آوردند دیگری مطالبه شود) و کتاب شرح دعوات که در نزد آقا شیخ محمد محلاتی است در محلات که برای استنساخ گرفته‌اند مطالبه شود (نسخه‌ای که در محلات هم بود آوردند مطالبه نشود من).

و کتب مؤلفه خودم که به خط خودم هست و نسخه اصل است وقف نمایند و به هر کس که بخواهد استنساخ کند بدهند، و تولیت آن با آقا حسین است نسلاً بعد نسل تا از میان نرود چنانکه بسیاری از آنها چنین شده است.

و نسخه تذکرة الشهداء در نزد میرزا علی محمد خان تفنگدار باشی است که در باد، (ظ) ^{۱۱} برای چاپ برده است انشاء الله اگر چاپ شد فنعنم المطلوب، و الا اصل کتاب گرفته شود.

و جزئی اثار الدار که در منزل والده آقا مهدی است از او می‌باشد کسی از او مطالبه نکند.

و جزئی اثار الدار که در خانه والده آقا احمد است از او می‌باشد کسی از او مطالبه نکند.

حاصل آنکه بعد از وفات من ترکه از من نخواهد بود که ورثه قسمت کنند مگر کتابهای مملو که مرقوم شده است و محل حاجت من بوده است. و در دنیا تعلقی به هیچ نداشته‌ام مگر به آنها، در این تاریخ نه آبی دارم و نه ملکی، و نه مزرعه‌ای و نه دکانی،

و نه طلائی و نه نقره‌ای، و نه اسباب خانه؛ زیرا که:

جهان و هر چه در آن است هیچ در هیچ است

هزار مرتبه این نکته کرده‌ام تحقیق

و در این مدت که در دنیا بوده‌ام خورده‌ام و آشامیده‌ام و پوشیده‌ام، و خداوند مرا
و نگذاشته است، و تملق احدی را نگفتم، و طمعى به احدی نداشته‌ام و از کسی
خواهشی برای خود نکرده‌ام، و آزاری به کسی نرسانیده‌ام اگر چه بسیاری از روی حسد
و کینه بی جهت مرا اذیت کرده‌اند به زبان در غیبت من، و لکن تا بحال برای احدی از
مسلمانان بد نگفتم و غیبت احدی را نکرده‌ام.

گر چه خلقان جهان آزار ما جویند لیک

ما خودآزاریم ما را با کسی آزار نیست

بلکه زبان حال من همیشه به این شعر مترنم بوده است:

صلح کل کردیم با کل بشر گو به ما خصمی کن و نیکی مکن

در شهر شوال سنه ۱۳۳۰ق خانه مخروبه از ورثه آقا میرزا آقا خریدم به بیست

و هفت تومان و وجهش را دادم برای اصطبل الاغ، از آقا علی و آقا محمد است.

و چون من وفات کردم مرا در کوچه و بازار نگردانند، چه در زندگی همیشه طالب

خمول، و از شهرت نفور و ملول بوده‌ام، در مردگی نیز نمی‌خواهم خود را بنمایم، مرا در

حمای نزدیک غسل دهند به تعلیم کسی که مسأله دان باشد، و در دشت افروز در زمین

مزبور بعد از نماز معجلأ دفن نمایند به نحو مسطور، قبری در مقبره مرحوم آقا سید محمد

برای خود کنده‌ام در همانجا دفن کنند.

و مخفی نماند که اطاق مهمانخانه مرحوم آقا سید محمد که به ازای بیست تومان

از مهر خانم تاج به او دادم حقیر از او خریدم به همین وجه و تعمیر کردم و وجهش را به

خودش دادم از آقا علی و آقا محمد است.

آنچه اجاره داده‌ام الی پنجاه سال به حاجی میرزا حسن و حاجی میرزا حسین

دیزچه‌ای از آقا احمد و آقا علی و آقا محمد است.

و زمین‌هایی که در اجاره حاجی آقا صادق و آقا باقر علی اکبر است از آقا احمد

و آقا علی و آقا محمد و والده آنهاست، و هر ساله دو من جو از اجاره می‌دادم و می‌دهم

به صبیبه مرحوم آقا سید هاشم البته بعد از فوت من هم باید بدهند.
و چهل تومان که از حاجی اسماعیل پسر آقا غلامرضا می‌خواهم اگر وصول شد
تا هستم و الا بدهد به آقا علی و آقا محمد.
و دو دانگ از حمام قاضی که سردار جنگ ماشاءالله خان اختیارش را به من
وا گذاشته وقف نمودم بر سید الشهداء (ع)، و تولیت آن تا هستم با خودم می‌باشد، و بعد
از من با آقا احمد و آقا علی است نسلاً بعد نسل من الذکور.
کتابخانه ظ سمت مهتابی ملکی منتقل کردم به خانم تاج در عوض طلب او از
خانه مرحوم حاجی میر محمد علی.

این بود وصیت نامه يك روحانی عظیم القدر، که سالهای متمادی از بزرگان و
رؤسای روحانیت شهری مانند کاشان بوده است. آیا زهد و بی‌علاقگی به دنیا و مادیات
را در این وصیت نامه لمس نمی‌کنید؟

آیا عزت و عظمت و توجه به خدا و معنویات در زندگی این قبیل اشخاص
محسوس نیست؟ آیا نباید سیره این بزرگمردان برای روحانیت عزیز و همه متدینان و
علاقمندان به مکتب اسلام و تشیع اسوه و سرمشق باشد.

اصولاً نگارش شرح حال علما و دانشمندان بیشتر برای بیان ابعاد سازنده زندگی
آنان است تا دیگران هم درس بگیرند و از تجربه‌های گذشتگان بهره‌مند گردند و انسانیت
خود و ارزش والای خود را به هر ثمن بخش نروشند.

در پایان نکته دیگری را باید یادآوری کنم و آن اینکه:

از ویژگیهای مرحوم ملا حبیب الله کاشانی این بوده که از گناه و گناهکاری مردم
بسیار رنج می‌برده و حساس بوده است، و عقیده‌اش این بوده که عالم باید امر به معروف
و نهی از منکر کند، و در مقابل گناه و گناهکار و ستم و ستمگر عکس العمل نشان دهد،
و اگر می‌بینید ایشان از اهل زمان خود و از اهل کاشان و احیاناً از برخی از روحانی‌ها
مکرر در مکرر گله می‌کند در همین راستا است یعنی با اینکه مردم کاشان در طول تاریخ
مذهبی و شیعه بوده‌اند اما مرحوم ملا حبیب الله به این مطلب قانع نبوده بلکه توقع داشته
که عامه جمعیت و بخصوص مردم کاشان و روحانیون عزیز آن متدین واقعی باشند و به
احکام خدا احترام کنند و با گناه و ستم و گناهکار و ستمکار مبارزه نمایند و در این راه
یکدیگر را کمک کنند و چون متأسفانه این طور نبوده‌اند و یا لا اقل در این مسیر قدمهای

مؤثری بر نمی‌داشته‌اند مورد بی لطفی ملا حبیب الله بوده و گاهی در نثر و نظم از آنها انتقاد کرده است که خود این انتقادات گواهی است بر دلسوزی و تدبیر آن مرحوم رحمه الله علیه.

پاورقی‌ها

- ۱ - علامه طهرانی در ذریعه، ج ۲۵، ص ۱۹۴ گوید: امضاء صاحب منهج الصادقین یعنی ملا فتح الله کاشانی را چنین دیدم: این شکر الله فتح الله الشریف. [به کسی که مادرش سید باشد شریف گفته می‌شود].
- ۲ - این مطلب در لباب الالقباب ملا حبیب الله آمده، ولیکن به نظر می‌آید این تلمذ - اگر محقق باشد - در کربلا بوده است نه قزوین؛ زیرا صاحب ضوابط و حوزه درسش در کربلا بوده، مگر سید ابراهیم دیگری غیر از صاحب ضوابط منظور باشد، و یا صاحب ضوابط در خلال سالهایی که در کربلا بوده، چندی به قزوین آمده باشد. والله العالم.
- ۳ - این فرزند ملا مهدی نراقی چون پس از رحلت پدر به دنیا آمد نام پدر بر او گذاردند و به آقا کوچک معروف شد و سپس به آقا بزرگ.
- ۴ - مقدمه مغانم المجتهدین ملا حبیب الله به قلم حاج سید عزیز الله امامت (نواده دختری ملا حبیب الله) ص ۱.
- ۵ - لباب الالقباب، ص ۶۱.
- ۶ - بنا بر این کسانی که مادر ملا حبیب الله را صبیبه حاج سید حسین دانسته‌اند اشتباه کرده‌اند، مادر او بنت میرزا حبیب الله معروف به میرزا بابا حسین ابن میرزا رفیع الدین حسینی است به ص ۶۱ و ص ۱۱۷ لباب رجوع شود.
- ۷ - لباب الالقباب، ص ۱۱۷.
- ۸ - و سال اول سلطنت ناصرالدین شاه قاجار.
- ۹ - همان که اجازه او به سید مهدی قزوینی در ذریعه ۱۶۳/۱ یاد شده.
- ۱۰ - متن اجازه مرحوم نراقی و سید محمد تقی به آقا سید حسین در آغاز کتاب جامع الاحکام المسمی بالرسالة الشکیة تألیف ملا علی مدد ساوجی چاپ شده است، ص ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۴.
- ۱۱ - متن اجازه آقا سید حسین به ملا حبیب الله مورخ ۱۲۹۷ق در آغاز همان جامع الاحکام ص ۱۴ چاپ شده است.
- ۱۲ - این عالم بزرگوار در اواخر عمر در طهران ساکن شد او و پسرش حاج سید مصطفی کاشانی (پدر آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی) در المآثر والآثار اعتماد السلطنه یاد شده‌اند.
- ۱۳ - لباب الالقباب، ص ۷۹ و ۱۵۰.
- ۱۴ - و اندرمان قریده‌ای است از قرای ری نزدیک مزار حضرت عبدالعظیم علیه السلام.

- ۱۵ - المآثر و الآثار، ص ۱۵۳.
- ۱۶ - روشن است که مقصود از خواندن رسائل، فصول، قوانین نزد این قبیل اساتید بزرگ خواندن سطح آن مانند زمان ما منظور نیست بلکه این درسها به منزله درس خارجهای زمان ما بوده است.
- ۱۷ - گنجینه دانشمندان رازی، ج ۴، ص ۶۱۴.
- ۱۸ - المآثر و الآثار، ص ۱۵۸.
- ۱۹ - تذکرة القیور با تصحیح و تکمیل آقای مهدوی چاپ دوم، ص ۲۱۵.
- ۲۰ - وی از علمای بزرگ یزد و در سال ۱۲۵۷ق از سوی دولت وقت به تهران احضار و حبس شد و بخشی از تألیفات او در همین ایام زندانی بودن نگارش یافته است و پس از آزاد شدن از زندان، مدرسه خان مروی را به او تفویض کردند و در سال ۱۲۶۸ق از دنیا رفته است. به اعلام الشیعه قرن ۱۳، ص ۲۰۷ و الذریعه، ج ۵، ص ۲۶۹ رجوع کنید.
- ۲۱ - لباب الالقب، ص ۱۵۱.
- ۲۲ - تاریخ حکما، ص ۷۴ و ۱۲۱.
- ۲۳ - اعلام الشیعه قرن سیزدهم، ص ۵۸۷.
- ۲۴ - المآثر و الآثار، ص ۱۴۶.
- ۲۵ - لباب الالباب، ص ۱۰۸.
- ۲۶ - چاپ هشت جلدی، ج ۳، ص ۱۱۶.
- ۲۷ - مجموعاً به ده سال نرسیده است.
- ۲۸ - مشاهیر کاشان، ص ۹۷، و خاتمه کتاب نخبة المصائب ملا حبیب الله به قلم حاج شیخ محمد شریف آیت الله زاده کاشانی.
- ۲۹ - مشاهیر کاشان، ص ۴۳.
- ۳۰ - سیمای هلال بن علی، ص ۵۰۰، مشاهیر کاشان، ص ۱۰۱ و فهرست کتابهای خطی کتابخانه امام زاده محمد هلال آران نوشته رضا استادی که در مجله میراث جاویدان چاپ شده است.
- ۳۱ - گنجینه دانشمندان رازی، ج ۶، ص ۲۵۳؛ مشاهیر کاشان، ص ۵۷.
- ۳۲ - خاتمة الطبع کتاب شرح دعای سحر ملا حبیب الله، ص ۸۱.
- ۳۳ - مقدمه کتاب مفتاح النجاح فی شرح دعاء الصباح ملا عبدالرسول مدنی و کتاب فروغ فقاہت در شرح حال آیت الله حاج آقا رضا مدنی.
- ۳۴ - گنجینه دانشمندان رازی، ج ۳، ص ۵۲۹؛ و مشاهیر کاشان، ص ۱۰۳.
- ۳۵ - گنجینه دانشمندان، ج ۶، ص ۲۶۲؛ و مشاهیر کاشان ص ۲۱.
- ۳۶ - فروغ فقاہت زندگینامه آیت الله مدنی.
- ۳۷ - مقدمه ذریعة المعاد ملا حبیب الله به قلم نواده دختری او حضرت آقا سید عزیز الله امامت، ص ۷.
- ۳۸ - در مقدمه کتاب منتقد المنافع ملا حبیب الله که ظاهراً به قلم حضرت آقای حاج سید عباس کاشانی باشد ده نفر دیگر به عنوان تلامیذ و رواة ملا حبیب الله یاد شده اند و همچنین در شرح حالهای دیگر، چند نفر جز آنها که ما یاد کردیم ذکر شده است. البته روشن است که تعدادی از این بزرگواران که ما ذکر نکردیم فقط

از مرحوم ملا حبیب الله اجازه روایت یا اجتهاد گرفته‌اند نه اینکه شاگرد او باشند. مانند حاج سید مصطفی کاشانی که همدوره خود ملا حبیب الله بوده و بسیار بعید است نزد او درس خوانده باشد بلکه ظاهراً هر دو با هم نزد پدرش سید حسین درس می‌خوانده‌اند و الله العالم.

- ۳۹ - رك: ذریعه، ج ۷، ص ۲۷۱ و ج ۱۱، ص ۶۷.
- ۴۰ - رك: ذریعه، ج ۲۶، ص ۲۰۹.
- ۴۱ - رك: لباب الالقاب، ص ۳۴.
- ۴۲ - رك: همان، ص ۵۱.
- ۴۳ - رك: ذریعه، ج ۴، ص ۳۳۵؛ فهرست كتب عربی چاپی مشار.
- ۴۴ - رك: ذریعه، ج ۴، ص ۳۴۱؛ فهرست مشار.
- ۴۵ - رك: ذریعه، ج ۷، ص ۲۷۱؛ فهرست مشار، ص ۹۵.
- ۴۶ - رك: فهرست مشار؛ ذریعه، ج ۸، ص ۹۸.
- ۴۷ - رك: ذریعه، ج ۱۱، ص ۹۷؛ فهرست مشار.
- ۴۸ - رك: ذریعه، ج ۷، ص ۲۷۱ و ج ۱۰، ص ۱۶۱؛ فهرست مشار.
- ۴۹ - رك: لباب الالقاب، ص ۴.
- ۵۰ - رك: همان، ص ۹۵.
- ۵۱ - رك: همان، ص ۱۱۴.
- ۵۲ - ذریعه، ج ۱۴، ص ۲۸۲.
- ۵۳ - لباب الالقاب، ص ۸۹.
- ۵۴ - رك: ذریعه، ج ۲۱، ص ۸۷؛ فهرست مشار.
- ۵۵ - رك: ذریعه، ج ۲۳، ص ۴؛ لباب الالقاب، ص ۸ و ۵۰.
- ۵۶ - رك: ذریعه، ج ۲۵، ص ۸۴؛ فهرست مشار.
- ۵۷ - به مقدمه كتاب لباب الالباب به قلم آیت الله حاج سید ابوالقاسم کاشانی رجوع شود.
- ۵۸ - فهرست تألیفات خود را در جزوه‌ای نوشته است که آثار خط او را تا سال ۱۳۳۰ دارد.
- ۵۹ - لباب الالقاب، ص ۱۵۳.
- ۶۰ - به معجم مؤلفات الشیعه حضرت آقای قاتینی رجوع شود.
- ۶۱ - به مجموعه اشعار ایشان که به نام تشویقات السالکین چاپ شده رجوع شود.
- ۶۲ - این نصیحتنامه در پایان منتخب قوامیس الدرر ملا حبیب الله چاپ شده است.
- ۶۳ - اعلام الشیعه قرن چهاردهم، ص ۳۶۰.
- ۶۴ - ریحانة الادب، چاپ هشت جلدی، ج ۵، ص ۲۰.
- ۶۵ - لغت نامه، ج ۳۷، ص ۱۸۴.
- ۶۶ - مصفی المقال، ص ۱۲۰.
- ۶۷ - فهرست کتابخانه آستان قدس ۴/۴۷۲.
- ۶۸ - اعیان الشیعه، چاپ ۱۰ جلدی، ۴/۵۵۹.

- ۶۹ - خاتمه لباب الالقباب، ص ۱۵۹.
- ۷۰ - مقدمه کتاب مغانم المجتهدین، ص ۱.
- ۷۱ - مقدمه ذریعة المعاد، ص ۲.
- ۷۲ - خاتمه نخبة المصائب، ص ۱۱۰.
- ۷۳ - خاتمه کتاب احسن التراتیب ص ۹.
- ۷۴ - همان، ص ۱۰.
- ۷۵ - مقدمه جامع الاحکام ملا علی مدد ساوجی، ص ۷، به نقل از کتاب عندبیل ایشان.
- ۷۶ - مقدمه جامع الاحکام، ص ۱۴.
- ۷۷ - چاپ دوم یا سوم آن.
- ۷۸ - از قرائتی استفاده شده که این مقدمه به قلم ایشان است.
- ۷۹ - ایشان از زندگانی شمس العرفا نقل کرده است.
- ۸۰ - هنگام نگارش این مقاله این کتاب در اختیار نبود.
- ۸۱ - چاپ کتابفروشی معراجی تهران خیابان ناصر خسرو.
- ۸۲ - چاپ اول، ص ۷۵.
- ۸۳ - ج ۶، ص ۲۵۰.
- ۸۴ - لباب الالقباب، ص ۱۵۱ - ۱۵۲.
- ۸۵ - همان، ص ۷۹.
- ۸۶ - همان، ص ۱۰۶.
- ۸۷ - متن این اجازات را در برخی از آثار والدشان که به همت ایشان چاپ شده می‌توانید ببینید مانند خاتمه شرح دعاء السحر.
- ۸۸ - این ماده تاریخ برای نوشتن زیر عکس ملا حبیب الله سروده شده است.
- ۸۹ - ظاهراً ضریح قبرش در سال ۱۳۴۰ شمسی ساخته شده.
- ۹۰ - کتابهایی که در این شانزده فصل ذکر شده به علاوه تألیفات خود ایشان حدود هزار جلد است که شامل نوع کتابهایی که برای يك فقیه و مؤلف کتابهای دینی لازم می‌باشد هست پس ایشان بحمدالله از حیث مصادر و ابزار کار نسبت به وضع زمان خود در تنگنا نبوده است.
- ۹۱ - یعنی خاتمه رساله فهرست.
- ۹۲ - در این تاریخ پسر پنجم یعنی حاج آقا محمد شریف آیت الله زاده کاشانی هنوز به دنیا نیامده بود.
- ۹۳ - یعنی حاج میر محمد علی.
- ۹۴ - بیت ملا حبیب الله با بیت تراقی از اینجا ارتباط پیدا می‌کنند.
- ۹۵ - از این عبارت معلوم می‌شود که تا سال ۱۳۳۱ق در وصیت نامه دخل و تصرف می‌کرده‌اند.
- ۹۶ - از محلهای معروف کاشان بوده که اکنون به پاپک معروف است.
- ۹۷ - در این تاریخ آقا محمدهدیه دنیا آمده بود تولد ایشان ظاهراً ۱۳۲۹ق است.
- ۹۸ - یعنی بدون جلد مقوایی.
- ۹۹ - اسم روستایی است.

از دیدگاه فیلسوف شهید مطهری (ره)

معرفی‌شناسی

(۲)

علی ربانی گلپایگانی

در شماره قبل به بررسی نخستین بخش از آراء استاد و متفکر گرانقدر اسلامی مرحوم شهید مطهری پیرامون معرفت‌شناسی پرداختیم. جهت آگاهی خوانندگان گرامی ابتدا سرفصلهای مباحث مقاله پیشین را یادآور شده سپس به بررسی دیدگاههای معظم‌له در باره دو موضوع جدید می‌پردازیم. سرفصلهای مقاله قبل عبارت بودند از: ۱ - اهمیت بحثهای معرفت‌شناسی، ۲ - معرفت‌شناسی در فلسفه اسلامی، ۳ - مفهوم و واقعیت علم، ۴ - تقسیم علم به حضوری و حصولی، ۵ - اقسام علم حضوری، ۶ - ملاک علم حصولی و حضوری، ۷ - نحوه ارتباط عالم و معلوم در علم حضوری.

و اینک ادامه بحث:

* تصور و تصدیق

* بدیهی و نظری

۱- تصور و تصدیق

تقسیم علم به تصور و تصدیق اولین بار به وسیله حکیم عالیقدر اسلامی ابونصر محمد بن طرخان فارابی ابداع و عنوان شد و مورد قبول حکما و منطقیین بعد قرار گرفت. منطقیین اسلامی در دوره های متأخر این تقسیم را پایه قرار داده، ابواب منطق را به دو قسم منقسم کردند، قسم تصورات و قسم تصدیقات، در صورتی که قبلاً (الف) ابواب منطق به این ترتیب از هم جدا نشده بودند.

انقسام علم به تصور و تصدیق از این جهت است که علم ما به اشیاء گاهی به این شکل است که ذهن ما حکم می کند به وجود یا عدم نسبی میان اشیاء، یعنی علم به شکل قضاوت میان دو چیز است، و حالت قضائی دارد، مانند علم ما به اینکه هوا گرم است یا هوا گرم نیست، راستی خوب است، دروغ خوب نیست، و این حالت قضای ذهن تصدیق نامیده می شود، بنابراین تصدیق (ب) عبارت است از قضاوت ذهن میان دو شیء.

و گاهی ذهن حالت قضائی به خود نمی گیرد، فقط اشیاء را از نظر می گذراند بدون آنکه حکمی در باره آنها بکند، و در صورتی هم که حالت قضائی به خود بگیرد، حکم و قضاوت غیر از صورتهایی است که از محکوم علیه و محکوم به - یعنی دو چیزی که ذهن میان آنها حکم کرده است - دارد. پس صورتهایی از اشیاء که هیچ گونه حکمی در باره آنها ندارد، و یا در مورد آنها حکم می کند؛ تصور نامیده می شوند.^۱

حکم، تصدیق و تداعی معانی

در این جا لازم است فرق میان حکم، تصدیق و تداعی معانی را بیان نماییم:

نظریه مشهور در باب قضیه این است که هنگامی که محمولی را برای موضوعی اثبات می‌کنیم (زید ایستاده است) علاوه بر تصور موضوع (زید) و تصور محمول (ایستاده) یک عمل خاصی دیگری در ذهن انجام می‌گیرد، که نام آن را حکم یا اقرار و اذعان می‌گنرانیم.

ولی برخی گمان کرده‌اند که در این گونه موارد، نفس کاری به نام حکم یا اذعان انجام نمی‌دهد، تنها چیزی که هست این است که دو تصور با هم، در وجدان حاضر می‌شوند و با هم مورد توجه قرار می‌گیرند. بنابراین در تمام قضایای ایجابی رابطه‌ای که بین موضوع و محمول است این است که بین وجود ذهنی آنها تلازم برقرار است، و تداعی و تلازم دو تصور ذهنی گاهی به سبب مشابهت است، و گاهی به سبب تضاد، و گاهی به سبب اینکه در زمان واحد یا در مکان واحد به احساس درآمده‌اند مثلاً ما هر وقت نام حاتم را شنیده‌ایم متعاقب آن بخشندگی را شنیده‌ایم، و حاتم و بخشندگی همواره توأم با یکدیگر وارد ذهن ما شده‌اند، این معیت و توأم بودن هنگام ورود موجب وابستگی ذهنی این دو تصور شده و عادت ذهن ما شده که هر گاه حاتم را به یاد آوریم یا نامش را بشنویم فوراً بخشندگی به یاد ما بیاید و بالعکس.

این نظریه بسیار ضعیف و غیر قابل اعتنا است، متأخرین از روانشناسان جدید دلیل‌های بسیاری بر بطلان آن اقامه کرده و اثبات کرده‌اند که ذهن علاوه بر تصور موضوع و محمول یک نوع فعالیت از خود نشان می‌دهد و آن فعالیت همان است که نامش را حکم یا اقرار و اذعان گذاشته‌اند.

اساساً تداعی معانی غیر از حکم است و علل و مبادی آن نیز غیر از علل و مبادی حکم است، بسیار اتفاق می‌افتد که به علت مشابهت یا تضاد یا مجاورت میان دو معنا تداعی هست ولی حکم نیست، و یا آنکه حکم بر خلاف مقتضای تداعی معانی است، مثلاً ممکن است در ذهن ما میان تصور حاتم و تصور بخشندگی تداعی و تلازم وجود داشته باشد، ولی در عین حال، حکم نکنیم که حاتم بخشنده بوده، و یا آنکه حکم کنیم که بخشنده نبوده، و یا اصلاً چنین شخصی در عالم وجود نداشته است، و گاهی حکم هست و تداعی نیست، مانند تمام احکامی که دانشمندان در مورد مسائل نظری و علمی به راهنمایی برهان یا تجربه می‌نمایند.

پس این مطلب قطعی و مسلم است که هنگامی که محمولی را برای موضوعی اثبات می‌کنیم، علاوه بر تصور موضوع و تصور محمول يك عمل خاص دیگری نیز ذهن انجام می‌دهد، این عمل خاص در میان امور ذهنی يك امتیاز دارد و آن اینکه دارای دو جنبه است، از يك جنبه، انفعالی و حصولی و ذهنی است و از جنبه دیگر فعلی و حضوری و غیر ذهنی است.

توضیح اینکه امور ذهنی^۲ دو دسته‌اند: دسته اول همان صور ذهنیه که مربوط به دستگاه مخصوص ادراکی است، این صور اولاً: انفعالیند، یعنی قوه مدرکه در اثر برخورد با يك واقعیت، روی خاصیت مخصوص صورت پذیری خود آنها را تهیه کرده است، و ثانیاً: حصولی هستند، یعنی يك واقعیتی را که غیر از واقعیت خودشان است ارائه می‌دهند و ثالثاً: ذهنی هستند، یعنی وجودشان قیاسی است و هیچ هویت و تشخصی غیر از صورت شیء دیگر بودن ندارند، و امتیاز این صور از یکدیگر تابع امتیازی است که محکی عنه‌های آنها با یکدیگر دارند.

دسته دوم نفسانیات غیر ذهنی می‌باشند، این دسته از امور مربوط به سایر دستگاههای نفسانی، یعنی ماوراء دستگاه ذهن می‌باشند. مانند اراده، شوق، لذت، رنج و غیره، این امور اولاً: صورت چیزی نیستند و چیزی را در خارج به ما نشان نمی‌دهند، و ثانیاً: حضوری هستند نه حصولی - چنانکه واضح است - و ثالثاً: غالباً فعلی هستند و نه انفعالی.

حکم دارای هر دو جنبه است، از يك جهت صورتی است که واقع و نفس الامر را ارائه می‌دهد و وجود خارجی ارتباط محمول را با موضوع منکشف می‌سازد، از این جنبه باید او را علم حصولی و صورت ذهنی و کیفیت انفعالی بدانیم، و از طرف دیگر علاوه بر این جنبه، جنبه خاص دیگری دارد که از آن جنبه، وجودش قیاسی نیست و به حسب نحوه وجود خود(نه به تبع وجود مکشوف) از سایر نفسانیات امتیاز دارد، و از آن جنبه است که به آن نام اقرار و اذعان و حکم می‌دهیم، و از این جنبه، فعلی است نفسانی که صورت امر خارجی نیست و در ردیف سایر امور نفسانی قرار می‌گیرد.

محققین منطقیین این عمل خاص را از جنبه اول که انفعالی و محمولی و ذهنی است تصدیق می‌نامند، و از جنبه دوم که فعلی و حضوری و غیر ذهنی است،

حکم می‌نامند و از جنبه اول است که قابل تعبیر لفظی است و با کلمه «است» به تعبیر در می‌آید.^۲

۲ - ضروری و نظری

از جمله اصطلاحاتی که در منطق و فلسفه زیاد به چشم می‌خورد اصطلاح ضروری (بدیهی) و نظری است. توضیح آنکه:

هر يك از تصور و تصدیق بر دو قسم می‌باشند یا بدیهی هستند و یا نظری، بدیهی عبارت است از ادراکی که نیاز به نظر یعنی فکر نداشته باشد، و نظری عبارت است از ادراکی که نیاز به نظر و فکر داشته باشد.

به عبارت دیگر: بدیهی آن است که خود به خود معلوم است، و نظری آن است که خود به خود معلوم نیست، بلکه باید به وسیله شیء یا اشیاء دیگر معلوم شود.

و به تعبیر سوم، بدیهی آن است که معلوم شدنش نیازمند به فکر نیست، اما نظری آن است که معلوم شدنش نیازمند فکر است.

در مورد تصورات بدیهی، مفهوم حرارت و برودت را مثال می‌آورند، و برای تصورات نظری، مفهوم ملك و جن را ذکر می‌کنند.

اما حقیقت این است که فرقی میان تصور حرارت و برودت، و تصور جن و ملك از این لحاظ نیست، حرارت و برودت همان اندازه احتیاج به فکر و تعریف دارند، که جن و ملك دارند، تفاوتی که میان حرارت و برودت و میان جن و ملك هست، در ناحیه تصدیق به وجود آنها است، تصدیق به وجود حرارت و برودت نیازی به فکر ندارد، اما تصدیق به وجود جن و ملك نیازمند به فکر است.^۳

ملك بدهت مفاهیم چیست؟

مفهوم بدیهی - چنانکه گفته شد - آن است که خود به خود معلوم است و نیاز به تعریف ندارد، تعریف یعنی تحصیل معرفت به ذات يك چیز، و آن با تجزیه مفهوم آن شیء به اجزاء و عناصر اولیه ذهنی وی صورت می‌گیرد، همان طور که معرفت اجزاء

و عناصر مرکبات خارجی و عملی آنها صورت می‌گیرد، یعنی تعریف، تحلیل و تجزیه عقلانی مفهوم شیء است، و از این رو تنها در مورد مفاهیم مرکبه مصداق دارد. هرگاه يك مفهوم و صورت ذهنی مرکب باشد - به دلایلی که در منطق ثابت شده - می‌بایست مرکب باشد از يك مفهوم اعم که مابه الاشتراك وی با يك عده اشیاء دیگر است، و از جزء دیگر مساوی که اختصاص به خود وی دارد، تشخیص و تمیز شیء از غیر خودش به وسیله جزء اختصاصی، اصطلاحاً معرفت یا شناسائی نامیده می‌شود، بنابراین معرفت تمیز دادن و تعریف ممتاز ساختن است، و البته يك مفهوم و صورت ذهنی در صورتی نیازمند تعریف و تحصیل شناسایی است که وجه مشترکی با اشیاء دیگر داشته باشد تا با تحصیل وجه اختصاص و امتیاز معرفت و شناخت حاصل شود، و اگر مفهومی بسیط باشد، بالذات با جمیع مفاهیم دیگر مبیانت دارد و بالذات از سایر مفاهیم متمایز است قهراً معرفت به وی بالذات حاصل است.

بنابراین عناصر ذهنیه بسیطه یا اصلاً عارض ذهن نمی‌شوند و ذهن از آنها هیچ اطلاعی ندارد. و یا عارض ذهن می‌شوند در حالی که واضح و بدیهی و بازشناخته و عاری از هرگونه ابهام و اجمالی می‌باشند.

ضرورت و امکان و همه «مفاهیم عامه فلسفی» از قبیل وجود، عدم، وحدت، کثرت، علیت، معلولیت و... مفاهیم بسیطه‌اند، و اگر مرکب بودند می‌بایست از دو جزء مرکب باشند، یکی جزء اعم (جنس) و یکی جزء مساوی (فصل)، و فرض جزء اعم با جنبه عمومی بودن آن مفاهیم - چنانکه واضح است - منافات دارد.

اساساً مفاهیم عامه فلسفی همه بدیهی التصورند و ابزارهای اصلی تفکر بشر می‌باشند، بشر اگر تصویری از وجود و عدم، وجوب و امکان و امتناع، وحدت و کثرت، علت و معلول نداشته باشد نمی‌تواند در هیچ موضوعی با طرز عقلانی و منطقی فکر کند، و در اطراف موضوعات به طرز استدلالی سخن براند، ملاک «نطق» که ما به الامتیاز انسان از سایر حیوانات است - بر خلاف آنچه عموماً فلاسفه می‌گویند - تنها قوه تجرید و تعمیم و کلی سازی ذهن نیست، بلکه واجد بودن این مفاهیم عامه فلسفی است که معقولات ثانیه و نتیجه يك نوع فعالیت خاص ذهن می‌باشد.

پاسخ به يك اشكال

از آنچه گفتیم پاسخ اشکال معروف فخر الدین رازی در باب تقسیم مفاهیم به بدیهی و نظری روشن شد، وی می‌گوید: اصلاً معنا ندارد که يك مفهوم نظری باشد؛ زیرا مفهومی را که می‌گویید نظری است یا تصور کرده‌اید، یا تصور نکرده‌اید، در صورت دوم نه بدیهی است و نه نظری؛ زیرا بدیهی و نظری صفات تصور می‌باشند، و فرض این است که آن مفهوم تصور نشده است، و در صورت اول، معلوم خواهد بود؛ زیرا تصور کردن یعنی در ذهن آمدن و مورد توجه ذهن قرار گرفتن، و چیزی که معلوم است احتیاج به تعریف ندارد، تعریف برای امر مجهول است، نه معلوم.

حرف «هگل» هم در زمینه «ناشناختی» که می‌گوید: «ناشناختی اصلاً معنا ندارد» بر همین اساس است، وی در فلسفه‌اش بحثی دارد در مورد اینکه چیزی نمی‌تواند ناشناختی باشد، و از همین جا ذهن و خارج را یکی دانسته است یعنی ذهن و خارج دو صفحه از يك چیزند، در هر حال یکی از پایه‌های فکر هگل این است که نمی‌تواند چیزی ناشناختی باشد و این همان کلام فخر رازی است.

پاسخ اشکال فخر رازی این است که درست است که تصور، مساوی با معلوم بودن است، ولی باید توجه داشت که هرگاه مفهومی که تصور شده مرکب از دو جزء: اعم و مساوی است، چنین مفهومی به عنوان يك مفهوم مرکب معلوم است، ولی از لحاظ شناخت اجزاء آن مجهول است، و از این جهت نیاز به تعریف دارد، و به عبارت دیگر هر صورت ذهنی انطباق ذاتی دارد با واقعیتی از واقعیت‌ها، و آن صورت، علم است و آن واقعیت، معلوم. علم عین آگاهی و اطلاع و انکشاف معلوم است، و در علم از آن جهت که علم است ابهام و اجمال که نوعی از جهالت است راه ندارد، چیزی که هست، اگر يك مفهوم و صورت ذهنی مرکب از دو جزء اعم و مساوی باشد، در این صورت تنها حصول آن صورت ذهنی برای تمیز جزء مشترك و جزء اختصاصی وی کافی نیست، بلکه نیاز به تجزیه و تحلیل ذهنی آن مفهوم به جزء مشترك و جزء مختص آن دارد، و این عمل را تعریف می‌نامیم.

و گاهی علم اولی و حصول صورت اولی را که معلول برخورد ذهن با واقعیت

عینی است معرفت اجمالی، و تمیز و بازشناسی شیء که نتیجه و تحلیل ذهن به مابۀ الاشتراك و مابۀ الامتیاز است را معرفت تفصیلی می‌نامند.

آری هر تصویری که بسیط بوده و از مجموع چند تصور دیگر ترکیب نشده باشد، همین که وارد ذهن شد معلوم خواهد بود، و دیگر جنبۀ مجهول بودن برای آن متصور نیست.^۵

بدیهیات اولیّه و ثانویّه

تا این جا سخن در باره تصورات بدیهی بود، اکنون به بررسی بدیهیات تصدیقی می‌پردازیم، منطق تعقلی (در برابر منطق تجربی) مدعی است که احکامی که ذهن در مورد قضایا صادر می‌کند بر دو قسم است: بدیهی و نظری، بدیهی یعنی قضایایی که در آنها ذهن بدون استعانت به استدلال، حکم جزمی می‌کند، مثل حکم به امتناع تناقض، و حکم به اینکه کل از جزء بزرگتر است، و حکم به اینکه اشغال دو جسم مکان واحد را ممتنع است، و حکم به اینکه مقادیر مساوی با مقدار واحد با یکدیگر مساویند، و حکم به اینکه حادثه بدون علت، و به عبارت دیگر صدفه و اتفاق محال است و....

بدیهی نیز به نوبۀ خود بر دو قسم است: بدیهی اولی و بدیهی ثانوی، بدیهی اولی آن است که نه تنها احتیاج به استدلال و جستجو کردن «حد وسط» و تشکیل صغری و کبری ندارد، احتیاج به هیچ واسطه‌ای حتی مشاهده و تجربه ندارد، بلکه تنها عرضه شدن تصور موضوع و تصور محمول بر ذهن، کافی است که ذهن حکم جزمی خود را صادر کند، و به اصطلاح تنها تصور محمول و موضوع کافی است برای جزم ذهن به ثبوت محمول برای موضوع، مانند مثالهای فوق.

ولی بدیهی ثانوی آن است که تنها عرضه شدن تصور موضوع و محمول برای حکم کردن ذهن کافی نیست، و هر چند احتیاجی به جستجوی حد اوسط و تشکیل قیاس نیست، ولی مداخله احساس یا تجربه برای ادراک رابطه موضوع و محمول لازم است مانند جمیع مسائل تجربی.

اما همان طوری که محققین منطق تعقلی تصریح کرده‌اند، در حقیقت بدیهیات ثانویه، بدیهی نیستند؛ زیرا به عقیده تعقلیون تمام قضایای تجربی - به

بیانی که بعداً گفته خواهد شد - يك نوع اتكائی به بدیهیات اولیه دارند، پس بدیهی حقیقی منحصر است به بدیهی اولی، و مابعد از این هر وقت بدیهی یا اصول و مبادی عقلی بگوییم منظورمان همان بدیهیات اولیه است.^۶

پاسخ به يك اشکال

از میان همه این بدیهیات اولیه، اصل امتناع تناقض «اول الاوائل» و «أم القضايا» خوانده می‌شود در این جا این سؤال پیش می‌آید که معنای اول الاوائل بودن آن چیست؟ اگر سایر بدیهیات بدیهی اولی اند و ذهن به صرف عرضه شدن موضوع و محمول حکم می‌کند، و هیچ گونه نیازمندی به هیچ چیز دیگر ندارد، پس همه از این نظر یکسانند، و اول الاوائل یعنی چه؟

و اگر حکم ذهن در مورد آنها متوقف است بر حکم به امتناع تناقض، پس آن احکام واقعاً بدیهی نبوده، نظری هستند.

در مقام پاسخ به این اشکال چند نظریه است:

الف: سایر قضايا واقعاً بدیهی نیستند، بلکه نظری می‌باشند، و معنای اول الاوائل بودن و أم القضايا بودن اصل امتناع تناقض این است که جمیع قضايا از آن استنتاج می‌شوند.

این نظریه قابل قبول نیست؛ زیرا اولاً: خلاف آن چیزی است که هر کس در وجدان خود می‌یابد، و ثانیاً: اگر جمیع بدیهیات دیگر نظری باشند، نیازمند به استدلال خواهند بود، و چنان که می‌دانیم در هر استدلال دو مقدمه (صغری، کبری) باید مفروض و مسلم باشد، پس حداقل علاوه بر اصل امتناع تناقض، يك اصل بدیهی دیگر باید داشته باشیم که اولین قیاس را تشکیل دهند، و علاوه بر این لازم است نتیجه شدن جزئی را از کلی (انتاج شکل اول) بلا واسطه پذیرفته باشیم، یعنی این را نیز به طور بدیهی تصدیق کرده باشیم.

پس این نظریه که اصل بدیهی منحصر است به اصل امتناع تناقض قابل قبول نیست.

ب: سایر اصل‌های بدیهی اساساً اصلها، بلکه حکمهای جداگانه‌ای نیستند، بلکه عین اصل امتناع تناقض هستند که در موارد مختلف به کار برده می‌شود، مثلاً

اصل امتناع تناقض در مورد مقادیر، به صورت قانون «مساوات» و در مورد علیت به صورت «امتناع صدفه» و در موارد دیگر به صورتهای دیگر تعبیر می‌شود. این نظریه نیز قابل قبول نیست؛ زیرا اولاً: اختلاف قضایا تابع اختلاف اجزاء تشکیل دهنده یعنی موضوع و محمول است، موضوع و محمول در سایر اصول با موضوع و محمول در این قضیه مختلف است، و ثانیاً: اشکال دوم که بر نظریه اول وارد بود، بر این نظریه نیز وارد است.^۷

ج: اصل امتناع تناقض و سایر بدیهیات، همه بدیهیات اولیه هستند و در عین حال همه آن بدیهیات به اصل امتناع تناقض نیازمند می‌باشند، چیزی که هست نوع نیازمندی بدیهیات اولیه به اصل امتناع تناقض با نیازمندی نظریات به بدیهیات مختلف است، نوع نیازمندی نظریات به بدیهیات این است که نظریات تمام هستی خود را مدیون بدیهیات هستند، یعنی نتیجه‌ای که از یک قیاس گرفته می‌شود عیناً مانند فرزندى است که مولود پدر و مادر است ولی نوع نیازمندی بدیهیات اولیه به «اول الاوائل» طور دیگری است، و آن را به دو نحو می‌توان تقریر کرد:

یکی به همان تقریری که در متن (کلام علامه طباطبائی) شده، که حکم جزمی عبارت است از ادراك مانع از طرف مخالف، مثلاً حکم جزمی در باره اینکه زید ایستاده است وقتی میسر می‌شود که حکم حالتی را به خود بگیرد که احتمال عدم ایستادن را سد کند، و سدّ این احتمال بدون کمک اصل امتناع تناقض میسر نیست، با کمک اصل امتناع تناقض است که علم به اینکه حتماً زید ایستاده است و خلاف آن نیست صورت وقوع پیدا می‌کند. و اگر این اصل را از فکر بشر بیرون بکشیم، ذهن به هیچ چیزی، حالت جزمی و علم قطعی پیدا نمی‌کند، پس نیازمندی همه علمهای تصدیقی، اعم از بدیهی و نظری، به اصل امتناع تناقض نیازمندی حکم است در جزمی بودن.^۸

تقریر دیگر این که: اگر اصل امتناع تناقض در فکر موجود نمی‌بود، هیچ علمی مانع وجود علم دیگر نمی‌شد. توضیح آنکه: بعضی از علمها (ادراکات جزمی) مانع وجود علمهای دیگر نیست، مثل علم به اینکه این کاغذ سفید است، با علم به اینکه زید ایستاده است، ولی بعضی علمها مانع وجود علمهای دیگر، بلکه مانع وجود

پاره‌ای از احتمالات است، مثل علم به اینکه زید ایستاده است، مانع علم به این است که زید نایستاده است، این مانعیت با دخالت اصل امتناع تناقض صورت می‌گیرد، و اگر این اصل را از فکر بشر بیرون بکشیم هیچ علمی مانع هیچ علمی نخواهد بود بنابراین مانعی در فکر نخواهد بود که شخص در عین اینکه علم جزمی دارد به اینکه زید ایستاده است، علم جزمی پیدا کند که زید ایستاده نیست، یا لااقل احتمال بدهد که زید ایستاده نیست.

بنابر تقریر اول، اگر اصل امتناع تناقض را از فکر بشر بگیریم، پایه «جزم» و «یقین» خراب خواهد شد و ذهن در شك مطلق فرو خواهد رفت و هیچ گونه تصدیقی جزمی در هیچ موضوعی برای ذهن حاصل نخواهد شد، هر چند صدها برهان همراه خود داشته باشد.

و بنابر تقریر دوم هیچ جزمی مانع جزم دیگر نخواهد شد، و مانعی نخواهد بود که ذهن در عین اینکه به يك طرف قضیه (نفی یا اثبات) گراییده است، به طرف دیگر نیز بگراید و هیچ طرفی را انتخاب نکند.

و بنابر هر دو تقریر اساس جمیع قوانین علمی خراب خواهد شد؛ زیرا قانون علمی یعنی انتخاب و گرایش ذهن به يك طرف بخصوص، و اگر اصلاً گرایش در کار نباشد (شك) یا گرایش دو طرفی باشد^۱ قانون علمی برای ذهن معنا ندارد.^۱

توضیحات

الف - مهمترین ابواب منطق که توسط ارسطو تدوین گردید عبارت بودند از: ۱ - قاطیغوریاس (مقولات) ۲ - باری ارمیناس (عبارات = قضایا) ۳ - آنولوپیکای اول (قیاس) ۴ - آنولوپیکای دوم (برهان) ۵ - طوبیقا (جدل) ۶ - سوفسطیقا (مغالطه) که مجموع آنها را در قدیم ارغنون (ارگانون = آلت و ابزار) می‌نامیدند و در زبان فرانسوی به آن «لوژیک» می‌گویند، و در عربی منطق نامیده می‌شود.

ارسطو در رساله دیگر هم دارد که می‌توان آنها را متمم ارگانون دانست، یکی «ریطوریکا» (فن خطابه) و دیگری «بوئطیقا» (صنعت شعر) که حکمای ما این دو

رساله را هم جزء مباحث منطق شمرده‌اند.

پس از ارسطو حکیمی به نام «فرفورئوس» مقدمه‌ای بر این فن در مبحث کلیات پنجگانه نوشت، و به عنوان باب جداگانه‌ای از منطق شناخته شد، و در نتیجه شماره ابواب منطق به (۹) رسید.^{۱۱}

ولی منطق در حقیقت از دو باب کلی تشکیل می‌شود: ۱ - معرف ۲ - حجت. و هر يك از آن دو دارای مقدمه‌ای است، مقدمه معرف، کلیات پنجگانه، و مقدمه حجت، مبحث قضایا است، و چون قیاس، گذشته بر مباحث مربوط به صورت، مباحثی نیز مربوط به ماده دارد، و آن همان صناعت‌های پنجگانه است، و این همان ابواب نه گانه مزبور است، و هرگاه مباحث الفاظ را که در آغاز کتب منطقی مطرح شده است، باب جداگانه‌ای از منطق بدانیم مجموع منطق از ده باب تشکیل می‌گردد.

ب: در تفسیر علم تصدیقی و فرق آن با ادراک تصویری، آرائی مطرح گردیده است:

۱ - تصدیق عبارت است از حکم، این قول به حکما نسبت داده شده است، و عبارت متن نیز ناظر به این نظریه است. بر این نظریه اشکال شده است به اینکه نسبت نفس به حکم نسبت فاعل به فعل است؛ زیرا حکم از افعال نفسانی می‌باشد، ولی نسبت نفس به علم نسبت قابل به مقبول است، و تصدیق نیز از اقسام علم می‌باشد.

۲ - تصدیق عبارت است از مجموع تصور موضوع، محمول، و نسبت حکمی و حکم، این قول منسوب به فخر رازی است. وجه نادرستی این قول این است که علم اعم از تصور و تصدیق امری بسیط می‌باشد.

۳ - لفظ تصور مشترك لفظی است میان تصور به معنای مطلق علم، و به معنای قسیم تصدیق، و آنچه قسیم تصدیق است عبارت است از تصور مقید به عدم حکم، و همین معنای تصور در حقیقت تصدیق نیز مأخوذ است، یا به صورت شرط و یا به صورت شرط (جزء) و تصدیق عبارت است از تصور مقید به وجود حکم. اشکال این نظریه روشن است؛ زیرا لازمه آن این است که عدم چیزی در

حقیقت آن - به صورت شرط یا شطر - مأخوذ باشد؛ زیرا فرض این است که تصور معتبر در تصدیق، تصور خاص است، و آن مقید است به عدم حکم و حال آنکه تصدیق مقید به وجود حکم می باشد.

۴ - صدر المتألهین پس از نقل آراء یاد شده و نقد آنها - چنانکه گذشت - گفته است: حقیقت تصور و تصدیق در يك چیز شریکند و آن همان حصول صورت شیء در ذهن است (=تصور) لیکن هرگاه وجود و عدم حکم با آن اعتبار نشود نامی جز تصور ندارد، و هرگاه وجود حکم با آن اعتبار شود، تصدیق نامیده می شود.

البته این دو اعتبار در حقیقت ناشی از تفاوت صورها است؛ زیرا گاهی تصور مستلزم حکم نیست، و گاهی مستلزم حکم است، تصویری که مستلزم حکم نیست، همان تصور خوانده می شود، و تصویری که مستلزم حکم است، تصدیق نامیده می شود، و این از باب نامیدن چیزی به اسم لازم آن است.

آنگاه یاد آور شده است که مقصود از عبارت معروف در تقسیم علم به تصور و تصدیق که «علم یا تصور محض است، و یا تصور همراه با تصدیق است» همین مطلب است که بیان گردید، سپس به توجیه آراء یاد شده پرداخته و هر يك را به گونه ای تصحیح نموده است.^{۱۲}

مثلاً در قضیه «مجموع زوایای هر مثلثی مساوی با دو قائمه است» تصورات زیر یافت می شود:

۱ - تصور شکل مثلث

۲ - تصور زوایای مثلث

۳ - تصور مفهوم دو قائمه

۴ - تصور نسبت تساوی میان زوایای مثلث و دو قائمه

۵ - تصور مطابقت این نسبت ذهنی با واقع (درستی نسبت مزبور)

تصورهای چهارگانه نخست همان علم تصویری می باشند؛ زیرا هیچ يك از آنها مستلزم تصدیق (اقرار و اذعان نفس) نیست، ولی تصور اخیر مستلزم تصدیق است، و تصدیق نامیده می شود.

ناگفته نماند که استلزام یاد شده در صورتی است که یا درك مطابقت نسبت تصویری و ذهنی با واقع بدیهی باشد، و یا برهان بر آن اقامه شده باشد.^{۱۳}

ج - فخر الدین رازی اشکال مزبور را در کتاب «المحصل» خود آورده، و علاوه بر آن اشکال دیگری نیز ذکر نموده که خواجه نصیرالدین طوسی در «نقد المحصل» به آنها پاسخ داده است، عبارت خواجه در نقد اشکال نخست چنین است: «فی هذا الکلام مغالطة صریحة، فان المطلوب لیس هو احد الوجهین المتغایرین، بل هو الشیء الذی له وجهان، و ذلك الشیء لیس بمشعور به مطلقاً، و لیس غیر مشعور به مطلقاً، بل هو قسم ثالث»:

در این کلام مغالطه آشکاری وجود دارد؛ زیرا آنچه تعریف آن مطلوب است، یکی از دو جهت متغایر (۱) - آنچه مورد توجه قرار گرفته و معلوم است ۲ - آنچه مورد توجه قرار نگرفته و مجهول است) نیست بلکه آن چیزی است که دارای دو وجه است، و چنین نیست که یا اصلاً مورد توجه قرار نگرفته و یا این که هیچ جهت مجهولی ندارد بلکه از یک جهت معلوم و از یک جهت مجهول است. (بما هو مرکب معلوم و به لحاظ اجزاء آن مجهول است).

خواجه سپس یادآور شده است که فخر در بحث مربوط به تقسیم حوادث اعتراف نموده که معلوم بالاجمال از یک وجه معلوم و از یک وجه دیگر مجهول است، و در این جا نیز دلیلی اقامه نکرده است بر این که طلب تعریف چنین چیزی محال است، تنها طلب تعریف برای دو قسم یاد شده (آنچه از هر جهت معلوم و یا از هر جهت مجهول است) را ممتنع دانسته است، آنگاه به نقل و نقد دلیل دوم وی بر امتناع تعریف مطلق مفاهیم پرداخته که ذکر آن از گنجایش مقاله بیرون است.^{۱۴}

د: نظریه مشهور میان منطقیین این است که تصدیقات (یقینیات) بدیهی بر شش قسمند:

- ۱ - اولیات، که تصدیق در آنها به چیزی جز تصور موضوع و محمول و نسبت میان آن دو نیاز ندارد، مانند: کل بزرگتر از جزء خود می باشد.
- ۲ - مشاهدات که تصور اطراف قضیه، برای تصدیق کافی نیست، بلکه به مشاهده نیاز دارد، خواه مشاهده به واسطه حواس ظاهری، که آن را «محسوسات» می گویند، یا مشاهده از طریق ادراک باطنی و حضوری، که آن را «وجدانیات» می نامند.
- ۳ - فطریات، که در تصدیق آنها به واسطه عقلی یعنی قیاس نیاز است،

ولی آن قیاس پیوسته نزد ذهن حاضر است و بدین جهت تصدیق آن بدیهی می‌باشد، مانند: دو، نصف چهار است، این بدیهیات را «قضایا قیاساتها معها» می‌گویند.

۴ - تجربیات، و آن قضایایی است که تصدیق آنها به دو واسطه حسی و عقلی نیاز دارد؛ زیرا نخست موارد متعدد مشاهده می‌شود، و هرگاه در همه آن موارد حادثه (الف) به دنبال حادثه (ب) تحقق یافت، با استناد به این اصل عقلی که «الاتفاقی لا یدوم» حکم می‌شود به اینکه حادثه (ب) علت حادثه (الف) است.

۵ - حدسیات که تصدیق در آنها نیز مانند تجربیات بر دو واسطه حسی و عقلی متوقف است، مانند حکم به اینکه نورماه حاصل از نور خورشید است؛ زیرا نخست مشاهده می‌کنیم که با تغییر اوضاع و نسب ماه نسبت به خورشید، شکل آن تغییر می‌کند، و این تغییر در هر ماه مشاهده می‌شود، در این صورت با استناد به اصل «الاتفاقی لا یدوم» حکم مزبور به دست می‌آید.

۶ - متواترات که مربوط به خبرهای خاص است که از تعداد بسیاری می‌شنویم، که عادتاً تواطؤ و تبانی آنان بر جعل آن خبر محال است، حکم در متواترات نیز بر دو واسطه حسی و عقلی متوقف است، یکی شنیدن خبر، و دیگری حکم عقل به امتناع تبانی ناقلان خبر بر جعل آن.

بنابراین کلام استاد شهید که بدیهیات ثانوی را منحصر در تجربیات دانسته با نظریه مشهور مخالف است، مگر آنکه بگوییم نظر ایشان در این جا به احکام کلی است نه ادراکات جزئی و در این صورت، مشاهدات و متواترات و حدسیات از موضوع بحث خارج می‌باشند؛ زیرا احکام و ادراکات حاصل از آنها جزئی است، و از طرفی «فطریات» نیز در حقیقت به همان اولیات باز می‌گردند؛ زیرا اگرچه حکم ذهن در مورد آنها متوقف بر یک قیاس پنهان است، ولی قیاس مزبور هیچ گاه مورد غفلت ذهن نمی‌باشد و به محض تصور موضوع و محمول و نسبت میان آن دو خود به خود نزد ذهن حاضر می‌گردد، و در نتیجه تصدیق آن بسان بدیهیات اولی است، از این روی شیخ اشراق، فطریات را از بدیهیات اولیه دانسته است.^{۱۵}

- ۱ - آشنایی با علوم اسلامی، منطق، فلسفه، درس چهارم، ص ۳۰ - ۳۶
- ۲ - مقصود پدیده‌های درونی و امور نفسانی است که به دو قسم ذهنی و غیر ذهنی تقسیم می‌شوند.
- ۳ - اصول فلسفه، ج ۲، ص ۴۵ - ۵۳.
- ۴ - آشنایی با علوم اسلامی، منطق، فلسفه، درس چهارم، ص ۳۱
- ۵ - اصول فلسفه، ج ۳، مقدمه مقاله ضرورت و امکان، ص ۶۹ - ۷۱؛ شرح مبسوط منظومه، ج ۱، ص ۲۰ - ۲۳.
- ۶ - اصول فلسفه، ط دار العلم، ج ۲، ص ۹۲.
- ۷ - این اشکال در صورتی بر نظریه دوم وارد می‌شود که نظریه مزبور منکر بدهات قضایای مورد بحث باشد، در حالی که چنین نیست، نظریه یاد شده مدعی این است که سایر قضایای بدیهی در حقیقت همان اصل امتناع تناقض می‌باشند، در این صورت آنها غیر بدیهی نیستند تا برای به دست آوردن معرفت در مورد آنها به تشکیل استدلال و ضمیمه کردن قضیه بدیهی دیگر به اصل امتناع تناقض نیاز باشد، و ظاهراً مقصود از عینیت قضایای بدیهی با اصل امتناع تناقض عینیت شکلی و ساختاری نیست تا اشکال شود که اختلاف موضوع و محمول آنها با اصل امتناع تناقض مبطل این مدعی است، بلکه مقصود عینیت حکمی و محتوایی است، یعنی قضایای مزبور تعینات اصل امتناع تناقض می‌باشند، مثلاً: وقتی می‌گوییم «صده ممتنع است» بدین خاطر است که صده مصداقی از اصل امتناع تناقض می‌باشد. در این صورت اشکالی که بر این نظریه وارد می‌شود این است که مطلب یاد شده اختصاص به بدیهیات ندارد، بلکه ملاک تصدیق در همه قضایا اعم از بدیهی و نظری - همان امتناع تناقض است، بنابراین باید دید تفاوت بدیهیات با نظریات در کجاست؟ چه تفاوتی میان دو قضیه: ۱ - عالم حادث است، ۲ - عالم متغیر است، وجود دارد که قضیه نخست نظری و قضیه دوم بدیهی به شمار می‌رود، با اینکه هر دو قضیه در این جهت که تصدیق آنها مبتنی بر قبول اصل تناقض است یکسانند، تفاوت آنها همین است که در کلام علامه طباطبائی و استاد مطهری ذکر شده است.
- ۸ - حاصل کلام علامه طباطبائی در پاسخ این اشکال این است که احتیاج نظریات به بدیهیات یا از ناحیه ماده (قضیه بدون تألیف و هیئت استدلال) است و یا از ناحیه صورت (شکل ظاهری استدلال) مثلاً گزاره «عالم حادث است» از نظر ماده بدیهی نیست، برای روشن شدن آن باید به گزاره «عالم متغیر است» و «هر متغیری حادث است» رجوع شود. و از طرفی به لحاظ صورت استدلال نیز اگر قیاس به شکل اول اقترانی باشد، بدیهی الانتاج است، ولی اگر اشکال دیگر آن باشد، باید به شکل اول بازگردد. و حال آنکه قضایای بدیهی از نظر ماده یا صورت به هیچ قضیه دیگری نیاز ندارد، نیازمندی آنها مربوط حکم جزئی در مورد آنهاست، که از این نظر با قضایای نظری به اعتبار نخست یکسان می‌باشند، و تکیه گاه حکم جزئی در مطلق تصدیقات، اصل امتناع تناقض است. (رک: اصول فلسفه، ج ۲، ص ۱۱۱ - ۱۰۶).

بقیه در صفحه ۱۳۲

رضا استادی

این نسخه‌ها را حدود دو سال قبل دیده و فهرست مختصری برای آنها تنظیم نمودم که از نظر شما می‌گذرد.

رضا استادی

بهار ۱۳۷۳

ابصار المستبصرین (فارسی)

در بیان چگونگی استبصار مؤلف عبدالوهاب بن عبدالرحمن ساکن دهلی، تاریخ تألیف ۱۰۴۲ یا ۱۰۶۲ ق.

(نرمه ۱/۶۶ و ۲۲/۲۹۳). ش ۲۰۱، وزیری

اثبات الواجب (عربی)

اثبات واجب قدیم است، از جلال الدین دوانی (وی اثبات واجب دیگری دارد معروف به جدید) متوفای ۹۰۸ ق.

آغاز: سبحانك سبحانك ما أعظم شأنك...

(ذریه ۱/۱۰۶) * ش ۲۱۳

اثبات الهداة بالنصوص والمعجزات (عربی)
شیخ حرّ عاملی صاحب وسائل الشیعة
متوفای ۱۱۰۴ ق

تاریخ تألیف ۱۰۹۶ ق. در هفت جلد با
ترجمه فارسی چاپ شده است.

* ش ۲۲۵، جلد دوم، وزیری تحریر ۱۰۹۶ ق و شاید

این تاریخ تألیف باشد.

الاثنا عشریه (ادبیات عربی و فارسی)

محمد مؤمن بن محمد قاسم شیرازی مؤلف
قره العین و سبیکة اللجین که در حرف قاف
همین فهرست یاد خواهد شد و خزانه الخیال
که چاپ شده است.

* ش ۱۸۶، ناقص

احکام الاعتقاد فی ابطال الفلسفة و
الاحاد (عربی)

عبدالله بن صدیق بن عمر الهروی از علمای
اهل تسنن، دارای پنج باب.

آغاز: الحمد لله الذی شرح صدور
المؤمنین بنور الايمان...

* ش ۱۳، وزیری کوچک، ۱۶۸ برگ.

احیاء السنة و اماتة البدعة

سید دلدار علی بن محمد معین النصیر آبادی
نقوی متوفای ۱۲۳۵ ق در رد باب هشتم تحفه

(ذریه ۱/۳۰۹ - کشف العجب ۲۸)، * ش ۵۸، جزء

چهارم و در معاد است رقی، ۱۳۰ برگ، * ش ۶۰، نسخه
یا قطعه دیگر، ناقص است.

اذکار نووی = حلیة الابرار (حدیث، عربی)
ابوزکریا یحیی بن شرف نووی شافعی
متوفای ۶۷۶ ق.

(کشف الظنون ۶۸۸) * ش ۱۰۸، وزیری، ناقص.

ازالة الخفاء عن خلافة الخلفاء (فارسی و
عربی)

شاه ولی الله دهلوی حنفی متوفای ۱۱۸۰ ق،
پیرامون اثبات خلافت خلفا

ذیل کشف الظنون ۱/۶۵، * ش ۱۹۸، رحلی.

استقصاء الافحام (کلام - فارسی)

ردّ منتهی الکلام تألیف برخی از علمای اهل
تسنن است، از سید حامد حسین صاحب
عقبات الانوار و متوفای ۱۳۰۶ ق.

این کتاب در ده جلد نگارش یافته که
برخی از مجلدات آن چاپ شده است.

* ش ۱۱۷، وزیری، یک قطعه از کتاب است. نسخه

اصل به خط مؤلف، * ش ۱۳۲، وزیری، قطعه‌ای دیگر از
آن است. نسخه اصل به خط مؤلف.

الاصابة فی تمییز الصحابة (عربی)

احمد بن علی بن حجر عسقلانی متوفای
۸۵۲ ق

(کشف الظنون ۱۰۶)، * ش ۱۲۱، بخشی از آن، *

ش ۱۲۲، بخش دیگر آن

قواعد الاصول = اصول الفقه (عربی)

سید محمد تقی بن سید رضا بن سید مهدی
طباطبائی (سید بحر العلوم)
آغاز: الحمد لله الذي اوضح لنا منهاج
الطريق.

(ذریعه ۲/۲۰۳ و ۱۷/۱۷۸)، ش ۱۹۱، خشتی، به

اندازه معالم الاصول

اعلام الموقعين عن رب العالمين (عربی)

ابن قیم جوزیه متوفای ۷۵۱ ق.

(کشف الظنون ۱۲۵)، ش ۹۴، جزء دوم، با حواشی

صدیق حسن خان، رحلی، تحریر ۱۲۱۶ ق، ش ۱۰۰،

جزء اول، رحلی

الافادات الحسينية في صحيح

الاعتقادات الدينية (عربی)

نام دیگر آن فوائد حسینیہ است، از سید
حسین بن سید دلدار علی نقوی نصیر
آبادی (رد برخی مطالب شیخ احمد احسانی
و سید کاظم رشتی را دارد)

آغاز: الحمد لله الواحد الاحد

(ذریعه ۲/۲۵۳)، ش ۵۰، وزیری، ۲۳۵ برگ

الاقتصاد الهادي الى طريق الرشاد (عربی)

شیخ طوسی متوفای ۴۶۰ ق اصل و ترجمه
فارسی آن چاپ شده است.

(ذریعه ۲/۲۶۹)، ش ۲۱۲، تحریر ۱۰۸۰ ق، خشتی

امان الاخطار (عربی)

ابن طاووس رضی الدین علی بن موسی
متوفای ۶۶۴

مکرر چاپ شده است.

(ذریعه ۲/۳۳۳) * ش ۱۵۹، رقمی، تحریر سده ۱۱ و

۱۲

انوار التنزيل (تفسیر، عربی)

از قاضی بیضاوی متوفای ۶۹۲ ق

(کشف الظنون ۱۸۶) * ش ۱۲۴، نسخه ای است زرین

و حاشیه نویسی دارد، تحریر سده ۱۰ و ۱۱

انيس الاخبار (فارسی)

دارای مقدمه و شش فصل در شرح احادیث
مشکله، از سید محمد حسین حسینی، تاریخ
تألیف ۱۲۲۵ ق^۲

آغاز: الحمد لله الذي وفقنا لفهم
احاديث...

(ذریعه ۲/۱۵۱ - کشف المحجب ۷۱) * ش ۱۲۶

البحر المحيط (تفسیر، عربی)

محمد بن یوسف بن علی بن یوسف ابی
حیان اندلسی متوفای ۷۲۵

(کشف الظنون ۲۲۶)، ش ۱۱۵، جلد پنجم، از

برانت تا اسراء ۳۶۰ برگ، تاریخ کتابت ندارد.

البرهان في اسرار علم الميزان

شیخ ایدمر بن علی جلدکی، صاحب تألیفات
متعدد

(ذریعه ۸۹/۳) * ش ۶۶، خشتی، ۹۰ برگ، به نظر می‌آید نسخه قدیمی و کهن باشد.

البوارق الموبقة (امامت، فارسی)

پاسخ باب هفتم تحفه اثنا عشریه دهلوی است، از سید محمد بن سید دلدار علی معروف به سلطان العلماء متوفای ۱۲۸۴ ق، تاریخ تألیف ۱۲۱۹ ق.

(ذریعه ۱۵۴/۳ - کشف الحجب ۸۸) * ش ۴۱، رحلی، ۱۲۳ برگ. نسخه‌ای است تصحیح شده. * ش ۱۵۵، تحریر سده سیزدهم.

البوارق النوریه (فلسفه و عرفان، عربی)

دارای هشت بارقه، از عبدالحمید بن معین الدین محمد هاشم الحسینی القتالی الرفاعی نسباً، التبریزی مسکناً و مولداً در برگهای پایانی کتاب (برگ ۱۷۹) از رساله خلعیه میرداماد یاد می‌کند.

آغاز: الحمد لله الذي تجلّى عن هويّة غيب ذاته...

(ذریعه ۱۵۴/۳ - کشف الحجب ۸۹)، * ش ۱۰، وزیري، ۱۸۰ برگ، تحریر ۱۱۲۶ ق

بیاض ابراهیمی^۳ (فارسی و عربی)

شامل مطاعن در هفت جلد به ترتیب خلفا و معاویه و عایشه و فضائل اهل بیت و برخی فروع فقه

آغاز جلد دوم: الحديث الثاني والثلاثون

اخرج الخطيب عن انس

(ذریعه ۱۶۶/۳ - کشف الحجب ۹۱)، * ش ۱۱۱، وزیري، ۳۶۶ برگ، جلد دوم

بیست باب در معرفت تقویم (فارسی)

ملاعبدالعلی بیرجندی متوفای ۹۳۴، تاریخ تألیف ۸۸۳ ق

آغاز: اما بعد این مختصری است در معرفت تقویم.

(ذریعه ۱۸۸/۳) * ش ۸۹، رقمی، ۲۱ برگ، تا باب دوازدهم، تحریر ۱۰۵۲ ق

تاریخ الخلفاء (عربی)

جلال الدین سیوطی متوفای ۹۱۱ ق

* ش ۲۶، خشتی، صفحه اول زین، تحریر ۹۹۰ ق

تحریرات

سلامت الله، در جواب تحریرات سبحان علی خان^۲ در باب مسائل اختلافی شیعه و سنی * ش ۲۲۴، وزیري، حدود ۱۳۰ برگ

تحفة المتكلمين في اعتقاد اهل السنة (عربی)

از برهان قریشی عباسی. ردّ بر شیعه است. * ش ۱۶۶، خشتی، ۶۵ صفحه

تحفة المتكلمين في رد الفلاسفة
الاسلاميين (عربی)

از شیخ رکن الدین در سال ۶۹۳ق. وی
کتاب دیگری به نام «المعتمد فی الاصول»
دارد.

• ش ۳۷، رحلی، ۱۵۷ برگ.

تدريب الراوی (علم الحديث، عربی)

شرح تقریب نووی متوفای ۶۷۶ق است، از
جلال الدین سیوطی متوفای ۹۱۱ق

(کشف الظنون ۲۶۵) • ش ۲۱۰

تذکره جلیله؟

پیرامون تعیین روز مولد نبوی و وفات
ایشان (فارسی)

• ش ۱۹۹، وزیری، چند برگ

تراجم الحفاظ (رجال)

مختصر انساب سمعانی است، از میرزا
محمد بدخشانی

• ش ۱۸۰، رحلی، ۲۳۰ برگ، تحریر سده ۱۳

ترجمه احتجاج طبرسی (فارسی)

ملا نظام الدین احمد غفاری مازندرانی.

آغاز جلد اول: شکر و سہاس

مر خداوندی را سزا است.

انجام: قطع این کتاب مستطاب بر کلام

سید الاجل المرتضی... و نور ضریحه
نمودیم.

(ذریعه ۷۵/۴) • ش ۵۱، جلد دوم، رحلی، حدود ۲۰۰

برگ، • ش ۱۴۶، جلد اول، ۲۲۳ برگ

ترجمه الفیہ شہید اول (فقه، فارسی)
مؤلف شناخته نشد.

آغاز: سہاس بی قیاس موجودی را...

(ذریعه ۸۱/۴ - کشف الحجب ۱۱۲) • ش ۱۷۴،

جیبی، تحریر سده ۱۲ و ۱۳

ترجمه حدیث دوم از شرح اربعین (فارسی)
مرحوم سید دلدار علی کتاب شرح اربعین
دارد.

این رسالہ ترجمہ حدیث دوم آن و نیز ترجمہ
مقدمات ہفتگانہ آن است کہ خود یک کتاب
کلامی بہ شمار می آید.

(ذریعه ۴۱۵/۱) • ش ۲۸، رقمی، تحریر ۱۲۰۹ق

ترجمه شرح عقائد صدوق (فارسی)

شرح اعتقادات الصدوق یا تصحیح الاعتقاد
از شیخ مفید است و این کتاب ترجمہ فارسی
آن است.

مترجم؟

(ذریعه ۱۹۲/۴) • ش ۳۹، رحلی، ۱۰۶ برگ

ترجمه کنز العرفان (فارسی)

ترجمہ فارسی کنز العرفان فاضل مقداد است
• ش ۶۵، نا کتاب مکاسب را دارد، اول و آخرش
ناقص است.

تسديد العقائد = تشييد القواعد (کلام،

عربی)

شمس الدین محمود اصفهانی متوفای ۷۴۹ق، شرح تجرید خواجه طوسی است. این شرح معروف به شرح قدیم است در مقابل شرح قوشچی که معروف به شرح جدید است.

• ش ۱۵۲، خشتی، نسخه قدیمی و کهن

تشییید مبانی الایمان (فارسی)

سید محمد باقر بن سید محمد سلطان العلماء بن سید الدار علی نقوی.

رد کتاب ازالة الغین است که مولوی حیدر علی فیض آبادی از علمای اهل تسنن در رد پدر مؤلف سید محمد نوشته است مبنی بر اینکه شهادت امام حسین علیه السلام بر اساس اصول اهل تسنن ثابت نمی‌شود.

(ذریعه ۱۹۲/۴ - کشف العجب ۱۲۲) • ش ۶۱.

تشییید المطاعن

رد باب دهم تحفه اثنا عشریه دهلوی است، از سید محمد قلی نیشابوری کنتوری متوفای ۱۲۶۰ق

(ذریعه ۱۹۳/۴) • ش ۱۲۷، یک جلد از آن، نسخه

اصل به خط مؤلف

التعریف و الاعلام فیما ابهم فی القرآن من الاسماء الاعلام

شیخ عبدالرحمن بن حسن السهیلی متوفای

۵۸۱ق

(کشف الظنون ۴۲۱) • ش ۱۲۲، جیبی، ۱۱۱ برگ،

تحریر ۹۹۵ق

التعلیقة السجادیة

حاشیه من لا یحضره الفقیه صدوق است، از ملا مراد تفرشی متوفای ۱۰۵۱ق

(ذریعه ۲۲۴/۴) • ش ۱۶۱، وزیری، تحریر سده ۱۲

و ۱۳

تفسیر انوری (عربی)

عبدالوهاب بن محمد بن رفیع الدین احمد بخاری

تاریخ تألیف ۹۱۵ق

• ش ۱۵۱، از سوره مریم تا پایان قرآن، رحلی، ۲۸۷

برگ

تفسیر شاهی (فارسی)

مؤلف از دانشمندان اهل تسنن است.

به ذیل کشف الظنون ۳۰۸/۱ رجوع شود، • ش ۵۷،

رحلی، ناقص

اصول فقه=تقریرات (عربی)

مباحث الفاظ و اصول عملیه است بخش دوم به ترتیب رسائل شیخ انصاری است از قطع تا تعادل و تراجیح.

روی برگ اول نسخه نوشته: تقاریر

محمد بن سید هاشم تاریخ تحریر ۱۲۹۳ق، و از شیخ انصاری با دعای «قدس سره» یاد

می‌کند.

یکی از دانشمندان که این نسخه را دیده احتمال داده است که منظور از سید محمد بن سید هاشم، سید محمد بن سید هاشم بن امیر شجاعت علی موسوی رضوی نقوی هندی متوفای ۱۳۲۳ق باشد که تقریرات بحث فقه سید حسین کوهکمری و میرزای شیرازی و دیگران را نوشته است.

(ذریعه ۲/۳۸۵) * ش ۱۴، تحریر ۱۲۹۳ق.

تلبیس اهل‌بیس (عربی)

این جوزی متوفای ۵۹۷ق، دارای سیزده باب

آغاز: الحمد لله الذی سلم میزان العدل الی کف ذوی الالباب

(کشف الظنون ۴۷۱) * ش ۲۵، به نظر می‌آید نسخه‌ای قدیمی و کهن باشد.

تلبیس اهل‌بیس^۵ (امامت، فارسی)

سید نورالدین جزائری نواده سید نعمت الله جزائری از علمای نیمه اول سده سیزدهم هند، وی رساله‌ای در امامت نوشته است که مورد نقد یکی از علمای اهل تسنن قرار گرفته، رساله حاضر را نامبرده در پاسخ آن نقد نوشته است.

* ش ۷، وزیری، ۷۰ برگ، تحریر ۱۲۶۱ق

تنزیه الانبیاء (کلام، عربی)

سید مرتضی علم الهدی (ره) متوفای ۴۳۶ق * ش ۱۵، میر حامد حسین صاحب عیقات الانوار این نسخه را مقابله کرده و خط ایشان در پایان نسخه دیده می‌شود.

بر برگ اول با خط جدید نوشته شده: «این نسخه به خط میرحامد حسین است» باید دقت شود که این انتساب درست است یا نه؟

تنقیح المناظر لذوی الأبصار و البصائر (هیئت، عربی)

شرح کتاب مناظر و مرایا ابن هیثم است، از کمال الدین ابی الحسن الفارسی

* ش ۱۹، وزیری، تحریر محمد قاسم بن ابوالمعالی الحسینی النیشابوری در ۱۰۰۹ق

التوحید (حدیث، عربی)

شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ق

(ذریعه ۴/۴۸۲) * ش ۱۶۰، رقی، تحریر سده ۱۱ و

۱۲

رسالة فی التوحید (عربی)

رساله‌ای است عرفانی

آغاز: الحمد لله الذی لم یکن قبل وحدانیتة قبل...

* ش ۸۵، وزیری، هشت برگ.

التوضیح فی شرح تنقیح

الاصول=التوضیح فی حلّ غوامض

التنقیح(اصول فقه، عربی)

متن و شرح از عبیدالله بن مسعود بن تاج

الشریعة که از علمای اهل تسنن است.

آغاز: حامداً لله تعالیّ اولاً و ثانياً...

انجام: والله ولی العصمة و التوفیق.

* ش ۹، وزیری، ۲۱۷ برگ، تحریر ۱۲۳۰.

التیسیر(حدیث، عربی)

شرح الجامع الصغیر جلال الدین سیوطی

است و این شرح خلاصه شرح دیگر به نام

فیض القدیر است.

(کشف الظنون ۵۶۱) * ش ۱۴۷، جلد دوم، حرف دال

تا کاف، با نسخه اصل مقابله شده، رقمی، ۲۲۰ برگ

تحریر سده ۱۱ و ۱۲

تیسیر الملك الجلیل لجمع الشروح و

حواشی الشیخ خلیل (عربی)

سالم بن محمد السنهوری متوفای ۱۰۱۵ ق

آغاز: اللهم لا سهل الا ما جعلته سهلاً

(هدية الطارفين ۳۸۱)، * ش ۸۱، خشتی، ۶۲ برگ.

ناقص

الثقات(عربی)

محمد بن حیان بستی متوفای ۳۵۴ ق

(کشف الظنون ۵۲۲) * ش ۹۵، رحلی، جزء اول،

۱۱۲ برگ. سید اعجاز حسین شرح حال مؤلف را از

سمعی به خط خود در آغاز نسخه نوشته است.

به نظر می آید که نسخه قدیمی و کهن باشد.

ثمرة الفؤاد فی مسألة ترجیح الاجماع

المنقول علی الشهرة المحققة(عربی)

ملا محمد مهدی بن محمد شفیع مازندرانی

استرآبادی متوفای ۱۲۵۹ ق، تاریخ تألیف؟

(کشف الظنون ۴۷۱) * ش ۲۵.

حاشیه بر شرح صدر و شرح سلم

از مستعد خان، حاشیه ای است بر شرح

صدر و شرح سلم قاضی مبارک و شرح سلم

مخدوم.

* ش ۷۲.

حاشیه بر شرح عضدی و حواشی شرح

مطالع(عربی)

میر سید شریف جرجانی متوفای ۸۱۶ ق

* ش ۱۵۷، وزیری

حلل مطرزه(فارسی)

در باره معما است.

از شرف الدین علی یزدی مؤلف ظفرنامه

و متوفای ۸۵۸ ق

آغاز: بعد از تیمن و اعتصام به نام خجسته

فرجام

(ذریعه ۷۷/۷ و ۲۰۰/۱۵) * ش ۱۰۹، رقمی، ۱۵۷

برگ

الخرايج (حدیث، عربی)

قطب الدین راوندی، متوفای ۵۷۳ق

(ذریعه ۱۲۵/۷) * ش ۹۷، رقمی جدید

خلاصة الترجمان فی تأویل شرح خطبة

البیان (فارسی)

از محمد بن محمود دهدار، همان عارف
مشهور که تألیفات فراوانی دارد. تاریخ تألیف

۱۰۱۲ یا ۱۰۱۳ق

آغاز: الحمد لله الذی خلق الانسان...

انجام: ز فیض خواجه علی چون رسیدم
این توفیق - چنان روا است که تاریخش از
همان رسد

(ذریعه ۲۱۹/۷) * ش ۸، وزیری، ۱۰۷ برگ.

الخمیس فی احوال النفس النفیس (تاریخ،
عربی)

شامل سیره رسول اکرم - صلی الله علیه و آله
- و تاریخ مختصر اسلام

از حسین بن محمد بن حسن دیار بکری،
تاریخ تألیف ۹۴۰ق

(کشف الظنون ۷۲۵) * ش ۱۲، رحلی، ۳۷۸ برگ.

تحریر ۱۰۷۲ق

الدر المنثور فی التفسیر المأثور (تفسیر، عربی)

جلال الدین سیوطی متوفای ۹۱۱ق

(کشف الظنون ۷۳۳) * ش ۳۲، سوره حمد و بقره، دو

صفحه در آغاز این نسخه شامل تاریخ و فیات مؤلفانی که

الدر المنثور از کتابهای آنان نقل می کند می باشد.

ربیع الابرار و نصوص الاخبار (عربی)

جار الله زمخشری متوفای ۵۳۸ق

(کشف الظنون ۸۳۲) * ش ۲۲۰، از روی نسخه

مورخ ۷۶۰، تحریر سده ۱۲ و ۱۳

رجعت = رسالة فی الرجعة (عربی)

میرزا محمد مؤمن بن دوست محمد حسینی

استرآبادی شهید در ۱۰۸۸ق در مکه

آغاز: الحمد لله... و بعد فقد سألتی
بعض...

تاریخ تألیف ۱۰۶۹ق

ذریعه ۱۶۳/۱۰ * ش ۹۰، حدود پنجاه برگ، تحریر

۱۱۱۳ق روی برگ اول خط سید اعجاز حسین بن محمد

قلی دیده می شود.

الرسائل (عربی)

چند رساله از رساله های سید مرتضی که
مجموعاً در ۴ جلد چاپ شده است.

* ش ۱۱۸، شامل رسائل، خلاقیه، تسانیات،

طرابلسیات و غیره، تحریر محمد حسن بن محمد علی

قمی در ۱۳۱۴ق

الرسائل للسیوطی (شماره ۲۲۷)

شرح الصدر بلیلة القدر

تحفة المهتدین باسما المجددین

الاساس فی مناقب بنی العباس

الحجج المتینة فی التفضیل بین مکة و

المدينة

الفوائد الكامنة في ايمان السيدة آمنه
القام الحجر في من زكى سابّ ابى بكر
و عمر

نورالشفیق فی العقیق

و رساله‌های متعدد دیگر که شاید همه آنها
چاپ شده باشد.

الرسالات و المسائل (عربی)

نامه‌ها و نیز پاسخهایی به سؤالات فقهی از
منصور بالله قاسم بن محمد

آغاز: الى قبائلنا الأمجدين...

شاید از کتب زیدیه باشد.

• ش ۱۸، خشتی به اندازه معالم الاصول
فقه؟ (عربی)

رساله‌ای است در طهارت

• ش ۲۰۶، به اندازه معالم الاصول

حکمت

رساله‌ای در حکمت

• ش ۱۷۲، چند برگ جیبی شامل بحث‌های متفرق

رساله در حکمت

از غیث الدین منصور، دارای چند فن

آغاز: اللهم يا نور الارض و السماء

• ش ۱۷۰، فن دوم و سوم را دارد ناقص، جیبی، ۱۷

برگ

رساله در مکان مصلی و محمول غصبی
مؤلف؟

آغاز: الحمد لله الذي نور قلوبنا.

تاریخ تألیف ۱۲۸۶ ق

• ش ۱۳۳، جیبی، هشت برگ، مهر محمد ابراهیم
حسینی دارد که شاید مؤلف یا مالک یا کاتب باشد.

الروض الأتف (سیره نبوی، عربی)

عبدالرحمن بن عبدالله سهیلی متوفای
۵۸۱ ق

(کشف الظنون ۹۱۷) • ش ۶۹، جلد اول، به نظر
می‌آید قدیمی باشد • ش ۱۲۹، وزیرى، نسخه قدیمی و
کهن

الروض الباسم في الذب عن سنة أبي
القاسم

مختصر العواصم في الذب عن سنة ابي
القاسم است اصل و مختصر

از محمد بن ابراهیم وزیر یمنی متوفای
۸۴۰ ق

(ذیل کشف الظنون ۳۰/۲ و ۵۸۸/۱) • ش ۱۳۹،
رقعی، ۱۲۲ برگ، تحریر ۸۵۶

روضة الاحكام (فقه)

فقه است، از سید حسین بن سید دلدار علی
هندی

(ذریعه ۲۸۶/۱۱ - کشف الحجب ۲۹۶) • ش ۲۰۹،
بی تاریخ، صلاة

روضه اولی الالباب (تاریخ، فارسی)

مولی ابوسلیمان فخر الدین داود بناکتی (سده هفتم)

(ذریعه ۲۹۰/۱۱) * ش ۲۹، وزیرى، حدود ۲۰۰ برگ، به نظر می آید نسخه قدیمی و کهن باشد.

الروضه العالیة المنیفة فی فضائل ابی حنیفه

ابوالقاسم بن عبدالعلیم بن ابی القاسم قرشی حنفی

(کشف الظنون ۹۲۷) * ۱۴۰، خشتی، ۸۵ برگ

ریاحین الانفاس (سیره النبی، عربی)

ملا علی قاری متوفای ۹۷۷ ق ظ

* ش ۱۵۳، رحلی، ۲۳۳ برگ، تحریر سده ۱۱

ریاض العلماء (عربی)

میرزا عبدالله افتدی

تاریخ تألیف: ۱۱۰۷ - ۱۱۳۰ ق

(ذریعه ۳۳۱/۱۱) * ش ۴۲، جلد دوم، باب الحاء

المهملة تحریر ۱۳۰۱ ق، رحلی، ۱۴۰ برگ، * ش ۵۵، جلد دیگر، باب النون، رحلی

زاد المعاد فی هدی خیر العباد (سیره النبی)

ابی عبدالله محمد بن ابی بکر معروف به ابن

قیم جوزیه متوفای ۷۵۱ ق

(کشف الظنون ۹۴۷) * ش ۱۹۶، وزیرى، تحریر

۱۱۲۳ ق

الزوارف فی شرح العوارف (عرفان، عربی)

شیخ علی بن احمد معروف به مخدوم علی مهاییم متوفای ۸۳۵ ق

ذریعه ۶۱/۱۲ * ش ۹۹، وزیرى، به نظر می آید نسخه قدیمی و کهن باشد. از برگ ۸۸ به بعد را دارد.

سؤال و جواب

رساله عملیه است از ملا احمد بهبهانی

* ش ۲۰۷، رساله کوچکی است.

سؤال و جواب (عرفان، عربی)

یک قطعه از کتابی است که شامل سؤال و

جواب عرفانسی بوده است و از سؤال

چهاردهم در این نسخه هست.

سؤال هفدهم: متى یکون عدم الشهود

موجباً لحرص الطالب...

جوابه: ان ذلك...

در پایان نسخه تاریخ وفات قونوی ۶۷۳

آمده است و روی برگ اول نسخه نوشته:

غالباً از قونوی است.

به ذریعه ۳۱۲/۲۱ و ۲۵۱/۱۲ رجوع شود * ش ۷۹.

خشتی، ۳۰ برگ از برگ ۲۵۶ تا ۲۸۶، تحریر ۱۰۱۸ یا

۱۰۲۸ ق

سبحة المرجان فی آثار هندوستان (رجال و

تراجم)

از میرزا غلام علی آزاد بلگرامی متوفای

۱۲۰۰ ق در چهار فصل که فصل دوم آن شرح حال علما است.

(ذریعه ۱۲/۱۲۷) * ش ۱۲۹، تحریر ۱۲۶۶ ق

السر الجلیل فی مسألة التفضیل (فارسی)

از عبدالعزیز بن ولی الله دهلوی صاحب تحفة اثنا عشریه پیرامون تفضیل خلفا

* ش ۱۸۷، خشتی، ۱۱ برگ، ناقص

سلك السلوك (فارسی)

ضیاء بدخشی دارای صد و پنجاه سلك در عرفان و اخلاق

آغاز: حمدی که از عطر روائح او...

(ذیل کشف الظنون ۲/۲۳) * ش ۱۰۱، وزیری، ۱۳۷

برگ، تاریخ تحریر ندارد.

سنة الهدایة لهداية السنة (امامت، فارسی)

از آقا محمد علی کرمانشاهی صاحب مقام الفضل و متوفای ۱۲۱۶ ق

در يك مقدمه و سه فصل و خاتمه. تاریخ

تألیف ۱۱۸۹ ق

آغاز: احمده علی نواله...

(ذریعه ۱۲/۲۳۴) * ش ۸۴، حدود هشتاد برگ

رساله در سیرت بهاء الدین

نقشبندی (فارسی)

یعقوب بن عثمان غزنوی^۱

* ش ۱۸۴، وزیری، حدود ۲۵۰ برگ

السیف الماسح (عربی)

عبدالعزیز متخلص به عزت^۱ حاشیه‌ای بر کتاب هدایة (فقه حنفی‌ها) دارد در این حاشیه در بحث مسح وضو مطالب شیخ بهائی پیرامون المسح علی الرجلین را از شرح اربعین ایشان نقل و نقد کرده است.

مرحوم سید محمد سلطان العلماء بن سید دلدار علی متوفای ۱۲۸۴ ق کتاب السیف الماسح را در پاسخ آن نگاشته است.

آغاز: الحمد لله الذی شرفنا بمسح أیدی الافحام

(ذریعه ۱۲/۲۸۸) * ش ۸۳، وزیری، ۸۵ برگ

سیف ناصری (فارسی)

رد باب اول تحفه اثنا عشریه دهلوی است. از سید محمد قلی نیشابوری کنتوری

متوفای ۱۲۶۰ ق

ذریعه ۱۲/۲۹۰) * ش ۱۱۴، وزیری، ۲۸۸ برگ

شرح تحریر مجسطی (عربی)

متن از خواجه نصیر الدین طوسی متوفای ۶۷۲ ق و شرح از نظام نیشابوری

تاریخ تألیف: ۷۰۴ ق

آغاز: السعد قرین من صدر کلامه بالحمد لوهاب السعادة واليمن

ذریعه ۱۳/۱۴۲) * ش ۱۰۵، ۳۰۴ برگ، به نظر می‌آید

نسخه قدیمی و کهن باشد. روی نسخه نوشته از نیشابوری

است.

شرح الاربعین (حدیث، عربی)

اربعین از محی الدین نووی و شروح متعدد دارد این یکی از آنهاست.

از محب الدین سلیمان بغدادی طوفی
متوفای ۷۱۰ق

(کشف الظنون ۱۰۳۹) * ش ۷۵، ناقص، بدون تاریخ، قدیمی.

رساله در شرح حدیث العلم نقطه

خواجه طوسی متوفای ۶۷۲ق

آغاز: مشرق نورالهدایة لاعیان الماهیه

* ش ۱۳۱، رقمی، ۷ برگ، نسخه قدیمی و کهن

شرح حدیقه^{۱۰} (فارسی)

کتاب طهارت، از سید دلدار علی هندی

(ذریعه ۳۸۹/۶ - کشف العجب ۳۳۲) * ش ۲۱۱، ناقص.

شرح شرح مختصر الاصول

عضدی (اصول فقه، عربی)

سعد الدین تفتازانی متوفای ۷۹۳ق^{۱۱}

* ش ۶، تحریر سده ۱۳، وزیری

شرح شواهد مغنی (ادبیات، عربی)

به کشف الظنون ۱۰۶۶ رجوع شود * ش ۱۸۲، گسسته،
تحریر ۱۰۴۰ق

شرح طوابع الانوار (کلام، عربی)

متن از قاضی بیضاوی صاحب انوار التنزیل

و این شرح از زین الدین
یا رکن الدین ابوالحسن علی معروف به ابن
الشیخ الموصلی می باشد.

(کشف الظنون ۱۱۱۷) * ش ۲۰۵، مکرر، رقمی،
نسخه قدیمی و کهن

تحفه = شرح عهدنامه مالک اشتر (فارسی)

ملا محمد صالح بن محمد باقر قزوینی

آغاز: سپاس و ثنا خداوندی را...

(ذریعه ۳۷۲/۱۳) * ش ۷۷، رقمی، ۱۲۴ برگ

شرح المواقف (کلام، عربی)

مواقف از عضد الدین عبدالرحمن ایچی

متوفای ۷۵۶ق و شرح آن از میر سید شریف

جرجانی متوفای ۸۱۶ق

(کشف الظنون ۱۸۹۱) * ش ۱۱۶

شعله ظفریه (فارسی)

رد بر شوکت عمریه تألیف رشید الدین خان

شاگرد عبدالعزیز دهلوی مؤلف تحفه اثننا

عشریه است از سید محمد قلی پدر صاحب

عبارات متوفای ۱۲۶۰ق.

موضوع کتاب متعین است

(ذریعه ۱۹۹/۱۴ - کشف العجب ۳۶۰) * ش ۱۳۴،

حلی، از برگ ۱۰۶ تا ۳۵۹

الشفای فی تعریف حقوق المصطفی (سیره

النبی، عربی)

قاضی عیاض بن موسی متوفای ۵۴۴ق

(کشف الظنون ۱۰۵۲) * ش. ۹۸، در سال ۱۰۲۴

مقابلہ شدہ، تملک سید اعجاز حسین به خط او در نسخه دیده می‌شود.

شفاء المسلمین (فارسی)

رد کتاب تبصرة الايمان سلامت علی خان بنارسی است.

از سید جعفر معروف به ابی علیخان موسوی بنارسی دهلوی

(نریسه ۲۰۶/۱۴ - کشف الحجب ۳۶۱) * ش. ۵۹،

وزیری، ۱۳۷ برگ

شواهد فدکیه (فارسی)

سلامت علیخان بن شیخ محمد در بلده بنارس رساله‌ای به نام «تبصرة المسلمین» نوشته و در آن مسأله فدک و ارث بردن حضرت فاطمه علیها السلام را نفی کرده است.

سید ظفر محسن^{۱۲} رساله شواهد فدکیه را در رد آن در تاریخ ۱۳۳۷ ق تألیف کرده است.

آغاز: الحمد لله علی ما خلقنا للعبادة...

(نریسه ۲۴۴/۱۴) * ش. ۲۰، تحریر ۱۲۵۲، به اندازه

معالم الاصول

صحاح اللغة (عربی)

ابونصر اسماعیل حماد جوهری فارابی

متوفای ۳۹۳ - ۴۰۰ ق

(کشف الظنون ۱۰۷۱ و مقدمه صحاح جاب جدید) *

ش. ۱۱۹، نیمه اول، نسخه قدیمی و کهن * ش. ۱۲۰، نیمه

دوم، نسخه قدیمی و کهن

صمصام قاطع و برهان لامع (امامت، فارسی)

از سید محمد سلطان العلماء بن سید دلدار علی متوفای ۱۲۸۴ ق در حقانیت شیعه

(نریسه ۸۸/۱۵ - کشف الحجب ۳۷۱) * ش. ۲۶،

وزیری، ۹۱ برگ

طب؟ (فارسی)

رساله‌ای است دارای دو مقال

نام و مؤلف آن شناخته نشد.

آغاز: الحمد لله الذي خلق لكل داء دواءً

* ش. ۲۲، رقمی، ۲۷ برگ، از وسط ناقص تحریر

سال ۸۸۸ ق

طبقات الشافعية

قاضی تقی الدین ابوبکر بن احمد دمشقی

اسدی متوفای ۸۵۱ ق

(کشف الظنون ۱۱۰۱) * ش. ۱۳۸، رحلی، تحریر

۸۵۸ ق

طراوة اللطائف (فارسی)

ترجمه فارسی طرائف ابن طاووس است از

ابوالحسن علی بن حسن زواره‌ای از علمای

سده دهم

(نریسه ۱۵۹/۱۵) * ش. ۱۳۶، رحلی، آخرش ناقص،

تحریر سده ۱۲ و ۱۳

طرد المعاندين للدين عن رحمة رب
العالمين (امامت، فارسی)

سید العلماء سید حسین بن سید دلدار علی
نصیر آبادی

دو بار در سالهای ۱۲۶۵ و ۱۳۱۵ ق چاپ
شده است.

(ذریعه ۱۶۱/۱۵ - کشف الحجب ۳۷۸) * ش ۴۷،
وزیری، ۲۰ برگ

رساله طینت (فارسی)

آقا جمال الدین خوانساری متوفای ۱۱۲۵ ق
(ذریعه ۱۹۷/۱۵) * ش ۲۱۴، بی تاریخ

عبقات الانوار فی مناقب الائمه الاطهار
میر حامد حسین بن محمد قلی خان صاحب

بن محمد بن حامد النیشابوری الکتوری
المتوفی ۱۳۰۶ ق

رد باب هفتم تحفه اثنا عشریه دهلوی
است در دو منهج:

منهج اول در اثبات دلالت آیات قرآن بر
امامت ائمه اطهار

این بخش چاپ نشده است.

منهج دوم در اثبات دلالت دوازده حدیث
بر امامت ائمه اطهار در دوازده جلد

از این بخش چند جلد چاپ شده است.
(ذریعه ۲۱۴/۱۵) * ش ۱۰۴، جلد دوم، حدیث غدیر،

نسخه اصل

العقد الثمین فی تاریخ البلد الامین (تراجم،
عربی)

تقی الدین محمد بن احمد فاسی مکی
متوفای ۸۳۲ ق

(کشف الظنون ۱۱۵۰) * ش ۳۰، جلد دوم، وزیری،
۲۴۰ برگ

شرح حال محمدنا و احمدنا را دارد.

عقد الجواهر الحسان

جواب سؤالهایی است که از هند آمده بود.
از آقا احمد بهبهانی، فارسی و عربی

است.

(ذریعه ۲۸۸/۱۵) * ش ۲۲۳، خشتی

العقد الحسینی

از حسین بن عبدالصمد پدر شیخ بهائی
متوفای ۹۸۴ ق نام دیگر آن عقد طهماسبی

است، پیرامون وسواس و علاج آن

(ذریعه ۲۹۰/۱۵) * ش ۱۹۴، وزیری، تحریر سده ۱۱
العلم الشامخ فی ایثار الحق علی الآباء و

المشایخ (کلام)

ضیاء الدین صالح بن محمد عقیلی

تاریخ تألیف ۱۰۸۱ یا ۱۱۰۸ ق

آغاز: ...المحمود بالحق... ازلی ابدأ

الحمید ذاتا

(ذیل کشف الظنون ۱۱۸/۲) * ش ۱۴۵، رحلی، ۱۰۳
برگ، تحریر ۱۱۷۹ ق

عماد الاسلام (امامت)

سید دلدار علی بن محمد معین نصیر آبادی
متوفای ۱۲۳۵ق، پنج جلد.

در برگ اول این نسخه نام دیگر آن
نوشته: مرآة العقول فی شرح اصول دین و
مذهب، نیمه دوم از بخش چهارم است در
امامت و بخش پنجم آن در معاد است که در
این نسخه نیست.

بالای صفحه اول و نیز در آخر نسخه نام
عماد الاسلام دیده می‌شود.

تاریخ تألیف جلد دوم ۱۲۶۰ق

(ذریعه ۳۳۰/۱۵ - کشف الحجب ۳۸۵) * ش ۴۸،
جلد دوم در امامت، وزیری، ۴۰۰ برگ، * ش ۴۹، يك
قطعه از بخش امامت آن است، وزیری، ۶۰ برگ، *
ش ۶۳، نصف اول، امامت.

العوامل (حدیث، عربی)

از شیخ عبدالله بن نور الدین یا نورالله
بحرانی شاگرد علامه مجلسی
مانند بحار الانوار است و چند جلد آن
تاکنون چاپ شده است.

(ذریعه ۳۵۶/۱۵) * ش ۱۲۵، جزء ششم از اجزاء
هشتگانه مربوط به شرح حال امیرمؤمنان علیه السلام.

خشتی، ۳۲۶ برگ، تحریر ۱۲۲۹ یا ۱۲۶۹ق

غایة البیان^۳ فی درایة المكان و
الزمان (عرفان)

آغاز: الحمد لله الذی لا اخر لا اولیته

(کشف الظنون ۱۱۹۰) * ش ۱۶۸، ۳۱ برگ وزیری
غایة المرام باخبار سلطنة البلد
الحرام (عربی)

آغاز: الحمد لله الذی اختص مکة بعظیم...

* ش ۶۴، وزیری، ۱۳۰ برگ

فتاوی التاتارخانیه = تاتارخانی (فقه عامه،
عربی)

عالم بن علاء حنفی

این نسخه جلد ششم و شامل کتابهای:
مزارعه، ذبائح، اضحیه، استحسان و کراهیت،
تحریر، اشربه، صید، رهن، جنایات، وصایا،
فرائض و کتاب الخنثی است.

(کشف الظنون ۲۶۸) * ش ۱۱، رحلی، ۳۸۴ برگ

فتاوی محمد بن محمود (فقه، عربی)

مؤلف از علمای اهل تسنن است.

به کشف الظنون ۱۲۲۹ رجوع شود. * ش ۲۴، رحلی،
حدود ۵۰۰ برگ

فتح القدير (فقه، عربی)

از علی بن ابی بکر بن عبدالجلیل
المرغینانی متوفای ۵۹۳ق، وی کتابی در فقه
حنفی به نام هدایه دارد.

فتح القدير شرح هدایه مذکور است از

ابن همام حنفی متوفای ۸۶۱ق

تاریخ شروع تألیف ۸۲۹ق

(کشف الظنون ۲۰۳۴) * ش ۲۳، رحلی، ۳۹ برگ، تا

اعتکاف، تحریر سده ۱۲ و ۱۳

فرائض سراجیه

محمد بن عبدالرشید سجاوندی حنفی

(کشف الظنون ۱۲۴۷) * ش ۲۵، تحریر ۱۰۸۰.

فصول (کلام)

از خواجه نصیر طوسی ره متوفای ۶۷۲ق،

اصل آن به فارسی است و توسط مولی رکن

الدین محمد بن علی جرجانی (سده هفتم) به

عربی ترجمه شده است.

(ذریعه ۲۴۷/۱۶) * ش ۷۸، رقمی، روی این نسخه

نوشته:

«به خط سید اعجاز حسین است»

باید تحقیق شود که این نسبت درست است یا نه؟

الفلك الدائر علی المثل السائر

از ابن ابی الحديد معتزلی متوفای ۶۵۵ق. و

المثل السائر از ابن اثیر جزری متوفای

۶۳۷ق

(کشف الظنون ۱۵۸۶ و ۱۲۹۱) * ش ۱۹۰، تحریر

۱۲۲۹ق

الفوائد البارزة والکامنة فی النعم الظاهرة

و الباطنة

جلال الدین سیوطی متوفای ۹۱۱ق.

شامل تفسیر آیه نعم ظاهره و باطنه است.

(کشف الظنون ۱۲۹۵) * ش ۱۷۱، جیبی، تحریر

۱۲۸۸ق چند برگ است.

قاطع الاذنان (فارسی، امامت)

محمد صادق بن محمد بن سید دلدار علی

ملقب به عماد الاسلام متوفای ۱۲۸۵ق

(ذریعه ۶/۱۷ - کشف الحجب ۴۰۹) * ش ۲۲۱.

وزیری، ۱۸۷ برگ

قرب الاستناد (حدیث، عربی)

عبدالله بن جعفر حمیری یا محمد بن عبدالله

بن جعفر حمیری

(ذریعه ۶۸/۱۷ - کشف الحجب ۴۱۱) * ش ۱۶۹، از

روی نسخه به خط ابن ادریس نوشته شده.

و ظاهراً همین نسخه نزد علامه مجلسی (ره) بوده است.

قرّة العین و سببکة اللجین (عربی)

محمد مؤمن بن محمد قاسم شیرازی،

کشکول مانند است، دارای مقدمه و ده مقاله

و خاتمه، تاریخ تألیف ۱۱۰۱ق

(ذریعه ۷۴/۱۷) * ش ۳۶.

قنية المنية علی مذهب أبي حنيفة (فقه،

عربی)

نجم الدین مختار بن محمود زاهدی حنفی

متوفای ۶۵۸ق

(کشف الظنون ۱۳۷۵) * ش ۷۱، رحلی، ۱۷۰ برگ،

قدیمی و کهن

کتاب ؟

مانند گلستان سعدی است از مولوی فتاحی.

آغاز: حمد خدای را که چشمه عمیم
حمدش دریائی است...

• ش ۱۸۸، رقی

کشف الاسرار و هتك الاستار (تفسیر،
عربی)
مؤلف؟

در پایان کتاب آمده: تاریخ شروع ۶۶۵ق
و تاریخ پایان رساندن ۶۶۹ق و تا سال
۶۷۳ق آنرا اصلاح و بالآخره در ۶۸۶ق
تکمیل آن به پایان رسیده است.

(ذیل کشف الظنون ۲/۳۵۶) • ش ۳۶، از سوره مریم
تا آخر قرآن، رحلی کوچک، ۳۶۲ برگ، تحریر سده ۱۱ و
۱۲

کشف الحثیث

شاید نامش این باشد: کشف الحثیث عن
رمی بوضع الحدیث

ابراهیم بن محمد بن خلیل البرهان
ابوالوفاء طرابلسی متوفای ۸۴۱ق

آغاز: الحمد لله الذی جعل الکذب سوی
مارخص به

به ذیل کشف الظنون ۲/۳۵۸ رجوع شود. • ش ۱۵۸،
تا حرف سین، تحریر سده ۱۳ • ش ۱۶۷، جلد دوم، از
روی نسخه مورخ ۸۴۰ نوشته شده.

کفایه منصورى (طب، فارسی)

غیاث الدین منصور بن میر صدر الدین

محمد شیرازی متوفای ۹۸۴ق

(کشف الظنون ۱۵۰۱) • ش ۱۰۲، وزیرى، موریانه

خورده، بی تاریخ

کنز الفوائد (عقائد، فارسی)

محمد کاظم بن محمد شفیع هزار جریبی،
دارای مقدمه و دوازده باب و خاتمه

در مقدمه بخشی از مطالب مشهور بی
اصل را یاد می کند که جالب است.

مؤلف تألیفات فراوان دارد که در ذریعه یاد
شده است.

(ذریعه ۱۸/۱۶۱) • ش ۵، رقی، تحریر ۱۲۵۲ق

گلشن ایمان (اصول عقائد، امامت،
فارسی)

از محمد صفی بن ولی قزوینی، در ۷۶ یا ۶۶
باب

(ذریعه ۱۸/۲۲۴) • ش ۱۹۵، ۱۷۳ برگ، تحریر

۱۱۱۴ق

اللآلی المصنوعة (حدیث، عربی)

جلال الدین سیوطی متوفای ۹۱۱ق،
موضوعات ابن جوزی را تلخیص کرده
است.

(کشف الظنون ۱۵۳۴) • ش ۱۰۳، مکرر، تحریر

۱۰۱۵، با نسخه ای که با نسخه مؤلف مقابله شده بود
مقابله شده است.

لب الاسرار و نتیجه الافکار

شیخ محمد بن ابراهیم القاضی الملکی

دارای مقدمه و چهارده باب

آغاز: الحمد لله المحمود فی کل فعاله

• ش ۱۷۵، خشتی، ۵۸ برگ

لطائف المواعظ (عربی)

مؤلف شیعه است از کتابهایی مانند مجموعه

ورام نقل می کند.

آغاز: الحمد لله... علی ما انعم علینا

• ش ۱۶۴

اللمعات الرضویة فی شرح خطبة

الرضا (عربی)

علی نقی بن سلطان العلماء^{۱۵}

آغاز: الحمد لله فاطر الاشیاء

• ش ۱۸۹

لواقح الانوار فی طبقات السادة الاخیار

عبدالوهاب شعرانی متوفای ۹۷۳ق، تاریخ

تألیف ۹۶۱ق

(کشف الظنون ۱۵۶۷) • ش ۱۵۰، تحریر سده ۱۲ و

۱۳

مشر (لغت، فارسی)

در بیان اصول لغات فارسیه مانند

«المزهر» سیوطی که پیرامون اصول لغات

عربییه است.

مؤلف که نامش آرزو است تألیفات

دیگری دارد مانند سراج اللغة که در آن

تصحیفها و تحریفهای برهان قاطع و

برخی کتب لغت دیگر را بیان کرده است.

کتاب متمر شامل مطالب و فوائد فراوانی

است اما معلوم نیست کتاب معتبر و مستندی

باشد یکی از مطالعه کنندگان این نسخه در

حاشیه اش مطالبی نوشته که حاکی از بی

اعتباری آن است.

(هدیه العارفین ۷۶۷) • ش ۴ وزیر، ناقص، حدود

۱۵۰ برگ

مجالس المؤمنین (فارسی، تراجم)

قاضی نورالله تستری شهید در ۱۰۱۹ق

تاریخ شروع تألیف ۹۸۲ق

(نریسه ۳۷۰/۱۹) • ش ۱۳۷، جلد دوم، تحریر

سده ۱۱

المجلی (کلام، عربی)

از ابن ابی جمهور احسانی صاحب عوالی

اللتالی. چاپ شده است

تاریخ تألیف ۸۹۵ق

(نریسه ۱۳/۲۰) • ش ۱، تحریر ۱۲۴۳ق

مجمع البراهین و الادلة (فارسی)

ملا محمد صالح رساله ای نگاشته در عدم

جواز براءت از ساداتی که از طریق اهل بیت

منحرف شده اند.

یکی از علمای هند (سمی حبیب الله)

ردی بر آن نوشته است.

مؤلف رساله اول ردی بر رساله دوم نگاشته است.

مجمع البراهین رد رساله سوم است تألیف

محمد حسین بن محمد هادی العقیلی. تاریخ

تألیف ۱۱۹۶ق در مقام مرشد آباد.

آغاز: الحمد لله رب العالمین الذی رفع

درجة...

• ش ۱۶، وزیری، ۱۲۸ برگ

المجموع من المحيط بالتکلیف فی

اصول الدین

از قاضی عبدالجبار معتزلی متوفای ۴۱۵ق یا

شاگرد او حسن بن متویه. و محتمل است که

«المحیط» از قاضی عبدالجبار و «المجموع

من المحيط» از ابن متویه باشد.

• ش ۷۰، از برگ ۹۹ تا ۲۲۵، وزیری. به نظر می آید

نسخه قدیمی و کهن باشد.

مجموعه ورام = نزهة النواظر (حدیث، عربی)

ابی الحسین ورام بن ابی فراس متوفای

۶۰۵ق

(نزیه ۱۰۹/۲۰ و ۱۳۰/۲۴) • ش ۱۶۲، وزیری.

تحریر ۸۸۴ق

مجموعه رسائل (فارسی)

از میرزا محمد صاحب دهلوی پیرامون بحث

علی الرجلین و غیره

• ش ۱۹۲، رقمی، ۱۹۶ برگ

مجموعه فتاوی حنفیه (عربی)

به کشف الظنون ۱۲۲۲ رجوع شود • ش ۵۶، رحلی.

۵۲۰ برگ

مجموعه

مجموعه دعا و غیره و رساله کنز الفوائد

امداد علی بن نور علی که ترجمه احادیث

است.

• ش ۱۷۶

مجموعه سه کتاب (شماره ۲)

۱ - شرح الکهف الرقیم فی شرح بسم الله

الرحمن الرحیم (عربی) ناقص

به درخواست عماد الدین محی الدین

ابوالقاسم تونسلی مغربی سبط الحسن بن

علی نوشته شده. کتابی است عرفانی،

پیرامون حدیث معروف که می گوید: همه

علوم قرآن در باء بسم الله است. اما جمله

منقوله از امیرمؤمنان علی علیه السلام را «و انا

النقطة تحت الباء» ندارد.

۲ - شرح باب دهم فتوحات مکیه ابن

عربی است (عربی)

آغاز: الحمد لله فاتح مغلقات الابواب...

انجام: فقد شرحت لك جميع ما حواه

الباب العاشر من الفتوحات المکیة

۳ - کتاب عرفانی دیگر که با استفاده از علم حروف، نام رسول خدا - صلی الله علیه و آله - را (م ح م د) شرح کرده است. (عربی) ناقص، این مجموعه باید تحریر سده ۱۲ و ۱۳ باشد.

مجموعه دو کتاب (شماره ۳)

۱ - شرح هدایه ملا صدرا تا الفن الثانی فی الفلکیات

۲ - العروة الوثقی تألیف کمال الدین محمد شهابی (از علمای عامه) شامل مسائل فلسفی مانند جبر و اختیار، علم باری، قدم عالم و...

آغاز: الحمد لله الذی اعطی کل شی خلقه ثم هدی

انجام: فی عالم الملكوت و النفوس المجرّدة كما مرّ. قد تمّت الرسالة...

وزیری، تحریر سده ۱۲ و ۱۳

مجموعه دو کتاب (شماره ۲۷)

۱ - ردّ رساله ای که در تکفیر شیعه نگاشته شده بود و اثبات عدم کفر شیعه است.

فارسی، تحریر ۱۲۸۱ ق

۲ - تنزیه الانبیاء سید مرتضی (ره) تحریر

۱۲۸۰ ق

مجموعه هفت کتاب (شماره ۳۸)

۱ - الفصول المهمه شیخ حرّ عاملی، ناقص،

چاپ شده

۲ - فوائد متفرقه منقول از کتاب تحریر

۳ - هدایة الابرار حسین بن شهاب الدین عاملی، ناقص، چاپ شده

۴ - رسالّة فی الاجتهاد از آقا باقر بهبهانی، چاپ شده ظ

۵ - رساله ای از شیخ عبدالله بحرانی؟

۶ - رساله فقهیه، ناقص؟

۷ - معالم الاصول، ناقص

مجموعه دو رساله (ش ۴۴)

۱ - الابانة عن اصول الديانة از ابی الحسن اشعری، تحریر ۱۲۹۳ ق

۲ - رسالّة فی الذبّ عن ابی الحسن الاشعری تألیف ابوالقاسم عبدالملك بن

عیسی بن دریاس (عربی) ۴ برگ وزیری.

مجموعه سه رساله (شماره ۶۲)

۱ - شجره الهیه ملا رفیعا، چاپ شده است.

۲ - رساله قضا و قدر؟

۳ - رساله در نجاسات؟

مجموعه دو رساله (شماره ۶۷)

۱ - التحصین ابن فهد حلّی، چاپ شده است.

۲ - رساله در بداء؟ دو برگ

مجموعه دو رساله (شماره ۷۶)

۱ - شرح رسالّة آداب المناظرة للعضدی،

مجموعه (شماره ۹۱)

۱ - دیوان صهبا (فارسی) حدود صد برگ،
تحریر سده ۱۳

۲ - مفتاح الادب در قواعد معما دارای
مقدمه و شانزده اصل (فارسی)، ۷ برگ

۳ - اشعار متفرقه فارسی
مجموعه (شماره ۹۲)

۱ - رساله‌ای از علامه مجلسی؟ (فارسی)
ناقص

۲ - منتخب کمال الدین شیخ صدوق ره
مجموعه سه رساله (شماره ۱۰۷)

۱ - زبدة الهيئة خواجه طوسی

۲ - رساله فی معرفة الجیب المستوی، از
ابی محمود حامد بن الخضر الخجندی. (۲)
برگ)

آغاز: الحمد لله كما هو اهله

۳ - رساله فی معرفة العمل بالبيضة
هیأت است دارای ۲۲ باب (۲ برگ)
به نظر می‌رسد این نسخه قدیمی و کهن
باشد.

مجموعه دو کتاب (شماره ۲۸)

۱ - تحفة الولد لما عليه المعتمد فی امامة
امیر المؤمنین (امامت، عربی)
الامام منصور بالله قاسم بن محمد. باید
از کتب زیدیه باشد. خشتی، ۲۰ برگ

تألیف شمس بن احمد کشمیری
آغاز: نحمدك يا من دل عليه...
رقعی ۵۵۰ برگ، تحریر سده ۱۲ و ۱۳

۲ - رساله فی تحقیق مذهب الصوفیه از ملا
عبدالرحمن جامی ظ
آغاز: الحمد لله الذي تجلّى بذاته لذاته
انجام: كما ذهب اليه الصوفية الموحدة
رقعی، ۱۵ برگ، تحریر سده ۱۱ و ۱۲

مجموعه شش رساله (شماره ۸۸)

۱ - القول المتیر فی ردّ نواصب کشمیر از
شیخ حسین کشمیری در رد کتاب نه‌ایة
الاعتقاد محمد رحیم ملتانی^{۱۶}

۲ - ارشاد الحنفاء فی فضائل الخلفاء از
محمد رحیم یا عبدالرحیم ملتانی در سال
۱۱۳۲ق

۳ - سواطع الحجج فی اثبات الائمة
الاثنی عشر

۴ - مناظره شیخ عبدالوهاب با ملا
برخوردار مدرس (ذریعه ۲۲/۲۹۳)

۵ - نامه‌ای به ملا عبدالله تستری

۶ - نامه‌ای به ملا محمد... رستم‌داری
این مجموعه ۲۳۷ صفحه و تحریر
۱۲۶۲ق می‌باشد و همه رساله‌ها فارسی
است ظ.

۲ - قصیده قصص الحق فی مدح خیر

الخلق

از یحیی بن شمس الدین امیرالمؤمنین
المهدی لدین الله

مجموعه شش رساله (ش ۱۷۸)

۱ - صفات الشیعه شیخ صدوق

۲ - الاربعین عن الاربعین شیخ منتجب

الدین

۳ - رساله عدیده شیخ مفید

۴ - رساله عدم سهو النبی از شیخ مفید

۵ - رساله فی تزویج بنات النبی... شیخ

مفید

۶ - رساله فی المضایقه از ابن طاووس

این مجموعه تحریر سده ۱۲ و ۱۳ است.

مجموعه دو کتاب (شماره ۱۸۵)

۱ - تبصره العوام

خشتی، ۱۶۸ برگ، تحریر ۱۰۷۶

۲ - عقائد دینیّه (فارسی) در بیان واجبات

عقلیه، از ضیاء الدین محمد بن سدید الدین
جرجانی.

آغاز: الحمد لله اما بعد چنین گوید فقیر
جانی...

ذریه ۲۸۳/۱۵

۶ برگ، خشتی

مجموعه دو کتاب (شماره ۱۸۷ مکرر)

۱ - جواب سؤال رأفتعلی صاحب از حدیث

ثقلین، فارسی. چند برگ

۲ - کاشف الظلام به زبان اردو. چاپی

مجموعه دو رساله (شماره ۲۰۸)

۱ - عقائد دینیّه، از ضیاء الدین محمد بن

سدید الدین جرجانی (ذریه ۲۸۳/۱۵)

۲ - ظفریه در صلاة، از محمد زمان بن

محمد جعفر رضوی (فارسی)

مجموعه سه رساله (شماره ۲۱۶)

۱ - البیان فی علامات مهدی آخر

الزمان (چاپ شده است)

از ملا علی متقی هندی متوفای ۹۷۵ق

۲ - ارشاد المریدین

۳ - فصول اربعه از نورمحمد معصوم

سمرقندی

مجموعه

۱ - مظهر انوار فارسی

۲ - رساله در تقسیم عوالم

* ش ۲۱۸

مجموعه سه رساله (شماره ۲۱۹)

۱ - شعاع الایقان از میر فدا علی

صاحب (فارسی)

۲ - سراج الایقان

۳ - هفت بند

المحاسن (حدیث، عربی)

احمد بن محمد بن خالد برقی (سده سوم)

نریمه ۱۲۲/۲۰ * ش ۱۰۶، وزیر، ۲۷۳ برگ، از

کتاب القران تا کتاب المرافق، تحریر سده ۱۱ ظ

مختصر تاریخ بغداد (عربی)

محمد عباس بغدادی؟

تاریخ تألیف جلد اول ۷۴۲ق و جلد دوم

۷۵۲ق

* ش ۲۰۳ * ش ۲۰۴ مکرر

مدارك التنزيل و حقائق التأویل (عربی)

حافظ الدین عبدالله بن احمد بن محمود

نسفی متوفای ۷۰۱ یا ۷۱۰ق

(کشف الظنون ۱۶۴۰) * ش ۱۰۳، وزیر، ۳۶۹ برگ، تا

سوره اعراف نسخه قدیمی و کهن، بی تاریخ

مدینه العلوم

ارنیقی شاگرد قاضی زاده رومی

* ش ۱۶۵، خشتی، ۱۶۳ برگ، تحریر ۱۲۷۷ق

مراح الارواح (صرف، عربی)

احمد بن علی بن مسعود

(کشف الظنون ۱۶۵۱) * ش ۱۷۷، شاید به خط میر

حامد حسین باشد.

مسالك الابرار المنظوم من جلاء

الابصار (اخلاق)

از ابی سعد محسن بن محمد بن کرامه

الحشمی البیهقی الخراسانی، در ۲۶ باب

* ش ۱۵۶، وزیر، ۳۲۱ برگ

المسلك الوسط الدانی الى الدر الملتقط

للصنعانی (حدیث، عربی)

صنعانی کتاب الدر الملتقط را پیرامون

احادیث موضوعه دو کتاب نگاشته است.

برهان الدین ابراهیم بن حسن کردی

کورانی شامفی نزیل مدینه متوفای ۱۱۰۱ق

کتاب «المسلك» را در نقد آن نوشته است.

آغاز: الحمد لله الحفیظ العلیم

(کشف الظنون ۷۳۳) * ش ۲۱، رقمی، ۳۰ برگ،

تحریر سده ۱۲ و ۱۳

مسند احمد حنبل

متوفای ۲۴۱ق شامل حدود سی هزار حدیث

(کشف الظنون ۱۶۸۰) * ش ۱۱۳، رحلی، بخشی از

کتاب است * ش ۱۲۳، رحلی، جلد دیگر آن * ش ۱۲۴،

رحلی، جلد دیگر آن

المصنف (حدیث، عربی)

ابی بکر عبدالله بن محمد بن ابی شیبه

متوفای ۲۳۵ق

(کشف الظنون ۱۷۱۲) * ش ۱۴۸، کتاب الزهد،

ناقص ظ، رحلی، ۱۲۷ برگ، تحریر سده ۱۳

المطالب المظفریه فی شرح الجعفریه (فقه،

عربی)

از سید امیر محمد بن ابی طالب استرآبادی

از شاگردان محقق ثانی مؤلف جعفریه

آغاز: الحمد لله الذي فضلنا على سائر

الامم

(ذریعه ۱۷۴/۱۳) * ش ۱۴۱، جیبی، ۳۱۰ برگ،

تحریر ۹۵۲ق

معانی الاخبار (حدیث، عربی)

شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ق

(ذریعه ۲۰۴/۲۱) * ش ۳۵، بخشی از آن به خط

سید احمد علی موسوی نیشابوری در ۱۲۴۳ق در لکهنو

است.

این نسخه مقابله و تصحیح شده است.

معراج الوصول

شرح منهاج الاصول قاضی بیضاوی است.

مجد الدین الایکی

(کشف الظنون ۱۸۷۸) * ش ۲۰۲، رقمی

معظم الرسائل؟ (عرفان، فارسی)

شرح کبریت احمر است؟

* ش ۲۱۷، جیبی

معلم الخواص (فارسی)

عبدالعظیم حسینی اصفهانی

حدود ۴۰۰ غلط از یک کتاب و عالم هند

گرفته.

* ش ۲۱۵، به اندازه معالم الاصول

مفتاح الهدایة لمن خالف اهل السنة و

الجماعة=تنقید کتاب السبعین فی مزیه

امیرالمؤمنین

خطیب...کتابی به نام «السبعین فی مزیه

امیرالمؤمنین» شامل هفتاد روایت در فضائل

علی علیه السلام نگاشته است.

فتح محمد بن عین العرفاء کتاب مفتاح

الهدایة را در سال ۱۲۹۱ق در نقد آن نوشته

و گفته برخی از این احادیث ضعیف و بیشتر

این روایات از کتاب «الفردوس» نقل شده

است.

* ش ۷۴، رقمی، ۳۷ برگ، نسخه اصل و به خط مؤلف

ظ

المقنع فی معرفة رسم المصحف (عربی)

حافظ ابی عمرو عثمان بن سعید بن عثمان

المعزی النحوی المعروف بالدانی

(کشف الظنون ۱۸۰۹) * ش ۸۰، رقمی، ۱۰۳ برگ،

اولش ناقص، تحریر ۱۲۵۰ق

مکاتیب شیخ احمد فاروقی

سربندی (عرفان، فارسی)

محمد جدید بدخشی طالقانی نامه‌های شیخ

احمد فاروقی سربندی را (که به او مجتد

الف ثانی می‌گفتند) جمع و در سه بخش

تنظیم کرده است. بخش دوم ۱۶۲ نامه و

بخش سوم ۲۲ نامه است.

* ش ۱۱۰، وزیری، ۱۶۰ برگ

مناقب رزاقیه (فارسی)

مناقب شیخ عبدالرزاق است.

آغاز: الحمد لله الصمد الرزاق

• ش ۱۹۳، تحریر سده ۱۳

منشآت حیدریه (فارسی)

از شیخ احمد بن محمد بن علی انصاری که
منشی شاه غازی الدین حیدر پادشاه اوده
بوده است.

• ش ۱۸۳، غشتی، ۳۹ برگ

منظومه خواص سوره‌های قرآن (فارسی)

اثر طبع عادل (همین شاعر صد کلمه علی
علیه السلام را هم به نظم کشیده است).

آغاز:

حمد حق گویم از عقیده پاک
که عطا کرد دانش و ادراک
به ذریعه ۶۶۳/۹ رجوع شود • ش ۱۳، رقمی، ۳۲
صفحه

من لا يحضره الفقيه (حدیث، عربی)

از شیخ صدوق متوفای ۳۸۱ق

(ذریعه ۲۳۲/۲۲) • ش ۳۳، رحلی، دوره کتاب است،
به نظر می‌آید نسخه قدیمی و کهن باشد. • ش ۵۶، جلد
دوم است.

منهل الراوی (علم الحدیث، عربی)

بدرالدین محمد بن ابراهیم بن سعد الله
الکتابی الشافعی متوفای ۷۳۳ق
(کشف الظنون ۱۸۸۴) • ش ۲۲۶

مواهب علیه (تفسیر، فارسی)

تفسیر قرآن مجید است که به نام تفسیر
حسینی هم معروف است.
از ملا حسین کاشفی. بارها چاپ شده
است.

تاریخ تألیف ۹۰۲ - ۸۹۷ق

• ش ۴۳، بخشی از این تفسیر است، روی برگ اول آن
نوشته: «به خط میر حامد حسین صاحب عیقات است» اما
احتمال دارد که فقط صفحه اول این نسخه به خط ایشان
باشد.

الموجة الكثرية (عربی)

شرح قصیده سید اسماعیل حمیری

از سید هادی لکهنوی برادر سید متقی
میر عباس، تاریخ تألیف ۱۲۶۷ یا ۱۲۶۴ق
(ذریعه ۲۳/۲۵۲) • ش ۶۸.

الموضوعات الكبرى (حدیث، عربی)

ابی الفرج عبدالرحمن بن علی معروف به
ابن جوزی متوفای ۵۹۷ق
(کشف الظنون ۱۹۰۶) • ش ۱۸۱، رحلی، ۲۱۶ برگ،
نسخه قدیمی و کهن

المیزان = مجمع اقوال الائمة
المجتهدین (فقه مقارن)

عبدالوهاب بن احمد شعرانی متوفای ۹۷۳ق
(کشف الظنون ۱۹۱۸) • ش ۱۱۲، رحلی کوچک،
۳۳۲ برگ، بی تاریخ

النصوص (حدیث، عربی)

همان است که از مصادر علامه مجلسی در بحار بوده، و نسبت به شیخ مفید داده شده. نگارنده پس از تحقیق به این نتیجه رسید که این کتاب همان کفایة الاثر خزاز است و مقاله‌ای در این زمینه نوشت و در مجله کیهان اندیشه منتشر شد.

* ش ۱۷۹، این نسخه تملك علامه مجلسی را دارد.

النواقض للروافض (عربی)

ردّ بر مذهب شیعه است از سید محمد برزنجی مدنی متوفای ۱۱۳۰ ق

تاریخ تألیف ۱۰۹۷ ق

آغاز: الحمد لله الرب الوهاب...

(ذیل کشف الظنون ۲/۶۸۲) * ش ۱۷، وزیری

کوچک.

نورالابصار فی ردّ اهل الاخبار (عربی)

سید محمد عباس تستری، تاریخ تألیف ۱۲۵۳ ق، نام دیگر آن نورالانوار است.

(ذریعه ۲۴/۳۶۰ و ۳۵۸) * ش ۳۴، وزیری، ۵۹

برگ، تحریر ۱۲۶۵ ق در آغاز نسخه دستخط مرحوم میر

حامد حسین صاحب عیقات دیده می‌شود.

نورساطع = ترجمه بدایة الهدایه (فقه، فارسی)

ترجمه بدایة الهدایة شیخ حرّ عاملی است از شاگرد او ملا مراد کشمیری، تاریخ تألیف

بدایه ۱۰۹۱ ق و تاریخ نگارش این ترجمه

۱۰۹۸ ق

آغازش افتاده.

انجام: و بسبب تقصیر در این اوقات

فراموش نکنند

(ذریعه ۲۴/۳۶۹ و ۸۳/۴) * ش ۱۴۳، رقمی، ۲۹۶

برگ، تحریر ۱۲۱۴ * ش ۲۲۲، تاریخ تحریر ندارد.

الوجیز فی تفسیر القرآن العزیز (عربی)

علی بن حسین بن ابی جامع العاملی

آغاز: الحمد لله الذی انزل علی عبده

القرآن...

تاریخ تألیف ۱۱۱۸ ق

(ذریعه ۲۵/۴۴) * ش ۲۱۷، ۹۶، برگ، تحریر ۱۲۲۰ ق

الوسائل الی معرفة الاوائل (عربی)

جلال الدین سیوطی متوفای ۹۱۱ ق، اوائل

عسکری را تلخیص و چند برابر آن به آن

افزوده است.

(کشف الظنون ۲۰۰۷) * ش ۱۶۳، وزیری، شاید به

خط میر حامد حسین صاحب عیقات باشد.

وضوح المذاهب (فارسی)

از شیخ آدم؟

* ش ۲۰۴، رقمی، ۱۸۰، برگ، تحریر ۱۲۰۹ ق

الهادی و مصباح النادی (تفسیر، عربی)

تفسیر روانی قرآن مجید است.

از سید هاشم بحرانی صاحب تفسیر

برهان متوفای ۱۱۰۷ ق

این تفسیر از برهان کوتاه‌تر و گویا فقط روایات کتابهای معتبر در آن نقل شده است.

تاریخ تألیف ۱۰۷۷ ق

(ذریعه ۱۵۴/۲۵ - کشف الحجب ۶۰۲) * ش ۴۰.

جلد اول، تا سوره اسراء، رحلی، ۲۸۰ برگ. * ش ۵۲.

جلد دوم، تا پایان قرآن، رحلی، تحریر ۱۰۹۶ ظ

پاورقی‌ها

.....

۱ - از دانشمندان معروف‌هند

۲ - این کتاب مختصر کتاب دیگر مؤلف است به نام جلیس‌الابرار.

۳ - در عصر ابراهیم خان عامل کشمیر توسط گروهی از علما تألیف شده است.

۴ - به ذریعه ۱۸۶/۱۳ و ۱۹۵ و ۱۹۸ رجوع شود.

۵ - این نام روی برگ اول نسخه نوشته است.

۶ - شرح مختصر الشیخ خلیل فی فروع المالکیة، به ذیل کشف الظنون ۴۴۹ رجوع شود.

۷ - باید با رسائل چاپ شده تطبیق شود تا روشن شود همه این رساله‌ها در آن مجموعه درج شده است یا نه؟

۸ - مکاتیب سید محمد حسنی حسینی ضمیمه این نسخه است.

۹ - این عبدالعزیز همان شاه عبدالعزیز دهلوی است.

۱۰ - مجلسی اول کتابی در فقه به نام حدیقة المتقین دارد.

۱۱ - مختصر الاصول همان مختصر منتهی السؤل و الاصل فی علمی الاصول و الجدل است که اصل و مختصر آن از ابن حاجب مالکی متوفای ۶۴۶ ق است و شرح مختصر از عضد الدین عبدالرحمن بن احمد ایجی متوفای ۷۵۶ ق می‌باشد و این شرح شرح از تفتازانی است.

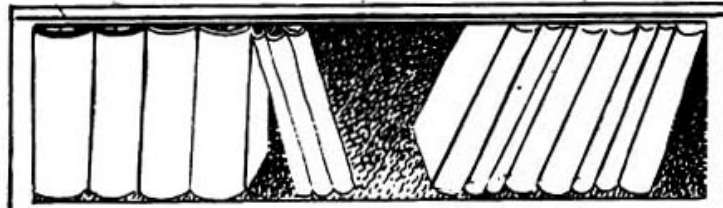
۱۲ - در ذریعه مؤلف سید اکرم علی یاد شده است و شاید در یادداشت اینجانب که سید ظفر محسن است اشتباهی رخ داده باشد.

۱۳ - غایة الامکان فی معرفة الزمان و المكان.

۱۴ - رساله عین السعادة عن حسن الارادة که حسن ارادة الله لخلق العالم را ثابت می‌کند ضمیمه این نسخه است حدود ۲۰ برگ.

۱۵ - نیاز به بررسی و مراجعه دارد.

۱۶ - در ذریعه ۲۱۴/۱۷ اینطور آمده القول المنیر از محمد رحیم ملتانی ردّ نهاییة الاعتقاد شیخ حسین کشمیری، باید با مراجعه به نسخه روشن شود کدام درست است.

فهرست

نه ساله

مقالات

- ۱- آثار شیخ مفید / سید محمد جواد شبیری / ۲۵
- ۲- آشنایی با حضرت عبدالعظیم (ع) و مصادر شرح حال او / رضا استادی / ۵۰-۵۱
- ۳- آشنایی با مصادر زندگانی شیخ الطائفه / ناصرالدین انصاری قمی / ۳۴
- ۴- آنچه امروز در ایران می‌گذرد / محمد یزدی / ۱۶
- ۵- آیت الله شهید مطهری و دکتر علی شریعتی / سجّاد اصفهانی / ۳۰ و ۳۲

الف

- ۷ - ابعاد حق و باطل در نهج البلاغه / سید ابراهیم سید علوی / ۳۶
- ۸ - ابعاد سیاسی و اجتماعی حج / جعفر سبحانی / ۱۰ و ۱۱
- ۹ - ابعاد گوناگون شخصیت امام / دفتر مجله / ۳۱
- ۱۰ - ابلیس در قرآن و حدیث / سید محمد باقر حجتی / ۵۲ - ۵۳
- ۱۱ - ابوالعباس نجاشی و عصر وی / موسی شبیری زنجانی / ۱۱ و ۱۲
- ۱۲ - اثری ارزنده از محقق گمنام / سید علی میر شریفی / ۲۳
- ۱۳ - احکام شهید در فقه مذاهب اسلامی / محمد ابراهیم جنّاتی / ۲۵
- ۱۴ - احکام فقهی اسکناس / ناصر مکارم شیرازی / ۱۸ و ۲۰
- ۱۵ - اخبار الطوال اثری کهن و معتبر / سید علی میر شریفی / ۳۸
- ۱۶ - اخلاق تحلیلی / سید محسن خرازی / ۱ و ۲
- ۱۷ - ارزش وقت / حسن فخر الشریعه / ۴۲
- ۱۸ - ارزشهای اخلاقی / ناصر باقری بیدهندی / ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۲ و ۲۳ و ۲۴
- ۱۹ - از قرآن چه می‌دانیم؟ / علی مشکینی / ۲
- ۲۰ - اساطیر و مذاهب الهی / بخش فرهنگی جامعه مدرسین / ۲۰
- ۲۱ - استفاده از پایگاه ظلم به سود دین و مردم / سید علی اکبر قرشی / ۳۳
- ۲۲ - اسلام و ایمان و قرآن و حدیث / ابو طالب تجلیل / ۱
- ۲۳ - اسلام و محیط زیست / ابوالقاسم گرجی / ۴
- ۲۴ - اسوه‌های بشریت (دوازده امام معصوم - ع) / رسول جعفریان / ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ - ۴۳ و ۴۴ و ۴۶ و ۴۷ و ۴۸

- ۲۵ - اشتباهی بزرگ از میرزا محمد خان قزوینی / رضا استادی / ۲
- ۲۶ - اصطلاحات علوم قرآنی / سید ابوالفضل میر محمدی / ۴۶ و ۴۹
- ۲۷ - اطلاعات و تحقیقات از نظر اسلام / علی احمدی میانجی / ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۲۱ و ۲۲ و ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۵
- ۲۸ - اعجاز قرآن / حسین یزدی / ۳۹
- ۲۹ - افشاگرهای امام سجّاد در قیام کربلا / علی ربّانی گلپایگانی / ۲۰ و ۴۶
- ۳۰ - المسند (عربی) / محمد رضا حسینی جلالی / ۲ و ۵
- ۳۱ - امام خمینی و تهذیب نفس / محمد رضا امین زاده / ۳۹
- ۳۲ - انسان و قرآن / محمد مؤمن / ۱۷ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۲ و ۲۳ و ۲۶
- ۳۳ - انقلاب فرهنگی و اسلامی شدن رشته‌های علمی / اکبر میرسپاه / ۵۲ - ۵۳
- ۳۴ - انقلابهای قبل از انقلاب مهدی (عج) / احمد آذری قمی / ۹ و ۱۰ و ۱۲
- ۳۵ - النقود اللطيفة على الكتاب المسمى بالآخبار الدخيلة (عربی) / لطف الله صافی / ۲۲ و ۲۳ و ۲۴
- ۳۶ - اهداف حقوق / اسماعیل دارابکلانی / ۲۰ و ۲۱
- ۳۷ - اهل ذمه / محمد ابراهیمی / ۳۰ و ۳۳ و ۳۵ و ۳۸
- ۳۸ - ایرانیان مسلمان و مبارز از نظر خدا و رسول (ص) / علی احمدی میانجی / ۱۸

ب

- ۳۹ - بحثی پیرامون تجسس و به دست آوردن اطلاعات / حسینعلی منتظری / ۲۲ و ۲۳ و ۲۴
- ۴۰ - بحثی پیرامون مالیات / احمد آذری قمی / ۱۱
- ۴۱ - بحثی پیرامون مستحبات و مکروهات / احمد آذری قمی / ۲۸ و ۲۹
- ۴۲ - بحثی پیرامون ولایت فقیه / سید حسن طاهری خرم آبادی / ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۳
- ۵ - بحثی در باره تفسیر امام حسن العسکری (ع) (عربی) / رضا استادی / ۱۳
- ۴۴ - برترین بانو / سید مرتضی نجومی / ۳۸

۴۵- بررسی اختلاف مواضع موجود در اقتصاد جمهوری اسلامی ایران/غلامرضا

مصباحی/۴۲

۴۶- بررسی يك اشتباه تاریخی «عدد شهدای احد»/رضا مختاری/۷

۴۷- برهان حرکت/عبدالله جوادی آملی/۲

۴۸- بهاران هنر و مسئولیت هنرمندان/سید مرتضی نجومی/۹

پ

۴۹- پاسخ به چند سؤال پیرامون روانشناسی/سید محمد غروی/۲۳ و ۲۶

۵۰- پاسخی به تفسیر محرف مفهوم جدال در حج/سید محمد باقر حجتی/۳۷

۵۱- پرسش و پاسخ/۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱ و ۴۶

۲۷ و ۴۹

۵۲- پژوهشی پیرامون يك حدیث معروف «ان الله یبعث لهذه الامه...»/رضا مختاری/۱۰

۵۳- پژوهشی در بنیانهای نظری و تجربی اخلاق/سید محمد رضا مدرسی یزدی/۴۰، ۴۱ و ۴۲

۵۴- پژوهشی در تاریخ زندگی شهید ثانی/رضا مختاری/۲۲ و ۲۴ و ۲۶

۵۵- پژوهشی در رساله‌های نماز جمعه در دوران صفویه/رسول جعفریان/۳۹

۵۶- بندهای استاد/محمد دزفولی/۵۰-۵۱

۵۷- پیام آیت الله خامنه‌ای به کنگره علمی امام رضا علیه السلام/۶

۵۸- پیام امام امت به مناسبت حلول سال نو/امام خمینی(قده)/۳

۵۹- پیام الهی حضرت امام به رهبر شوروی/امام خمینی(ره)/۲۹

۶۰- پیام مهم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی(قده) به مجلس خبرگان/امام

خمینی(قده)/۱

۶۱- پیامبر و امامان تأویل قرآن را می‌دانند/رضا استادی/۲

۶۲- پیدایش خوارج/سید جعفر مرتضی/۳

- ۶۳ - پیرامون حدیث الناس فی سعة / رضا استادی / ۱۲
 ۶۴ - پیشنهادی برای تعیین خط دقیق قبله / سید مهدی روحانی / ۸
 ۶۵ - پیوند و تمایز فلسفه و علوم تجربی از دیدگاه شهید مطهری / علی ربانی گلپایگانی / ۳۵

ت

- ۶۶ - تاریخ تدوین حدیث / رسول جعفریان / ۲۱ و ۲۳ و ۲۴
 ۶۷ - تاریخ المدينة المنورة اثری نفیس اما ناشناخته / سید علی میر شریفی / ۴۰
 ۶۸ - تازه‌های کتاب / ۲۶، ۲۷، ۴۸، ۴۹ و ۵۰ - ۵۱
 ۶۹ - تألیفات شیخ طوسی / رضا استادی / ۱
 ۷۰ - تأملی در باب تعزیه / غلامرضا گلی زواره / ۴۶
 ۷۱ - تبیان المسالك (عربی) / آیت الله میرزا احمد آشتیانی (ره) / ۱۰
 ۷۲ - تجدید نظر در احکام دادگاهها / سید محمد خامنه‌ای / ۱
 ۷۳ - تحقیق و بررسی در منابع اجتهاد / ناصر مکارم شیرازی / ۱۰ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۵
 ۷۴ - تحقیقی پیرامون رجال ابن غضائری / جعفر سبحانی / ۱۵ و ۱۶
 ۷۵ - تحقیقی پیرامون قاعده لطف / علی ربانی گلپایگانی / ۳۴ و ۳۶ و ۳۷
 ۷۶ - تحلیلی پیرامون مسأله تعزیرات در اسلام / ناصر مکارم شیرازی / ۵ و ۷ و ۸
 ۷۷ - تحلیلاتی نو در باره مجاز / سید حسین مدرسی طباطبائی / ۵
 ۷۸ - ترجمه تحلیلی از الهیات شفا / محمد محمدی گیلانی / ۱۵ و ۱۶
 ۷۹ - ترجمه سست «ارشاد القلوب» / حسن فخر الشریعه / ۴۸
 ۸۰ - ترجمه و شرح بخش کوتاهی از خطبه اول نهج البلاغه / ابراهیم امینی / ۱۷
 ۸۱ - ترجمه یا تحریف؟! / کاظم کریمی / ۴۱
 ۸۲ - ترسیمی از مصرف در اسلام / سید محمد رضا مدرسی / ۴
 ۸۳ - تسامح در تصحیح متون / عبدالله محقق / ۲۹
 ۸۴ - تساهل و تسامح در دین / سجاد اصفهانی / ۳۴

- ۸۵ - تطبیق چند مسأله حقوق اسلامی با حقوق غرب / ابوطالب تجلیل / ۱
- ۸۶ - تطبیق یا تفسیر؟! (نقد روشهای تفسیری از دیدگاه علامه طباطبائی) / علی ربانی
گلبایگانی / ۲۱
- ۸۷ - تعاونیها / محمود عبداللهی / ۱ و ۱۰ و ۱۱
- ۸۸ - تعزیرات شرعی / حسینعلی منتظری / ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸
- ۸۹ - تعلیم و تربیت از دیدگاه ابن خلدون / علیرضا اعرافی / ۲۱
- ۹۰ - تعلیم و تربیت از دیدگاه حجت الاسلام محمد غزالی / حسین ایرانی / ۲۷
- ۹۱ - تفسیر سوره فرقان / سید ابوالفضل میر محمدی / ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۲۵
- ۹۲ - تفسیر سوره ملك / شهید مرتضی مطهری / ۳ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸
- ۹۳ - توحید و شرك در عبادت / جعفر سبحانی / ۲۷ و ۲۸
- ۹۴ - توسعه، آموزش و روحانیت / سید هادی عربی / ۵۲ - ۵۳
- ۹۵ - تئوری ارزش کار / غلامرضا مصباحی / ۵ و ۶ و ۷

ث

- ۹۶ - ثمرات قیام حضرت امام حسین (ع) / رضا استادی / ۶

ج

- ۹۷ - جامعه مدرسین / روابط عمومی جامعه مدرسین / ۵
- ۹۸ - جایگاه تفکر فلسفی در الهیات از دیدگاه فیلسوف شهید مطهری / علی ربانی
گلبایگانی / ۴۲ - ۴۴
- ۹۹ - جبر و اختیار در قلمرو وحی و خرد / جعفر سبحانی / ۲۴ و ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰
- ۱۰۰ - جبهه و طلیعه بهاران / سید مرتضی نجومی / ۳

- ۱۰۱ - جلوه گاه عصمت (شعر در باره فاطمه زهرا - س) / علی ربانی گلپایگانی / ۴۱
- ۱۰۲ - جلوه‌هایی از حیات علمی علامه شعرانی / حسن حسن زاده آملی / ۵۰ - ۵۱
- ۱۰۳ - جلوه‌هایی از مقام علمی شیخ مفید / حسن حسن زاده آملی / ۴۵
- ۱۰۴ - جنبش مشروطیت از دیدگاه امام خمینی (قدس سره) / رسول جعفریان / ۳۵
- ۱۰۵ - جنگ از دیدگاه قرآن کریم / محمد تقی مصباح / ۲۸ و ۲۹
- ۱۰۶ - جنگ یا صلح / محمد یزدی / ۱۲

ج

- ۱۰۷ - چهار صد و هشتاد نسخه خطی / رضا استادی / ۱۴
- ۱۰۸ - چهل حدیث در چهار موضوع / رضا استادی / ۱۸
- ۱۰۹ - چهل کتاب پیرامون حجاب / رضا استادی / ۲۰

ح

- ۱۱۰ - حافظ و عرفان / حسن ممدوحی / ۳۰
- ۱۱۱ - حسبه و شرایط محتسب / حسینعلی منتظری / ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۳
- ۱۱۲ - حسد / محسن حرم پناهی / ۱
- ۱۱۳ - حسن و قبح عقلی / جعفر سبحانی / ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۲
- ۱۱۴ - حضرت زهرا (س) / عبدالله جوادی آملی / ۹
- ۱۱۵ - حق الله و حق الناس / رضا استادی / ۲۷ و ۲۸
- ۱۱۶ - حکومت اسلامی و زمامدار آن / سید محمد ابطحی / ۲۵

خ

- ۱۱۷ - خمس در کتاب و سنت / علی احمدی میانجی / ۱ و ۲ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸
 ۱۱۸ - خورشیدهای پر فروغ حوزه‌ای / سید مرتضی نجومی / ۱۷
 ۱۱۹ - خورشیدی از افقهای دور / سید مرتضی نجومی / ۳۳

ک

- ۱۲۰ - در رثای زهرای مرضیه (س) / (شعر) / علی صافی گلپایگانی / ۱۹
 ۱۲۱ - در سوگ آفتاب / (شعر) / شفیع مازندرانی / ۳۱
 ۱۲۲ - در قانون اساسی / محمد یزدی / ۱ و ۲ و ۳ و ۵ و ۸ و ۱۰ و ۱۳
 ۱۲۳ - در مدح امام صادق (ع) / (شعر) / سید محمد محمودی موسوی / ۳۳
 ۱۲۴ - در مدح حضرت زینب (س) / (شعر) / علی ربانی گلپایگانی / ۴۰
 ۱۲۵ - دو پیام مهم / هیأت تحریریه / ۵
 ۱۲۶ - دو پیام مهم از حضرت امام (قده) / امام خمینی (قده) / ۴
 ۱۲۷ - دو سند تاریخی از مبارزات شیخ فضل الله نوری / ۲
 ۱۲۸ - ده فتوای سیاسی مذهبی / رضا استادی / ۱۷
 ۱۲۹ - دین و سیاست / ابراهیم امینی / ۱۴

ز

- ۱۳۰ - ذوالفقار و ذوالفقر / سید ابراهیم سید علوی / ۳۰
 ۱۳۱ - ذهن شناسی و فلسفه از دیدگاه شهید مطهری / علی ربانی گلپایگانی / ۳۹

- ۱۳۲ - رابطه ارزش با واقعیت / دفتر همکاری حوزه و دانشگاه / ۲ و ۳
- ۱۳۳ - رجال نجاشی مهمترین کتاب رجالی شیعه / سید علی میر شریفی / ۲۵
- ۱۳۴ - رساله حول التفسیر منسوب الی الامام العسکری (ع) (عربی) / مرحوم علامه محمد جواد بلاغی / ۱۳
- ۱۳۵ - رساله حول حرمة نقض حکم الحاكم (عربی) / سید محسن خرازی / ۱۸ و ۱۹ و ۲۰
- ۱۳۶ - رساله الروضة الغناء (عربی) / آیت الله شیخ محمدرضا نجفی اصفهانی / ۱۶
- ۱۳۷ - رساله فی اثبات المعاد (عربی) / مرحوم آیت الله کمبانی / ۱۲
- ۱۳۸ - رساله فی علم النبى و الامام بالغیب / علامه سید محمد حسین طباطبائی / ۴۹
- ۱۳۹ - رساله فی اللوث و القسامة (عربی) / سید محمد موسوی بجنوردی / ۲۱
- ۱۴۰ - رساله قره الباصرة فی التاريخ الحجج الطاهرة / مرحوم محدث قمی / ۱۴
- ۱۴۱ - رساله قصد السبیل فی رد الجبر و التفویض (عربی) / آیت الله میرزا احمد آشتیانی (ره) / ۸
- ۱۴۲ - رساله الولاية (عربی) / آیت الله میرزا احمد آشتیانی (ره) / ۷
- ۱۴۳ - رساله بستان راز و گلستان نیاز / مرحوم آیت الله محمد کاظم یزدی / ۱۵
- ۱۴۴ - رساله پاسخ معقول و منطقی به يك سؤال / آیت الله محمد تقی شوشتری / ۱۷
- ۱۴۵ - رساله ای پیرامون اراده الهی / مرحوم میرزای قمی / ۱۱
- ۱۴۶ - رساله ای در علم درایه / علامه میرزا ابوالحسن شعرانی / ۵۰ - ۵۱
- ۱۴۷ - رمز بقاء دین (شعر در باره حضرت فاطمه (س)) / علی صافی گلپایگانی / ۲۴
- ۱۴۸ - روابط بین الملل و سیاست حکومت اسلامی / ابراهیم امینی / ۹ و ۱۰ و ۱۱
- ۱۴۹ - روحانیت، چراغی که هرگز نمی میرد / محمد حسین بهجتی «شفق» / ۲
- ۱۵۰ - روش تربیت در کتاب و سنت / سید جواد مصطفوی / ۲۸ و ۲۹

- ۱۵۱ - سالگرد مرحوم آیت الله کاشانی / سید مهدی کاشانی / ۳
- ۱۵۲ - ستاره فروزان / ناصر الدین انصاری قمی / ۵۲-۵۳
- ۱۵۳ - سخنان امام امت با رئیس جمهور و هیأت دولت / امام خمینی (قده) / ۶
- ۱۵۴ - سخنی با طلاب جوان و عزیز حوزه مقدمه علمیه / سید مرتضی نجومی / ۵
- ۱۵۵ - سخنی به مناسبت ماه محرم / ۱
- ۱۵۶ - سخنی در باره منیه المرید و ترجمه های آن / رضا مختاری / ۲۹ و ۳۲
- ۱۵۷ - سرچشمه های علم تشریح / حسن حسن زاده آملی / ۵۲-۵۳
- ۱۵۸ - سرمقاله (حاکمیت قانون) / سردبیر / ۴
- ۱۵۹ - سرمقاله (در باره حج) / محمد یزدی / ۵
- ۱۶۰ - سرمقاله (در باره ماه محرم) / محمد یزدی / ۶
- ۱۶۱ - سرمقاله (در باره تخصص و تعهد) / ۷
- ۱۶۲ - سرمقاله: دو نقطه در ده روز (در باره دهه فجر) / ۸
- ۱۶۳ - سرمقاله: شکوفایی در سالی که گذشت / ۱
- ۱۶۴ - سرمقاله: میهمانی پایان یافت (در باره ماه مبارک رمضان) / ۱۰
- ۱۶۵ - سرمقاله: کنگره بزرگ اسلامی، دیدار جامعه مدرسین با امام امت، انتخابات ریاست جمهوری / ۱۱
- ۱۶۶ - سرمقاله (در باره مجله، دوازدهمین شماره و سومین سال) / ۱۲
- ۱۶۷ - سرمقاله (در باره دومین دوره ریاست جمهوری آیت الله خامنه ای و...) / ۱۳
- ۱۶۸ - سرمقاله (مسائل داخلی و خارجی) / ۱۴
- ۱۶۹ - سرمقاله: مسلمانان به پا می خیزند / ۱۵
- ۱۷۰ - سرمقاله: تکیه گاه های سخنان حضرت امام / ۱۶
- ۱۷۱ - سرمقاله (در باره پیام تاریخی امام به مناسبت حج، کنگره جهانی حضرت رضا) / ۱۷ (ع)

- ۱۷۲ - سرمقاله (در باره پیام نوروزی امام، برنامه ریزی) / ۱۸
- ۱۷۳ - سرمقاله (مسائل سیاسی ایران) / ۱۹
- ۱۷۴ - سرمقاله: سال سرنوشت، حاکمیت قانون، چهارچوب فقه / ۲۰
- ۱۷۵ - سرمقاله: ضیافت ماه رمضان، گزینش روحانیون کاروانهای حج، هشدار به مسؤولین / ۲۱
- ۱۷۶ - سرمقاله: پیام مهم و تاریخی امام (به مناسبت حج)، بتر رجیع و بتر معنون تکرار شد (کشتار حجاج ایرانی)، بودجه حوزه‌های علمیه / ۲۲
- ۱۷۷ - سرمقاله: آموزش نظامی برای همگان / ۲۳
- ۱۷۸ - سرمقاله (در باره جنگ، انتخاب اصلح، دوره جدید مجله) / ۲۴
- ۱۷۹ - سرمقاله: حکم حکومتی، انتخابات و مجلس شورای اسلامی / ۲۵
- ۱۸۰ - سرمقاله (در باره مجلس شورای اسلامی) / ۲۶
- ۱۸۱ - سرمقاله (در باره پذیرش قطعنامه ۵۹۸) / ۲۷
- ۱۸۲ - سرمقاله: هشت سال دفاع مقدس، بازسازی، امر بازسازی و نقش حوزه / ۲۸
- ۱۸۳ - سرمقاله: حاکمیت قانون، دهمین سالگرد انقلاب اسلامی، روزنامه‌ها و فقه / ۲۹
- ۱۸۴ - سرمقاله (در باره پیام امام به روحانیت، به مهاجرین جنگی، نامه ایشان به آیت الله منتظری و قبول استعفای ایشان) / ۳۰
- ۱۸۵ - سرمقاله: رحلت نایب امام زمان، حضور مردم پشتوانه پیروزی و تداوم انقلاب، انتخاب آیت الله خامنه‌ای، دومین امتحان، نامزد جامعه مدرسین / ۳۱
- ۱۸۶ - سرمقاله (در باره انتخاب آقای هاشمی رفسنجانی به ریاست جمهوری) / ۳۲
- ۱۸۷ - سرمقاله (در باره امانت امام (انقلاب) و مجلس خبرگان، حجاب) / ۳۳
- ۱۸۸ - سرمقاله: نوری که دیوارها را فرو ریخت / ۳۴
- ۱۸۹ - سرمقاله: امام و انقلاب انسانی، وصیت نامه امام / ۳۵
- ۱۹۰ - سرمقاله (در باره شهادت امام حسین (ع)، زلزله گیلان و زنجان، مجلس خبرگان) / ۳۶
- ۱۹۱ - سرمقاله: آمریکا دشمن اسلام / ۳۷
- ۱۹۲ - سرمقاله: حفظ ارزشهای انقلاب / ۳۸

- ۱۹۳ - سرمقاله: امام منادی وحدت، وظیفه ما اکنون چیست/ ۳۹
- ۱۹۴ - سرمقاله: تهاجم فرهنگی غرب/ ۲۰
- ۱۹۵ - سرمقاله: لزوم بازنگری در حوزه‌های علمیه/ ۴۱
- ۱۹۶ - سرمقاله: رابطه حوزه و نظام/ ۲۲
- ۱۹۷ - سرمقاله: اخلاق و انتخابات/ ۲۳-۲۴
- ۱۹۸ - سرمقاله: سبیل مقاومت/ ۴۵
- ۱۹۹ - سرمقاله: نامه سرگشاده (در باره بانکها)/ احمد آذری قمی/ ۴۶
- ۲۰۰ - سرمقاله: پیام مقام معظم رهبری به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم/ آیت الله خامنه‌ای/ ۲۷
- ۲۰۱ - سرمقاله: سدی در راه وحدت/ ۴۸
- ۲۰۲ - سرمقاله: همبستگی/ ۴۹
- ۲۰۳ - سرمقاله: فرزانه‌ای که گمنام زیست/ ۵۰-۵۱
- ۲۰۴ - سرمقاله: معیارهای انتخاباتی از دیدگاه جامعه مدرسین حوزه علمیه قم/ ۲
- ۲۰۵ - سرمقاله: مدتی این مثنوی تأخیر شد (پیامها)/ ۵۲-۵۳
- نامه رهبر معظم انقلاب به ریاست محترم جمهور/ آیت الله سید علی خامنه‌ای/ ۵۲-۵۳
- پیام رهبر معظم انقلاب به کنگره علمی تخصصی دائرة المعارف فقه/ آیت الله سید علی خامنه‌ای/ ۵۲-۵۳
- پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت رحلت آیت الله العظمی گلپایگانی/ آیت الله سید علی خامنه‌ای/ ۵۲-۵۳
- متن وصیتنامه آیت الله العظمی گلپایگانی/ آیت الله العظمی گلپایگانی/ ۵۲-۵۳
- پیام مقام معظم رهبری به سازمان صدا و سیما/ آیت الله سید علی خامنه‌ای/ ۵۲-۵۳
- پیام رهبر معظم انقلاب در باره جنایت تکان دهنده «الخلیل»/ آیت الله سید علی خامنه‌ای/ ۵۲-۵۳
- ۲۰۶ - سروی در بوستان حکمت/ غلامرضا گلی زواره/ ۵۲-۵۳
- ۲۰۷ - سوگواری محرم در سفرنامه‌های خارجی/ رسول جعفریان/ ۲۰
- ۲۰۸ - سیاست اسلامی و مبانی آن در کتاب و سنت/ ناصر مکارم شیرازی/ ۱ و ۲ و ۳

- ۲۰۹ - سیاست از کلام امام/ امام خمینی (قده) / ۵۲ - ۵۳
 ۲۱۰ - سیری اجمالی در تاریخ تدوین حدیث/ رضا استادی / ۵

ش

- ۲۱۱ - شاخصهای رهبری صالح در نهج البلاغه/ سید ابراهیم سدّ علوی / ۳۸
 ۲۱۲ - شب و روز/ سید مرتضیٰ نجومی / ۲۲
 ۲۱۳ - شخصیت عرفانی و اخلاقی پیامبر(ص) / محمد رضا امین زاده / ۲۲ و ۲۳ و ۲۵ و ۲۷ و ۲۹
 ۳۲ و ۳۳ و ۳۵ و ۳۷
 ۲۱۴ - شرط الالفه ترك الكلفة/ رضا استادی / ۴۰
 ۲۱۵ - شفاعت از دیدگاه عقل و نقل/ محسن غرویان / ۲۴
 ۲۱۶ - شناخت انسان/ علی مشکینی / ۱۷
 ۲۱۷ - شناخت قرآن/ محمدرضا امین زاده / ۳۴ و ۳۶ و ۳۸
 ۲۱۸ - شورا در حکومت و تقنین/ اسماعیل دارابکلانی / ۳۳ و ۳۵ و ۳۶ و ۳۷ و ۴۰ و ۴۲
 ۲۱۹ - شهید مدرس/ ناصر باقری بیدهندی / ۵
 ۲۲۰ - شیخ مفید و کتاب اختصاص/ سید محمد جواد شبیری / ۴۰ و ۴۲
 ۲۲۱ - شیخ مفید و کتاب جمل او/ سید علی میرشریفی / ۲۵

ص

- ۲۲۲ - صلح تحمیلی و فتنه باغیه/ رسول جعفریان / ۱۳

ض

- ۲۲۳ - ضرورت تحقیق پیراموت فرق و مذاهب/ بخش فرهنگی جامعه مدرسین / ۱۹

۲۲۴ - ضمان هزینہ دادرسی / سید محمد خامنه‌ای / ۷

ط

۲۲۵ - طب و ارزش طبیب / حسن زاده آملی / ۵۴

ع

۲۲۶ - عبدالجلیل قزوینی رازی و اندیشه تفاهم مذهبی / رسول جعفریان / ۴۷

۲۲۷ - عدالت اجتماعی در بعد اقتصادی / غلامرضا مصباح / ۲۸ و ۲۹ و ۳۲ و ۳۴ و ۳۵

۲۲۸ - عطف بر نقطه عطف / شفیمی مازندرانی / ۳۹

۲۲۹ - علت غائی / محمد تقی مصباح / ۱۴

۲۳۰ - علم امام علیه السلام / علامه سید محمد حسین طباطبائی / ۴۹

۲۳۱ - علم و آفریدگار / علی ربّانی گلپایگانی / ۴۲

۲۳۲ - علی (ع) در نهج البلاغه / سید ابراهیم سید علوی / ۴۲ و ۴۶ و ۴۹

۲۳۳ - عوامل تحریف در سیره نگاری / رسول جعفریان / ۴۹

۲۳۴ - عیدی (قطعه کوتاه از زبان فرزند شهید) / حسن عرفان / ۲۰

غ

۲۳۵ - غروب آفتاب / سید مرتضی نجومی / ۳۱

۲۳۶ - غزوه بنی قریظه / علی میر شریفی / ۱۱ و ۱۳

ف

۲۳۷ - فاطمه‌های دهگانه / سید مرتضی نجومی / ۱۴

۲۳۸ - فرزند کعبه / سید مرتضی نجومی / ۲۵

- ۲۳۹ - فرقة السلفية و تطوراتها في التاريخ (عربی) / سید مهدی روحانی / ۲
- ۲۴۰ - فطرت الہی ہنر / سید مرتضیٰ نجومی / ۲۰
- ۲۴۱ - فقر دانش و روش در تصحیح جامع الشتات / علی اکبر زمانی / ۲۷
- ۲۴۲ - فقیہ و تشخیص موضوع / احمد عابدی / ۵۰ - ۵۱
- ۲۴۳ - فلسفہ اولیٰ یا مابعد الطبیعہ / علامہ میرزا ابوالحسن شعرانی / ۵۰ - ۵۱
- ۲۴۴ - فلسفہ «توسل» / محسن غرویان / ۲۹
- ۲۴۵ - فہرست دو سالہ مجلہ نورعلم (دورہ اول) / ۱۲
- ۲۴۶ - فہرست دورہ دوم مجلہ نورعلم / ۲۴
- ۲۴۷ - فہرست دورہ سوم مجلہ نورعلم / ۳۶
- ۲۴۸ - فہرست دورہ چہارم مجلہ نورعلم / ۴۸
- ۲۴۹ - فہرست کتب خطی کتابخانہ حضرت آیت اللہ العظمیٰ گلپایگانی / رضا
استادی / ۵۲ - ۵۳
- ۲۵۰ - فہرستی از مطالب وصیت نامہ حضرت امام (قدہ) / ۳۱
- ۲۵۱ - فی علم الباری تعالیٰ (ہدیۃ احمدیہ) (عربی) / آیت اللہ میرزا احمد آشتیانی (رہ) / ۹

۲۵۲ - قدرتہ در تاریخ کلام اسلامی / علی ربانی گلپایگانی / ۴۸

- ۲۵۳ - کاسبی با کتاب مکاسب / سید موسی لامردی / ۲۲
- ۲۵۴ - کتابشناسی کتب درسی حوزہ / ناصر باقری بیدہندی / ۲۷ و ۲۸ و ۳۰ و ۳۲
- ۲۵۵ - کتابنامہ علامہ مجلسی (منابع شرح حال) / ۳۹
- ۲۵۶ - کتابی کہ نیمی از علم فقہ است / حسین نوری / ۱۱ و ۱۳ و ۱۵ و ۱۷ و ۱۹ و ۲۱ و ۲۳ و ۲۵
- ۲۵۷ - کلمۃ فی التشریح (عربی) / سید محسن خرازی / ۲۷ و ۲۸

- ۲۵۸ - گذری بر آراء شیخ مفید پیرامون صفات خداوند/ علی ربانی گلپایگانی/ ۲۵
- ۲۵۹ - گزارشی از خدمات دفتر کنگره جهانی هزاره شیخ مفید/ رضا استادی/ ۲۵
- ۲۶۰ - گزارشی از يك مسافرت علمی/ بخش پژوهش بنیاد فرهنگی باقرالعلوم (ع)/ ۳۸ و ۳۹ و ۲۱
- ۲۶۱ - گزارشی کوتاه از وضعیت روحانیت دولتی در کشور شوراها/ بخش سیاسی جامعه مدرسین/ ۱۸
- ۲۶۲ - گزارشی مختصر پیرامون فرقه اسماعیلیه/ ر.ج. اصفهانی (رسول جعفریان)/ ۲۴

ل

- ۲۶۳ - لسان حکمت و زبان حکومت/ محمد یزدی/ ۱۸

م

- ۲۶۴ - مبارزات سیاسی روحانیت و مرجعیت شیعه/ موسی نجفی/ ۲۲ و ۲۴ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۹ و ۳۲
- ۲۶۵ - مبانی جامعه شناسی دین/ محمود رجبی/ ۲۲ و ۲۴ و ۲۶
- ۲۶۶ - متن کامل فرمایشات رهبر معظم انقلاب در باره لزوم تحوّل بنیادین در حوزه های علمیّه/ آیت الله خامنه ای/ ۴۰
- ۲۶۷ - محکم و متشابه در قرآن و حدیث/ احمد آذری قمی/ ۱
- ۲۶۸ - مدفن فخر المحققین/ سید مرتضی نجومی/ ۸
- ۲۶۹ - مروری بر سخنان حضرت امام/ محمد یزدی/ ۶ و ۷
- ۲۷۰ - مستضعفان و مستکبران از دیدگاه قرآن و عترت/ محمد حسین اسکندری/ ۲۸ و ۳۰ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۶
- ۲۷۱ - مشارکت علما در دولت صفویه از دیدگاه فقهی و سیاسی/ رسول جعفریان/ ۳۸
- ۲۷۲ - مشاغل اداری علما در دولت صفویه/ رسول جعفریان/ ۳۷
- ۲۷۳ - مشروعیت حکومت و دولت/ اسماعیل دارابکلانی/ ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸
- ۲۷۴ - مصاحبه با آیت الله حاج سید مهدی روحانی/ دفتر مجله/ ۲۹
- ۲۷۵ - مصاحبه با آیت الله حاج شیخ محمد فاضل/ دفتر مجله/ ۳۰ و ۳۲

- ۲۷۶ - مضاربه، مزارعه، مساقات / محمود عبداللہی / ۱۴ و ۱۵ و ۱۶
- ۲۷۷ - معراجی دیگر / علی اکبر حسنی / ۵۲ - ۵۳
- ۲۷۸ - معرفت شناسی از دیدگاه شهید مطهری / علی ربانی گلپایگانی / ۵۲ - ۵۳
- ۲۷۹ - معرفی اجمالی تألیفات موجود شیخ مفید / محمد مهدی صباحی / ۴۵
- ۲۸۰ - معقولات ثانیہ و حل معمای شناخت از دیدگاه متفکر شهید آیت الله مطهری / علی ربانی گلپایگانی / ۵۰ - ۵۱
- ۲۸۱ - مفسد فی الارض / سید محمد ابطحی کاشانی / ۴
- ۲۸۲ - مقدمه شارع النجاة / به کوشش رضا استادی / ۲۶
- ۲۸۳ - مقدمه معارف قرآن / محمد تقی مصباح یزدی / ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۹ و ۲۱
- ۲۸۴ - موارد زکات در اسلام / سید محمد ابطحی / ۱
- ۲۸۵ - موقعیت عقل در منابع فقه و حقوق اسلامی / دفتر همکاری حوزه و دانشگاه / ۵ و ۶

ش

- ۲۸۶ - ناسیونالیسم یا ملی گرایی / جعفر سبحانی / ۱۲ و ۱۴
- ۲۸۷ - ناگفته‌هایی از حیات شیخ مفید / سید محمد جواد شبیری / ۳۳ و ۳۴ و ۳۶
- ۲۸۸ - نامه‌ها / ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ - ۴۴ و ۴۷ و ۴۸ و ۴۹ و ۵۲ - ۵۳
- ۲۸۹ - نامه‌هایی از محدث نوری به میر حامد حسین (رض) / ابوحسن رضوانشهری و حسن فخر الشریعه / ۴۸
- ۲۹۰ - نبوت و ولایت در هستی ادراکی امام خمینی (قده) / محمد رضا امین زاده / ۵۰ - ۵۱
- ۲۹۱ - نجوم امت ۱۳: آیت الله میرزا محمد قمی معروف به ارباب / ۱۶
- ۲۹۲ - نجوم امت ۲۵: آیت الله العظمی آقا سید ابوالحسن اصفهانی / ناصر باقری بیدندی / ۲۸
- ۲۹۳ - نجوم امت ۳۸: آیت الله العظمی حاج شیخ محمد جواد بلاغی / ناصر الدین انصاری

قمی/۴۱

- ۲۹۴ - نجوم امت ۳۶: آیت الله العظمی حاج سید علی بهبهانی / ناصر باقری بیدهندی / ۳۹
- ۲۹۵ - نجوم امت ۳۵: آیت الله حاج آقا بزرگ تهرانی / ناصر باقری بیدهندی / ۳۸
- ۲۹۶ - نجوم امت ۸: آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی / ۱۱
- ۲۹۷ - نجوم امت ۷: آیت الله سید محمد حجت / ۱۰
- ۲۹۸ - نجوم امت ۲۱: آیت الله العظمی حاج سید محسن حکیم / ناصر باقری بیدهندی / ۲۴
- ۲۹۹ - نجوم امت ۳۲: آیت الله حاج آقا حسین خادمی اصفهانی / ناصر باقری بیدهندی / ۳۵
- ۳۰۰ - نجوم امت ۱۷: آیت الله العظمی سید ابوتراب خوانساری / رضا استادی / ۲۰
- ۳۰۱ - نجوم امت ۵: آیت الله العظمی حاج سید احمد خوانساری / ۸
- ۳۰۲ - نجوم امت ۳: آیت الله سید محمد تقی خوانساری / ۶
- ۳۰۳ - نجوم امت ۴۳: آیت الله العظمی حاج سید ابوالقاسم خوئی / ناصرالدین انصاری

قمی/۴۷

- ۳۰۴ - نجوم امت ۳۹: آیت الله العظمی حاج میرزا حبیب الله رشتی / سید ابوالحسن

مطلبی/۴۲

- ۳۰۵ - نجوم امت ۲۳: آیت الله العظمی حاج سید احمد زنجانی / ۲۶
- ۳۰۶ - نجوم امت ۴۵: آیت الله علامه شیخ حیدر قلی سردار کابلی / سید مرتضی نجومی / ۴۹
- ۳۰۷ - نجوم امت ۶: آیت الله آقا میرزا محمد علی شاه آبادی / ۹
- ۳۰۸ - نجوم امت ۲۰: آیت الله العظمی حاج سید محمود شاهرودی / ۲۳
- ۳۰۹ - نجوم امت ۲۹: آیت الله العظمی حاج سید عبدالحسین شرف الدین / ۳۲
- ۳۱۰ - نجوم امت ۴۶: آیت الله علامه میرزا ابوالحسن شعرانی / سید ابوالحسن مطلبی / ۵۰-۵۱
- ۳۱۱ - نجوم امت ۳۱: آیت الله حاج سید محمد باقر شفتی (ره) / سید مصلح الدین مهدوی / ۳۴
- ۳۱۲ - نجوم امت ۴۰: آیت الله العظمی حاج میرزا سید محمد حسن شیرازی / سید ابوالحسن مطلبی / ۴۳-۴۴
- ۳۱۳ - نجوم امت ۴: آیت الله سید صدرالدین صدر / ۷
- ۳۱۴ - نجوم امت ۹: آیت الله العظمی حاج آقا حسین بروجردی طباطبائی / ۱۲
- ۳۱۵ - نجوم امت ۳۰: آیت الله علامه سید محمد حسین طباطبائی / ناصر باقری

بیدھندی/۳۳

۳۱۶ - نجوم امت ۳۷: آیت الله العظمی شیخ محمد حسن غروی اصفہانی/سید ابوالحسن

مطلبی/۲۰

۳۱۷ - نجوم امت ۱۵: آیت الله میرزا محمد فیض قمی/۱۸

۳۱۸ - نجوم امت ۱۰: آیت الله العظمی حاج آقا حسین قمی/۱۳

۳۱۹ - نجوم امت ۱۱: آیت الله حاج شیخ عباس قمی/۱۴

۳۲۰ - نجوم امت ۵۴: آیت الله ملا حبیب الله کاشانی/رضا استادی/

۳۲۱ - نجوم امت ۲۴: آیت الله العظمی حاج محمد حسین کاشف الغطاء/۲۷

۳۲۲ - نجوم امت ۴۴: آیت الله آخوند ملا محمد کاشی/مہدی قرقانی/۲۸

۳۲۳ - نجوم امت ۱۹: آیت الله آقا شیخ ابوالقاسم کبیر قمی/ناصر باقری بیدھندی/۲۲

۳۲۴ - نجوم امت ۲۷: آیت الله العظمی آقا سید عبدالحسین لاری/سید علی میر شریفی/۳۰

۳۲۵ - نجوم امت ۲۶: آیت الله العظمی آقا میرزا صادق آقا مجتہد تبریزی/ناصر باقری

بیدھندی/۲۹

۳۲۶ - نجوم امت ۳۳: علامہ کبیر ملا محمد باقر مجلسی(ره)/ناصرالدین انصاری قمی/۳۴

۳۲۷ - نجوم امت ۱۴: آیت الله العظمی حاج سید محمد محقق داماد/۱۷

۳۲۸ - نجوم امت ۳۴: آیت الله العظمی سید شہاب الدین مرعشی نجفی/ناصر باقری

بیدھندی/۳۷

۳۲۹ - نجوم امت ۴۱: تاریخ حیات شیخ مفید/سید محمد جواد شبیری/۲۵

۳۳۰ - نجوم امت ۲۸: آیت الله العظمی امام خمینی(ره) حاج آقا روح الله موسوی/ناصر

باقری بیدھندی/۳۱

۳۳۱ - نجوم امت ۲۲: آیت الله العظمی حاج سید محمد ہادی میلانی/ناصر باقری

بیدھندی/۲۵

۳۳۲ - نجوم امت ۱۸: آیت الله العظمی شیخ محمد رضا نجفی/۲۱

۳۳۳ - نجوم امت ۴۲: آیت الله العظمی آخوند ملا علی ہمدانی/احمد صابری، پرویز اذکانی،

علیرضا ذکاوتی قراگزلو/۴۶

۳۳۴ - نجوم امت ۱۶: آیت الله العظمی آقا میر سید علی یشربی کاشانی/۱۹

- ۳۳۵- نجوم امت ۱۲: آیت الله العظمی سید محمد کاظم یزدی/ ۱۵/
 ۳۳۶- نظری فقهی بر مالیات/ سید مرتضی نجومی/ ۱۲/
 ۳۳۷- نظریه کانت و ارزش معلومات/ جعفر سبحانی/ ۳۵/
 ۳۳۸- نقد واژه‌ها/ حسن عرفان/ ۳۶، ۴۰ و ۴۸/
 ۳۳۹- نقد و بررسی اعلام مکاسب/ سید محمد جواد شبیری/ ۱۹ و ۲۱ و ۲۳/
 ۳۴۰- نقد و بررسی تاریخ اسلام کمبریج/ سجاد اصفهانی/ ۲۷/
 ۳۴۱- نقدی بر اسلام شناسی درسهای دانشگاه مشهد/ محمد رضا قضاوی/ ۲۹/
 ۳۴۲- نقدی بر کتاب «تاریخ تحلیلی اسلام»/ سید علی میر شریفی/ ۳۶/
 ۳۴۴- نقش علم و صنعت در جامعه اسلامی/ دکتر مهدی گلشنی/ ۷/
 ۳۴۳- نگاهی به دو کتاب از آیت الله حاج شیخ محمد رضا اصفهانی/ رضا استادی/ ۴۳- ۴۴/
 ۳۴۵- نگاهی به سبوی عشق/ سید مرتضی نجومی/ ۳۶/
 ۳۴۶- نگاهی کوتاه به زندگانی پر بار شهید مطهری/ ناصر باقری بیدندی/ ۴/
 ۳۴۷- نگرشی بر اندیشه‌های فلسفی و کلامی آیت الله شعرانی/ علی ربّانی گلپایگانی/ ۵۰-.

۵۱

- ۳۴۸- نگرشی بر پیوند تحولی علوم/ علی ربّانی گلپایگانی/ ۳۳/
 ۳۴۹- نمایی از مضاربه در فقه اسلامی/ سید باقر خسرو شاهی/ ۸/
 ۳۵۰- نمونه‌ای از مزایای اجتماعی اسلام/ ابوطالب تجلیل/ ۳/
 ۳۵۱- نوروز در تاریخ و اسلام/ سید جواد مدرسی/ ۲۰/
 ۳۵۲- نیازهای مسلمانان خارج از کشور/ محمود نفیسی (تقی زاده)/ ۸/

و

- ۳۵۳- وا حسیناه... وا عطشاه.../ سید مرتضی نجومی/ ۶/
 ۳۵۴- وجوهات و مالیات/ محمد یزدی/ ۹/
 ۳۵۵- وصیت نامه حضرت امام (قده)/ امام خمینی/ ۳۱/
 ۳۵۶- وکالت در دعاوی/ سید محمد خامنه‌ای/ ۴/

۳۵۷ - وصیت نامه حضرت امام (قده) / امام خمینی / ۳۱

۳۵۸ - وکالت در دعاوی / سید محمد خامنه‌ای / ۴

۳۵۹ - ویژگیهای عمومی مدیریت از دیدگاه اسلام / جعفر سبحانی / ۴۳ - ۲۴

۳۶۰ - هستی ادراکی امام خمینی / محمدرضا امین زاده / ۴۳ - ۴۴

۳۶۱ - هل يتوقف اثبات الواجب تعالى على ابطال الدور و التسلسل (عربی) /

للسناني (قده) / ۳

۳۶۲ - یکصد و پنجاه نسخه خطی / رضا استادی / ۱۶

۳۶۳ - یوم الله دوازده فروردین / ۳

بقیه از صفحه ۸۳

ممکن است گفته شود: ملاک بدیهی و نظری بودن تصدیقات. تصدیق به نسبت حکمیه است به این بیان که در توقف داشتن تصدیق نسبت حکمیه بر اصل امتناع تناقض اختلاف و تردیدی نیست، اکنون اگر این امر را با بداهت تصدیق ناسازگار بدانیم، همه تصدیقات نظری خواهند بود، و در غیر این صورت همگی بدیهی می‌باشند، و در نتیجه تقسیم تصدیقات به بدیهی و نظری ملاکی ندارد.

پاسخ این است که در مورد هر تصدیق دو جهت مختلف وجود دارد، یکی اثبات محمول برای موضوع یا سلب محمول از موضوع، و دیگری طرد و رد طرف مقابل. نیاز تصدیقات اعم از بدیهی و نظری به اصل تناقض، مربوط به جهت دوم است، و تقسیم قضایا به بدیهی و نظری ناظر به جهت اول می‌باشد؛ زیرا رابطه محمول و موضوع گاهی روشن است (بدیهی) و گاهی مبهم (نظری) اگر چه ترجیح یک طرف (ایجاب یا سلب) بر طرف دیگر مطلقاً مستند به اصل تناقض است.

۹ - صورت شك لازمه تقریر اول، و صورت گرایش یکسان به دو طرف، لازمه تقریر دوم است.

۱۰ - اصول فلسفه، ج ۲، ص ۱۰۶ - ۱۰۹.

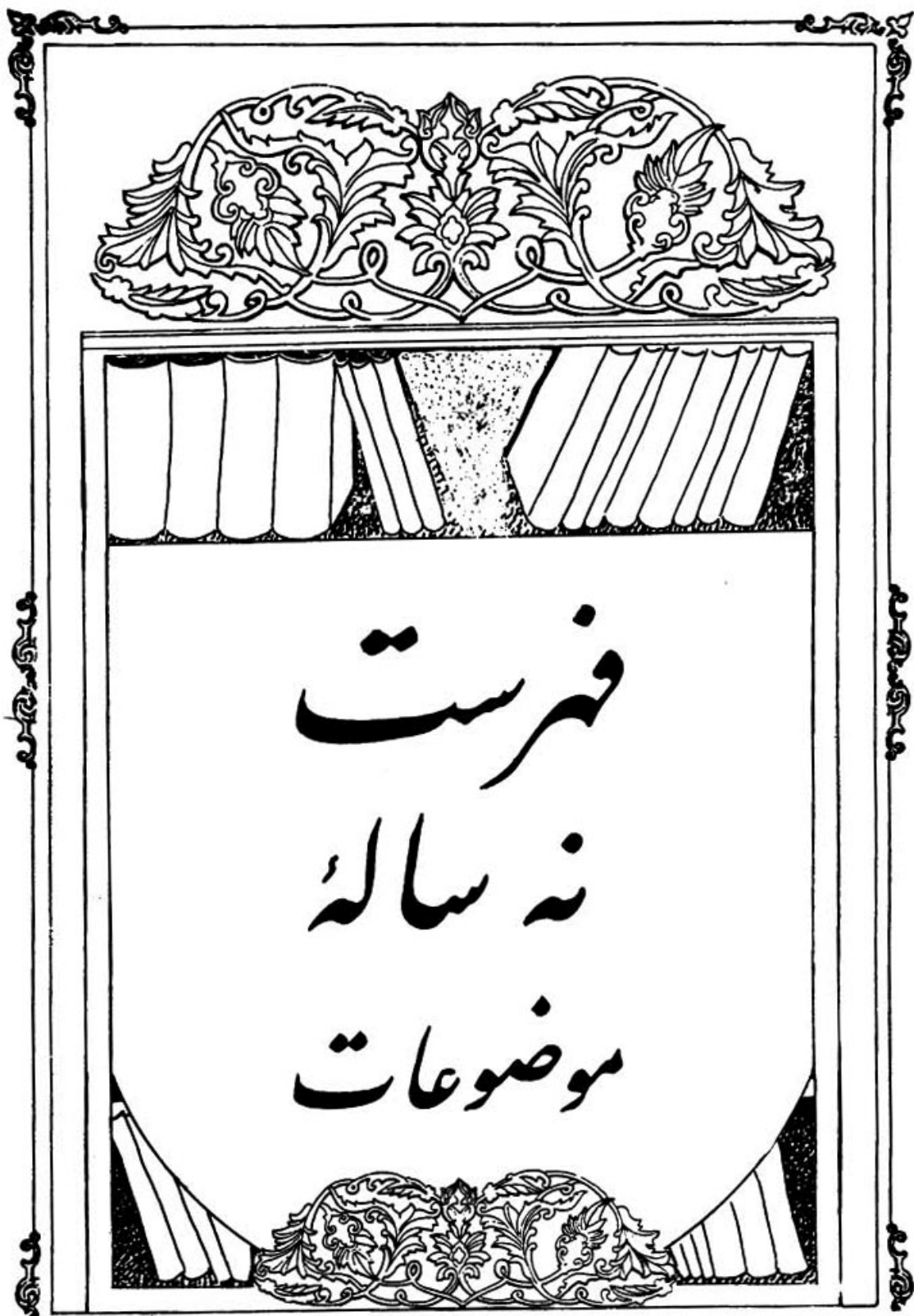
۱۱ - رك: به سیر حکمت در اروپا، ج ۱، ص ۳۲. الالفاظ المستعملة فی المنطق، فارابی، ص ۱۰۵ - ۱۰۶.

۱۲ - رساله تصور و تصدیق، ۹ - ۱۰.

۱۳ - رك به المنطق، محمد رضا مظفر، ج ۱، تمهید.

۱۴ - رك به نقد المحصل، ط دارالاضواء، ص ۹ - ۶.

۱۵ - شرح حکمة الاشراق، انتشارات بیدار، قم، ص ۱۱۹ - ۱۲۱.

* اخلاق

- حسد
- اخلاق تحلیلی (۲ قسمت)
- ارزشهای اخلاقی در مکتب پنجمین امام شیعه (۱۳ قسمت)
- روش تربیت در کتاب و سنت (۲ قسمت)
- تعلیم و تربیت از دیدگاه ابن خلدون
- ارزش وقت
- سرمقاله: اخلاق و انتخابات
- تعلیم و تربیت از دیدگاه حجت الاسلام محمد غزالی
- توصیه‌های مرحوم علامه شعرانی به طالبان علم (پندهای استاد)

محسن حرم پناهی
سید محسن خرازی

ناصر باقری بیدهندی

سید جواد مصطفوی

علیرضا اعرافی

حسن فخر الشریعه
سید باقر خسروشاهی

حسین ایرانی

(ترجمه) محمد ذرفولی

(ش ۱، ص ۳۰).

(ش ۱، ص ۸۰؛ ش ۲، ص ۶۲).

(ش ۱۲، ص ۶۱؛ ش ۱۳،

ص ۹۶؛ ش ۱۴، ص ۹۲؛ ش ۱۵،

ص ۸۸؛ ش ۱۶، ص ۵۵؛ ش ۱۷،

ص ۹۲؛ ش ۱۹، ص ۶۶؛ ش ۲۰،

ص ۷۵؛ ش ۲۱، ص ۱۲۰؛

ش ۲۳، ص ۱۰۸؛ ش ۲۷،

ص ۱۵۲).

(ش ۲۸، ص ۸۴؛ ش ۲۹،

ص ۱۵۴).

(ش ۴۱، ص ۷۱)

(ش ۴۲، ص ۱۷۹؛ نامه‌ها).

(ش ۴۲، ص ۹۳).

(ش ۴۳ - ۴۴، ص ۴).

(ش ۴۷، ص ۴۱).

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۳۸).

* ادبیات

- تحلیلاتی نو در باره مجاز

- غروب آفتاب

- نقد واژه‌ها (۳ قسمت)

- نگاهی به سبوی عشق

- جلوه‌گاه عصمت (شعر)

- شهید سعید (شعر)

- «خلیج فارس» بر احزاب

فتنه باشد گور [شعر]

- در رثای زهرای مرضیه (س)

(شعر)

- خاطره چیست

- عیدی

* اقتصاد

- ترسیمی از مصرف در اسلام

- تئوری ارزش کار (۳

قسمت)

- رابطه ارزش با واقعیت (۲

قسمت)

- وجوهات و مالیات

سید حسین مدرسی

طباطبانی

سید مرتضی نجومی

حسن عرفان

سید مرتضی نجومی

علی ربانی گلپایگانی

شفیعی مازندرانی

شفیعی مازندرانی

علی صافی گلپایگانی

حسن عرفان

حسن عرفان

سید محمد رضا مدرسی

غلامرضا مصباحی

دفتر همکاری حوزه‌ودانشگاه

محمد یزدی

(ش ۵، ص ۱۲۱)

(ش ۳۱، ص ۷۴)

(ش ۳۶، ص ۱۲۲؛ ش ۴۰،

ص ۱۲۴؛ ش ۴۸، ص ۱۴۲)

(ش ۳۶، ص ۴۶)

(ش ۴۱، ص ۱۲۱)

(ش ۲۰، ص ۳۱)

(ش ۲۴، ص ۱۷۶)

(ش ۱۹، ص ۱۰۳)

(ش ۱۹، ص ۴۵)

(ش ۲۰، ص ۱۲۰)

(ش ۴، ص ۱۱۷)

(ش ۵، ص ۱۰۲؛ ش ۶، ص ۸۲؛

ش ۷، ص ۸۲)

(ش ۲، ص ۲۶؛ ش ۳، ص ۵۵)

(ش ۹، ص ۷۶)

- تعاونیها (۳ قسمت)

- بحثی پیرامون مالیات
- عدالت اجتماعی در بعد
اقتصادی (۵ قسمت)

- مستضعفان و مستکبران از
دیدگاه قرآن و عترت (۵
قسمت)

- سرمقاله: نامه سرگشاده
- نامه‌ها: پاسخ به نقد
- توسعه، آموزش و روحانیت

* **اوام و سخنان اوام**

- پیشنهادی پیرامون تحقیق
در ابعاد گوناگون شخصیت
امام خمینی (قده)
- سرمقاله: امام منادی وحدت
- امام خمینی (قده) و تهذیب
نفس

محمود عبداللهی

احمد آذری قمی

غلامرضا مصباحی

محمد حسین اسکندری

احمد آذری قمی

احمد آذری قمی

سید هادی عربی

دفتر مجله

سید باقر خسروشاهی

محمد رضا امین زاده

(ش ۹، ص ۱۱۸؛ ش ۱۰،

ص ۱۰۱؛ ش ۱۱، ص ۱۲۰).

(ش ۱۱، ص ۵۰).

(ش ۲۸، ص ۱۱۵؛ ش ۲۹،

ص ۱۲۴؛ ش ۳۲، ص ۱۸۳؛

ش ۳۴، ص ۱۲۹؛ ش ۳۵،

ص ۱۰۸).

(ش ۲۸، ص ۱۲۵؛ ش ۳۰،

ص ۱۲۷؛ ش ۳۳، ص ۱۲۵؛

ش ۳۴، ص ۱۶۶؛ ش ۳۶،

ص ۱۰۷).

(ش ۴۶، ص ۴).

(ش ۴۷، ص ۱۸۲).

(ش ۵۲-۵۳، ص ۱۶۲).

(ش ۳۱، ص ۱۴۲ و ۱۴۶).

(ش ۳۹، ص ۴).

(ش ۳۹، ص ۲۶).

<p>(ش ۶، ص ۲۲) - (ش ۷، ص ۶).</p>	<p>محمد یزدی</p>	<p>- مروری بر سخنان حضرت امام (۲ قسمت): ۱ - خط مشی سیاست داخلی ۲ - خطوط سیاست خارجی</p>
<p>(ش ۳۰، ص ۷۸؛ ش ۳۲، ص ۱۲۵).</p>	<p>سجاد اصفهانی</p>	<p>* الذممشهدان - آیت الله شهید مطهری و دکتر علی شریعتی</p>
<p>(ش ۲، ص ۶).</p>	<p>شهید شیخ فضل الله نوری</p>	<p>* تاریخ - دو سند تاریخی</p>
<p>(ش ۷، ص ۹۴).</p>	<p>رضا مختاری</p>	<p>- بررسی يك اشتباه تاریخی (شهیدان جنگ بدر)</p>
<p>(ش ۱۱، ص ۱۳۰؛ ش ۱۳، ص ۱۰۰).</p>	<p>سید علی میرشریفی</p>	<p>- غزوه بنی قریظه (دو قسمت)</p>
<p>(ش ۴۹، ص ۱۱۰).</p>	<p>رسول جعفریان</p>	<p>- عوامل تحریف در سیره نگاری</p>
<p>(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۵۰).</p>	<p>علی اکبر حسنی</p>	<p>- معراجی دیگر (صعود بر شانه پیامبر (ص))</p>
<p>(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۲).</p>		<p>* تراجم و رجال - پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به مناسبت رحلت آیت الله العظمی گلپایگانی</p>
<p>(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۵).</p>		<p>- متن وصیتنامه آیت الله العظمی سید محمد رضا موسوی گلپایگانی (قده)</p>

- اشتباهی بزرگ از میرزا
محمد خان قزوینی
- تحقیقی پیرامون رجال ابن
غضائری (دو قسمت)

* نجوم اہمیت و زندگی نامہ

- مرحوم آیت اللہ کاشانی
- نگاہی کوتاه بہ زندگانی پر
بار شہید مطہری
- شہید مدرس
- حضرت آیت اللہ العظمی
سید محمد تقی خوانساری
- حضرت آیت اللہ العظمی
سید صدر الدین صدر
- حضرت آیت اللہ العظمی
سید احمد خوانساری
- حضرت آیت اللہ آقا میرزا
محمد علی شاہ آبادی
- حضرت آیت اللہ العظمی
سید محمد حجت
- حضرت آیت اللہ العظمی
حاج شیخ عبدالکریم حائری
یزدی
- حضرت آیت اللہ العظمی
حاج آقا حسین بروجردی

رضا استادی

جعفر سبحانی

سید مهدی کاشانی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

(ش ۳، ص ۸۰).

(ش ۱۵، ص ۵۵؛ ش ۱۶،

ص ۱۹).

(ش ۳، ص ۲۶).

(ش ۵، ص ۹۵).

(ش ۴، ص ۶۰).

(ش ۶، ص ۹۸).

(ش ۷، ص ۷۴).

(ش ۸، ص ۱۱).

(ش ۹، ص ۱۲۵).

(ش ۱۰، ص ۸۵).

(ش ۱۱، ص ۱۰۵).

(ش ۱۲، ص ۸۵).

- حضرت آیت الله العظمی
 حاج آقا حسین قمی
 - حضرت آیت الله حاج شیخ
 عباس محدث قمی
 - حضرت آیت الله العظمی
 سید محمد کاظم یزدی
 - حضرت آیت الله حاج میرزا
 محمد قمی معروف به ارباب
 - حضرت آیت الله حاج سید
 محمد داماد
 - حضرت آیت الله میرزا محمد
 فیض قمی
 - حضرت آیت الله العظمی میر
 سید علی یشربی
 - حضرت آیت الله العظمی
 سید ابوتراب خوانساری
 - حضرت آیت الله العظمی
 شیخ محمد رضا نجفی
 - حضرت آیت الله حاج شیخ
 ابوالقاسم کبیر قمی
 - حضرت آیت الله العظمی
 سید محمود شاهرودی
 - حضرت آیت الله العظمی
 سید محسن حکیم
 - حضرت آیت الله العظمی
 حاج سید محمد هادی میلانی
 - حضرت آیت الله العظمی

ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 رضا استادی
 سید مصلح الدین مهدوی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی

(ش ۱۳، ص ۷۶).
 (ش ۱۴، ص ۱۱۴).
 (ش ۱۵، ص ۷۶).
 (ش ۱۶، ص ۸۲).
 (ش ۱۷، ص ۹۶).
 (ش ۱۸، ص ۱۰۰).
 (ش ۱۹، ص ۹۰).
 (ش ۲۰، ص ۷۸).
 (ش ۲۱، ص ۷۸).
 (ش ۲۲، ص ۸۲).
 (ش ۲۳، ص ۶۸).
 (ش ۲۴، ص ۶۲).
 (ش ۲۵، ص ۱۴۰).

حاج سیّد احمد زنجانی
 - حضرت آیت الله العظمی
 حاج شیخ محمّد حسین
 کاشف الغطاء
 - حضرت آیت الله العظمی
 سید ابوالحسن موسوی
 اصفهانی
 - حضرت آیت الله العظمی آقا
 میرزا صادق آقا مجتهد
 تبریزی
 - حضرت آیت الله العظمی
 سیّد عبدالحسین لاری
 - حضرت آیت الله العظمی
 حاج آقا روح الله موسوی
 خمینی
 - حضرت آیت الله العظمی
 حاج سیّد عبدالحسین شرف
 الدین عاملی
 - حضرت آیت الله حاج سیّد
 محمّد حسین طباطبائی
 - حضرت آیت الله العظمی
 حاج سیّد محمّد باقر شفتی
 - حضرت آیت الله حاج آقا
 حسین خادمی اصفهانی
 - علامه کبیر ملاً محمّد باقر
 مجلسی
 - حضرت آیت الله العظمی

سید محمد جواد شبیری
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 سید علی میرشریفی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصر باقری بیدهندی
 سید مصلح الدین مهدوی
 ناصر باقری بیدهندی
 ناصرالدین انصاری

(ش ۲۶، ص ۱۱۲).
 (ش ۲۷، ص ۱۱۰).
 (ش ۲۸، ص ۹۴).
 (ش ۲۹، ص ۱۴۲).
 (ش ۳۰، ص ۱۱۲).
 (ش ۳۱، ص ۸۱).
 (ش ۳۲، ص ۱۲۰).
 (ش ۳۳، ص ۴۴).
 (ش ۳۴، ص ۵۶).
 (ش ۳۵، ص ۹۰).
 (ش ۳۶، ص ۷۲).

سید شهاب الدین مرعشی
نجفی

- حضرت آیت الله حاج شیخ

آقا بزرگ تهرانی

- حضرت آیت الله العظمی میر

سید علی بهبهانی

- حضرت آیت الله العظمی

شیخ محمد حسین غروی

اصفہانی

- حضرت آیت الله العظمی

حاج شیخ محمد جواد بلاغی

- حضرت آیت الله العظمی

حاج میرزا حبیب الله رشتی

- حضرت آیت الله العظمی

حاج میرزا سید محمد حسن

شیرازی

- تاریخ حیات شیخ مفید

- حضرت آیت الله العظمی

آخوند ملا علی ہمدانی

- حضرت آیت الله العظمی

حاج سید ابوالقاسم خوئی

- حضرت آیت الله ملا محمد

کاشی

- حضرت آیت الله علامہ شیخ

حیدرقلی سردار کابلی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

ناصر باقری بیدہندی

سید ابوالحسن مطلبی

ناصرالدین انصاری قمی

سید ابوالحسن مطلبی

سید ابوالحسن مطلبی

سید محمد جواد شبیری

احمد صابری، پرویز

اذکائی، علیرضا ذکاوتی

قراگزلو

ناصرالدین انصاری قمی

مہدی قرقانی

سید مرتضیٰ نجومی

(ش ۳۷، ص ۴۸).

(ش ۳۸، ص ۳۴).

(ش ۳۹، ص ۴۱).

(ش ۴۰، ص ۳۸).

(ش ۴۱، ص ۴۴).

(ش ۴۲، ص ۵۸).

(ش ۴۳ - ۴۴، ص ۶۴).

(ش ۴۵، ص ۵۶).

(ش ۴۶، ص ۵۶).

(ش ۴۷، ص ۵۲).

(ش ۴۸، ص ۵۲).

(ش ۴۹، ص ۵۰).

- شرح حال حضرت آیت الله
علامه شعرانی

- مدفن فخر المحققین

- فاطمه‌های دهگانه

- تحقیقی پیرامون رجال ابن
غضائری (دو قسمت)

- پژوهشی در تاریخ زندگی
شهید ثانی (۴ قسمت)

- ابعاد گوناگون شخصیت
امام(ره)

- خورشیدی از افقهای دور
- ناگفته‌هایی از حیات شیخ

مفید (۳ قسمت)

- سرمقاله: سمبل مقاومت
- جلوه‌هایی از مقام علمی
شیخ مفید

- نامه‌هایی از محدث نوری به
میر حامد حسین(رض)

- فرزانه‌ای که گمنام زیست
(سرمقاله)

- جلوه‌هایی از حیات علمی
علامه شعرانی

سید ابوالحسن مطلیبی

سید مرتضی نجومی

سید مرتضی نجومی

جعفر سبحانی

رضا مختاری

دفتر مجله

سید مرتضی نجومی

سید محمد جواد شبیری

سید باقر خسروشاهی

حسن حسن زاده آملی

ابوحسن رضوانشهری و

حسن فخر الشریعه

رضا مختاری

حسن حسن زاده آملی

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۷۴).

(ش ۸، ص ۷۱).

(ش ۱۴، ص ۴۰).

(ش ۱۵، ص ۵۵؛ ش ۱۶،

ص ۱۹).

(ش ۲۲، ص ۱۲۲؛ ش ۲۴،

ص ۱۱۲؛ ش ۲۶، ص ۱۳۴؛

ش ۲۷، ص ۱۲۶).

(ش ۳۱، ص ۱۴۶).

(ش ۳۳، ص ۳۰).

(ش ۳۳، ص ۱۳۳؛ ش ۳۴،

ص ۱۰۰؛ ش ۳۷، ص ۱۴۶).

(ش ۴۵، ص ۴).

(ش ۴۵، ص ۹).

(ش ۴۸، ص ۸۶).

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۴).

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۰).

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۲۶۳).	رضا استادی	- آشنایی با حضرت عبدالعظیم (ع) و مصادر شرح حال او
(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۹۵).	ناصر الدین انصاری	- ستاره فروزان (زندگی نامه آیت الله العظمی میرزا هاشم آملی)
(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۲۳).	غلامرضا گلی زواره	- سروی در بوستان حکمت (شرح حال حکیم ابوالحسن جلوه)
(ش ۵۴، ص ۲۳).	رضا استادی	- شرح حال ملا حبیب الله کاشانی (ره)
		* تفسیر و علوم قرآن
(ش ۱، ص ۵۵؛ ش ۲، ص ۳۹؛ ش ۴، ص ۲۵؛ ش ۲۵، ص ۴۸).	سید ابوالفضل میرمحمدی	- تفسیر سوره فرقان (۳) قسمت)
(ش ۱، ص ۹۱).	احمد آذری قمی	- محکم و متشابه در قرآن
(ش ۲، ص ۱۹).	علی مشکینی	- از قرآن چه می دانیم
(ش ۲، ص ۸۲).	رضا استادی	- پیامبر و امامان تأویل قرآن را می دانند
(ش ۳، ص ۱۱؛ ش ۵، ص ۱۱؛ ش ۶، ص ۳۳؛ ش ۷، ص ۶۲؛ ش ۸، ص ۱۹).	شهید مرتضی مطهری	- تفسیر سوره ملك (۵) قسمت)
(ش ۱۳، ص ۱۱۸).	رضا استادی	- بحثی در باره تفسیر امام حسن عسکری (ع)

- رساله حول التفسير
المنسوب الى الامام
العسكري (ع)

- مقدمه معارف قرآن (۵)
قسمت)

- انسان در قرآن (۶ قسمت)

- شناخت قرآن

- اعجاز قرآن

- تطبيق يا تفسير (نقد
روشهای تفسیری از دیدگاه
علامه طباطبائی)
- آیه

- اصطلاحات علوم قرآنی

- پرسش و پاسخ (در باره آیه
۸۲ سوره توبه)
- ابلیس در قرآن و حدیث

مرحوم علامه محمد جواد
بلاغی

محمد تقی مصباح

محمد مؤمن

محمد رضا امین زاده

حسین یزدی

علی ربانی گلپایگانی

سید محمد باقر حجتی

سید ابوالفضل میر
محمدی

سید محمد باقر حجتی

(ش ۱۳، ص ۱۳۷).

(ش ۱۵، ص ۲۶؛ ش ۱۶،

ص ۳۰؛ ش ۱۸، ص ۴۰؛ ش ۱۹،

ص ۴۶؛ ش ۲۱، ص ۵۰).

(ش ۱۷، ص ۸۶؛ ش ۱۹،

ص ۵۷؛ ش ۲۰، ص ۲۱؛ ش ۲۲،

ص ۵۳؛ ش ۲۴، ص ۲۹؛ ش ۲۶،

ص ۴۹).

(ش ۳۴، ص ۹۴؛ ش ۳۶،

ص ۹۸؛ ش ۳۸، ص ۸).

(ش ۳۹، ص ۸).

(ش ۴۱، ص ۲۴).

(ش ۲۳ - ۲۴، ص ۸).

(ش ۴۶، ص ۱۳۱؛ ش ۴۹،

ص ۷).

(ش ۴۷، ص ۱۸۰).

(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۷۲).

* جامعه شناسی دین

- مبانی جامعه شناسی دین (۳ قسمت)

* جامعه و مدرسین

- جامعه مدرسین

مصاحبه با اعضای جامعه مدرسین:

- مصاحبه با آیت الله حاج

سید مهدی روحانی

- مصاحبه با آیت الله حاج

شیخ محمد فاضل (۲ قسمت)

- سرمقاله: پیام رهبر معظم

انقلاب اسلامی به جامعه

مدرسین حوزه علمیه قم

- پیام تشکر جامعه مدرسین از

مراجع عظام و مقام رهبری

* جهته

- جبهه و طلیعه بهاران

محمود رجیبی

روابط عمومی جامعه مدرسین

دفتر مجله

دفتر مجله

سید مرتضی نجومی

(ش ۲۲، ص ۹۶؛ ش ۲۴،

ص ۱۲۱؛ ش ۲۶، ص ۱۰۰).

(ش ۴، ص ۱۷).

(ش ۲۹، ص ۱۶).

(ش ۳۰، ص ۸؛ ش ۳۲، ص ۲۲).

(ش ۴۷، ص ۴).

(ش ۴۸، ص ۷).

(ش ۳، ص ۵).

- جنگ یا صلح
 - صلح تحمیلی و فتنه باغیه
 - آنچه امروز در ایران می گذرد
 - ایرانیان مسلمان و مبارز از
 نظر خدا و رسول (ص)

* حدیث

- المسند (۲ قسمت)
 - سیری اجمالی در تاریخ
 تدوین حدیث
 - پژوهشی پیرامون يك حدیث
 معروف
 - بحثی پیرامون حدیث
 «الناس فی سعة مالم يعلموا»
 - چهل حدیث در چهار
 موضوع
 - تاریخ تدوین حدیث (۳
 قسمت)

- رساله‌ای در علم درایه

* حقوق

- تجدید نظر در احکام
 دادگاهها

محمد یزدی
 جعفر سبحانی
 محمد یزدی
 علی احمدی میانجی

سید محمد رضا الحسینی

رضا استادی

رضا مختاری

رضا استادی

رضا استادی

رسول جعفریان

علامه میرزا ابوالحسن
 شعرانی

سید محمد خامنه‌ای

(ش ۱۲، ص ۶۵)
 (ش ۱۳، ص ۵۶)
 (ش ۱۶، ص ۹۲)
 (ش ۱۸، ص ۸)

(ش ۴، ص ۱۳۹؛ ش ۵،

ص ۱۳۴)

(ش ۵، ص ۴۶)

(ش ۱۰، ص ۱۱۴)

(ش ۱۲، ص ۱۲۷)

(ش ۱۸، ص ۳۲)

(ش ۲۱، ص ۹۲؛ ش ۲۳،

ص ۷۸؛ ش ۲۴، ص ۹۷)

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۵۰)

(ش ۱، ص ۵۹)

- در قانون اساسی (۷)
قسمت)

- ضمان هزینه دادرسی

- تحلیلی پیرامون مسئله
تجزیرات در اسلام (۳ قسمت)

- تطبیق چند مسئله حقوق
اسلامی با حقوق غرب
- اهداف حقوق

* دعا

- رساله بستان راز و گلستان
نیاز

- رساله پاسخ معقول و منطقی
به يك سؤال (مربوط به دعای
ندبه)

* دین

- تساهل و تسامح در دین

محمد یزدی

سید محمد خامنه‌ای

ناصر مکارم شیرازی

ابوطالب تجلیل
اسماعیل دارابکلانی

مرحوم آیت الله سید محمد
کاظم یزدی

آیت الله محمد تقی
شوشتری

سجاد اصفهانی

(ش ۱، ص ۹۶؛ ش ۲، ص ۵۴)

(ش ۳، ص ۶۷؛ ش ۵، ص ۸۴)

(ش ۸، ص ۵۶؛ ش ۱۰، ص ۷۳)

(ش ۱۳، ص ۴۰)

(ش ۷، ص ۲۸)

(ش ۵، ص ۶۳؛ ش ۷، ص ۴۴)

(ش ۸، ص ۳۲)

(ش ۹، ص ۱۰۰)

(ش ۲۰، ص ۶۴؛ ش ۲۱،

ص ۱۱۰)

(ش ۱۵، ص ۱۱۲)

(ش ۱۷، ص ۱۰۴)

(ش ۳۴، ص ۱۱۴)

*** روانشناسی**

- پاسخ به چند سؤال پیرامون
روانشناسی و روانشناسی
اسلامی (۲ قسمت)

*** زندگی و شخصیت**

چهارده مصوم

- ثمرات قیام امام حسین (ع)
- حضرت زهرا (س)
- پیام به کنگره علمی امام
رضا (ع)

- وا حسینه... وا عطشاه..

- رسالة قرّة الباصرة في
تواريخ الحجج الطاهرة
- شخصیت عرفانی و اخلاقی
پیامبر اکرم (ص) (۹ قسمت)

- رمز بقاء دین

سید محمد غروی

رضا استادی
عبدالله جوادی آملی

[آیت الله] سید علی
خامنه‌ای

سید مرتضی نجومی

محدث قمی
محمد رضا امین زاده

علی صافی

(ش ۲۳، ص ۵۲؛ ش ۲۶،
ص ۶۰).

(ش ۶، ص ۷۲)
(ش ۹، ص ۷)

(ش ۶، ص ۱۰)
(ش ۶، ص ۱۰۵)

(ش ۱۴، ص ۱۲۶)
(ش ۲۲، ص ۷۶؛ ش ۲۳،
ص ۶۲؛ ش ۲۵، ص ۶۳؛ ش ۲۷،
ص ۳۷؛ ش ۲۹، ص ۱۱۶؛
ش ۳۲، ص ۵۸؛ ش ۳۳، ص ۸۸؛
ش ۳۵، ص ۴۲؛ ش ۳۷،
ص ۱۶۸)

(ش ۲۴، ص ۶۱)

- فرزند کعبه

* البوه‌های بشریت:

- حضرت امام علی علیه‌السلام
- حضرت امام حسن علیه‌السلام
- حضرت امام حسین علیه‌السلام
- حضرت امام سجاد علیه‌السلام
- حضرت امام محمد باقر علیه‌السلام
- حضرت امام جعفر صادق علیه‌السلام
- حضرت امام موسی کاظم علیه‌السلام
- حضرت امام رضا علیه‌السلام
- حضرت امام جواد علیه‌السلام
- حضرت امام هادی علیه‌السلام
- حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام

سید مرتضیٰ نجومی

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

رسول جعفریان

(ش ۲۵، ص ۱۲۹).

(ش ۲۵، ص ۱۰۲).

(ش ۲۶، ص ۷۴).

(ش ۲۷، ص ۴۶).

(ش ۲۸، ص ۳۰).

(ش ۲۹، ص ۴۲).

(ش ۳۰، ص ۱۵۸).

(ش ۳۲، ص ۶۶).

(ش ۳۴، ص ۲۲).

(ش ۴۳ - ۴۴، ص ۳۸).

(ش ۴۶، ص ۷۷).

(ش ۴۷، ص ۱۴).

- حضرت امام مهدی علیه السلام

- برترین بانو

- افشاگریهای امام سجّاد (ع)
در قیام کربلا (۲ قسمت)

- علم امام علیه السلام

- رساله فی علم النبی و الإمام
بالغیب

* سیاست و حکومت

- سیاست اسلامی و مبانی آن
(۳ قسمت)

- بحثی پیرامون ولایت فقیه
(۷ قسمت)

- روابط بین الملل و سیاست
خارجی حکومت اسلامی (۳
قسمت)

رسول جعفریان

سید مرتضی نجومی

علی ربّانی گلپایگانی

علامه سید محمد حسین
طباطبائی

علامه سید محمد حسین
طباطبائی

ناصر مکارم شیرازی

سید حسین طاهری خرم
آبادی

ابراهیم امینی

(ش ۲۸، ص ۱۶).

(ش ۳۸، ص ۸۰).

(ش ۴۰، ص ۲۴؛ ش ۴۶،
ص ۱۱۱).

(ش ۴۹، ص ۱۸).

(ش ۴۹، ص ۴۶).

(ش ۱، ص ۵۰؛ ش ۲، ص ۴۶؛
ش ۳، ص ۴۶).

(ش ۶، ص ۵۰؛ ش ۷، ص ۱۷؛

ش ۸، ص ۴۵؛ ش ۹، ص ۹۱؛

ش ۱۰، ص ۶۳؛ ش ۱۱، ص ۷۷؛

ش ۱۳، ص ۶۶).

(ش ۹، ص ۲۸؛ ش ۱۰، ص ۱۸؛

ش ۱۱، ص ۶۸).

<p>(ش ۹، ص ۵۷؛ ش ۱۰، ص ۳۰؛ ش ۱۲، ص ۱۰۰).</p> <p>(ش ۱۰، ص ۴۲؛ ش ۱۱، ص ۳۶).</p> <p>(ش ۱۴، ص ۵۴؛ ش ۱۵، ص ۱۰۰؛ ش ۱۶، ص ۵۸؛ ش ۱۸، ص ۸۴).</p> <p>(ش ۱۷، ص ۱۸).</p> <p>(ش ۱۸، ص ۷۲).</p> <p>(ش ۱۸، ص ۱۱۱).</p> <p>(ش ۲۹، ص ۱۰).</p> <p>(ش ۲۵، ص ۳۴).</p> <p>(ش ۲۲، ص ۶۳؛ ش ۲۴، ص ۸۱؛ ش ۲۶، ص ۱۴۶؛ ش ۲۷، ص ۹۲؛ ش ۲۹،</p>	<p>احمد آذری قمی</p> <p>جعفر سبحانی</p> <p>ابراهیم امینی</p> <p>اسماعیل دارابکلانی</p> <p>رضا استادی</p> <p>محمد یزدی</p> <p>بخش سیاسی جامعه مدرسین</p> <p>امام خمینی (ره)</p> <p>سید محمد ابطحی</p> <p>موسی نجفی</p>	<p>- انقلابهای قبل از انقلاب مهدی (عج) (۲ قسمت)</p> <p>- ابعاد سیاسی و اجتماعی حج</p> <p>- دین و سیاست</p> <p>- مشروعیت حکومت و دولت (۴ قسمت)</p> <p>- ده فتوای سیاسی مذهبی</p> <p>- لسان حکمت و زبان حکومت</p> <p>- گزارشی کوتاه از وضعیت روحانیت دولتی در کشور شوراها</p> <p>- پیام الهی حضرت امام به رهبر شوروی</p> <p>- حکومت اسلامی و زمامدار آن</p> <p>- تاریخ مبارزات سیاسی روحانیت و مرجعیت شیعه (۶ قسمت)</p>
--	---	---

- جنگ از دیدگاه قرآن کریم
(۲ قسمت)

- وصیت نامه حضرت امام (ره)
- شورا در حکومت و تقنین (۶
قسمت)

- جنبش مشروطیت از دیدگاه
امام خمینی (ره)

- بررسی اختلاف مواضع
موجود در اقتصاد جمهوری
اسلامی ایران

- ویژگیهای عمومی مدیریت
از دیدگاه اسلام

- سرمقاله: همبستگی

- نامه رهبر انقلاب به ریاست
جمهور در باره سیاستهای
کلی کشور

- پیام مقام معظم رهبری به
سازمان صدا و سیما

- پیام رهبر معظم انقلاب در
باره جنایت تکان

محمد تقی مصباح

اسماعیل دارابکلانی

رسول جعفریان

غلامرضا مصباحی

جعفر سبحانی

سید باقر خسرو شاهی

ص ۱۶۵: ش ۳۲، ص ۱۷۲).

(ش ۲۸، ص ۲۲، ش ۲۹،
ص ۷۶).

(ش ۳۱، ص ۱۰).

(ش ۳۳، ص ۱۰۶، ش ۳۵،
ص ۱۲۲، ش ۳۶، ص ۱۳۰،
ش ۳۷، ص ۲۶، ش ۴۰، ص ۱۲،
ش ۴۲، ص ۸۰).

(ش ۳۵، ص ۷۱).

(ش ۴۲، ص ۱۳۱).

(ش ۴۳ - ۴۴، ص ۱۸۱).

(ش ۴۹، ص ۴).

(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۳).

(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۹).

<p>(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۵).</p>		<p>دهنده «الخلیل»</p>
<p>(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۹).</p>		<p>- سیاست از کلام امام خمينی (ره)</p>
<p>(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۳۰). (ش ۵۴، ص ۹).</p>	<p>حسن حسن زاده آملی حسن حسن زاده آملی</p>	<p>* طب سرچشمه های علم تشریح - طب و ارزش طبیب</p>
<p>(ش ۳۷، ص ۱۷۷).</p>		<p>* عقاید اسلامی - پرسش و پاسخ: خداوند چه نیازی به امتحان بندگان خود دارد؟</p>
<p>(ش ۳۹، ص ۱۸۴).</p>		<p>- پرسش و پاسخ: مسئله شفاعت</p>
<p>(ش ۴۰، ص ۱۵۷).</p>		<p>- پرسش و پاسخ: اولی الامر</p>
<p>(ش ۴۶، ص ۱۷۴).</p>		<p>- پرسش و پاسخ: تعیین سرنوشت در شب قدر.</p>
<p>(ش ۴۶، ص ۲۹).</p>	<p>محسن غرویان</p>	<p>- شفاعت از دیدگاه عقل و نقل</p>
<p>(ش ۱، ص ۸۵).</p>	<p>ابوطالب تجلیل</p>	<p>- اسلام و ایمان در قرآن و حدیث</p>
<p>(ش ۷، ص ۱۲۹).</p>	<p>مرحوم میرزا احمد آشتیانی</p>	<p>- رساله الولاية</p>
<p>(ش ۴۹، ص ۹۶).</p>	<p>محسن غرویان</p>	<p>- فلسفه توسل</p>

* علوم اجتماعی

- انقلاب فرهنگی و اسلامی
شدن رشته‌های علمی

اکبر میر سپاه

(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۰۵).

* فقه

- موارد زکات در اسلام
- مفسد فی الارض
- پیشنهادی برای تعیین خط
دقیق قبله
- نمائی از مضاربه در فقه
اسلامی
- تحقیق و بررسی در منابع
اجتهاد (۴ قسمت)

سید محمد ابطحی
سید محمد ابطحی
سید مهدی روحانی
سید باقر خسرو شاهی

(ش ۱، ص ۶۹).

(ش ۴، ص ۳۳).

(ش ۸، ص ۷).

(ش ۸، ص ۸۳).

(ش ۱۰، ص ۵۵؛ ش ۱۲،

ص ۳۸؛ ش ۱۳، ص ۳۴؛ ش ۱۵،

ص ۶۸).

ناصر مکارم شیرازی

دفتر همکاری حوزه و
دانشگاه

(ش ۵، ص ۲۴؛ ش ۶، ص ۴۲).

(ش ۵، ص ۶۳؛ ش ۷، ص ۴۴؛

ش ۸، ص ۳۲).

ناصر مکارم شیرازی

- موقعیت عقل در منابع فقه و
حقوق اسلامی (۲ قسمت)

- تحلیلی پیرامون مسئله
تعزیرات در اسلام (۳ قسمت)

<p>(ش ۱۴، ص ۶۴).</p> <p>(ش ۱۵، ص ۹۱).</p> <p>(ش ۱۶، ص ۶۸).</p>	<p>محمود عبداللہی</p> <p>محمود عبداللہی</p> <p>محمود عبداللہی</p>	<p>- مضاربه</p> <p>- مزارعه</p> <p>- مساقات</p> <p>- رسالۃ الروضة الغناء فی معنی الغناء</p>
<p>(ش ۱۶، ص ۱۲۳).</p>	<p>مرحوم آیت الله العظمی آقای شیخ محمد رضا اصفہانی</p>	<p>- احکام فقہی اسکناس (۲) قسمت</p>
<p>(ش ۱۸، ص ۲۴؛ ش ۲۱، ص ۲۶).</p>	<p>ناصر مکارم شیرازی</p>	<p>- رسالۃ فی اللوث والقسامۃ</p> <p>- احکام شہید در فقہ مذاہب اسلامی</p>
<p>(ش ۲۱، ص ۱۲۶).</p>	<p>سید محمد بجنوردی</p>	<p>- مقدمہ شارع النجاة</p> <p>- حق الله و حق الناس (۲) قسمت</p>
<p>(ش ۲۵، ص ۷۰).</p> <p>(ش ۲۶، ص ۱۶۵).</p>	<p>محمد ابراهیم جناتی به کوشش رضا استادی</p>	<p>- بحثی پیرامون مستحبات و مکروهات (۲ قسمت)</p>
<p>(ش ۲۷، ص ۱۵۴؛ ش ۲۸، ص ۱۵۵).</p>	<p>رضا استادی</p>	<p>- اهل ذمہ (۴ قسمت)</p>
<p>(ش ۲۸، ص ۶۴؛ ش ۲۹، ص ۱۰۵).</p>	<p>احمد آذری قمی</p>	<p>- استفادہ از پایگاہ ظلم به سود دین و مردم</p> <p>- نامہا: تشخیص قبلہ</p>
<p>(ش ۳۰، ص ۴۸؛ ش ۳۳، ص ۱۵۴؛ ش ۳۵، ص ۱۳۴؛ ش ۳۸، ص ۱۲۴).</p>	<p>محمد ابراہیمی</p>	
<p>(ش ۳۳، ص ۲۱).</p> <p>(ش ۳۳ - ۳۴، ص ۱۹۶).</p>	<p>سید علی اکبر قرشی سید مهدی روحانی</p>	

- کلمة فی التشریح (۲)
قسمت)

- فقیه و تشخیص موضوع

پیام رهبر انقلاب اسلامی به
کنگره تخصصی دائرة
المعارف

- خمس در کتاب و سنت (۷)
قسمت)

- کتابی که نیمی از علم فقه
است (۸ قسمت)

سید محسن خرازی

احمد عابدی

علی احمدی میانجی

حسین نوری

(ش ۲۷، ص ۱۳۴: ش ۴۸،

ص ۱۰۹).

(ش ۵۰-۵۱، ص ۲۰۲).

(ش ۵۳-۵۲، ص ۷)

(ش ۱، ص ۱۱: ش ۲، ص ۷۰؛

ش ۴، ص ۴۵: ش ۵، ص ۷۰؛

ش ۶، ص ۶۶: ش ۷، ص ۵۳؛

ش ۸، ص ۶۴).

(ش ۱۱، ص ۲۷: ش ۱۳،

ص ۱۸: ش ۱۵، ص ۱۴: ش ۱۷،

ص ۷۲: ش ۱۹، ص ۳۸: ش ۲۱،

ص ۴۲: ش ۲۳، ص ۲۶: ش ۲۵،

ص ۵۸).

* فقه حکومتی

- اطلاعات و تحقیقات از نظر
اسلام (۱۵ قسمت)

- سلسله درسها: حسبہ و
شرایط محتسب (۳ قسمت)

- سلسله درسها: بحثی
پیرامون تجسس و به دست
آوردن اطلاعات (۳ قسمت)

- سلسله درسها: تعزیرات
شرعی (۴ قسمت)

* فقه

- کلمة حول حرمة نقض حکم
الحاکم (۳ قسمت)

علی احمدی میانجی

حسینعلی منتظری

حسینعلی منتظری

حسینعلی منتظری

سید محسن خرازی

(ش ۹، ص ۴۵؛ ش ۱۰، ص ۷؛
ش ۱۱، ص ۹۱؛ ش ۱۲، ص ۴۵؛
ش ۱۳، ص ۶؛ ش ۱۴، ص ۷۶؛
ش ۱۵، ص ۴۳؛ ش ۱۶، ص ۷؛
ش ۱۷، ص ۲۴؛ ش ۲۱، ص ۳۳؛
ش ۲۲، ص ۲۳؛ ش ۳۲، ص ۹؛
ش ۳۳، ص ۹؛ ش ۳۴، ص ۸؛
ش ۳۵، ص ۹).

(ش ۱۹، ص ۶؛ ش ۲۰، ص ۸؛
ش ۲۱، ص ۹).

(ش ۲۲، ص ۱۰؛ ش ۲۳، ص ۷؛
ش ۲۴، ص ۱۰).

(ش ۲۵، ص ۹؛ ش ۲۶، ص ۸؛
ش ۲۷، ص ۹؛ ش ۲۸، ص ۹).

(ش ۱۸، ص ۱۱۴؛ ش ۱۹، ص ۱۱۴).

* فلسفه، گلام، عرفان،
فلسفه اخلاق

- علت غایی

- حسن و قبح عقلی (۵)
قسمت)

- ترجمه تحلیلی از الهیات
شفاء (۲ قسمت)

- حسن و قبح عقلی (از نظر
علامه طباطبائی)

- جبر و اختیار در قلمرو وحی
و خرد (۷ قسمت)

- پیوند و تمایز فلسفه و علوم
تجربی از دیدگاه فیلسوف
شهید مطهری

- تحقیقی پیرامون قاعده
لطف (۳ قسمت)

- حافظ و عرفان

محمد تقی مصباح

جعفر سبحانی

محمد محمدی گیلانی

جعفر سبحانی

جعفر سبحانی

علی ربّانی گلپایگانی

علی ربّانی گلپایگانی

حسن ممدوحی

ص ۱۰۵: ش ۲۰، ص ۱۲۲).

(ش ۱۴، ص ۸).

(ش ۱۷، ص ۲۸: ش ۱۸،

ص ۵۴: ش ۱۹، ص ۲۲: ش ۲۰،

ص ۳۲: ش ۲۲، ص ۳۸).

(ش ۱۵، ص ۸: ش ۱۶،

ص ۳۹).

(ش ۲۳، ص ۳۲).

(ش ۲۴، ص ۳۹: ش ۲۵،

ص ۸۴: ش ۲۶، ص ۲۵: ش ۲۷،

ص ۲۵: ش ۲۸، ص ۷۴: ش ۲۹،

ص ۸۸: ش ۳۰، ص ۹۶).

(ش ۳۵، ص ۵۰).

(ش ۳۴، ص ۸۲: ش ۳۶،

ص ۲۶: ش ۳۷، ص ۱۰۶).

(ش ۳۰، ص ۶۶)

(ش ۳۳، ص ۹۴).	علی ربّانی گلپایگانی	- نگرشی بر پیوند تحوّل علوم
(ش ۳۵، ص ۲۵).	جعفر سبحانی	- نظریه کانت و ارزش معلومات
(ش ۳۷، ص ۸۷؛ ش ۳۸، ص ۶۰).	جعفر سبحانی	- توحید و شرك در عبادت (۲) قسمت)
(ش ۳۸، ص ۱۶۴).	علی ربّانی گلپایگانی	- پرسش و پاسخ: عالم ذرّ - ذهن شناسی و فلسفه از دیدگاه شهید مطهری
(ش ۳۹، ص ۶۲).	علی ربّانی گلپایگانی	- پژوهشی در بنیانهای نظری و تجربی اخلاق (۳ قسمت)
(ش ۴۰، ص ۸۲؛ ش ۴۱، ص ۹۱؛ ش ۴۲، ص ۱۱۰).	سید محمد رضا مدرسی یزدی	- پرسش و پاسخ: لوح محفوظ
(ش ۴۱، ص ۱۶۹).	علی ربّانی گلپایگانی	- علم و آفریدگار
(ش ۴۲، ص ۱۵).	محمد رضا امین زاده	- هستی ادراکی امام خمینی
(ش ۴۳ - ۴۴، ص ۱۱۸).	علی ربّانی گلپایگانی	- گذری بر آراء شیخ مفید
(ش ۴۵، ص ۲۹).	علی ربّانی گلپایگانی	پیرامون صفات خداوند
(ش ۴۸، ص ۶۵).	علی ربّانی گلپایگانی	- قدریه در تاریخ کلام اسلامی
(ش ۳، ص ۱۰۸).	مرحوم علامه سمنانی	- هل يتوقف اثبات الواجب تعالی علی ابطال الدور و التسلسل؟
(ش ۴، ص ۶۹).	عبدالله جوادی آملی	- برهان حرکت
		- رساله قصد السبیل فی رد

الجبر و التفویض

- رساله هدیة احمدیة فی علم
الباری تعالی

- رساله تبیان المسالك

- رساله ای پیرامون اراده الهی
- پرسش و پاسخ
- فلسفه اولی یا مابعد الطبیعه

- نگرشی بر اندیشه های
فلسفی و کلامی آیت الله
شعرانی

- نبوت و ولایت در هستی
ادراکی امام خمینی (قدس
سره)

- معقولات ثانیه و حلّ معمای
شناخت از دیدگاه متفکر
شهید آیت الله مطهری
- معرفت شناسی از دیدگاه
شهید مطهری

* کتابشناسی و معرفی و
نقد کتاب

- تألیفات شیخ طوسی

مرحوم میرزا احمد
آشتیانی

(ش ۸، ص ۹۹).

مرحوم میرزا احمد
آشتیانی

(ش ۹، ص ۱۳۵).

مرحوم میرزا احمد
آشتیانی

(ش ۱۰، ص ۱۲۷).

(ش ۱۱، ص ۱۳۷).

(ش ۴۹، ص ۱۴۵).

مرحوم میرزای قمی
علی ربّانی گلپایگانی
علامه میرزا ابوالحسن

شعرانی

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۳۳).

علی ربّانی گلپایگانی

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۳۸).

محمد رضا امین زاده

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۷۶).

احمد عابدی

- (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۲۰۲).

علی ربّانی گلپایگانی

(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۳۲؛ ش ۵۲،
ص ۶۸)

رضا استادی

(ش ۱، ص ۹۸).

- چهارصد و هشتاد نسخه خطی

- یکصد و پنجاه نسخه خطی
- بررسی اعلام المکاسب و بررسی نقد آن (۳ قسمت)

- چهل کتاب پیرامون حجاب
- النقود اللطيفة على الكتاب المسمى باخبار الداخلية

- اثری ارزنده از محققى گمنام

- «رجال نجاشی» مهمترین کتاب رجالی شیعه
- کتابشناسی کتب درسی حوزه (۴ قسمت)

- نقد و بررسی «تاریخ اسلام کمبریج»

- سخنی در باره «منية المرید» و ترجمه‌های آن (۲ قسمت)

- ذوالفقار و ذوالفقَر
- آشنایی با مصادر زندگانی شیخ الطائفه (ره) (۲ قسمت)

رضا استادی
رضا استادی

سید محمد جواد شبیری

رضا استادی

لطف الله صافی گلپایگانی

سید علی میر شریفی

سید علی میر شریفی

ناصر باقری بیدهندی

سجاد اصفهانی

رضا مختاری

سید ابراهیم سید علوی

ناصرالدین انصاری قمی

(ش ۱۴، ص ۹۸).

(ش ۱۶، ص ۱۰۱).

(ش ۱۹، ص ۷۰؛ ش ۲۱،

ص ۶۲؛ ش ۲۳، ص ۱۱۶).

(ش ۲۰، ص ۱۱۶).

(ش ۲۲، ص ۱۳۵؛ ش ۲۳،

ص ۱۲۹؛ ش ۲۴، ص ۱۶۱).

(ش ۲۳، ص ۹۴).

(ش ۲۵، ص ۱۶۴).

(ش ۲۷، ص ۷۸؛ ش ۲۸،

ص ۱۳۹؛ ش ۳۰، ص ۳۸؛

ش ۳۲، ص ۱۹۶).

(ش ۲۷، ص ۱۴۴).

(ش ۲۹، ص ۱۷۹؛ ش ۳۲،

ص ۱۰۲).

(ش ۳۰، ص ۲۴).

(ش ۳۴، ص ۱۴۱؛ ش ۳۵،

ص ۱۴۵).

- نقدی بر کتاب «تاریخ
تحلیلی اسلام»
- اخبار الطوال اثری کهن و
معتبر
- پژوهشی در رساله‌های نماز
جمعه در دوران صفویه
- کتابنامه علامه مجلسی
- نقدی بر اسلام شناسی
درسهای دانشگاه مشهد
- شیخ مفید و کتاب اختصاص
(دو قسمت)

- سوگواری محرم در
سفرنامه‌های خارجی
- شرط الالفه ترك الكلفة
- تاریخ المدینة المنورة اثری
نفیس اما ناشناخته

- ترجمه یا تحریف؟! (نقد
ترجمه عبدالمحمد آیتی از
قرآن)
- کاسبی با کتاب مکاسب
- نگاهی به دو کتاب از آیت
الله حاج شیخ محمد رضا
اصفهانی
- آثار شیخ مفید

سید علی میر شریفی

سید علی میر شریفی

رسول جعفریان
ناصر باقری بیدهندی

محمد رضا قضاوی

سید محمد جواد شبیری

رسول جعفریان

رضا استادی

سید علی میر شریفی

کاظم کریمی

سید موسی لامردی

رضا استادی

سید محمد جواد شبیری

(ش ۳۶، ص ۵۴)

(ش ۳۸، ص ۱۵۴)

(ش ۳۹، ص ۸۱)

(ش ۳۹، ص ۱۴۵)

(ش ۳۹، ص ۱۶۳)

(ش ۴۰، ص ۶۰؛ ش ۴۲،
ص ۱۵۰)

(ش ۴۰، ص ۹۸)

(ش ۴۰، ص ۱۴۴)

(ش ۴۰، ص ۱۵۱؛ نامه‌ها:)

(ش ۴۱، ص ۱۷۶؛ ش ۴۲،
ص ۱۸۰)

(ش ۴۱، ص ۱۲۴)

(ش ۴۲، ص ۱۷۴)

(ش ۴۳-۴۴، ص ۱۷۲)

(ش ۴۵، ص ۱۰۱)

- معرفی اجمالی تألیفات
موجود شیخ مفید
- شیخ مفید و کتاب جمل او
(دو قسمت)
- تازه‌های کتاب (۵ قسمت)

- فقر دانش و روش در
تصحیح جامع الشتات
- ترجمه سست و ناهنجار
ارشاد القلوب
- تسامح در تصحیح متون

- فهرست کتب خطی
کتابخانه آیت الله العظمی
گلپایگانی

* گوناگون

- اسلام و محیط زیست
- نقش علم و صنعت در جامعه

محمد مهدی صباحی

سید علی میر شریفی
دفتر مجله

حسن فخر الشریعه -

محسن حسین زاده

محمد حسین احمدی -

حسن فخر الشریعه

علی اکبر زمانی نژاد

علی اکبر زمانی نژاد

حسن فخر الشریعه

عبدالله محقق

رضا استادی

ابوالقاسم گرجی

(ش ۴۵، ص ۱۴۷).

(ش ۴۵، ص ۱۷۸).

(ش ۴۶، ص ۱۷۹؛ ش ۴۷،

ص ۱۷۱؛ ش ۵۲ - ۵۳،

ص ۳۲۴).

(ش ۴۹، ص ۱۳۴).

(ش ۵۰ - ۵۱، ص ۳۱۸).

(ش ۴۷، ص ۱۵۲).

(ش ۴۸، ص ۱۲۸).

(ش ۴۹، ص ۱۲۱).

(ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۶۳).

(ش ۴، ص ۱۱۱).

<p>(ش ۷، ص ۹۹).</p> <p>(ش ۸، ص ۹۳).</p> <p>(ش ۹، ص ۶۶).</p> <p>(ش ۱۲، ص ۲۶؛ ش ۱۴، ص ۱۸).</p> <p>(ش ۱۷، ص ۸).</p> <p>(ش ۲۰، ص ۵۵).</p> <p>(ش ۲۰، ص ۱۰۳).</p> <p>(ش ۳۷، ص ۴).</p> <p>(ش ۳۸، ص ۴).</p> <p>(ش ۳۸، ص ۱۴۳؛ ش ۳۹، ص ۱۲۵؛ ش ۴۱، ص ۱۰۵).</p> <p>(ش ۴۰، ص ۴).</p> <p>(ش ۴۵، ص ۹۰).</p> <p>(ش ۴۶، ص ۱۴۷).</p>	<p>مهدی گلشنی</p> <p>محمود نفیسی</p> <p>سید مرتضی نجومی</p> <p>جعفر سبحانی</p> <p>علی مشکینی</p> <p>سید مرتضی نجومی</p> <p>سید جواد مدرسی</p> <p>سید باقر خسرو شاهی</p> <p>سید باقر خسرو شاهی</p> <p>بخش پژوهشی بنیاد فرهنگی باقرالعلوم (ع)</p> <p>رسول جعفریان</p> <p>رضا استادی</p> <p>غلامرضا گلی زواره</p>	<p>اسلامی</p> <p>- نیازهای مسلمانان خارج از کشور</p> <p>- بهاران هنر و مسئولیت هنرمندان</p> <p>- ناسیونالیسم و ملی گرایی (۲ قسمت)</p> <p>- شناخت انسان</p> <p>- فطرت الهی هنر</p> <p>- نوروز در تاریخ و اسلام</p> <p>- سرمقاله: آمریکا دشمن اسلام</p> <p>- سرمقاله: حفظ ارزشهای انقلاب</p> <p>- گزارشی از يك مسافرت علمی (۳ قسمت)</p> <p>- سرمقاله: تهاجم فرهنگی غرب</p> <p>- گزارشی از خدمات دفتر کنگره جهانی هزاره شیخ مفید</p> <p>- تأملی در باب تعزیه</p>
--	--	---

* مذاهب

- فرقة السلفية و تطوراتها في التاريخ
- پیدایش خوارج
- ضرورت تحقیق پیرامون فرق و مذاهب
- اساطیر و مذاهب الهی
- گزارشی کوتاه پیرامون فرقه اسماعیلیه

* مسائل حوزه

- سخنی با طلاب جوان و عزیز حوزه مقدسه علمیه
- خورشیدهای پرفروغ حوزه ای
- سرمقاله: لزوم بازنگری در

سید مهدی روحانی

(ش ۲، ص ۹۶).

سید جعفر مرتضی

(ش ۳، ص ۹۱).

بخش فرهنگی جامعه

(ش ۱۹، ص ۸۶).

مدرسين

بخش فرهنگی جامعه

(ش ۲۰، ص ۹۵).

مدرسين

رج. اصفهانی (رسول)

(ش ۲۴، ص ۱۳۶).

جعفریان)

سید مرتضی نجومی

(ش ۵، ص ۴).

سید مرتضی نجومی

(ش ۱۷، ص ۷۸).

<p>(ش ۴۱، ص ۴).</p>	<p>سید باقر خسرو شاهی</p>	<p>حوزه‌های علمیه</p>
<p>(ش ۴۱، ص ۸).</p>		<p>- متن کامل فرمایشات رهبر معظم انقلاب در باره لزوم تحول بنیادین در حوزه‌های علمیه</p>
<p>(ش ۴۲، ص ۴).</p>	<p>رسول جعفریان</p>	<p>- سرمقاله: رابطه حوزه و نظام</p>
		<p>* نهج البلاغه</p>
<p>(ش ۳۶، ص ۸).</p>	<p>سید ابراهیم سید علوی</p>	<p>- ابعاد حق و باطل در نهج البلاغه</p>
<p>(ش ۳۸، ص ۱۸).</p>	<p>سید ابراهیم سید علوی</p>	<p>- شاخصهای رهبری صالح در نهج البلاغه</p>
<p>(ش ۴۲، ص ۴۲؛ ش ۴۶، ص ۱۳؛ ش ۴۹، ص ۷۹).</p>	<p>سید ابراهیم سید علوی</p>	<p>- علی (ع) در نهج البلاغه</p>
		<p>* وحدت اسلامی</p>
<p>(ش ۴۷، ص ۱۰۱).</p>	<p>رسول جعفریان</p>	<p>- عبدالجلیل قزوینی رازی و اندیشه تفاهم مذهبی</p>
		<p>* مقالات عربی</p>
<p>(ش ۲، ص ۹۶).</p>	<p>سید مهدی روحانی</p>	<p>- فرقة السلفية فى التاريخ و تطوراتها</p>
		<p>- هل يتوقف اثبات الواجب</p>

تعالى على ابطال الدور و

التسلسل

- المسند

- رسالة الولاية

- رسالة قصد السبيل في رد

الجبر و التفويض

- في علم البارى تعالى

- تبيان المسالك

- رسالة في اثبات معاد

الجسمانى

- رسالة حول التفسير

المنسوب الى الامام

العسكرى(ع)

- رسالة قره الباصرة فى

تواريخ الحجج الطاهرة

- رسالة الروضة الغناء

- رسالة حول حرمة نقض

للسمنانى(قده)

محمد رضا حسيني جلالى

مرحوم آيت الله ميرزا

احمد آشتيانى(ره)

مرحوم آيت الله ميرزا

احمد آشتيانى(ره)

مرحوم آيت الله ميرزا

احمد آشتيانى(ره)

مرحوم آيت الله ميرزا

احمد آشتيانى(ره)

مرحوم آيت الله حاج شيخ

محمد حسن غروى

اصفهانى

مرحوم آيت الله علامه

محمد جواد بلاغى

مرحوم محدث قمى

مرحوم آيت الله شيخ

محمد رضا اصفهانى

(ش ۳، ص ۱۰۸).

(ش ۴، ص ۱۳۹؛ ش ۵،

ص ۱۳۴).

(ش ۷، ص ۱۲۹).

(ش ۸، ص ۹۹).

(ش ۹، ص ۱۳۵).

(ش ۱۰، ص ۱۲۷).

(ش ۱۲، ص ۱۳۵).

(ش ۱۳، ص ۱۳۷).

(ش ۱۴، ص ۱۲۶).

(ش ۱۶، ص ۱۲۳).

حكم الحاكم

- رسالة في اللوث والقسامة
- النقود اللطيفة على الكتاب
المسمى بالاخبار الدخيلة

- كلمة في التشريح
- رسالة في علم النبي و الإمام
بالغيب

سيد محسن خرازی

سيد محمد بجنوردی

لطف الله صافی گلهايجانی

سيد محسن خرازی

مرحوم علامه سيد محمد

حسين طباطبائی

(ش ۱۸، ص ۱۱۴: ش ۱۹)

ص ۱۰۵: ش ۲۰، ص ۱۲۲).

(ش ۲۱، ص ۱۲۶).

(ش ۲۲، ص ۱۳۵: ش ۲۳)

ص ۱۲۹: ش ۲۴، ص ۱۶۱).

(ش ۲۷، ص ۱۳۴: ش ۲۸)

ص ۱۰۹).

(ش ۴۹، ص ۴۶).

۱ - آذری قمی، احمد

- محکم و متشابه در قرآن... (ش ۱، ص ۹۱).
- انقلابهای قبل از انقلاب حضرت مهدی (عج)...
(ش ۹، ص ۵۷؛ ش ۱۰، ص ۳۰؛ ش ۱۲، ص ۱۰۰).
- بحثی پیرامون مالیات... (ش ۱۱، ص ۵۰).
- بحثی پیرامون مستحبات و مکروهات... (ش ۲۸، ص ۶۴؛ ش ۲۹، ص ۱۰۵).
- سرمقاله: نامه سرگشاده... (ش ۴۶، ص ۴).
- نامهها... (ش ۴۷، ص ۱۸۲).
- ### ۲ - آشتیانی، میرزا احمد
- رسالة الولاية... (ش ۷، ص ۱۲۹).
- رسالة قصد السبیل فی رد الجبر و التفویض...
(ش ۸، ص ۹۹).
- هدیه احمدیه فی علم الباری تعالی... (ش ۹، ص ۱۳۵).
- تبیان المسالك... (ش ۱۰، ص ۱۲۷).

فهرست نه ساله نویسندگان

* الف *

۱ - ابراهیمی، محمد

اهل ذمه... (ش ۳۰، ص ۴۸؛ ش ۳۳، ص ۱۵۴؛ ش ۳۵، ص ۱۳۴؛ ش ۳۸، ص ۱۲۴).

ابطحی، سید محمد

موارد زکات در اسلام... (ش ۱، ص ۶۹).

مفسد فی الارض... (ش ۴، ص ۳۳).

حکومت اسلامی و زمامدار آن... (ش ۲۵، ص ۳۳).

۳ - احمدی، محمد حسین

تازه‌های کتاب... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۳۱۸).

۴ - احمدی میانجی، علی

خمس در کتاب و سنت... (ش ۱، ص ۱۱؛ ش ۲، ص ۷۰؛ ش ۴، ص ۴۵؛ ش ۵، ص ۷۰؛ ش ۶، ص ۶۶؛ ش ۷، ص ۵۳؛ ش ۸، ص ۶۴).

اطلاعات و تحقیقات از نظر اسلام... (ش ۹، ص ۴۵؛ ش ۱۰، ص ۷؛ ش ۱۱، ص ۹۱؛ ش ۱۲، ص ۴۵؛ ش ۱۳، ص ۶؛ ش ۱۴، ص ۷۶؛ ش ۱۵، ص ۴۳؛ ش ۱۶، ص ۷؛ ش ۱۷، ص ۲۴؛ ش ۲۱، ص ۳۳؛ ش ۲۲، ص ۲۳؛ ش ۳۲، ص ۹؛ ش ۳۳، ص ۹؛ ش ۳۴، ص ۸؛ ش ۳۵، ص ۹).

ایرانیان مسلمان و مبارز از نظر خدا و رسول(ص)... (ش ۱۸، ص ۸).

۵ - اذکائی، پرویز(با احمد صابری و علیرضا ذکاوتی قراگزلو)

نجوم امت: آیت الله العظمی آخوند ملا علی همدانی... (ش ۴۶، ص ۵۶).

۶ - استادی، رضا

تالیفات شیخ طوسی... (ش ۱، ص ۹۸).

پیامبر و امامان تأویل قرآن رامی دانند... (ش ۲، ص ۸۲).
اشتباهی بزرگ از میرزا محمد خان قزوینی... (ش ۳، ص ۸۰).

سیری اجمالی در تاریخ تدوین حدیث... (ش ۵، ص ۴۶).

ثمرات قیام امام حسین(ع)... (ش ۶، ص ۷۲).

حدیث «الناس فی سعة مالم يعلموا»... (ش ۱۲، ص ۱۲۷).

بحثی در باره تفسیر امام حسن عسکری(ع)... (ش ۱۳، ص ۱۱۸).

چهل کتاب پیرامون حجاب... (ش ۲۰، ص ۱۱۶).

چهار صد و هشتاد نسخه خطی... (ش ۱۴، ص ۹۸).

یکصد و پنجاه نسخه خطی... (ش ۱۶، ص ۱۰۱).

ده فتوای سیاسی مذهبی... (ش ۱۷، ص ۱۸).

چهل حدیث در چهار موضوع... (ش ۱۸، ص ۳۲).

نجوم امت: آقاسید ابوتراب خوانساری... (ش ۲۰، ص ۷۸).

و ملا حبیب الله کاشانی(ش ۲۵)

مقدمه شارع النجاة... (ش ۲۶، ص ۱۶۴).

حق الله وحق الناس... (ش ۲۷، ص ۱۵۴؛ ش ۲۸، ص ۱۵۵).

شرط الالفه ترك الكلفة... (ش ۴۰، ص ۱۴۴).

نگاهی به دو کتاب از آیت الله حاج شیخ محمد

رضا اصفهانی... (ش ۴۳ - ۴۴، ص ۱۷۲).

گزارشی از خدمات دفتر کنگره جهانی هزاره
شیخ مفید... (ش ۴۵، ص ۹۰).

آشنایی با حضرت عبدالعظیم (ع) و مصادر شرح
حال او... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۲۶۳).
فهرست کتب خطی... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۶۳).

۷ - اسکندری، محمد حسین

مستضعفان و مستکبران از دیدگاه قرآن و
عترت... (ش ۲۸، ص ۱۲۵؛ ش ۳۰، ص ۱۲۷؛ ش ۳۳،
ص ۱۲۵؛ ش ۳۴، ص ۱۶۶؛ ش ۳۶، ص ۱۰۷).

۸ - اصفهانی، سجاد

نقد و بررسی «تاریخ اسلام کمبریج»... (ش ۲۷،
ص ۱۴۴).

آیت الله شهید مطهری و دکتر علی شریعتی...
(ش ۳۰، ص ۷۸؛ ش ۳۲، ص ۱۲۵).

اعرافی، علیرضا

تعلیم و تربیت از دیدگاه ابن خلدون... (ش ۴۱، ص ۷۱).
نامه‌ها... (ش ۴۲، ص ۱۷۹).

۱۰ - [حضرت] امام خمینی (قده)

پیام حضرت آیت الله العظمی امام خمینی به
مجلس خیرگان... (ش ۱، ص ۶).

پیام امام خمینی به مناسبت حلول سال نو...
(ش ۳، ص ۳).

دو پیام مهم از حضرت امام... (ش ۴، ص ۵).

سخنان امام امت با رئیس جمهور و هیأت

دولت... (ش ۶، ص ۴).

پیام الهی حضرت امام به رهبر شوروی... (ش ۲۹،
ص ۱۰).

وصیتنامه سیاسی الهی امام (قدس سره)...
(ش ۳۱، ص ۱۰).

سیاست از کلام امام... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۹).

۱۱ - امین زاده، محمد رضا

شخصیت عرفانی و اخلاقی پیامبر (ص)...
(ش ۲۲، ص ۷۶؛ ش ۲۳، ص ۶۲؛ ش ۲۵، ص ۶۳؛ ش ۲۷،
ص ۳۷؛ ش ۲۹، ص ۱۱۶؛ ش ۳۲، ص ۵۸؛ ش ۳۳، ص ۸۸؛
ش ۳۵، ص ۴۲؛ ش ۳۷، ص ۱۶۸).

شناخت قرآن... (ش ۳۸، ص ۸).

هستی ادراکی امام خمینی... (ش ۴۳ - ۴۴، ص ۱۱۸).

نبوت و ولایت در هستی ادراکی امام
خمینی (قده)... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۷۶).

۱۲ - امینی، ابراهیم

دین و سیاست... (ش ۱۴، ص ۳۰).

ترجمه و شرح بخش کوتاهی از خطبه اول نهج
البلاغه... (ش ۱۷، ص ۳۶).

۱۳ - انصاری قمی، ناصرالدین

آشنایی با مصادر زندگانی شیخ الطائفه... (ش ۳۴،
ص ۱۴۱؛ ش ۳۵، ص ۱۴۵).

نجوم امت: زندگانی علامه کبیر ملا محمد باقر
مجلسی... (ش ۳۶، ص ۷۲).

نجوم امت: آیت الله العظمی حاج شیخ محمد

جواد بلاغی... (ش ۴۱، ص ۴۴).

نجوم امت: آیت الله العظمی سید ابوالقاسم

خونی... (ش ۴۷، ص ۵۲).

ستاره فروزان... (ش ۵۲-۵۳، ص ۱۹۵).

۱۴ - ایرانی، حسین

تعلیم و تربیت از دیدگاه حجت الاسلام محمد

غزالی... (ش ۴۷، ص ۴۱).

۱ - باقری بیدهندی، ناصر

نجوم امت:

نگاهی کوتاه به زندگانی پربار شهید مطهری...

(ش ۴، ص ۶۰).

شهید مدرس... (ش ۵، ص ۹۵).

آیت الله العظمی سید محمد تقی خوانساری...

(ش ۶، ص ۹۸).

آیت الله العظمی سید صدر الدین صدر... (ش ۷،

ص ۷۴).

آیت الله العظمی سید احمد خوانساری... (ش ۸،

ص ۱۱).

آیت الله آقا میرزا محمد علی شاه آبادی... (ش ۹،

ص ۱۲۵).

آیت الله العظمی سید محمد حجت... (ش ۱۰،

ص ۸۵).

آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری

یزدی... (ش ۱۱، ص ۱۰۵).

آیت الله العظمی حاج آقا حسین بروجردی...

(ش ۱۲، ص ۸۵).

آیت الله العظمی حاج آقا حسین قمی... (ش ۱۳،

ص ۷۶).

آیت الله حاج شیخ عباس محدث قمی... (ش ۱۴،

ص ۱۱۴).

آیت الله العظمی سید محمد کاظم یزدی...

(ش ۱۵، ص ۷۶).

آیت الله میرزا محمد قمی معروف به ارباب...

(ش ۱۶، ص ۸۲).

آیت الله حاج سید محمد داماد... (ش ۱۷، ص ۹۶).

آیت الله میرزا محمد فیض قمی... (ش ۱۸،

ص ۱۰۰).

آیت الله میر سید علی یثربی... (ش ۱۹، ص ۹۰).

آیت الله حاج شیخ ابوالقاسم کبیر قمی...

(ش ۲۲، ص ۸۲).

آیت الله العظمی سید محمود شاهرودی... (ش ۲۳،

ص ۶۸).

آیت الله العظمی سید محسن حکیم... (ش ۲۴،

ص ۶۲).

آیت الله العظمی حاج سید محمد هادی میلانی...

(ش ۲۵، ص ۱۴۰).

آیت الله العظمی حاج شیخ محمد حسین کاشف
الغطاء... (ش ۲۷، ص ۱۱۰).

آیت الله العظمی آقا سید ابوالحسن اصفهانی...
(ش ۲۸، ص ۹۴).

آیت الله العظمی آقا میرزا صادق آقا مجتهد
تبریزی... (ش ۲۹، ص ۱۴۲).

آیت الله العظمی حاج آقا روح الله موسوی
امام خمینی... (ش ۳۱، ص ۸۱).

آیت الله العظمی حاج سید عبدالحسین شرف
الدین... (ش ۳۲، ص ۱۲۰).

آیت الله حاج سید محمد حسین علامه
طباطبائی... (ش ۳۳، ص ۴۴).

آیت الله حاج آقا حسین خادمی اصفهانی...
(ش ۳۵، ص ۹۰).

آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی
نجفی... (ش ۳۷، ص ۴۸).

آیت الله حاج شیخ آقا بزرگ تهرانی... (ش ۳۸،
ص ۳۴).

« میر سید علی بهبهانی... (ش ۳۹، ص ۴۱).

کتابشناسی کتب درسی حوزه... (ش ۲۷، ص ۷۸؛
ش ۲۸، ص ۱۳۹؛ ش ۳۰، ص ۳۸؛ ش ۳۲، ص ۱۹۶).

ارزشهای اخلاقی در مکتب پنجمین امام شیعه...
(ش ۱۲، ص ۶۱؛ ش ۱۳، ص ۹۶؛ ش ۱۴، ص ۹۲؛ ش ۱۵،
ص ۸۸؛ ش ۱۶، ص ۵۵؛ ش ۱۷، ص ۹۲؛ ش ۱۸، ص ۹۴؛
ش ۱۹، ص ۶۶؛ ش ۲۰، ص ۷۵؛ ش ۲۱، ص ۱۲۰؛ ش ۲۲،

ص ۱۱۴؛ ش ۲۳، ص ۱۰۸؛ ش ۲۷، ص ۱۵۲).

کتابشناسی علامه مجلسی... (ش ۳۹، ص ۱۲۵).

۲ - بجنوردی، سید محمد

رسالة فی اللوث و القسامة... (ش ۲۱، ص ۱۲۶).

۳ - بلاغی (علامه)، محمد جواد

رسالة حول التفسیر المنسوب الی الامام

العسکری (ع)... (ش ۱۳، ص ۱۳۷).

۴ - بنیاد فرهنگي باقرالعلوم (ع) بخش

پژوهشی

گزارشی از يك مسافرت علمی... (ش ۳۸، ص ۱۴۳؛

ش ۳۹، ص ۱۲۵؛ ش ۴۱، ص ۱۰۵).

۵ - بهجتی شفق، محمد حسین

روحانیت چراغی که هرگز نمی میرد... ش ۲،

ص ۹۵.

۱ - تجلیل تبریزی، ابوطالب

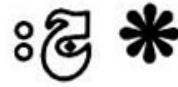
اسلام و ایمان در قرآن و حدیث... (ش ۱، ص ۸۵).

نمونه‌ای از مزایای اجتماعی اسلام... (ش ۳،

ص ۳۶).

تطبیق چند مسئله حقوق اسلامی با حقوق

غرب... (ش ۹، ص ۱۰۰).

۱ - جامعه مدرسین

جامعه مدرسین (روابط عمومی)... (ش ۴، ص ۱۷).
گزارشی کوتاه از وضعیت روحانیت دولتی در
کشور شوراها (بخش سیاسی)... (ش ۱۸،
ص ۱۱۱).
ضرورت تحقیق پیرامون فرق و مذاهب (بخش
فرهنگی)... (ش ۱۹، ص ۸۶).
اساطیر و مذاهب الهی (بخش فرهنگی)...
(ش ۲۰، ص ۹۵).
پیام تشکر جامعه مدرسین از مراجع عظام و مقام
معظم رهبری... (ش ۴۸، ص ۷).

۲ - جعفریان، رسول

تاریخ تدوین حدیث... (ش ۲۱، ص ۹۲؛ ش ۲۳،
ص ۷۸؛ ش ۲۴، ص ۹۷).
گزارشی مختصر پیرامون فرقه اسماعیلیه...
(ش ۲۴، ص ۱۳۶).
اسوه‌های بشریت:

حضرت امام علی علیه السلام... (ش ۲۵، ص ۱۰۲).
حضرت امام حسن علیه السلام... (ش ۲۶، ص ۷۴).
حضرت امام حسین علیه السلام... (ش ۲۷،
ص ۴۶).
حضرت امام سجاد علیه السلام... (ش ۲۸، ص ۳۰).

حضرت امام محمد باقر علیه السلام... (ش ۲۹،
ص ۴۲).

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام... (ش ۳۰،
ص ۱۵۸).

حضرت امام موسی کاظم علیه السلام... (ش ۳۲،
ص ۶۶).

حضرت امام رضا علیه السلام... (ش ۳۴، ص ۲۲).
حضرت امام جواد علیه السلام... (ش ۳۳ - ۳۴،
ص ۳۸).

حضرت امام هادی علیه السلام... (ش ۴۶، ص ۷۷).
حضرت امام حسن عسکری علیه السلام...
(ش ۴۷، ص ۱۴).

حضرت امام مهدی علیه السلام... (ش ۴۸، ص ۱۶).
جنبش مشروطیت از دیدگاه امام خمینی (قدس
سره)... (ش ۳۵، ص ۷۱).

پژوهشی در رساله‌های نماز جمعه در دوران
صفویه... (ش ۳۹، ص ۸۱).

سوگواری محرم در سفرنامه‌های خارجی...
(ش ۴۰، ص ۹۸).

عوامل تحریف در سیره نگاری... (ش ۴۹،
ص ۱۱۰).

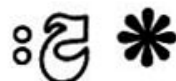
۳ - جناتی، محمد ابراهیم

احکام شهید در فقه مذاهب اسلامی... (ش ۲۵،
ص ۷۰).

۴ - جوادی آملی،

برهان حرکت... (ش ۴، ص ۶۹).

حضرت زهرا سلام الله علیها... (ش ۹، ص ۷).

۱ - حجتی، سید محمد باقر

پاسخی به تفسیر محرف جدال در حج... (ش ۳۷، ص ۸).

آیه... (ش ۲۳ - ۲۴، ص ۸).

ابلیس در قرآن و حدیث... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۷۲).

۲ - حرم پناهی، محسن

حسد... (ش ۱، ص ۳۰).

۳ - حسن زاده آملی، حسن

جلوه‌هایی از مقام علمی شیخ مفید... (ش ۲۵، ص ۹).

جلوه‌هایی از حیات علمی علامه شعرانی... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۰).

سرچشمه‌های علم تشریح... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۳۰).

طب و ارزش طبیب... (ش ۵۲، ص ۹).

۴ - حسنی، علی اکبر

مراجعی دیگر... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۱۵۰).

۵ - حسین زاده، محسن

تازه‌های کتاب... (ش ۴۹، ص ۱۳۴؛ ش ۵۰ - ۵۱، ص ۳۱۸).

۶ - حسینی جلالی، سید محمد جواد

المسند... (ش ۴، ص ۱۳۹؛ ش ۵، ص ۱۳۴).

۱ - [آیت الله] خامنه‌ای، سید علی

پیام به کنگره علمی امام رضا (ع)... (ش ۶، ص ۱۰).

پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به جامعه مدرسین

حوزه علمیه قم... (ش ۴۷، ص ۴).

نامه و ۴ پیام... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۳).

۲ - خامنه‌ای، سید محمد

تجدید نظر در احکام دادگاهها... (ش ۱، ص ۵۹).

وکالت در دعاوی... (ش ۴، ص ۱۰۲).

ضمان هزینه دادرسی... (ش ۷، ص ۲۸).

۳ - خرازی، سید محسن

اخلاق تحلیلی... (ش ۱، ص ۸۰؛ ش ۲، ص ۶۲).

کلمه حول حرمة نقض حکم الحاكم... (ش ۱۸، ص ۱۱۴؛ ش ۱۹، ص ۱۰۵؛ ش ۲۰، ص ۱۲۲).

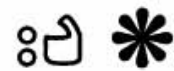
کلمه فی التشریح... (ش ۴۷، ص ۱۳۴؛ ش ۴۸، ص ۱۰۹).

۴ - خسروشاهی، سید باقر

نمائی از مضاربه در فقه اسلامی... (ش ۸، ص ۸۳).

سرمقاله: حفظ ارزشهای انقلاب... (ش ۳۸، ص ۴).

سرمقاله: امام منادی وحدت... (ش ۳۹، ص ۴).
سرمقاله: لزوم بازنگری در حوزه‌های علمیه...
(ش ۴۱، ص ۴).
سرمقاله: سبیل مقاومت... (ش ۴۵، ص ۴).
سرمقاله: همبستگی... (ش ۴۹، ص ۴).

۱ - دارابکلاتی، اسماعیل

مشروعیت حکومت و دولت... (ش ۱۴، ص ۵۴؛
ش ۱۵، ص ۱۰۰؛ ش ۱۶، ص ۵۸؛ ش ۱۸، ص ۸۴؛ ش ۲۰،
ص ۶۴؛ ش ۲۱، ص ۱۱۰).
شورا در حکومت و تقنین... (ش ۳۳، ص ۱۰۶؛
ش ۳۵، ص ۱۲۲؛ ش ۳۶، ص ۱۳۰؛ ش ۳۷، ص ۲۶؛
ش ۴۰، ص ۱۲؛ ش ۴۲، ص ۸۰).

۲ - دزفولی، محمد

پندهای استاد (ترجمه)... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۳۸).

۳ - دفتر مجله

ترجمه سلسله درسه‌های آیت الله منتظری...
(ش ۱۹، ص ۶؛ ش ۲۰، ص ۸؛ ش ۲۱، ص ۹؛ ش ۲۲،
ص ۱۰؛ ش ۲۳، ص ۷؛ ش ۲۴، ص ۱۰).
مصاحبه با آیت الله حاج سید مهدی روحانی...
(ش ۲۹، ص ۱۶).

مصاحبه با آیت الله حاج شیخ محمد فاضل...

(ش ۳۰، ص ۸؛ ش ۳۲، ص ۲۲).
پیشنهادی پیرامون تحقیق در ابعاد گوناگون
شخصیت امام خمینی (قده)... (ش ۳۱، ص ۱۴۶).
۴ - دفتر همکاری حوزه و دانشگاه
رابطه ارزش با واقعیت... (ش ۲، ص ۲۶؛ ش ۳،
ص ۵۵).

موقعیت عقل در منابع فقه و حقوق اسلامی...
(ش ۵، ص ۲۴).

۱ - ذکاوتی قراقرزلو، علیرضا (با احمد
صابری، پرویز اذکائی)
نجوم امت: آیت الله العظمی آخوند ملا علی
همدانی... (ش ۲۶، ص ۵۶).

۱ - ربانی گلپایگانی، علی

نگرشی بر پیوند تحوّل علوم... (ش ۳۳، ص ۹۴).
تحقیقی پیرامون قاعده لطف... (ش ۳۴، ص ۸۲؛
ش ۳۶، ص ۲۶؛ ش ۳۷، ص ۱۰۶).
پیوند و تمایز فلسفه و علوم تجربی از دیدگاه
شهید مطهری... (ش ۳۵، ص ۵۰).

ذهن شناسی و فلسفه از دیدگاه شهید مطهری...

(ش ۳۹، ص ۶۲).

افشاگریهای امام سجّاد(ع) در قیام کربلا...

(ش ۲۰، ص ۲۴؛ ش ۴۶، ص ۱۱۱).

تطبیق یا تفسیر؟ نقد روشهای تفسیری از

دیدگاه علامه طباطبائی... (ش ۲۱، ص ۲۴).

جلوه گاه عصمت(شعر)... (ش ۲۱، ص ۱۲۱).

علم و آفریدگار... (ش ۲۲، ص ۱۵).

گذری بر آراء شیخ مفید پیرامون صفات

خداوند... (ش ۲۵، ص ۲۹).

قدریه در تاریخ کلام اسلامی... (ش ۴۸، ص ۶۵).

پرسش و پاسخ... (ش ۴۹، ص ۱۲۵).

نگرشی بر اندیشه‌های فلسفی و کلامی آیت الله

شعرانی... (ش ۵۰-۵۱، ص ۱۰۷).

معقولات ثانیه و حل معمای شناخت از دیدگاه

متفکر شهید آیت الله مطهری... (ش ۵۰-۵۱،

ص ۲۳۶).

معرفت شناسی از دیدگاه شهید مطهری... (ش ۵۲

- ۵۳، ص ۱۳۲). و ش ۵۴، ص ۶۸).

۲ - رجبی، محمود

مبانی جامعه شناسی دین... (ش ۲۲، ص ۹۶؛ ش ۲۴،

ص ۱۲۱؛ ش ۲۶، ص ۱۰۰).

۳ - رضوانشهری، ابوحسن (با حسن

فخر الشریعه)

نامه‌هایی از محدث نوری به میر حامد حسین...

(ش ۴۸، ص ۸۶).

۴ - روحانی، سید مهدی

فرقة السلفية و تطوراتها فی التاريخ... (ش ۲

ص ۹۶).

پیشنهادی برای تعیین خط دقیق قبله... (ش ۸،

ص ۷).

۱ - زمانی نژاد، علی اکبر

فقر دانش و روش در تصحیح جامع الشتات...

(ش ۴۷، ص ۱۵۲).

تازه‌های کتاب... (ش ۵۰-۵۱، ص ۳۱۸).

۱ - سبحانی، جعفر

ابعاد سیاسی و اجتماعی حج... (ش ۱۰، ص ۴۲؛

ش ۱۱، ص ۳۶).

ناسیونالیسم و ملی گرایی... (ش ۱۲، ص ۲۶؛ ش ۱۴،

ص ۱۸).

صلح تحمیلی و فتنه باغیه... (ش ۱۳، ص ۵۶).

ترجمه مقاله تحقیقی پیرامون رجال ابن

غضائری... (ش ۱۵، ص ۵۵؛ ش ۱۶، ص ۱۹).

حُسن و قبح عقلی... (ش ۱۷، ص ۲۸؛ ش ۱۸، ص ۵۲؛
ش ۱۹، ص ۲۲؛ ش ۲۰، ص ۳۲؛ ش ۲۲، ص ۳۸).
جبر و اختیار در قلمرو وحی و خرد... (ش ۲۳،
ص ۳۹؛ ش ۲۵، ص ۸۲؛ ش ۲۶، ص ۲۵؛ ش ۲۷، ص ۲۵؛
ش ۲۸، ص ۷۴؛ ش ۲۹، ص ۸۸؛ ش ۳۰، ص ۹۶).
نظریه کانت و ارزش معلومات... (ش ۳۵، ص ۲۵).
توحید و شرکت در عبادت... (ش ۳۷، ص ۸۷؛
ش ۳۸، ص ۶۰).
ویژگیهای عمومی مدیریت از دیدگاه اسلام...
(ش ۴۳ - ۴۴، ص ۱۸۱).

۲ - سمنانی (مرحوم علامه حائری)

هل يتوقف اثبات الواجب تعالى على ابطال
الدور والتسلسل... (ش ۳، ص ۱۰۸).
۳ - سید علوی، سید ابراهیم
ذوالفقار و ذوالفقار... (ش ۳۰، ص ۲۴).
ابعاد حق و باطل در نهج البلاغه... (ش ۳۶، ص ۸).
شاخصهای رهبری صالح در نهج البلاغه...
(ش ۳۸، ص ۱۸).
علی (ع) در نهج البلاغه... (ش ۴۲، ص ۴۲؛ ش ۴۶،
ص ۱۳؛ ش ۴۹، ص ۷۹).

* نش *

۱ - شبیری، سید محمد جواد

ابوالعباس نجاشی و عصر وی... (ش ۱۱، ص ۱۰؛

ش ۱۲، ص ۲).
بررسی اعلام المکاسب و بررسی نقد آن...
(ش ۱۹، ص ۷۰؛ ش ۲۱، ص ۶۲؛ ش ۲۳، ص ۱۱۶).
ناگفته‌هایی از حیات شیخ مفید... (ش ۳۳،
ص ۱۳۳؛ ش ۳۴، ص ۱۰۰؛ ش ۳۷، ص ۱۴۶).
نجوم امت: آیت الله العظمی حاج سید احمد
زنجانی... (ش ۲۶، ص ۱۱۲).
نجوم امت: تاریخ حیات شیخ مفید... (ش ۴۵،
ص ۵۶).
شیخ مفید و کتاب اختصاص... (ش ۴۰، ص ۶۰؛
ش ۴۲، ص ۱۵۰).
آثار شیخ مفید... (ش ۴۵، ص ۱۰۱).
۲ - شعرانی، علامه میرزا ابوالحسن
فلسفه اولی یا مابعد الطبیعه... (ش ۵۰ - ۵۱،
ص ۳۳).
رساله‌ای در علم درایه... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۱۵۰).
۳ - شفیعی مازندرانی
شهید سعید (شعر)... (ش ۲۰، ص ۳۱).
«خلیج فارس»، بر احزاب قتنه، باشد
گور (شعر)... (ش ۲۴، ص ۱۷۶).
۴ - شوشتری، آیت الله محمد تقی
رساله پاسخ معقول و منطقی به يك سؤال...
(ش ۱۷، ص ۱۰۴).

* کس :

۱ - صابری، احمد (با پرویز اذکائی و
علیرضا ذکاوتی قراگزلو)

نجوم امت: آیت الله العظمی آخوند ملا علی
همدانی... (ش ۲۶، ص ۵۶).

۲ - صافی گلپایگانی، علی

در رنای زهراى مرضیه (س) (شعر)... (ش ۱۹،
ص ۱۰۳).

رمز بقاء دین... (ش ۲۲، ص ۶۱).

۳ - صافی گلپایگانی، لطف الله

النقود اللطيفة على الكتاب المسمى بالاختار
الدخيلة... (ش ۲۲، ص ۱۳۵؛ ش ۲۳، ص ۱۲۹؛ ش ۲۴،
ص ۱۶۱).

۴ - صباحی، محمد مهدی

معرفی اجمالی تألیفات موجود شیخ مفید...
(ش ۲۵، ص ۱۲۷).

* ط :

۱ - طاهری خرم آبادی، سید حسن

بحثی پیرامون ولایت فقیه... (ش ۶، ص ۵۰؛ ش ۷،
ص ۱۷؛ ش ۸، ص ۲۵؛ ش ۹، ص ۹۱؛ ش ۱۰، ص ۶۳؛

ش ۱۱، ص ۷۷؛ ش ۱۳، ص ۶۶).

۲ - طباطبائی، علامه سید محمد حسین

علم امام علیه السلام... (ش ۴۹، ص ۱۸).

رسالة فی علم التبی و الإمام بالغیب... (ش ۴۹،
ص ۲۶).

* ع :

۱ - عابدی، احمد

فقیه و تشخیص موضوع... (ش ۵۰-۵۱، ص ۲۰۲).

۲ - عبداللهی، محمود

تعاونی ها... (ش ۹، ص ۱۱۸؛ ش ۱۰، ص ۱۰۱؛ ش ۱۱،
ص ۱۲۰).

مضاربه... (ش ۱۴، ص ۶۴).

مزارعه... (ش ۱۵، ص ۹۱).

مساقات... (ش ۱۶، ص ۶۸).

۳ - عربی، سید هادی

توسعه، آموزش و روحانیت... (ش ۵۲ - ۵۳،
ص ۱۶۲).

۴ - عرفان، حسن

خاطره چیست؟... (ش ۱۹، ص ۲۵).

عیدی... (ش ۲۰، ص ۱۲۰).

نقد وازها... (ش ۳۶، ص ۱۲۲؛ ش ۴۰، ص ۱۲۴؛
ش ۴۸، ص ۱۴۲).

* غ :

۱ - غروی، سید محمد

پاسخ به چند سؤال پیرامون روانشناسی و روانشناسی اسلامی... (ش ۲۳، ص ۵۲؛ ش ۲۶، ص ۶۰).

۲ - غرویان، محسن

شفاعت از دیدگاه عقل و نقل... (ش ۴۶، ص ۲۹).
فلسفه توسل... (ش ۴۹، ص ۹۶).

* ف :

۱ - فخر الشریعه، حسن

ارزش وقت... (ش ۴۲، ص ۹۳).
نامه‌هایی از محدث نوری به میر حامد حسین (با ابوحسن رضوانشهری)... (ش ۴۸، ص ۸۶).
ترجمه سست و ناهنجار «ارشاد القلوب»... (ش ۴۸، ص ۱۲۸).
تازه‌های کتاب... (ش ۴۹، ص ۱۳۴؛ ش ۵۰-۵۱، ص ۳۱۸).

* ق :

۱ - گرجی، ابوالقاسم

۱ - قرشی، سید علی اکبر

استفاده از پایگاه ظلم به سود دین و مردم... (ش ۳۳، ص ۲۱).

۲ - قرقانی، مهدی

نجوم امت: آیت الله آخوند ملا محمد کاشی... (ش ۴۸، ص ۵۲).

۳ - قضاوی، محمد رضا

نقدی بر اسلام شناسی درسهای دانشگاه مشهد... (ش ۳۹، ص ۱۶۳).

* ک :

۱ - کاشانی، سید مهدی

سالگرد مرحوم آیت الله کاشانی... (ش ۳، ص ۲۶).

۲ - کمپانی، مرحوم آیت الله شیخ محمد

حسین

رساله معاد... (ش ۱۲، ص ۱۳۵).

۳ - کریمی، کاظم

ترجمه یا تحریف؟! (نقد ترجمه عبدالمحمد آیتی از قرآن)... (ش ۴۱، ص ۱۲۴).

* ک :

اسلام و محیط زیست... (ش ۲، ص ۱۱۱).

۲ - گلشنی، مهدی

نقش علم و صنعت در جامعه اسلامی... (ش ۷، ص ۹۹).

۳ - گلی زواره، غلامرضا

تأملی در باب تعزیه... (ش ۴۶، ص ۱۲۷).
سروری در بوستان حکمت... (ش ۵۲ - ۵۳، ص ۲۲۳).

لامردی، سید موسی

کاسبی با کتاب مکاسب... (ش ۴۲، ص ۱۷۴).

۱ - محدث قمی (ره)

رسالة قرة الباصرة فی تواریخ الحجج الطاهره... (ش ۱۴، ص ۱۲۶).

۲ - محقق، عبدالله

تسامح در تصحیح متون... (ش ۴۹، ص ۱۲۱).

۳ - محمدی گیلانی، محمد

ترجمه تحلیلی از الهیات شفاء... (ش ۱۵، ص ۸؛ ش ۱۶، ص ۴۹).

۴ - مختاری، رضا

بررسی يك اشتباه تاریخی... (ش ۷، ص ۹۴).
پژوهشی پیرامون يك حدیث معروف... (ش ۱۰، ص ۱۱۴).

پژوهشی در تاریخ زندگی شهید ثانی... (ش ۲۲، ص ۱۲۲؛ ش ۲۴، ص ۱۱۲؛ ش ۲۶، ص ۱۳۴؛ ش ۲۷، ص ۱۲۶).

سخنی در باره منية المرید و ترجمه‌های آن... (ش ۲۹، ص ۱۷۹؛ ش ۳۲، ص ۱۰۲).

فرزانه‌ای که گمنام زیست (سرمقاله)... (ش ۵۰، ص ۵۱).

۵ - مدرسی، سید جواد

نوروز در تاریخ و اسلام... (ش ۲۰، ص ۱۰۳).

۶ - مدرسی طباطبائی، سید حسین

تحلیلاتی نو در باره مجاز... (ش ۵، ص ۱۲۱).

۷ - مدرسی یزدی، سید محمد رضا

ترسیمی از مصرف در اسلام... (ش ۴، ص ۱۱۷).
پژوهشی در بنیانهای نظری و تجربی اخلاق... (ش ۴۰، ص ۸۲؛ ش ۴۱، ص ۹۱؛ ش ۴۲، ص ۱۱۰).

۸ - مرتضی، سید جعفر

پیدایش خوارج... (ش ۳، ص ۹۱).

۹ - مشکینی، علی

از قرآن چه می‌دانیم... (ش ۲، ص ۱۹).

شناخت انسان... (ش ۱۷، ص ۸).

۱۰ - مصباح، محمد تقی

علت غایبی... (ش ۱۲، ص ۸).

مقدمه معارف قرآن... (ش ۱۵، ص ۲۶؛ ش ۱۶، ص ۳۰؛
ش ۱۸، ص ۴۰؛ ش ۱۹، ص ۴۶؛ ش ۲۱، ص ۵۰).

جنگ از دیدگاه قرآن کریم... (ش ۲۸، ص ۲۲؛
ش ۲۹، ص ۷۶).

۱۱ - مصباحی، غلامرضا

تئوری ارزش کار... (ش ۵، ص ۱۰۲؛ ش ۶، ص ۸۲؛
ش ۷، ص ۸۲).

عدالت اجتماعی در بعد اقتصادی... (ش ۲۸،
ص ۱۱۵؛ ش ۲۹، ص ۱۲۴؛ ش ۳۲، ص ۱۸۳؛ ش ۳۴،
ص ۱۲۹؛ ش ۳۵، ص ۱۰۸).

بررسی اختلاف مواضع موجود در اقتصاد
جمهوری اسلامی ایران... (ش ۴۲، ص ۱۳۱).

۱۲ - مصطفوی، سید جواد

روش تربیت در کتاب و سنت... (ش ۲۸، ص ۸۴؛
ش ۲۹، ص ۱۵۴).

۱۳ - مطلبی، سید ابوالحسن

نجوم امت: آیت الله شیخ محمد حسین غروی
اصفهانی... (ش ۴۰، ص ۲۸).

نجوم امت: آیت الله العظمی حاج میرزا حبیب
الله رشتی... (ش ۴۲، ص ۵۸).

نجوم امت: آیت الله العظمی حاج میرزا محمد
حسن شیرازی... (ش ۴۳ - ۴۴، ص ۶۲).

نجوم امت: شرح حال حضرت آیت الله علامه
شعرانی... (ش ۵۰ - ۵۱، ص ۷۲).

۱۴ - مطهری، مرتضی (آیت الله شهید)

تفسیر سوره ملك... (ش ۳، ص ۱۱؛ ش ۵، ص ۱۱؛
ش ۶، ص ۳۳؛ ش ۷، ص ۶۲؛ ش ۸، ص ۱۹).

۱۵ - مکارم شیرازی، ناصر

سیاست اسلامی و مبانی آن در کتاب و سنت...
(ش ۱، ص ۵۰؛ ش ۳، ص ۴۶).

فقه سیاسی اسلام... (ش ۲، ص ۴۶).

تحلیلی پیرامون مسئله تعزیرات... (ش ۵، ص ۶۳؛
ش ۷، ص ۴۴؛ ش ۸، ص ۳۲).

تحقیق و بررسی در منابع اجتهاد... (ش ۱۰،
ص ۵۵؛ ش ۱۲، ص ۳۸؛ ش ۱۳، ص ۳۴؛ ش ۱۵، ص ۶۸).

احکام فقهی اسکناس... (ش ۱۸، ص ۲۴؛ ش ۲۱،
ص ۲۶).

۱۶ - مملوچی، حسن

حافظ و عرفان... (ش ۳۰، ص ۶۶).

۱۷ - منتظری، حسینعلی

سلسله درسهها... (ش ۱۹، ص ۶؛ ش ۲۰، ص ۸؛ ش ۲۱،
ص ۹؛ ش ۲۲، ص ۱۰؛ ش ۲۳، ص ۷؛ ش ۲۴، ص ۱۰).

سلسله درسهها... (تعزیرات شرعی)... (ش ۲۵، ص ۹؛
ش ۲۶، ص ۸؛ ش ۲۷، ص ۹؛ ش ۲۸، ص ۹).

۱۸ - مهدوی، سید مصلح الدین

نجوم امت: آیت الله العظمی شیخ محمد رضا
نجفی... (ش ۲۱، ص ۷۸).

نجوم امت: آیت الله حاج سید محمد باقر
شفتی... (ش ۳۳، ص ۵۶).

۱۹ - میرزای قمی... (۱۰)

رساله‌ای پیرامون اراده الهی... (ش ۱۱، ص ۱۳۷).

۲۰ - میرسپاه، اکبر

انقلاب فرهنگی و اسلامی شدن رشته‌های علمی... (ش ۵۲-۵۳، ص ۳۰۵).

میر شریفی، سید علی

غزوه بنی قریظه... (ش ۱۱، ص ۱۳۰؛ ش ۱۳، ص ۱۰۰).

اثری ارزنده از محقق گمنام... (ش ۲۳، ص ۹۴).
رجال نجاشی مهمترین کتاب رجالی شیعه... (ش ۲۵، ص ۱۶۴).

نجوم امت: آیت الله العظمی حاج سید عبدالحسین لاری... (ش ۳۰، ص ۱۱۲).

نقدی بر کتاب «تاریخ تحلیلی اسلام»... (ش ۳۶، ص ۱۵۲).

اخبار الطوال اثری کهن و معتبر... (ش ۳۸، ص ۱۵۲).

تاریخ المدینه اثری نفیس اما ناشناخته... (ش ۴۰، ص ۱۵۱).

شیخ مفید و کتاب جمل او... (ش ۴۵، ص ۱۷۸).

۲۱ - میر محمدی، سید ابوالفضل

تفسیر سوره فرقان... (ش ۱، ص ۵۵؛ ش ۲، ص ۳۹؛ ش ۴، ص ۲۵؛ ش ۲۵، ص ۲۸).

اصطلاحات علوم قرآنی... (ش ۲۶، ص ۱۳۱؛ ش ۲۹، ص ۷).

۱ - نجفی، موسی

تاریخ مبارزات سیاسی روحانیت و مرجعیت شیعه:

آیت الله حاج ملا علی کنی... (ش ۲۲، ص ۶۳):
حجت الاسلام شفتی و نفی سلطه استعمار انگلیس... (ش ۲۴، ص ۸۱):

آیت الله شهید شیخ فضل الله نوری... (ش ۲۶، ص ۱۴۶):
مجاهد شهید آیت الله العظمی حاج آقا نورالله نجفی... (ش ۲۷، ص ۹۲):

مرکز دعوت الاسلامیه، صفاخانه... (ش ۲۹، ص ۱۶۵):
زعمای شیعه پایه‌گذاران عصر تحریم... (ش ۳۲، ص ۱۷۲):

۲ - نجفی مسجد شاهی، شیخ محمد رضا

رسالة الروضة الغناء فی معنى الغناء... (ش ۱۶، ص ۱۲۳).

۳ - نجومی، سید مرتضی

جبهه و طلحه بهاران... (ش ۳، ص ۵).
سخنی با طلاب جوان و عزیز حوزه مقدسه علمیه... (ش ۵، ص ۴).

وا حسینه... وا عطشه... (ش ۶، ص ۱۰۵).

مدفن فخر المحققین... (ش ۸، ص ۷۱).

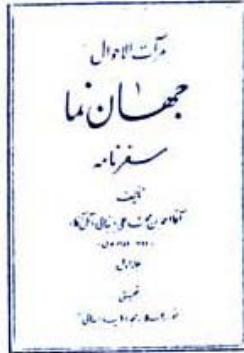

- ۱ - یزدی، حسین
اعجاز قرآن... (ش ۳۹، ص ۸).
- ۲ - یزدی، مرحوم آیت الله سید محمد کاظم
رساله بستان راز و گلستان نیاز... (ش ۱۵، ص ۱۱۲).
- ۳ - یزدی، محمد
در قانون اساسی... (ش ۱، ص ۹۶؛ ش ۲، ص ۵۴؛ ش ۳، ص ۶۷؛ ش ۵، ص ۸۴؛ ش ۸، ص ۵۶؛ ش ۱۰، ص ۷۳؛ ش ۱۳، ص ۴۰).
- مروری بر سخنان حضرت امام... (ش ۶، ص ۲۲؛ ش ۷، ص ۶).
- وجوهات و مالیات... (ش ۹، ص ۷۶).
- جنگ یا صلح... (ش ۱۲، ص ۶۵).
- آنچه امروز در ایران می گذرد... (ش ۱۶، ص ۹۴).
- لسان حکمت و زبان حکومت... (ش ۱۸، ص ۷۲).

- بهاران هنر و مسئولیت هنرمندان... (ش ۹، ص ۶۶).
- نظری فقهی... (ش ۱۲، ص ۱۱۸).
- فاطمه های دهگانه... (ش ۱۴، ص ۴۰).
- خورشیدهای پرفروغ حوزه ای... (ش ۱۷، ص ۷۸).
- فطرت الهی هنر... (ش ۲۰، ص ۵۵).
- فرزند کعبه... (ش ۲۵، ص ۱۲۹).
- غروب آفتاب... (ش ۳۱، ص ۷۲).
- خورشیدی از افقهای دور... (ش ۳۳، ص ۳۰).
- نگاهی به سیوی عشق... (ش ۳۶، ص ۲۶).
- برترین بانو... (ش ۳۸، ص ۸۰).
- نجوم امت: آیت الله علامه شیخ حیدر قلی سردار کابلی... (ش ۳۹، ص ۴۶).
- ۴ - نفیسی، محمود
نیازهای مسلمانان خارج از کشور... (ش ۸، ص ۹۳).
- ۵ - نوری، حسین
کتابی که نیمی از علم فقه است... (ش ۱۱، ص ۲۷؛ ش ۱۳، ص ۱۸؛ ش ۱۵، ص ۱۴؛ ش ۱۷، ص ۷۲؛ ش ۱۹، ص ۳۸؛ ش ۲۱، ص ۴۲؛ ش ۲۳، ص ۲۶؛ ش ۲۵، ص ۵۸).
- ۶ - نوری، مرحوم شیخ فضل الله
دو سند تاریخی... (ش ۲، ص ۶).

زمینه فعالیت مجله: علمی (اسلامی)، اجتماعی، سیاسی
ترتیب انتشار: دو ماه یک بار
لیتوگرافی: حمید
چاپ: باقری
حروفچین: احمد مولوی
مطلب عباسپور
با تشکر از همکاری: محمود طلوعی و سید علی محمد فارغیان

بسمه تعالی

پنجمین نشریه
مؤسسه علامه مجدد
وحید بهبهانی

مرآت الاحوال جهان نما
جلد ۲

از: آقا احمد بن محمد علی بهبهانی (آل آقا)

۱۱۹۱ - ۱۲۴۳ هـ ق

چاپ اول - با فهرستهای متنوع

«سفرنامه ایست جالب و خواندنی همراه با ناگفته‌هایی درباره استعمار انگلیس»
مؤسسه علامه مجدد وحید بهبهانی با تحقیق این کتاب تلاش کرده
تا تحریفها و کاستیهایی را که در متن کتاب صورت گرفته و اخیراً منتشر شده جبران
نموده و نشر نماید.

ناشر: انتشارات انصاریان - قم خیابان صفائیه کوچه آمار

تلفن ناشر: (۲۱۷۴۴)

تلفن مؤسسه: (۳۲۳۶۷)

قال النبي

إنَّ مِثْلَ الْعُلَمَاءِ فِي الْأَرْضِ
كَمِثْلِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ

حضرت آية الله آخوند ملا حبيب الله كاشانی
(رضوان الله عليه)